

război cu

KAREL ČAPEK

SALAMANDRELE

univers

CLUB

COLECȚIA
Povestiri
ȘTIINȚIFICO-
FANTASTICE

Coperta : Done Stan

KAREL ČAPEK
VÁLKA S MLOKY
Československý Spisovatel
Praga, 1933

**Toate drepturile asupra acestei versiuni
sint rezervate Editurii UNIVERS**

KAREL CAPEK

Război cu salamandrele

Traducere de Mihai POP și C. ȚOIU

Ediția a doua

SCAN: Doru Filip
PRELUCRARE și editor
prima ediție digitală:
Costin Teo Graur
iulie 2011

EDITURA UNIVERS
București, 1985

CARTEA ÎNTÎI

ANDRIAS SCHEUCHZERI *

1

CIUDAȚENIILE CAPITANULUI VAN TOCH

Dacă ai căuta pe hartă mica insulă Tana Masa, ai găsi-o chiar pe ecuator, puțin mai la vest de Sumatra ; dacă l-ai întreba însă pe I. van Toch, căpitanul vasului *Kandong Bandoeng*, ce-i aia Tana Masa, în fața căreia tocmai arunca ancora, ar bombăni cîteva clipe, apoi ți-ar spune că e cea mai blestemată insulă din tot arhipelagul Sundekey, mai blestemată chiar decît Tana Bala și aproape tot atît de blestemată ca Pini sau Banjak ; că singurul om care trăiește acolo — bineînțeles, fără să-i punem la socoteală pe bataki — e un agent comercial, o corcitură cubano-portugheză, un bețivan, un pungaș, un păgîn și-un porc mai mare decît toată Cuba și toți albi la un loc ; iar dacă există, domnule, o viață mai blestemată pe lume, nicăieri n-ai să găsești alta ca blestemata viață de pe blestemata asta de Tana Masa. Dacă însă l-ai lua cu binișorul și l-ai întreba de ce și-a aruncat tocmai aici blestemata de ancoră și de ce are de gînd să stea pe insula asta blestemată trei zile încheiate, și-ar feri ochii și ar mormăi îmbufnat ceva din care ai pricepe că vasul lui, *Kandong Bandoeng*, n-a făcut atîta drum doar ca să încarce niște mirodenii sau vreun blestemat ulei de palmier. „Și la urma urmei, ce te privește pe dumneata, domnule ? Eu am ordinele mele blestemate, domnule, și dumneata, domnule, ai face bine să-ți vezi de treaba dumitale !” Și ar înjura zdravăn, infundat, cum îi șade bine unui bătrîn

lup de mare, încă verde pentru vîrsta lui. Dar dacă în loc să-l descoși, punindu-i fel de fel de întrebări, l-ai lăsa să mormăie și să blesteme în legea lui, ai putea afla mai multe. Ce, nu vedeți că omul vrea să se descarce ? Lăsați-l în pace să-și verse focul !

— Auzi, domnule, strigă căpitanul, pungașii ăia de la noi din Amsterdam, afurisiții ăia de negustori, au înnebunit după perle ! Cică, măi omule, ia vezi, nu găsești pe-acolo niscaiva perle ? Auzi că moare lumea acum după perle și după de-alde astea !

Aici căpitanul se opri și scuipă cu năduf.

— Cred și eu, să bagi banii-n perle ! Asta pentru că vouă, oamenilor, mereu vă arde de cîte un război, sau dracu mai știu eu de ce ! Vi-e frică să nu vă pierdeți gologanii, da, da ! Și asta știți cum se cheamă ? Criză, domnule !

Căpitanul I. van Toch șovăi puțin, gîndindu-se dacă face să discute cu dumneata probleme de economie politică. De fapt, azi numai despre asta se vorbește, numai că aici, în fața insulei Tana Masa, atmosfera e prea încinsă și moleșitoare, astfel încît I. van Toch se mulțumi să ridice mîna și să bombăne :

— Auzi, perle ! Ceylonul e secătuit, domnule, pe cinci ani, iar în Formosa s-a interzis pescuitul ! Dar ei, nu, cică, ia încearcă și găsește, căpitane von Toch, un loc nou de pescuit ! Ia dă o raită prin insulele alea blestемate, poate dibuiești niscaiva bancuri și stridii... — Căpitanul își suflă nasul într-o batistă albastră, smiorcînd din nări cu dispreț. — Guzganii ăia din Europa își închipuie că pe aici se mai poate găsi ceva despre care să nu știe nimeni ! Iisuse Hristoase, timpoti mai sînt ! Bine că nu mă pun să mă uit în riturile blestемațiilor ăstora de bataki, să văd dacă nu le curg perle pe nas ! Un loc nou de pescuit ! În Padang s-a deschis un bordel nou, asta da, dar un loc nou de pescuit, de unde ? Domnule, cunosc toate insulele astea ca pe buzunarele mele... de la Ceylon pînă la blestемata aia de Cliperton Island... Dacă își închipuie cineva că pe-aici se mai poate găsi ceva de la care s-ar putea cîștiga un sfânt, atunci drum bun, domnule ! Eu umblu pe aici de treizeci de ani, și acum neghiobii ăia îmi cer să le fac, cică, descoperiri !

- Da, căpitanul van Toch se sufoca literalmente în fața unor pretenții atât de absurde. — N-zeu decît să trimită-ncoa un boboc să le descopere ceva după care să rămînă cu gura căscată ; dar să-i ceară asta cuiva care cunoaște locul, să-mi ceară asta mie, mie, căpitanului I. van Toch... Spunc și dumneata, domnule... Acolo, în Europa, ai mai putea descoperi cîte ceva ; dar aici... Oamenii vin prin părțile astea doar ca să adulmece ce mai e de mîncare și nici măcar pentru asta, ci mai degrabă să vadă ce pot să cumpere și să vîndă ! Domnule, **dacă pe tot tropical ăsta nenorocit s-ar mai afla ceva care să se poată vinde cu dublu preț, ai și găsi trei agenți care ar face scme cu o batistă murdară vaselor celor șapte state să oprească ! Așa e, domnule ! Să mă ierți dumneata, dar știu mai bine cum stau lucrurile pe-aici decît autoritățile coloniale ale maiestății-sale reginei !**

După ce bodegăni așa un timp, căpitanul van Toch izbuti să-și învingă cu un efort îndreptățita minie.

-- Îi vezi colo pe ăia doi ? Sînt pescuitori de perle din Ceylon... să te ferească dumnezeu... singalezii... așa cum i-a făcut dumnezeu, dar de ce i-o fi făcut așa, pe legea mea că habar n-am ! Pe ăștia îi car acum cu mine, domnule, și cînd dau de o bucătică de țărîm pe care nu-i scris „Agenție“ sau „Vamă“, le dau drumul în apă după scoici. Pezevenghiul ăla mai mic se scufundă pînă la optzeci de metri adîncime ; odată, în insulele Prince, a pescuit la o adîncime de nouăzeci de metri o cheie de aparat cinematografic, domnule, dar perle. ioc ! Singalezii ăștia sînt niște derbedei, drojdia societății. Iacă așa, domnule, asta e meseria mea blestemată : **mă fac că umblu după ulei de palmier, dar de fapt caut un loc nou plin cu perle ! Poate or fi vrînd să le descopăr și vreun pămînt virgin, de ce nu ? Domnule, asta nu-i treabă pentru un căpitan cinstit care face negustorie. I. van Toch nu-i un blestemat de aventurier, domnule ! Nu, domnule !**

Și-așa mai departe ; marea e-ntînsă, iar oceanul timpului n-are hotare ; **dacă scuiți în mare n-o umflă nici cu atîtica, iar soarta degeaba ți-o blestemi, că n-o poți**

schimba : și astfel, după multe ocoluri și pregătiri, căpitanul vasului olandez *Kandong Bandoeng*, I. van Toch, suspinînd și înjurînd, sări în barca ce trebuia să-l ducă în campongul¹ din Tana Masa, unde urma să trateze cu bețivanul de metis cubano-portughez unele afaceri comerciale.

— *Sorry, captain*² — spuse, în sfîrșit, corcitura cubano-portugheză — aici, la Tana Masa, nu crește nici un fel de scoică ! Batakii ăștia pîrliți — adăugă el cu un nețărmit dezgust — mîncă și meduze : îi găsești mai mult în apă decît pe uscat, iar femeile lor put a peste de te trăznesc... Ce-am vrut să zic ? Aha, dumneata întrebai de femei...

— Nu se găsește pe-aici vreo bucată de țarm — întreabă căpitanul — de pe care batakii ăștia să nu intre în apă ?

Corcitura cubano-portugheză dădu din cap.

— Nu, domnule. Afară de Devil Bay³, dar nu te sfătuiesc să te duci prin părțile alea...

— De ce ?

— Pentru că... acolo n-are voie să umble nimeni, domnule. Să-ți torn, căpitane ?

— *Thanks*⁴. Dar ce ? Sînt rechini ?

— Rechini și altele, mormăi corcitura. E un loc blestemat, domnule. Batakii n-ar vedea cu ochi buni pe cel care ar îndrăzni să pătrundă acolo !

— De ce ?

— ...Fiindcă sînt draci, domnule ! Draci de mare !

— Ce-s ăia draci de mare ? Pești ?

— Ce pești ? se holbă metisul. Draci, domnule, draci ! Draci de-ăia de umblă pe sub apă ! Batakii le spun *tapa*. Se zice că și-ar avea acolo un oraș al lor. Mai bei ?

— Și cum arată ?...

Cubano-portughezul ridică din umeri.

— Ca dracii, domnule, cum să arate ? Am văzut o dată unul... adică i-am văzut doar capul. Mă întorceam

¹ Așezare sătească în Insulele Pacificului (n. r.).

² Regret, căpitane (în engleză în original) (n. r.).

³ Golfui Diavolului (în engleză în original) (n. r.).

⁴ Mulțumesc (în engleză în original) (n. r.).

cu barca de la Cap Haarlem... și o dată mă pomenesc
că iese din apă în fața mea coșcogea scăfirliu !

— Ei și ? Cum era ?

— Păă... țeasta o are așa, ca un batak, dar e cheală
de tot.

N-o fi fost chiar un batak ?

— Nu, domnule. În locul ăla nu intră în apă nici un
batak. Și p-ormă... mi-a făcut cu ochiul... așa, cu pleoapa
de jos, domnule ! zise metisul înfiorat de groază. Cu
pleoapa de jos, și pleoapa îi cuprinde tot ochiul ! Asta
e *tapa* !

Căpitanul răsuci între degetele sale groase paharul
cu vin de palmier.

— Și nu cumva băuseși ? Nu erai făcut ?

Ba eram, domnule, altfel n-aș fi vislit într-acolo !
Batakii se supără dacă... dacă dai peste draci și-i zgîn-
dări !

Căpitanul van Toch clătină din cap.

Măi, omule, acolo nu sînt draci ! Și chiar dacă-ar
fi, ar trebui să arate ca europenii ! O fi fost vreun pește,
sau naiba știe ce.

— Pește ?! blîgui cubano-portughezul. Dar peștele
n-are mîni, domnule ! Eu, domnule, nu sînt batak, eu
am școală, am învățat la Badjoeng... oi mai fi știind de-
calogul¹ și alte chestii de-astea, documentate ! Un om
cu carte e în stare să deosebească un drac de un animal,
nu-i așa ? Întrebați-i și pe batakii, domnule !

— Astea-s superstiții de-ale negrilor, declară căpita-
nul cu superioritatea jovială a omului cult. Din punct
de vedere științific e imposibil. Dracul nu poate să tră-
iască în apă. Ce să facă acolo ? Nu te lua după poveștile
indigenilor, băiete ! I-o fi zis careva golfului așa cum i-a
zis, și de atunci batakii se tem de el. Asta e ! adăugă
căpitanul, lovind în masă cu palma lui grăsună. Nu-i
nimic acolo, băiete ! Din punct de vedere științific e
clar, nu ?

— Este, domnule ! conveni omul care frecventase
școala din Badjoeng. Dar cine are scaun la cap, să nu
stea pe la Devil Bay !

¹ Cele zece porunci din Vechiul Testament (n. r.).

Căpitanul I. van Toch se înroși.

— Cum ? zbieară el. Dar ce crezi tu, corectură impu-
tită, că mă sperii cu dracii tăi ? O să vedem noi ! zise
el ridicându-se de pe scaun, coșcogua matahală de două
sute de livre. N-o să-mi pierd timpul cu tine aici, când
am pe cap atîta *business*¹. Dar ține minte ce-ți spun :
în nici o colonie olandeză nu există draci ! Dacă există
vreunui, apoi să știi că sînt în coloniile franceze. Acolo
da, s-ar putea. Și acum, ia cheamă-l încoa pe starostele
campongului ăsta prăpădit !

Cautarea numitului demnitar nu dură mult : fu aflat
sînd pe vine lingă magazia metisului și mestecînd trea-
tie de zahăr. Era un domn mai în vîrstă, gol pușcă, și
mult mai costeliv decît primarii europeni. Lingă el, dar
ceva mai în urmă, deci la distanța convenită, ședea, tot
pe vine, satul întreg, cu femei și copii. Așteptau, bine-
înțeles, să fie filmați.

— Ia ascultă, băiețe ! spuse căpitanul van Toch în
malaeză. (Ar fi putut tot atît de bine să vorbească în
olandeză sau engleză, fiindcă onorabilul batik nu știa
nici o boabă malaeză, și toată cuvîntarea căpitanului a
trebuit să fie tradusă în limba batakă de cubano-portu-
ghez ; dar, dintr-un motiv oarecare, căpitanul socoti
malaeza mai potrivită.) Ia ascultă, băiețe ! Aș avea ne-
voie de cîțiva flăcăi, colo, zdraveni, voinici și curajoși
care să meargă cu mine la pescuit. Înțelegeți ? La pescuit !

Metisul îi tîlmăci pe loc apusele, și starostele dădu
din cap în semn de înțelegere, după care se întoarse
 către auditoriul său, căruia îi ținu o cuvîntare încunu-
mătoare de succes.

— Satul ăsta — tîlmăci metisul — că tot satul merge
cu mine căpitan la pescuit, unde dorește.

— Ei vezi ? Spune-le atunci că ieșim să pescuim scote
la Devil Bay.

Urmă un sfert de oră de discuții aprinse, la care luă
parte tot satul, dar mai cu seamă babele. În cele din
urma, metisul se întoarse spre căpitan.

— Domnule, ei zic că la Devil Bay nu merg.

Căpitanul începu să se roșească.

¹ Alaceri (în engleză în original) (n. r.).

— Și de ce, mă rog ?

Omul ridică din umeri.

— Fiindcă acolo sînt *tapa-tapa*. Draci, domnule !
Căpitanul se făcu vinăt.

— Atunci spune-le că dacă nu merg... o să le zbor-
năselele din gură... o să le smulg urechile... o să-i spîn-
zur... și-o să dau foc campongului ăstaia păduchios. Ai
priceput ?

Omul tălmăci totul conștiincios, după care indigenii
avură iarăși un colocviu. La urmă, metisul se întoarse
între spre căpitan.

— Domnule, zic că se vor plînge poliției din Paudang
că *tuan* căpitan îi amenință. Zic că pentru asta sînt pre-
văzute anumite paragrafe în lege. Starostele spune că
nu o să lase așa chestia asta.

Căpitanul se învineți și mai tare.

— Să le spui că... strigă el.

Și vorbi pe nerăsuflăte unsprezece minute în șir.

Metisul, tălmăci, atît cît îi îngăduia bagajul lui de
cuvinte, și după nol și interminabile deliberări ale bata-
kilor, traduse căpitanului cele ce urmează :

— Domnule, zic că ar fi dispuși să renunțe la darea
în judecată, dacă *tuan* căpitan plătește o amendă auto-
rităților locale. Zic că... — și aici ezită o clipă — ...să
dați două sute de rupii ! Dar e cam mult, domnule !
Oferiți-le cinci !

Pe chipul învinețit al căpitanului van Toch începură
să apară, dese și tot mai mari, un fel de pete brune.
Mui întîi amenință cu asasinarea tuturor batakilor din
lume ; apoi o lăsă mai ieftin, adică la trei sute de suflete,
și, în cele din urmă, se mulțumi să-l împăieze pe sta-
roste pentru muzeul colonial din Amsterdam !

Batakii, pe de altă parte, renunțînd la cele două sute
de rupii, cerură o pompă de fier pe roate, și pînă la
urmă căpitanul se văzu nevoit să-i dea starostelui, cu
titlu de amendă, măcar o brichetă. („Dă-i-o, domnule !
Intervenî cubano-portughezul. Am eu la magazie trei,
dar fără titlu.”) Așa a fost restabilită pacea la Tana
Masa ; și tot așa și-a dat seama căpitanul I. van Toch
că, de data asta, în joc era însuși prestigiul rasei albe.

După-amiază o barcă se îndepărta de vasul olandez *Kandong Bandoeng*, ducind cu ea pe căpitanul I. van Toch, pe suedezul Jensen, pe islandezul Gudmundson, pe finlandezul Gillemainen și pe cei doi pescuitori de perle singalezi.

Barca se îndrepta direct spre golful Devil Bay.

Pe la trei, când refluxul ajunsese la punctul său culminant, căpitanul stătea pe mal, barca naviga cam la o sută de metri de țărm, pîndind crocodilii, iar cei doi singalezi așteptau cu cuțitele în mîini un semn, gata să sară în apă.

— Hai, tu ! il arată căpitanul cu degetul pe cel mai lung dintre ei.

Singalezul sări în apă, făcu pluta cîțiva metri, apoi se scufundă. Căpitanul se uită la ceas.

După patru minute și douăzeci de secunde, cam la șaizeci de metri spre stînga, apăru din apă un cap ca-feniu ; cu o grabă ciudată, disperată și în același timp paralizantă, singalezul se apucă de bolovani, ținînd în-tr-o mîină cuțitul de tăiat scoici, iar în cealaltă o scoică.

Căpitanul se încruntă.

— Ei, ce e ? întrebă el aspru.

Singalezul se tira mai departe pe bolovani, biîguind îngrozit ceva.

— Ce s-a întimplat ? strigă căpitanul.

— *Sahib* ¹, *sahib* ! apucă să îngaime singalezul și căzu pe mal abia mai răsuflînd. *Sahib... sahib* !

— Crocodili ?

— *Djins* ! gemu singalezul. Draci, domnule ! Mii și mii de draci ! — Își băgă pumnii în ochi. — Numai draci, domnule !

— Ia adă-ncoa scoica s-o vîd ! porunci căpitanul și, luînd-o în mîină, o deschise cu cuțitul : în ea era o perlă mică și curată. N-ai găsit mai multe ?

Singalezul scoase dintr-un săculeț, pe care-l avea atîrnat de gît, încă trei scoici.

— Domnule, sînt acolo o groază de scoici, dar le pă-zesc dracii... Se uitau la mine cînd le culegeam..

De spaimă, părul des, creț, i se făcuse măciucă.

¹ Domnule (n. r.).

— *Sahib*, aici nu mai intru !

Căpitanul deschise scoicile ; două erau goale, dar în a treia găsi o perlă cit un bob de mazăre, rotundă ca o picătură de mercur. Van Toch se uită cînd la perlă, cînd la singalezul care şedea pe pămînt, încovoiat.

— Ascultă, zise el şovăind, nu vrei să mai încerci o dată ?

Singalezul clătină din cap fără să scoată un cuvînt.

Căpitanul I. van Toch simţi o poftă cumplită să urle ; dur, spre mirarea lui, constată că vorbeşte încet şi aproape dulce :

— Nu te teme, băiete ! Şi cum arată... drăcii ăia ?

— Ca nişte copii mici, suflă singalezul. Au coadă, domnule, şi sînt cam pe-atîta de înalţi ! şi arată cam la un metru douăzeci de la pămînt. Stăteau în jur şi se uitau ce fac cu acolo... Stăteau aşa, roată... Singalezul se cutremură, *Sahib, sahib*, eu nu mai intru aici !

Căpitanul I. van Toch cugeta.

Şi ce ? Fac cu ochiul din pleoapa de jos, sau cum ?

— Nu ştiu, domnule, răspunse singalezul cu voce răguşită. Dar sînt acolo... mii şi mii !

Căpitanul se uită la cel de-al doilea singalez. Stătea cam la o sută cincizeci de metri depărtare şi aştepta nepăsător, cu mîinile puse cruciş pe umeri ; într-adevăr, omul cînd e gol n-are unde să-şi rezeme mîinile decît pe propriii săi umeri. Căpitanul îi făcu un semn în tăcere şi micul singalez sări în apă. După trei minute şi cincizeci de secunde apăru, agăţîndu-se de bolovani, cu mîinile lunecîndu-i încoace şi-ncolo.

— Hai, ieşi ! strigă căpitanul.

Apoi, privindu-l mai atent, sări peste bolovani spre mîinile care pipăiau disperate ; nici n-ai fi crezut că o malahală ca el e în stare să facă un asemenea salt. În ultima clipă îi prinse o mîină şi-l scoase din apă. Apoi îl așeză pe o piatră şi îşi şterse năduşcala. Singalezul zăcea în nesimţire.

Avea fluierul piciorului zdrobit, probabil de pietre ; altminteri era teafăr.

Căpitanul îi ridică pleoapa ; i se vedea doar albul ochiului dat peste cap. Nu avea nici o scoică ; pierduse şi cuţitul.

În clipa aceea, barca cu tot echipajul cărmii spre țarm.

— Domnule, strigă suedezul, au venit crocodili ! Pescuiți mai departe ?

— Nu, zise căpitanul. Veniți încoace să-i luați pe ăștia doi !

— Ia uitați-vă, domnule, îi atrase atenția Jensen în timp ce se îndreptau spre vapor, ce mică s-a făcut apa așa, deodată ! Și e tot așa pînă la mal, arată el virînd visla în mare. Ai zice că dedesubt e un dig !

Abia pe vapor își veni în fire micul singalez ; ședea cu genunchii strînși sub bărbie și tremura ca varga. Căpitanul le spusese celorlalți să iasă afară și-și desfăcu larg picioarele.

— Ei, dă-i drumul ! zise. Ce-ai văzut acolo ?

— *Djins, sahib* ! șopti micul singalez.

Acum începuseră să-i tremure și pleoapele, iar pielea de pe tot trupul i se făcuse numai buburuțe, ca pielea de găină.

Căpitanul van Toch tuși în sec.

— Și... cum arată ?

— Arată... ca...

Singalezul începu să dea iar ochii peste cap. Cu o iuteală neașteptată, căpitanul I. van Toch îl plesni peste obraji, o dată cu fața, a doua oară cu dosul palmei, ca să-l aducă în simțiri.

— *Thanks, sahib* ! răsufală micul singalez, și pupilele îi plutiră din nou pe albul ochilor.

— Ți-e mai bine ?

— Da, *sahib*.

— Erau scoici acolo ?

— Da, *sahib*.

Căpitanul I. van Toch continuă interogatoriul sistematic și cu răbdare.

— Da, sînt draci acolo l... Cîți ? Mii și mil... Sînt mari, cam cît un copil de zece ani, domnule, și aproape negri. Înnoată și merg și pe fund, cîte doi. Doi cîte doi, *sahib*. Ca dumneata sau ca mine, și-uite așa își mișcă trupul, așa și-așa, întruna... Au și mîini, domnule, ca oamenii ; dar gheare n-au, mai degrabă niște mîini de copil. Nu,

sahib, n-au nici coarne, nici păr ! Da, un fel de coadă
ca de pește, dar fără aripioare. Și un cap mare, rotund,
ca al batakilor. Nu, nu spuneau nimic, domnule, dar
parcă plescăiau din gură.

Pe cînd singalezul culegea scoicile la o adîncime de
vreo șaisprezece metri, simțise că-l atinge pe spate ceva,
ca niște degete mici și reci. Cînd s-a uitat, în jurul lui
erau strînși sute și sute.

— Sute și sute, domnule, unii plutind, alții stînd în
picioare pe pietre, și toți se uitau la mine ce fac !

Atunci, de frică, a dat drumul la scoică și la cuțit și
a încercat să înoate în sus, dar s-a lovit de cîțiva draci
care pluteau deasupra lui, și ce-a mai fost după aia nu
mai știa.

Căpitanul I. van Toch se uita gînditor la pescuitorul
cel mărunțel, care tremura. „Băiatul ăsta n-o să mai fie
mîndră bun de nimic, își zise. Am să-l trimit acasă,
în Ceylon.” Pufnind și bombănind, se duse în cabină.
Acolo răsturnă cele două perle din săculețul de hirtie.
Una era micuță cît un fir de nisip ; cealaltă, cît o boabă
de mazăre argintie, strălucitoare și bătînd în roz.

Trîntind și bufnind, căpitanul I. van Toch scoase din
bufet sticla cu *whisky* irlandez și-și turnă un pahar.

Către ora șase plecă din nou cu barca în campong,
direct la cubano-portughez.

— Toddy, zise el.

Și cu asta nu mai scoase o vorbă. Ședea pe veranda
acoperită cu tablă ondulată, ținînd între degete paharul
de sticlă masivă, bînd, sculpînd și încruntîndu-se pe sub
princenele-i stufoase la niște găini famelice, care ciu-
gneau ~~dimineau~~ știe ce prin curtea murdară, bătăto-
rită, străjuită de palmieri.

Metisul se ferea să spună ceva. Se mulțumea să-i
toarne în pahar. Pe nesimțite, ochii căpitanului se în-
jocară și degetele începură să i se zgîrcească.

Era aproape seară cînd se ridică și își scoase pan-
talonii.

— Te duci la culcare, căpitane ? întrebă respectuos
metisul.

Căpitanul impune aerul cu degetul.

— Aș vrea să văd — zise — dacă sînt pe lume și draci pe care eu să nu-i fi cunoscut. Mă, încotro vine blestematul ăla de nord-est ?

— Încolo, arată metisul. Unde vă duceți, domnule ?

— În iad, bombăni căpitanul I. van Toch. Mă duc să văd ce-i la Devil Bay.

Din seara aceea începură și primele manifestări ale ciudățeniilor căpitanului I. van Toch. Se înlocuia la campong în zori ; nu scotea o vorbă și se lăsa dus pe vapor, unde se încuia în cabină pînă seara. La început nu i se păru nimănui nimic ciudat, deoarece *Kandong Bandoeng* avea de încărcat multe mărfuri de pe binecuvîntata insulă Tana Masa (miez uscat de nucă de cocos, piper, camfor, gutapercă, ulei de palmier, tutun și brațe de muncă). Dar în seara cînd i se aduse la cunoștință că totul e gata, căpitanul pufni pe nas și nu spuse decît atît :

— Barca ! La campong !

Și din nou se înapoie în zori. Cînd suedezul Jensen, care îl ajuta să se urce pe punte, îl întrebă așa, din amabilitate : „Plecăm azi, căpitane ?“, căpitanul se întoarse de parcă l-ar fi înțepat cu ceva în spate.

— Ce-ți pasă ție ? se răsti el. Ce-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala ?

Toată ziua *Kandong Bandoeng* rămase ancorat la depărtare de numai un nod de țarmul Tanei Masa, fără de făcut nimic. Cînd se lăsă seara, căpitanul ieși din cabină și ordonă :

— Barca ! La campong !

Zapatis, un grec mărunțel, se uită chiorș în urma lui.

— Băieți, chițcăi el, bătrînul ori are vreo damă pe-acolo, ori a înnebunit de-a binelea !

Suedezul Jensen se încruntă.

— Și ce-ți pasă ție ? se stropși el la grec. Ce-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala ?

Apoi luă o barcă mică și, împreună cu islandezul Gudmundson, vîsli spre Devil Bay. Rămaseră cu barca pitită după stînci și stătură acolo la pîndă.

Căpitanul sosi în golf. Se părea că așteaptă pe cineva, pentru că după o vreme chemă într-un fel anume : „Ts, ts, ts !”

— Ia te uită ! spuse Gudmundson, arătînd spre marea roșie, aurie, orbitoare, din pricina soarelui care apunea.

Jensen numără două, trei, patru, șase aripioare ascuțite ca niște coase, care se îndreptau spre Devil Bay.

— Sfinte dumnezeule — mormăi Jensen — ce de rechini mai sînt pe aici !

Îndată ce aripioara se scufunda, coada se ridica deasupra mării și rechinul se rostogolea cu violență prin apă. Iar căpitanul I. van Toch sărea furios pe țărm, scuipînd, blestemînd și amenințînd cu pumnul. Apoi se lăsă repede amurgul, ca la tropice, și luna se ivi deasupra insulei. Jensen puse mîna pe vîsle și se apropie cu barca de mal cam la un furlong ¹.

Căpitanul ședea acum pe un pietroi și făcea „ts, ts, ts”. Ceva se mișca în jurul lui, dar nu se deslușea bine ce anume. „Arată ca niște foci, se gîndea Jensen, dar focile se tirăsc altfel.” Ieșiră din apă printre stînci și meraseră pe țărm, legănîndu-se ca pinguinii. Jensen visli încet și se opri la jumătate furlong de căpitan. Da, căpitanul spunea ceva, dar ce, dracu știe ; mai degrabă ceva în malaieză sau tamilă. Iată-l acum mișcîndu-și mîinile, ca și cînd le-ar arunca focilor ceva (dar nu sînt foci, se încredință Jensen), bîguind el știe ce, în chineză sau în malaieză. În clipa aceea, lui Jensen îi scăpă din mînă vîsla, care plescăi în apă. Căpitanul înălță capul, se sculă și merse cam treizeci de pași spre apă : apoi, deodată, fulgere scurte spintecară aerul, însoțite de pocnituri ; căpitanul trăgea cu revolverul în direcția bărcii. **Aproape** în același timp se auzi în golf o vinzoleală, o rostogolire, o plescăială de trupuri, ca și cînd mii de foci ar fi sărit în apă, Jensen și Gudmundson se opintiră în vîsle și își minară barca după cel mai apropiat colț, atît de repede încît aerul vijli pe lîngă ei. Cînd se întoarseră pe vapor, nu suflară o vorbă nimănui. Nordicii ăștia știu să tacă... Spre dimineață se întoarse și căpitanul : era încruntat și tulburat, dar nu scoase un cuvînt. Abia cînd

¹ O optime dintr-o milă (n. r.).

Jensen îl ajută să urce pe punte, privirile lor albastre se întâlniră, iscoditoare și reci.

— Jensen ! spuse căpitanul.

— Da, domnule.

— Azi plecăm.

— Da, domnule.

— La Surubaya ai să-ți primești cărțulia.

— Da, domnule.

Și asta a fost tot. În ziua aceea *Kandong Bandoeng* ridică ancora și o porni spre Paudang.

Din Paudang căpitanul I. van Toch trimise societății sale din Amsterdam un pachetel, asigurat pentru o mie două sute de lire sterline. Și, în același timp, o cerere telegrafică pentru un an de concediu, invocînd motive imperioase de sănătate, și așa mai departe. După aceea hoinări prin Paudang pînă găsi persoana căutată. Era un șalbatie din Borneo, un daiak, pe care turiștii englezi îl închiiau din cînd în cînd ca să vîneze rechini. Ciudăt era faptul că acest daiak lușra încă după metoda veche, înarmat doar cu un cuțit lung. Era bineînțeles canibal și avea taxa lui fixă : cinci lire de crocodil, plus mîncarea. Altminteri era groaznic la vedere ; la amîndouă mîinile, pe piept și pe dos, purta fișii de piele de crocodil, iar urechile și nasul le avea împodobite cu dinți de rechini. I se spunea *Shark*¹.

Căpitanul I. van Toch împreună cu daiakul acesta se mută pe insula Tana Masa.

¹ Rechinul (în engleză în original) (n. r.).

DOMNUL GOLOMBEK ȘI DOMNUL VALENTA

Pentru ziaristii de prin redacțiile ziarelor vara aceea era o vară toridă, în care nu se întâmpla nimic, absolut nimic, în care nu avea loc nici un eveniment politic, în care nu se petrecea nici o schimbare în Europa. Și totuși, cititorii ziarelor, tolăniți ca într-o dulce agonie pe malurile apelor sau la umbra rară a copacilor, demoralizați de caniculă, de natură, de liniștea campestră și, în general, de viața simplă și sănătoasă de la țară, așteptau cu o nădejde dezamăgită în fiecare zi să afle măcar din ziare ceva nou și înviorător ; vreo crimă, vreun război, vreun cutremur, pe scurt : ~~ceva~~. Și dacă nu găseau în ziar nimic, băteau în el cu palma, declarând supărați că în jurnalele astea nu găsești nimic, dar absolut *nimic*, că nu merită să fie citite și că de-aci înainte nu vor mai ~~scrie~~ *scrie* nici unul !

Aceasta în timp ce în redacția ziarului respectiv stau vreo cinci-șase oameni părăsiți, fiindcă restul colegilor ~~sunt și ei~~ *sunt și ei* în vacanță, unde bat supărați în ziar cu palma, plingindu-se că nu găsesc în el ~~nici~~ *nici* o noutate, dar absolut ~~nimic~~ ! Iar din tipografie ~~iese~~ *iese* meșterul zețar și spune dojenitor :

— Dom'lor, dom'lor, ce ne facem cu articolul de fond pentru miine ? N-avem articol de fond...

— Păi atunci bagă articolul ăla... despre situația economică din Bulgaria, își dă cu părerea unul dintre abandonanții domni ziariști.

Domnul zețar abia mai răsuflă :

— Dar cine să-l citească, dom'le redactor ? Iar n-o să fie *nimic* de citit în toată foaia !

Șase domni abandonanți ridică ochii din tavan, ca și cum ar putea descoperi acolo *ceva de citit*.

— De s-ar întâmpla *ceva* ! murmură unul dintre ei, nesigur.

— Sau să ai... așa... o bombă... un reportaj senzațional, strecoară un al doilea.

— Despre ce ?

— Știu eu...

— Sau să inventăm... vreo nouă vitamină, mormăie un al treilea.

— Acum, vara ? protestează al patrulea.

— Măi, omule, vitaminele sînt chestii savante, merg mai degrabă toamna !

— Iisuse, ce căldură ! cască al cincilea.

— Măcar de-ar fi ceva de la pol...

— Dar ce ?

— Uite așa, ceva în genul eschimosului ăluia, Welz ! Degete înghețate, ghețuri veșnice, mă rog, chestii de-astea.

— Ușor de zis, făcu al șaselea. Dar de unde s-o scoți ? În redacție se lasă o tăcere disperată.

— Am fost duminică la Jevicek... începe sfios domnul zețar.

— Ei și ?

— Zice că e acolo în concediu un oarecare căpitan Vantoch. Cică acolo s-ar fi născut.

— Care Vantoch ?

— Unul așa, burtos. Cică ar fi căpitan de vapor... Da. Și mai spunea că pescuia, nu știu pe unde, perle...

Domnul Golombek se uită la domnul Valenta.

— Și unde le pescuia ?

— În Sumatra cică... în Celebes... așa... cam pe-acolo. Cică ar fi trăit treizeci de ani prin locurile alea.

— Omule, dar asta-i o idee ! exclamă domnul Valenta. Ar putea să iasă un reportaj strașnic. Mergem, Golombek ?

— Să încercăm, se învoiește domnul Golombek, sărind de pe masa pe care șezuse.

— Uitați-vă, acela e domnul, zice hangiul din Jevick.
În grădină, la o masă, ședea un domn corpulent, cu picioarele răscrăcărâte și cu o bască albă pe cap. Beabere și mizgălea întruna masa cu arătătorul lui butucănos. Amîndoi domnii se îndreptară spre el.

— Îmi dați voie, Valenta — reporter !

— Îmi dați voie, Golombek — reporter !

Burtosul ridică ochii.

— *What ?* Ce ?

— Eu sînt reporterul Valenta.

— Și eu reporterul Golombek.

Burtosul se scoală, demn.

— *Captain van Toch. Very glad*¹. Luați loc, băieți !

Amîndoi domnii se așază respectuoși, punindu-și blocnotesurile alături.

— Și ce vreți să beți, băieți ?

— Un sirop de zmeură, murmură domnul Valenta.

— Sirop de zmeură ? repetă căpitanul nedumerit. De ce, mă rog ? Hangiule, adu niște bere ! Așa. Acum să-mi spuneți, ce vînt v-aduce ? întrebă el, proptindu-și coatele de masă.

— Este adevărat, domnule Vantoch, că v-ați născut aici ?

— Da. Aici m-am născut.

— Vă rog să-mi spuneți : cum ați ajuns pe mare ?

— Păi, via Hamburg.

— Și de cîtă vreme sînteți căpitan ?

— De douăzeci de ani, băiete. Documentele le am aici, zice el, bătîndu-și sever buzunarul de la piept. Pot să vi le arăt !

Grozav ar fi vrut domnul Golombek să vadă cum arată documentele, dar se abținu.

¹ Incîntat (în engleză în original) (n. r.).

— Și în acești douăzeci de ani, domnule căpitan, cred că ați cutreierat o bună parte din lume, nu ?

— Ehei, cum să nu ! Java, Borneo, Filipinele, Fidi Island, Solomon Island, Carolinele, Samoa, *damned*¹ Clipperton Island. *A lot of damned islands*², băiete. Dar de ce ?

— Uite așa, ni se pare un lucru foarte interesant. Și am fi bucuroși să aflăm mai multe de la dumneavoastră, știți ?

— Cum adică... numai așa ? Căpitanul își pironi asupra lui ochii săi albaștri. Sînteți de la *p'lis*, adică de la poliție ?

— Nu, domnule căpitan, sîntem de la ziar.

— Aa ! De la ziar. Gazetari, hm ? Atunci scrieți : Căpitanul I. van Toch, căpitan pe vasul *Kandong Bandoeng*.

— Cum ?

— *Kandong Bandoeng*, port în Surabaya. Scopul călătoriei : *vacances*. Cum se spune ?

— Concediu.

— Ei drăcie, concediu ! Așadar, scrieți la gazeta aia cine sînt. Și acum lăsați caietele alea, băieți ! *Your health*³.

— Domnule Vantoch, am venit pînă aici ca să ne povestiți cîte ceva din viața dumneavoastră !

— Și de ce ?

— Ca să scriem la ziar ! Pe oameni îi interesează mult să afle cîte ceva despre insulele îndepărtate și despre tot ce a trăit și a văzut acolo un concetățean, un ceh din Jevick.

Căpitanul dă din cap.

— Asta așa e ! Băiete, sînt singurul căpitan din Jevick. Da, da. Cică tot de aici ar mai fi un căpitan de la... asta... cum se spune... *scrinciob*... dar eu cred — adaugă el confidențial — că nu-l un căpitan adevărat. La mine totul se măsoară după tonaj, știți ?

— Și ce tonaj avea vasul dumneavoastră ?

— Douăsprezece mii de tone, băiete !

¹ Blestemele (în engleză în original) (n. r.).

² O seamă de insule blestemate (în engleză în original) (n. r.).

³ În sănătatea voastră (în engleză în original) (a. r.).

— Atunci ați fost un căpitan respectabil, nu ?

— Da, am fost, răspunse demn căpitanul. Băteți, voi aveți ceva parale ?

Amândoi domnii se uită unul la altul, neîncrezători.

— Avem, dar cam puține ! Aveți cumva nevoie de bani, căpitane ?

— Da, aş avea...

— Ei, vedeți ? Dacă o să ne povestiți lucruri interesante, noi scriem la gazetă și vă dăm bani !

— Citiți ?

— Poate... un miar ! spune generos domnul Golombek.

— În *pounds of sterling* ¹ ?

— Nu, în coroane.

Căpitanul clătină din cap.

— Atunci, nu ! Bani, băiete, am berechet. Și scotocindu-se în buzunarul pantalonilor, scoase un pachet gros de bancnote.

— See ? ²

Apoi, proptit cu coatele pe masă, se apleacă spre cei doi domni.

— Domnilor, eu aş avea *big business* pentru dumneavoastră. Cum se zice ?

— O afacere grozavă.

— Așa ! O afacere grozavă. Dar ar trebui să-mi dați pentru asta cincisprezece... adică stați, cincisprezece-șaisprezece milioane de coroane ! Ei, ce ziceți ?

Amândoi domnii se uită iarăși întrebători unul la altul. Reporterii însă au de-a face în viața lor, datorită meseriei pe care și-au ales-o, cu tot soiul de oameni : scriitori, nebuni, escroci, inventatori...

— Stați puțin, zise căpitanul, să vă mai arăt ceva !

Se scotocește în buzunărașul vestei, scoate o hîrtiuță mototolită și o punc pe masă. În ea se află cinci perle trandafirii de mărimea unui simbure de vișină.

— Vă pricepeți la perle ?

— Cît poate să coste ? întreabă înmărmurit domnul Valenta.

¹ Lire sterline (în engleză în original) (n. r.).

² Vedeți ? (în engleză în original) (n. r.).

— Da, *lots of money*¹, băiete. Eu le port cu mine numai așa, să le arăt, de model ! Ei, ce ziceți, ați merge cu mine ? întreabă, întinzându-și peste masă palma lată.

Domnul Golombek suspină :

— Domnule Vantoch, atîta bănet...

— *Halt*² ! îl întrerupe căpitanul. Știu, nu mă cunoști, dar întreabă de căpitanul van Toch în Surabaya, în Batavia, la Paudang, oriunde vrei. Du-te și întreabă ! Toți au să-ți spună de căpitanul van Toch că *he is as good as his word*³ !

— Vai, domnule Vantoch, dar noi vă credem și-așa, protestează domnul Golombek. Însă...

— Așteaptă ! ordonă căpitanul. Știu eu, nu vrei să-ți arunci banii așa, în vînt ; te cunosc, băiete. Dar ai să mi-i dai pe vapor, *see* ? Cumperi o navă, te faci *ship-owner*⁴ și poți merge cu mine, să vezi dacă știu sau nu meserie ! Dar banii pe care îi cîștigăm acolo, banii îi facem *fifty-fifty*⁵. E o afacere cinstită, nu ?

— Dar, domnule Vantoch — exclamă în cele din urmă domnul Golombek, puțin cam stînjenit — noi n-avem atîția bani !

— Așa ! Asta e altceva, spune căpitanul. *Sorry*⁶. Atunci nu înțeleg, domnilor, de ce ați venit la mine !

— Ca să ne povestiți, căpitane. Dumneavoastră, care aveți atîta experiență...

— Am băiete, am ! Am o experiență dată dracului...

— Și... ați trăit vreodată un naufragiu ?

— *What ? A ship-wrecking ?*⁷ A, nu ! Ce-ți închipui ? Cînd îmi dai mie pe mină un vas bun, nu i se poate întîmpla nimic. Poți să ceri despre mine referințe la Amsterdam. Du-te și întreabă !

— Ce știți despre indigeni ? Ați cunoscut pe-acolo indigeni ?

Căpitanul scutură din cap.

¹ O grămadă de bani (în engleză în original) (n. r.).

² Stai ! (în germană în original) (n. r.).

³ E un om de cuvînt (în engleză în original) (n. r.).

⁴ Armator (în engleză în original) (n. r.).

⁵ Juma juma (în engleză în original) (n. r.).

⁶ Îmi pare rău (în engleză în original) (n. r.).

⁷ Ce ? Un naufragiu ? (în engleză în original) (n. r.).

— Treaba asta nu-i pentru oameni învățați. Nu vreau să vorbesc despre asta.

— Atunci povestești-ne altceva !

— Da, să vă povestesc, mormăi căpitanul neîncrezător. Și voi să vindeți știrile unci companii care să-și trimită acolo vasele ! Află de la mine. *my lad*¹, că oamenii sînt mari pungași. Și cei mai mari pungași sînt bancherii din Colombo !

— Ați fost deseori la Colombo ?

— Da, de multe ori. Am fost și la Bangkok, și la Manila. Măi, flăcăilor — adăugă el cu însuflețire — știu eu un vapor. Un vas iute, sprinten și ieftin. Se află la Rotterdam. Duceți-vă să vă uitați la el ! La drept vorbind. Rotterdamul e pe-aici pe-aproape, și arată cu degetul gros îndărăt, peste umăr. Vapoarele sînt acum foarte ieftine, băieți ! Ca fierul vechi. Are numai șase ani și e înzestrat cu un motor Diesel. Nu vreți să-l vedeți ?

— Nu putem, domnule Vantoch.

— Măi, dar suciți oameni mai sînteți și voi ! pufnește căpitanul și-și suflă zgomotos nasul în batista albastră. Dar pe altceva nu cunoașteți care ar fi amator să cumpere un vapor ?

— Aici, în Jevicek ?

— Da, aici, sau pe undeva prin împrejurimi. Aș vrea ca ~~planșă~~ ^{plăcuța} asta să cadă în *my country*².

— Frumos din partea dumitale, căpitane !

— Da, aliați sînt pungași mari. Și n-au nici gologani. Voi, care sînteți de la *newspapers*³, trebuie să cunoașteți oamenii de vază de pe-aici, bancherii și *ship-owners*, cum se zice, proprietari de vapoare, nu ?

— Armatori. Nu cunoaștem așa ceva, domnule Vantoch.

— Păcat ! se întristează căpitanul.

Domnul Golombek își amintește de ceva.

— Nu cumva îl cunoașteți pe domnul Bondy ?

— Bondy ? Bondy ? caută în minte căpitanul van Toch. Ia stai, parcă aș cunoaște numele ăsta. Bondy. Da. la Londra e o stradă Bond-Street, și acolo sînt numai

¹ Prietene (în engleză în original) (n. r.).

² Țara mea (în engleză în original) (n. r.).

³ Ziare (în engleză în original) (n. r.).

oameni bogați. Nu cumva domnul Bondy ăsta are un magazin pe Bond-Street ?

— Nu, locuiește la Praga, dar cred că s-a născut aici, la Jevick.

— Ei, drăcie ! strigă bucuros căpitanul. Ai dreptate, băiete ! Ala care ține o mercerie în piață ? Da, da ! Bondy ! Așa îl chema. Max. Max Bondy. Așadar, acum are prăvălie la Praga ?

— Nu, acela era, mi se pare, tatăl lui. Bondy acesta se numește G. H. Președintele G. H. Bondy, căpitane !

— G. H. ! dă din cap căpitanul, nedumerit. Pe-aici n-a existat nici un G. H. ! Afară doar dacă n-o fi Gustl Bondy, dar ăla nu era președinte ! Așa că nu poate fi el !

— Cred că el e, domnule Vantoch. Au trecut doar atîția ani de cînd nu l-ați văzut !

— Așa-i, ai dreptate, sînt ceva ani ! încuviințează căpitanul. Patruzeci de ani, băiete ! S-ar putea ca Gustl ăsta să fi ajuns om mare. Și ce-i acum ?

— E președintele consiliului de administrație al M.E.A.S.-ului, știți, fabrica aceea mare de cazane și alte chestii de-astea, și mai e președintele a douăzeci de societăți și carteluri. Om mare, domnule Vantoch ! I se spuse „căpitanul industriei noastre“.

— Căpitan ? se minunează van Toch. Așadar, nu sînt singurul căpitan din Jevick ? Măi să fie ! Gustl care va să zică e și el căpitan. Trebuie să dau neapărat ochii cu el. Și are gologani ?

— Oho ! O groază, domnule Vantoch. ăsta are cîteva sute de milioane puse deoparte. E omul cel mai bogat de la noi.

Căpitanul devine vizibil serios.

— Și mai e și căpitan pe deasupra, zici ! Îți mulțumesc, băiete ! Am să navighez pînă la el, pînă la Bondy. ăsta. Așa-i, Gustl Bondy. *I know*¹. Era un ovreiaș mărunt. Și acum e căpitanul G. H. Bondy. Da, da, cum trece vremea ! zice el melancolic.

— Domnule căpitan, noi trebuie să plecăm, ca să nu pierdem trenul de seară.

¹ Știu (în engleză în original) (n. r.).

— Atunci vă conduc pînă în port, spune căpitanul. Îmi pare foarte bine că ați venit, domnilor. Cunosc și eu un reporter la Surabaya, un băiat, da, *a good friend of mine*¹. Ce-i mai trăgea la măsea ! O grozăvie ! Dacă vreți, pot să vă găsesc de lucru la un ziar din Surabaya. Nu ? Ei, cum doriți...

Și cînd trenul pornește, căpitanul I. van Toch face semne încet și pompos cu enorma lui batistă albastră.

Cu prilejul acesta îi cade în nisip o perlă mare, falsă. O perlă pe care n-a găsit-o nimeni, niciodată.

¹ Un bun prieten de-al meu (în engleză în original) (n. r.).

G. H. BONDY ȘI CONSĂTEANUL LUI

După cum se știe, cu cît omul e mai sus-pus, cu atît scrie mai puțin pe firma din fața ușii sale.

Un domn ca Max Bondy din Jevicsek fusese nevoit ca să aibă deasupra prăvăliei, pe amîndouă părțile ușii și la ferestre, scris cu litere de-o șchioapă : *Max Bondy, magazin de mărunțișuri — trusouri pentru mirese, pinzeturi fine, prosoape, cîrpe de bucătărie, fețe de masă, cuverturi, indian, gradel, stofe de calitatea întâi, mătăsuri, perdele, lambrechinuri și diferite furnituri de croitorie.*

Fondată în anul 1885, casa *G. H. Bondy junior*, căpitan al industriei, președintele societății pe acțiuni M.E.A.S., consilier comercial, consilier de bursă, vicepreședinte al Uniunii Industriașilor, consul al Republicii Ecuador, membru în diferite consilii de administrație etc. etc., are pe ușă doar o mică firmă de sticlă, pe care scrie cu litere de aur :

BONDY

Atît și nimic mai mult. Numai Bondy. Lasă-i pe alții să-și scrie pe poartă : Julius Bondy, reprezentantul firmei General Motors, sau Doctor Ervin Bondy, sau S. Bondy & Company ; pe cînd Bondy nu-i decît unul, unul singur, fără nici un alt detaliu ! (Îmi închipui că papa are scris pe poartă doar Pius ; simplu, fără nici

un titlu sau număr. Iar dumnezeu n-are în cer și nici pe pământ nici un fel de firmă. Nu-i așa, oameni buni ? Trebuie să vă dați seama și singuri că aici locuiește El. Dar chestiunea aceasta o atingem doar în treacăt, ea nefăcînd parte din povestirea noastră.)

Într-o zi dogoritoare de vară, un domn cu șapcă de marinar se oprește în fața acestei firme de sticlă, ștergîndu-și cu o batistă albastră ceafa enormă, revărsată.

„Afurisit de înaltă mai e și casa asta !” gîndește el și trage cu oarecare nesiguranță de minierul soneriei de alamă.

Portarul Povondra apare în poartă și, măsurîndu-l din ochi pe domnul cel gras, de la ghetă pînă la galoanele aurite ale șepcii, întreabă rezervat :

— Mă rog ?

— Hm, măi băiete — mormăie el — aici stă un oarecare domn Bondy ?

— Și ce doriți dumneavoastră ? întrebă foarte rece domnul Povondra.

— Spune-i că I. van Toch din Surabaya, căpitan de cursă lungă, ar vrea să-i vorbească. Stai ! își amintește el. Uite aici cartea de vizită.

Și-i dă domnului Povondra o carte de vizită, pe care au fost tipărite o ancoră și numele lui :

Captain J. van Toch

E.I. & P.L. Co. S. KANDONG BANDOENG

Surabaya

Naval Club

Domnul Povondra înclină capul, neștiind ce să facă. Să-i spună că domnul Bondy nu-i acasă ? Sau : „Îmi pare rău, dar domnul Bondy se află tocmai într-o conferință importantă” ? Sînt vizite care trebuie anunțate și vizite al căror obiect îl rezolvă portarul singur. Pe

domnul Povondra îl chinuie o lipsă de intuiție inexplicabilă, intuiție care l-a călăuzit totdeauna în situații asemănătoare ; acest domn corpulent nu face impresia să fie din tagma celor care nu trebuie anunțați. Nu pare a fi nici reprezentant comercial, nici funcționar al vreunei asociații de binefacere. În vremea asta, căpitanul gîfîie de zor, ștergîndu-și nădușeala de pe chelie. Privirea ochilor săi albaștri e atît de cinstită, încît domnul Povondra se hotărăște deodată să ia asupra-și întreaga răspundere.

— Intrați, vă rog ! spuse el. Mă duc să vă anunț domnului consilier.

Căpitanul I. van Toch își șterge nădușeala de pe frunte cu batista albastră și se uită prin hol.

„Măi să fie al dracului, ce mobilă are Gustl ăsta ! Pareă ar fi un salon dintr-un *ship*¹ de-alea, care navighează între Rotterdam și Batavia. Cîte parale l-o fi costat !” se minunează căpitanul.

În timpul acesta, în biroul său, G. H. Bondy privește gînditor cartea de vizită a căpitanului.

— Și ce vrea ? întreabă el bănuitor.

— Nu știu, să trăiți ! mormăie respectuos domnul Povondra.

Domnul Bondy rămîne așa, cu cartea de vizită în mînă. O ancoră tipărită... *Captain I. van Toch, Surabaya*... Unde dracu o fi oare Surabaya asta ? Nu cumva pe undeva prin Java ?

O adiere din țări îndepărtate ajunge pînă la domnul Bondy. *Kandong Bandoeng* sună ca niște lovituri de gong ! Surabaya ! Și tocmai azi, cînd s-a nimerit să fie o zi atît de tropicală ! Surabaya !

— Hai, adu-l înapoi ! poruncește patronul.

În ușă apare un bărbat uriaș, cu șapcă de căpitan, care-l salută. G. H. Bondy îi iese în întîmpinare.

— *Very glad to meet you, captain. Please, come in*² !

— Salutare, salutare, domnule Bondy ! îi striga bucuros căpitanul.

— Dumneavoastră sinteți ceh ? se miră domnul Bondy

¹ Vapor (în engleză în original) (n. r.).

² Îmi pare bine că te văd, căpitane. Intră, te rog ! (în engleză în original) (n. r.).

— Da, ceh. Păi noi ne cunoaştem, domnule Bondy. Sint din Jevicek, băiatul brutarului Vantoch, *do you remember* ¹ ?

— Adevărat, adevărat ! exclamă jovial G. H. Bondy, simţind în acelaşi timp parcă un fel de dezamăgire. (Aşadar, nu-i olandez !) Brutarul Vantoch, din piaţă, nu ? Dar nu te-ai schimbat mai de loc, domnule Vantoch. Eşti acelaşi de altădată. Ei, şi cum merg treburile ?

— *Thanks* ! răspunde respectuos căpitanul. Tata s-a dus de mult, cum s-ar zice.

— A murit ? Da, da, dumneata trebuie să fii feciorul lui.

Ochii domnului Bondy se însufleţesc de o amintire neaşteptată.

— Ei, bată-te să te bată, nu eşti dumneata acel Vantoch cu care mă băteam la Jevicek când eram copil ?

— Da, domnule Bondy, eu sint ăla ! îl încredinţează căpitanul. De aia m-au şi trimis de-acasă la Moravska Ostrava.

— Mereu ne băteam. Dar dumneata erai mai tare decât mine, recunoaşte domnul Bondy sportiv.

— Da... Păi dumneata erai aşa de pirpiriu, domnule Bondy... Cite ai mai încasat de la mine, ehci !

— Da, am încasat, adevărat, îşi aminteşte G. H. Bondy indulgent. Ia loc, prietene ! Frumos din partea dumitale să ~~te~~ ^{te} ai amintit de mine ! Şi ce te aduce pe-aici ?

Căpitanul van Toch se aşază tacticos în fotoliul de piele şi îşi pune şapcă pe jos.

— Păi sint în concediu. Asta e. *That's so*.

— Îţi aminteşti — se cufundă în amintire domnul Bondy — cum strigai după mine : „Jidane, jidane, lua-te-ar dracu” ?

— Da, spune căpitanul, şi-şi suflă zgomotos nasul în batista albastră. Hei, ce vremuri erau ! Dar aşa-i pe lumea asta, zilele bune se duc... Acum sintem amîndoi doi bătrîni, şi amîndoi *captains*.

— Aşa-i, şi dumneata eşti căpitan ! îşi aminteşte domnul Bondy. Cine ar fi crezut ! *Captain of Long Distance* ². Aşa se spune, nu ?

¹ Îţi aminteşti ? (în engleză în original) (n. r.).

² Căpitan de cursă lungă (în engleză în original) (n. r.).

— *Yah, sir. A Highseaeer. East India and Pacific Lines, sir.*¹

— Frumoasă meserie ! suspină domnul Bondy. Ce n-aş da să fiu în locul dumitale ! Nu vrei să-mi povesteşti ceva despre dumneata ?

— Despre mine ? se învionează căpitanul. Aş vrea să-ţi spun un lucru. domnule Bondy, un lucru foarte interesant.

Căpitanul van Toch se uită neliniştit în jur.

— Cauţi ceva, căpitane ?

— Ascultă... Pe-aici nu se poate bea ceva bere ? **Că** mi-e o sete grozavă. Să vii tocmai de la Surabaya...

Căpitanul începe să se scotocească în buzunarul pantalonilor. de unde scoate batista albastră, un săculeţ de pînză cu ceva în el, o pungă cu tutun, un cuţit, compasul şi teancul de bancnote.

— Aş vrea să trimit pe cineva după bere. Crezi că *steward*²-ul ăla care m-a adus aici, în cabină...

Domnul Bondy sună.

— Lasă. căpitane ! Pină una alta, aprinde un trabuc !

Căpitanul ia ȱigara de foi cu brîu roşu, auriu, şi o miroase.

— Asta-i tutun de Lombok. Mari pungăşi mai sînt şi ăi de-acolo, ehei !

Şi, spre marea spaimă a domnului Bondy, fărîmîtează trabucul în pumnul său uriaş şi îşi umple luleaua.

— Da, Lambok. Sau Sumba !

La uşă se iveşte. ca o umbră, domnul Povondra.

— Adu nişte bere ! ordonă domnul Bondy.

Domnul Povondra ridică din sprîncene.

— Bere ? Cîtă ?

— *A gallon*³, mormăie căpitanul, călcînd pe covor chibritul aprins. În Aden, domnule, era o căldură extra... Heei, şi aş avea, cum să zic, unele noutăţi. Din insulele Sonde, *see* ? Ce afaceri s-ar putea face, domnule ! *A big*

¹ Da, domnule. De cursă lungă. Indiile de Est şi Pacific, domnule (în engleză în original) (n. r.).

² Însoţitor de vapor sau de avion (n. r.).

³ Măsură de capacitate : 4,54 l. în Anglia, 3,78 l. în S.U.A. (n. r.).

Business ! Dar să iau de la început... asta... cum se spune, *story*, nu ?

— Povestea !

— Da. Așa... o povestioară... Ia stai !

Căpitanul își întoarce spre tavan ochii săi de mîscotis.

— Nici nu știu de unde s-o încep !

Și, iar vreo negustorie, gîndește G. H. Bondy. Dumnezeu, ce otravă ! O să-mi spună că aş putea exporta mașini de cusut în Tasmania, sau cazane de aburi, sau ace de siguranță la Fidji. O afacere strașnică, știu eu ! Pentru asta sînt bun. La dracu, doar nu sînt un negustor, acolo ! Eu sînt un fantezist. În felul meu sînt un poet. Povestește-mi, marinare Sindibad, despre Surabaya sau despre ostroavele Fenix !¹)

— Nu te-a atras Muntele Magnetului, nu te-a dus în cuibul ei pasărea Noh ? Nu te întorci cu o încărcătură de perle, scorțișoară și hezoar ? Hai, omule, dezleaga sacul cu minciuni !

— Eu aş încep cu șopirlele alea. încep căpitanul.

— Care șopirle ? întrebă mirat consilierul comercial Bondy.

— Ei, scorpionii ăia. Cum se cheamă ? *Lizards*...

— Salamandre ?

— Da, alc naibii, salamandre ! Uite așa, sînt acolo un fel de salamandre, domnule Bondy...

— Unde ?

— Acolo, undeva, pe-o insulă, unde, nu spun... Secret, secret mare, domnule, *worth of millions* !

Căpitanul își șterge fruntea cu batista.

— Ei drăcie, da berea aia nu mai vine ?

— Vine imediat, căpitane !

— Bine ! Atunci e bine ! Să știi, domnule Bondy, că salamandrele astea sînt niște animale foarte drăguțe și oumsecade. Eu le cunosc, ehei...

Aici căpitanul izbește o dată tare cu pumnul în masă.

— Și e o minciună că ar fi draci. *A damned lie, sir* !² Mai curînd draci sîntem noi, domnule ! Poți să mă crezi !

¹ Valorează milioane (în engleză în original) (n. r.).

² O minciună blestemată, domnule (în engleză în original) (n. r.).

G. H. Bondy se sperie. „Delirium, își zice. Unde o fi blestematul de Povondra ?”

— Sint acolo câteva mii de salamandre de-astea, dar multe au fost mâncate de... ei, *drăcie*, de *ăștia*... cum li se zice pe-aici... *sharks*.

— De rechini ?

— Da, de rechini. De aia salamandrele astea sint foarte rare și nu se găsesc decît într-un singur loc, în golful... nu, nu-i spun numele.

— Așadar, salamandrele astea trăiesc în mare ?

— Da, în mare. Numai noaptea ies puțin pe țărm și se întorc iute în apă.

— Și cum arată ? (Domnul Bondy încearcă să cîștige timp pînă la inapoierea blestematului de Povondra.)

— Păi, ar fi cam de mărimea unei foci, dar cînd lipăle pe lăbele dîndărăt, uite-așa sint de mari ! arată căpitanul. Nu pot să spun că ar fi frumoase. Nu, nu sint ! N-au pe ele nici un fel de blană.

— Adică solzi.

— Da, solzi. Sint goale-golute, domnule Bondy, ca broasca. Și lăbuțele din față le au așa, ca niște mînuțe de copil, cu patru degete numai. Așa-s de mici și de prăpădite ! adaugă milos căpitanul. Altminteri sint niște animale foarte deștepte și drăguțe, domnule Bondy.

Căpitanul se așază pe vine și în această poziție începe să se bălăbăne încoace și-ncolo.

— Uite-așa lipăiesc...

Căpitanul încearcă să imprime corpului său mătăhălos o mișcare aplecată, unduitoare, ținîndu-și în același timp în față mînile aduse, ca un cățel care „face frumos”. Ochii lui de nu-mă-uita nu-l slăbesc o clipă pe domnul Bondy, cerșindu-i parcă un dram de simpatie.

G. H. Bondy este foarte mișcat și oarecum rușinat, omeneste. Și, culmea, tocmai în clipa asta, apare în pragul ușii tăcutul domn Povondra, cu cana de bere în mînă. Domnul Povondra se uită scandalizat, cu sprincenele ridicate, la felul nedemn de a se purta al căpitanului.

— Adă berea-nea și pleacă ! ordonă pe nerăsuflăte domnul Bondy.

Căpitanul se ridică gemînd.

— Uite-aşa sînt făpturile astea, domnule Bondy, mici şi drăgălaşe. *Your health !* zice, şi dă berea de duşcă. At bere bună aici, frăţioare ! Dar şi casa, ce să zic ..

Căpitanul îşi şterge mustăţile.

— Şi cum ai dat de salamandrele astea, căpitane ?

— Păi tocmai aici e aici ! Să vezi... Pescu!am perle la Tana Masa... — Se opreşte. — Sau pe undeva pe-acolo. Da, era undeva, pe altă insulă. Ştii, frăţioare, asta e secretul meu... Oamenii sînt mari pungăşi... da, şi omul trebuie să-şi păzească gura ! Şi cînd nenorociţii ăia de singalezi culegeau sub apă... *shells*-urile alea cu perle...

— Adică scoicile ?

— Da. Un fel de scoici care stau lipite, infipte-n piatră ca păduchii, de trebuie să le răzui cu cuţitul. Cum spuneam, salamandrele se uitau la singalezi, şi ei au crezut că sînt draci de mare. Singalezii şi *batakii* sînt nişte oameni tare astupaţi la minte. Pe scurt, credeau că sînt draci. Da !

Căpitanul îşi suflă cu zgomot nasul în batistă.

— Ştii, frăţioare, omului nu-i vine să creadă ! Nu ştiu dacă numai noi, cehii, sîntem un popor curios, dar peste tot unde am întîlnit un compatriot de-al nostru, peste tot a trebuit să-şi vîre nasul, să vadă cum, şi ce fel ! Asta din pricină că noi, cehii, nu credem în nimic. Aşa şi eu, am socotit cu capul meu bătrîn şi prost că trebuie să văd dracii ăştia mai de-aproape. E adevărat că umblam beat, dar beam fiindcă-mi umblau prin cap dracii ăia blestemaţi... Acolo, la ecuator, se poate întîmpla orice, da, da. Aşa că seara m-am dus la Devil Bay, să văd...

Domnul Bondy încearcă să-şi închipuie un golf tropical, mărginit de stînci şi păduri virgine.

— Ei şi ?

— Mă aşed acolo şi fac „ts, ts, ts“, adică m-apuc să chem dracii. Şi, măi taică, unde nu văd că iese odată din mare o salamandră de-alea, se aşază pe picioruşele dindărăt şi începe să se fiţie şi să-mi facă şi ea mie „ts, ts, ts“. De n-aş fi fost beat, poate că aş fi tras în ea ; dar eram turtă, ca un englez, şi-i zic : „la fă-te-ncoa, băieţas, fă-te-ncoa *tapa-boy*, că nu-ţi fac nimic !“

— Şi-ai vorbit cu ea ceheşte ?

— Nu, în malaeză. Acolo se vorbește mai mult malaeza. Ea, nimic ! Și-uite-așa, bătea pe loc și se răsucea, ca un copil care se rușinează. Și în apă, jur împrejur, o groază de salamandre, și toate își scoteau botișorul deasupra și se zgîiau la mine. Eu — e adevărat, eram beat mort — m-am așezat pe jos și am început să mă fiții și eu ca salamandra aia, ca să nu se sperie de mine. Apoi a ieșit din mare altă salamandră, mare cam cît un băiat de zece anișori, și a început și ea să se izmencască. Iar în lăbuțele din față ținea o scoică cu perle.

Căpitanul mai trase o dușcă.

— Să trăiești, domnule Bondy ! Așa-i, eram beat turtă, dar i-am zis : „Mă, șmechero, adică tu ai vrea să-ți deschid eu scoica aia, hai ? Ia fă-te-ncoa să ți-o deschid cu cuțitul !” Dar ea, nimic, n-avea curaj. Și-am început iar să mă fiții ca o fetiță rușinoasă. Ea lipăia și se da tot mai aproape, și atunci am întins ușurel mîna și i-am luat scoica din lăbuțe. Frică ne-a fost la amîndoî, ce-i drept e drept, gîndește-te și dumneata, domnule Bondy ; dar e adevărat că eram și beat. Am pus apoi mîna pe cuțit și am desfăcut scoica ; pipăi cu degetul, să văd, nu-i vreo perlă ? Dar nu erau decît niște bale scirboase, pe care le face melcul așa grêtos care trăiește în scoică. Și îi arunc scoica deschisă. Să fi văzut, frățioare, cum o mai lîngea. Pesemne că pentru ele e un *tit-bit* grozav... zi-i pe nume !

— Aperitiv ?

— Da, aperitiv. Numai că, sărăcuțele de ele, nu pot să desfacă cu degețelele lor carapacele alea tari ! Viață grea, domnule ! Căpitanul își mai toarnă bere. Pe urmă nu mai era chip să scap de ele ! Cînd i-au văzut pe singalezii culegînd scoicile, și-au zis : „Aha, ăștia-o să le mănînce !” și-au vrut să vadă cum le deschid ei... Un singalez arată în apă cam ca o salamandră, dar salamandra e mai isteată decît un batac sau un singalez ; ea vrea să învețe, mă rog, e curioasă, pe cînd batacul nu învață niciodată nimic, decît să ciordească, adaugă căpitanul I. van Toch cu venin. Și cînd făceam pe mal „ts, ts, ts” și mă fițiam ca o salamandră, și-or fi închipuit că poate sînt și eu vreo salamandră mai mare. De aia nu s-au prea speriat și au

venit la mine, să le deschid scoicile. Ce ființe, domnule Bondy... așa-s de cumiști și de încrezătoare !

Căpitanul van Toch, se îmbujorase.

— Și, știi, după ce ne-am cunoscut mai bine, m-am dezbrăcat și eu... așa, gol-goluț... ca să semăn mai mult cu ele : dar tot li se părea ciudat, că am păr pe piept, că... mă rog, mai erau și altele. Da.

Căpitanul își trece batista peste ceafa pirlită.

— Domnule Bondy, nu cumva te plictisesc ?

G. H. Bondy e fermecat.

— Nu, nu. Spune mai departe, căpitane !

— Păi să-ți spun, cum să nu-ți spun ? Cînd, alelalte au văzut salamandra lingînd scoica, au leșit și ele pe țarm. Unele aveau în lăbuțe scolci — și mare comedie, frățioare, cum izbuteau cu minuțele alea ale lor de copil să le smulgă de pe... cliffs¹. Se rușinau o clipă, apoi mă lăsau să le iau scoicile. E adevărat că nu toate aveau perle, erau un fel de porcării de stridii sălbatice, le-am aruncat în apă și le-am spus : „Ei nu, copii, astea nu fac nici două parale, pe astea nu vi le mai deschid“. Cînd era însă o scoică de perlă, o desfăceam cu cuțitul, pipăiam să văd dacă e ceva înăuntru și pe urmă le-o dădeam s-o lingă. Jur împrejur se strînseseră citeva sute de salamandre și toate se uitau la mine cum deschid scoicile. Unele încercau să le desfacă singure, cu vreun gîndac care se afla pe acolo pe jos. Și tare mă minunam, frățioare ! Nici un animal nu știe să umble cu scule : ce să-i faci, animalul e animal ! Așa-i. În Buitenzorg am văzut maimuțe care puteau să deschidă cu cuțitul un tin, adică o cutie de conserve ; dar maimuța nu prea-i animal, domnule. Adevărat. Stam, cum spun, și mă minunam.

Căpitanul mai trage o dușcă.

— În noaptea aia am găsit, domnule Bondy, în acele shells, vreo optsprezece perle. Erau printre ele mai mici și mai mari ; iar trei ca niște simburi, da. Ca niște simburi.

Căpitanul dă serios din cap.

— Dimineața, cînd m-am întors pe vapor, mi-am zis : „Captain van Toch, totul n-a fost decît un vis, sir, ai

¹ Stinci (în engleză în original) (n. r.).

fost beat, omule“, și așa mai departe. Dar degeaba ! În buzunare aveam optsprezece perle ! Da !

— E cea mai frumoasă poveste din câte am auzit vreodată, suspină domnul Bondy.

— Așa că vezi, frățioare, zice căpitanul bucuros. ziua m-am gândit la toate. Am să îmblînzesc salamandrele astea, nu ? Da, am să le îmblînzesc, am să le dresiez și ele or să-mi aducă *pearl-shells*¹. Acolo, la Devil Bay, trebuie să fie o sumedenie. În seara aia m-am dus iar pe țărm, dar ceva mai devreme. Când apune soarele, salamandrele încep să-și scoată căpșoarele, ici unul, colo altul, pînă se umple tot întinsul apei. Eu ședeam pe mal și făceam „ts, ts, ts“. Și-odată văd un rechin. Nu i se zăreau din apă decît aripioarele de pe spate. După asta aud o plescăială și o salamandră, bîlbîbic, ia-o de unde nu-i ! Era pe la apusul soarelui, și-am numărat vreo doisprezece rechini care veneau înspre Devil Bay. Domnule Bondy, într-o singură seară bestiile alea mi-au mîncat peste douăzeci de salamandre, spune căpitanul, suflîndu-și furios nasul. Da, peste douăzeci ! Cred și eu, o salamandră, goală și cu minuştele alea mici, cum să se apere ? Îți venea să plîngi cînd te uitai, și mai mult nu ! Să fi fost acolo de față, frățioare...

Căpitanul tace, mișcat.

— Știi, eu iubesc foarte mult animalele, spune el în cele din urmă, ridicîndu-și ochii albaștri spre G. H. Bondy. Nu știu cum vezi dumneata chestiunea asta, *captain* Bondy...

Domnul Bondy face un semn de încuviințare.

— Atunci e bine ! se bucură căpitanul van Toch. Cum ziceam, sînt animale înțelepte și bune ; cînd le spui ceva, sînt atente ca un cîine care-și ascultă stăpînul. Și mai ales minuştele alea ale lor... Eu... eu sînt un bur-lac bătrîn, n-am nici un fel de familie... Da, nu-s decît un om bătrîn și singur-cuc, bombăne căpitanul, biruindu-și emoția. Dar salamandrele astea, ce să-i faci, sînt așa de drăgălașe ! Numai de nu le-ar mîncea rechinii ! Cînd am aruncat cu pietre după crocodili, au început

¹ Scoici perliere (în engleză în original) (n. r.).

să arunce și ele. Nici nu-ți vine să crezi, domnule Bondy. E adevărat că nu aruncau cine știe cât, că au minulele scurte. Oricum, e ciudat. „Dacă sînteți așa isteți, le zic eu, ia poftiți încoă să-mi deschideți o scoică !” Și pun cuțitul jos. Sărăcuțele, se cam codeau. le era rușine, dar una a pus mîna pe cuțit și i-a vîrît vîrful între carapace. „Împinge, fi zic, împinge ! See ? Răsuțește așa cuțitul și gata !” Și salamandra încercă mereu, sărmana, pînă scoica pocni și se deschise. „Ei vezi ? Nu-i chiar așa de greu !” Dacă poate un pirlit de batac sau de singalez, să nu poată un *tapa-boy* ? Păi nu ? Doar nu era să le spun salamandrelor ăstora, domnule Bondy, că e ceva nemaipomenit ca un animal să poată așa ceva ! Dar acum pot să spun... eram... eram... ei, ce mai încoace și-ncolo, eram de-a dreptul *thunderstruck* !

— Ca-ntr-un vis, murmură domnul Bondy.

— Da, *richtig* !. Ca-ntr-un vis. Și chestia asta m-a zăpăcit în așa hal, că am mai rămas o zi cu vaporul acolo. Și seara iar m-am dus la Devil Bay, iar m-am uitat cum *sharks*-li îmi mînceau salamandrele. În noaptea aia m-am jurat să nu las lucrurile așa. Le-am dat și lor cuvîntul meu de onoare, domnule Bondy ! *Tapa-boys, captain I. van Toch* vă făgăduiește aici, sub puzderia de stele, să vă ajute !

¹ Uluit (în engleză în original) (n. r.).

² Într-adevăr (în germană în original) (n. r.).

INTREPRINDEREA COMERCIALA A CAPITANULUI VAN TOCH

Povestind acestea, căpitanului van Toch i se zbirlise părul în cap de însuflețire și emoție.

— Da, domnule, chiar așa, m-am jurat! De-atunci n-am mai avut pace o clipă. La Batang mi-am luat concediu și le-am trimis șlefuitorilor de pietre scumpe din Amsterdam o sută cincizeci de perle, tot ce-mi aduseseră bieteile salamandre. Apoi am găsit pe unul, daiak de felul lui, un *shark-killer*, cel care omoară rechini în apă cu cuțitul. Un ucigaș și un tâlhar fără pereche. Și-am pornit cu el înapoi la Tana Masa pe un vapor de turism. Și acum, *fella*¹, ține-te! „Să dai iama în rechini! Că eu vream să-i omor, ca să-mi lase în pace salamandrele.“ Daiakul ăsta era un păgîn și-un criminal... nu-i păsa de *tapa-boys*. Drac, nedrac, lui tot una îi era! Iar eu făceam asupra acestor *lizards* experiențele și observațiile mele. Adică stai... am în legătură cu asta un fel de jurnal de bord, unde am scris totul, zi cu zi!

Căpitanul scoase din buzunarul de la piept un caiet voluminos, pe care începu să-l frunzărească.

— Ce zi e azi? Așa-i, douășcinci iunie! De pildă anul trecut, douășcinci iunie! Da, aici. Daiakul a omorât un rechin. *Lizards*-ii se tot învîrteau mirați pe lângă leșul

¹ Prietene (corect *fellow* — prieten) (în engleză în original) (a. r.).

lui, să vadă ce și cum... Toby — lămurii căpitanul — era o salamandră mai mică, dar deșteaptă foc. Pentru că a trebuit să le dau fel de fel de nume, știi ? Ca să pot să scriu cartea asta despre ele ! Toby și-a băgat degetul în gaura făcută de cuțit. Seara mi-au adus vreascuri pentru foc. Aici nu-i nimic... mormăie căpitanul. Să caut altă zi. Să încerc douăzeci iulie, nu ? *Lizards*-ii și-au clădit mai departe un... asta... ăsta... cum se spune *jetty* ?

— Dig, nu ?

— Da, dig. Care va să zică au clădit mai departe un dig nou, la nord-est de Devil Bay. Domnule — adăugă el — era o lucrare clasa întâi. Un adevărat *breakwater* !

— Stăvilar...

— Da. Ele își depuneau în partea aia ouăle și voiau să aibă acolo ape liniștite, înțelegi ? Și s-au gândit cu mintea lor să-și facă așa, un stăvilar ; dar îți spun eu că nici un funcționar sau inginer de la Waterstaat din Amsterdam n-ar fi făcut un plan mai bun ! O lucrare iscusită, domnule, numai că le-au luat-o valurile. Și-au trebuit să-și sape mai adânc, sub apă, niște găuri, unde stau în timpul zilei. Grozav de deștepte animale, domnule, întocmai ca *beavers*-ii !

— Castorii.

— Da, guzganii ăia care știu să-și făurască diguri pe ape ! Ele aveau la Devil Bay o mulțime de diguri și de digulețe, netezite frumos, de-ai fi zis că e un oraș. Până la urmă și-au pus în cap să-și construiască un dig pe toată întinderea, de la Devil Bay. Uite așa... „Acum pot să ridice pietrele cu macaraua”, citi el mai departe... Lui Albert — ăsta era un *tapa-boy* — i-a strivit două degete. Douășunu : daiakul l-a mâncat pe Albert, dar i s-a făcut rău. Cincisprezece picături de opium. A zis că nu mai face niciodată. A plouat toată ziua. Treizeci iunie : *lizards*-ii au isprăvit digul. Toby nu vrea să lucreze. Doamne, ce șmecheră mai era ! adăugă căpitanul, clătînind din cap a mirare. Așa-s șmecherii, nu vor să facă niciodată nimic ! Toby asta mereu zicea că e ocupată. De, și între salamandre sînt deosebiri mari. Trei iulie : Sergeant a primit un cuțit — Sergeant era o salamandră mare și voinică. Și foarte îndemînică, domnule... Șapte iulie :

Sergeant a omorît cu cuțitul un *cuttle-fish*... asta... un pește care are în el așa, o zeamă cafenie, știi ?

— Sepie ?

— Da, sepie, dacă zici dumneata. Douăzeci iulie : Sergeant a omorît cu același cuțit un *jelly-fish* mare, o bestie așa, ca piftia, și care ustură ca urzica. A dracului dihanie și asta ! Și acum atenție, domnule Bondy ! Treisprezece iulie, o dată importantă, am subliniat-o. Sergeant a omorît cu cuțitul un rechin mic. Greutatea, șaptezeci de livre. Uite, asta am vrut să-ți spun, domnule Bondy, declară căpitanul L van Toch cu emfază. Aici e scris negru pe alb. E ziua cea mare. Exact treisprezece iulie anul trecut.

Căpitanul închise jurnalul.

— Domnule Bondy, de bucurie am îngenuncheat pe țărni, acolo, la Devil Bay, și-am plîns. Și nu mi-e rușine ! Atunci am știut că salamandrele mele n-au să se lase. Sergeant a căpătat drept răsplătă un harpon nou, frumos. Harponul, frățieare, e spaima rechinilor. Și fi zic eu, *be a man*¹. Sergeant, arată-le amicilor tăi cum să se apere !... Domnule — strigă căpitanul și, sărind de la locul lui, bătu o dată cu pumnul în masă de bucurie — știi că după trei zile plutea acolo un rechin mort, *full of gashes*, cum se zice ?

— Ciuruit de lovituri ?

— Da. Ciur era ! Cu harponul ăla îl aranjaseră...

Căpitanul mai sorbi o gură de bere, gîlgîind.

— Așa stă treaba, domnule Bondy. Și abia atunci am făcut cu *tapa-boys*... un fel de contract. Adică le-am dat cuvîntul meu de onoare că, în schimbul ~~seicilor~~ pe care mi le aduceau, eu să le dau *harpoons and knives*², cuțite să se poată apăra, see ? Astea-s *business cinstite*, domnule ! Ce să faci ? Omul trebuie să fie cinstit și cu animalele. Le-am mai dat și niște lemne, și două *wheel-barrows*.

— Roabe.

— Da, niște roabe, ca să poată transporta pietre la digul lor. Săracele de ele ! Trebuiau să care totul cu lăbuțele alea mici, știi ? Ei, și-afară de astea. au mai

¹ Fii bărbat (în engleză în original) (n. r.).

² Harpoane și cuțite (în engleză în original) (n. r.).

căpătat o groază de lucruri. Nu le-ai fi înșelat nici cu atitica, a, nu ! Ia stai, să-ți arăt ceva !

Și săltându-și cu o mină burta, căpitanul van Toch pescui cu cealaltă din buzunarul pantalonilor un săculeț de pînză.

— Aici le am, spuse și răsturnă conținutul pe masă.

Erau acolo cam la o mie de perle de toate mărimile : mărunte cît niște semințe, mai mari, unele cît mazărea, cîteva cît cireașa ; perle desăvîrșite, ca niște picături, perle zgrunțuroase, baroce, perle argintii, albastre, perle de culoarea pielii, perle gălbui, perle bălînd în negru și perle roz.

G. H. Bondy era ametit. Abia se mai putea stăpîni. Le scormonea, le rostogolea cu virfurile degetelor, le acoperea cu amîndouă palmele...

— Ce minunăție ! oftă el fermecat. Căpitane, nu visez ?

— Așa-i, încuviință mișcat căpitanul. Sînt minunate. Și în anul acela cît am stat cu ele au omorît vreo treizeci de rechini. Am însemnat aici, spuse, pipăindu-și buzunarul de la piept. Cu cuțitele mele și cu cinci *harpoons* ! Pe mine mă costă cuțitele aproape doi dolari americani, a piețe, adică bucata. Niște cuțite foarte bune, frăcioare, dintr-un oțel care nu prinde nici un fel de rust.

— De rugină... vrei să zici.

— Da, fiindcă ele, știi, le folosesc sub apă, în mare. Apoi m-au costat o groază de bani și batakiș ăia !

— Care bataki ?

— Păi indigenii de pe insulă. Ei au credința că *tapa-boys* sînt draci și se tem grozav de ei. Și cînd au văzut că stau de vorbă cu dracii lor erau să mă omoare de-a binelea. Noaptea băteau într-un fel de tălângi, ca să gonească dracii din campongul lor. Făceau un tărăboi nemălpomenit, domnule ! Și după asta, dimineața mai aveau pretenția să le plătesc eu toată hărmălaia. Adică, mă înțelegi, munca pe care o depuneau... Ce să le faci ? Așa-s batakiș ăștia : pungași, mari pungași !... Dar cu *tapa-boys* se pot face *business* cinstite. Așa e. Foarte bune afaceri, domnule Bondy.

Lui G. H. Bondy i se părea că trăiește un basm.

— Și vrei să facem negoț de perle cu ele ?

— Da. Însă la Devil Bay nu mai există nici un fel de perle și pe alte insule nu trăiesc *tapa-boys* ! Asta-i toată chestia, frățioare !

Căpitanul van Toch își umflă obrazii, semn că-și savura victoria.

— Tocmai asta e marea afacere la care m-am gândit eu, cu capul meu, frățioare ! spuse, împungînd aerul cu degetul lui butucănos. Căci, de cînd am plecat, salamandrele s-au înmulțit grozav. Acum se pot apăra, *you see* ! Nu ? Și-or să se înmulțească din ce în ce mai mult. Nu-i așa, domnule Bondy ? N-ar fi o afacere strașnică ?

— Tot nu pricep, spuse G. H. Bondy nesigur. La ce te gîndești dumneata, de fapt, căpitane ?

— Păi, mă gîndesc să transportăm salamandrele pe alte insule cu perle ! Își dădu, în sfîrșit, drumul căpitanul. Am observat că ființele astea nu pot trăi în locuri adînci și nici la mare deschisă. Pot înota, lipăie și pe fund, dar la adîncimi mari presiunea e prea puternică pentru ele, că au trupul moale, pricepi ? Dar dacă aş avea un vapor în care le-am face niște tankuri, un fel de vase așa, pentru apă, aş putea să le transport undeva, *see* ? Și acolo, ele mi-ar căuta perle, iar eu le-aş aduce cuțite, și *harpoons*, și fel de fel de lucruri de care ar avea nevoie. Sărăcuțele, grozav s-au pră... prăsit se zice, nu ?... în Devil Bay !

— S-au înmulțit.

— Da, s-au înmulțit atît de mult, că n-or să mai aibă ce minca. Ele mănîncă peștișori, *molluks*¹ și viermișori de apă ; dar mănîncă și cartofi ! Pot să mănînce și biscuiți, și lucruri de-astea obișnuite. Ar putea fi hrănite în acele *tanks*, pe vapor. Și pe urmă le-aş da drumul din nou în apă, în locuri potrivite, unde n-ar fi lume multă, și le-aş face acolo niște *farms*², să aibă și ele ce să mănînce. Sînt tare drăgălașe și deștepte, domnule Bondy ! Lasă, după ce ai să le vezi, ai să-mi spui : „*Hullo, captain*, ai niște animale foarte folositoare !“ Da. Oamenii sînt nebuni acum după perle, domnule Bondy. Asta e afacerea cea mare la care m-am gîndit.

¹ Moluște (în engleză în original) (n. r.).

² Ferme (în engleză în original) (n. r.).

G. H. Bondy era în dilemă.

— Îmi pare grozav de rău, căpitane, încep eu el șovăitor, dar... eu... îmi mărturisesc... nu știu..

Ochii albaștri ai căpitanului van Toch se umplură de lacrimi.

— Rău, rău faci ! Ți-aș fi lăsat aici toate perlele ca... ca *guaranty*¹ pentru vas, dar eu singur nu pot să cumpăr vaporul. Știu însă aici, în Rotterdam, o navă sprintenă... cu motor Diesel.

— De ce n-ai propus afacerea asta cuiva în Olanda ?
Căpitanul clătină din cap.

— Cunosc eu oamenii de pe-acolo ! N-are rost să vorbești cu ei chestii d-astea ! Aș putea, zise el îngândurat, să transport cu vasul ăsta și alte lucruri, toate lucrurile, *goods*², domnule, și să le vînd pe insulele pe unde aș trece. Da, asta aș putea s-o fac. Am pe acolo o mulțime de cunoștințe. Și aș putea să am în *my* vapor și acele *tanks* pentru *my* salamandre.

— Chestia pusă astfel s-ar putea mai curînd examina, reflectă G. H. Bondy. De fapt, din întîmplare... ei da, trebuie să găsim piețe noi pentru industria noastră. Din întîmplare, am vorbit cu mai multe persoane despre chestia asta. Aș vrea să cumpăr unul sau două vase, unul pentru America de Sud și altul pentru curse în Orient.

Căpitanul se însufleți.

— Bravo, domnule Bondy ! *Sir*, vapoarele sînt acum grozav de ieftine, poți să cumperi un port întreg.

Căpitanul van Toch se lînsă într-o expunere tehnică, explicînd unde sînt de vînzare, cît costă, și diferențele dintre *vessels*, *boats* și *ranksteamers*³...

G. H. Bondy nu-l mai asculta, ci îl iscodea ; G. H. Bondy cunoștea oamenii. Nu luase în serios nici un moment salamandrele domnului van Toch ; căpitanul însă era vrednic de luat în seamă. Cîstit ? Da. Și cunoștea situația de-acolo. Nebun ? Bineînțeles. Dar al dracului de simpatic. În inima domnului G. H. Bondy răsună o coardă

¹ Garanție (în engleză în original) (n. r.).

² Mărfuri (în engleză în original) (n. r.).

³ Pacheboturi, vapoare și nave obișnuite (în engleză în original) (n. r.).

Intrucitva fantastică. Vapoare cu perle și cafea, vapoare cu mirodenii și toate parfumurile Arabiei... G. H. Bondy era absent, stare caracteristică lui ori de câte ori se afla înaintea unei hotărâri mari, care avea să fie încununată de succes. Era un sentiment care, prin cuvinte, s-ar exprima astfel : „Nu știu de ce, dar poate c-am să intru în joc !”

În timpul ăsta, căpitanul schița în aer, cu labelle lui uriașe, vapoare cu *awning-decks* sau *quarter-decks*¹, vapoare strașnice, frățioare...

— Ei, știi ce, căpitane Vantoch ? zise deodată G. H. Bondy. Treci pe-aici peste cincisprezece zile. Și-o să mai stăm de vorbă despre vaporul dumitale...

Captain van Toch înțeluse ce mult înseamnă cuvintele acestea. Se roși de bucurie și mai adăugă :

— Și salamandrele... pot să le iau și pe ele pe *my* vapor ?

— Desigur ! Numai că te rog să nu mai vorbești despre asta cu nimeni. Oamenii vor spune că ai innebunit, și eu de asemenea !

— Dar perlele pot să le las aici ?

— Poți !

— Da. Aș vrea să iau două din ele, două mai frumoase, să le trimit cuiva ?

— Cui ?

— Unor reporteri, frățioare. Ei, drăcie, ia stai !

— Ce ?

— Ei drăcie, cum îi chema ?

Căpitanul van Toch clipi gînditor.

— Măi să fie, că zevzec mai sînt ! Nu mai știu cum îi chema pe cei doi *boys* !

¹ Punți de covertă sau punți de duneță (în engleză în original (n. r.).

CAPITANUL I. VAN TOCH ȘI SALAMANDRELE LUI DRESATE

— Dracu să mă ia, zise în Marsilia un matroz, dacă ăsta nu-i Jensen !

Jensen, suedezul, își ridică ochii.

— Stai nițel, zise el, și-nu vorbi pină nu mi-aduc aminte de unde să te iau !

Își duse mîna la frunte.

— *Seagull* ? Nu ! *Empress of India* ? Nu ! *Pernambuco* ? Nu ! Am găsit, *Vancouver*¹ ! Dingle te cheamă, mă haimana, și ești irlandez !

Omul își arătă dinții galbeni și se așeză.

— *Right*², Jensen. Și beau orice rachiu. Da tu de unde pînăși ?

Jensen arătă cu capul.

— Eu fac acum cursa Marsilia—Saigon. Și tu ?

— Eu am concediu, se umflă el în pene. Așa că mă duc p-acasă, să văd cîți copii mi-a mai făcut nevasta ! Jensen dădu serios din cap.

— Iar te-au pus pe liber, hai ? Beție în timpul serviciului și alte chestii de-astea. De ! Dacă te-ai fi dus, ca mine, la Y.M.C.A.³...

¹ Denumiri de vase (n. r.).

² Al dreptate (în engleză în original) (n. r.).

³ Asociația Tinerilor Creștini — organizație internațională de tineret, reacționară (n. r.).

Dingle se strimbă a batjocură.

— Y.M.C.A. are sediu aici ?

— Azi e simbătă, nu ? bombăni Jensen. Și pe ce vapor ai fost ?

— Pe un fel de turism, răspunse el în doi peri. Am făcut toate insulele de-acolo, de jos.

— Căpitan ?

— Unu, van Toch, olandez sau naiba știe ce !

Suedezul Jensen clipi din ochi, gînditor.

— Stai, stai ! Căpitan van Toch, zici ? Păi am fost și eu cu ăsta, înainte cu ani, măi frate-miu. Vasul : *Kandong Bandoeng*. Linia : de la dracu la Scaraoțchi. Chel, burtos, înjură și în malaicză, ca să fie și mai și. Îl cunosc bine !

— Și-atunci era așa, într-o ureche ?

Suedezul scutură din cap.

— Nu, bătrînul Toch e *all right* ¹.

— Și pe vremea aia își plimba salamandrele cu el ?

— Nu.

Jensen șovăi puțin.

— Am auzit eu ceva despre asta... La Singapore. Îi tot da unu cu gura...

Irlandezul se simți într-un fel jignit.

— Astea nu-s bîrfeli, Jensen. Chestia cu salamandrele e adevăru-adevărat, pe ochii mei !

— Păi și ăla din Singapore tot așa zicea, bombăni suedezul. Și a încasat-o, adăugă el cu satisfacție.

— Dar lasă-mă să-ți povestesc ! se apără Dingle. Eu, măi frate-miu, cred că am de unde să știu. Am văzut doar cu ochii mei bazaconiile alea.

— Și eu, mormăi Jensen. Așa, negre, cu coadă, ptiu, cam de un metru șaizeci, și umblă două cîte două. Știu.

— Brr, ți se face părul măciucă ! se cutremură Dingle.

— Și pline de negi, măi frate-miu. Măiculiță doamne, eu n-aș pune mîna pe ele ! Cred c-or fi și otrăvitoare !

— De ce ? întrebă suedezul.

— Păi eu am servit pe vapoare unde era omor de lume. Pe *over* și *lowerdeck* ² numai bărbați, numai femei și soco-

¹ Bun zdravăn (în engleză în original) (n. r.).

² Puntea superioară și puntea inferioară a unui vas (n. r.).

teli de-astea... jucau cărți, dansau. Eram acolo fochist, știi ?
Acu să-mi spui și mie, măi gugustiucule, ce-i mai otrăvitor ?

Dingle scui pă.

— Dacă ar fi aligatori, n-aș zice. Odată am dus niște șerpi la o menajerie, acolo, în Bandžermasin. Ce mai pățeau ! Dar salamandrele astea, Jensen, prea sînt de tot ! Ziua mai merge ; ziua stau în apă în vasele alea, dar noaptea ies afară, lipa-lipa, lipa-lipa... Mișună pe tot vaporul. Stau pe picioarele dindărăt și se uită așa după tine..

Irlandezul își făcu semnul crucii.

— Fac „ts, ts, ts“ la om, ca damele din Hong-Kong. Să nu zic vorbă mare, dar eu cred că nu-i de-a bună cu ele ! De nu s-ar fi găsit atît de greu o slujbă, n-aș fi stat acolo nici un ceas, Jensi. Nici un ceas !

— Aha ! făcu Jensen. De-aia te întorci la mămițica..

— Se mai întîmplă. Omul trebuie să se îmbete zdravăn ca să poată sta acolo, și știi, pe chestia asta căpitanul e ciine ! O dată a ieșit cu scandal... zicea că am lovit o dihanie de-aia. Ei da, am pocnit-o, ah, și încă cu ce sete, măi frate-miu, pînă i-am rupt șira spinării. Să-l fi văzut pe bătrîn : odată s-a învinețit, m-a ridicat de gît și era cît pe aici să mă zvîrle-n apă, dacă nu era matelotul Gregory. Îl știi ?

Suedezul dădu din cap în semn de încuviințare.

— Ajunge, dom'le, destul ! a zis Gregory și mi-a turnat în cap un hîrdău cu apă. Iar la Kokopo am debarcat.

Dingle scui pă în mare, lung și scîrbit.

— Bătrînului îi păsa mai mult de bazaconiile lui decît de oameni. Știi că le-a învățat să vorbească ? Pe ochii mei ! Se închidea ore întregi cu ele și le vorbea. Credeam că le dresează pentru circ. Dar să vezi că după aia le dădea drumul în apă. Oprea lingă vreun amărît de ostrov, se ducea cu barca la mal și măsura adîncimea ; apoi se închidea în tankurile alea, deschidea chepengurile din pîntecele vasului și lăsa bazaconiile-n apă. Măi frate-miu, să le fi văzut cum săreau pe ferestruicile alea una după alta, ca niște foci dresate, cîte zece, cîte douăzeci... Pe urmă, noaptea, bătrînul Toch se ducea la mal cu niște lădițe. Ce avea în ele

nu trebuia să știe nimeni. Apoi o pornea mai departe. Așa-l cu bătrînul Toch, Jensi. S-a țicnit ! S-a țicnit de tot !

Ochii lui Dingle erau ficși.

— Măiculiță doamne, Jensi, tare mai mi-era frică ! Beam, măi frate-miu, beam ca un nebun ; și noaptea cînd le auzeam lipăînd prin tot vaporul și le vedeam umblînd pe picioarele dîndărăt... și făcînd „ts, ts, ts“... cîteodată mi se părea că mi se trage așa, din beția. Am mai avut eu o dată o chestie d-asta la *Frisco*¹, știi cînd, Jensen, dar atunci vedeam numai păianjeni. De-li-rium, au zis doctorii de la spitalul marinei. Așa că, nu mai știu. Pe urmă l-am întreb-
bat pe Big Bing dacă a văzut și el noaptea ceva, și el a zis că a văzut. Zicea că a văzut cu ochii lui cum o salamandră a apucat clanța și a intrat în cabina căpitanului. Nu știu : Joe bea și el zdravăn. Ce crezi, Jensen, avea și Joe *delirium* ?

Suedezul Jensen ridică din umeri.

— Și neamțul ăla, Peters, zicea că la Manihiki Islands, cînd l-a dus la țarm, s-a ascuns după stînci și s-a uitat să vadă ce face căpitanul cu lădițele alea. Și zicea că salamandrele le-au deschis singure, cînd bătrînul le-a dat o daltă. Și știi ce era în lădițe ? Zice că erau cuțițe, măi frate-miu, auzi ? Niște cuțițe așa lungi, și harpoane, și chestii de-astea. Eu nu prea-l cred pe Peters, că are bicicletă pe nas, da oricum, ce ațureală ! Tu ce zici ?

Lui Jensen i se umflară vinele pe frunte.

— Eu zic — bodogăni el — că neamțu tău își bagă nasu unde nu-l fierbe oala, pricepi ? Și-ți mai spun că nu-l sfătuiesc s-o mai facă.

— Dacă-i așa, atunci scrie-i ! rise irlandezul.

— Cea mai sigură adresă e în iad. Acolo primește scrisoarea la sigur.

— Și știi ce mi se mai pare curios ? Că bătrînul Toch se duce din cînd în cînd să-și viziteze salamandrele, acolo unde le-a lăsat. Pe ochii mei, Jensi ! Noaptea se duce cu barca la țarm și se întoarce tocmai dimineța. Zi și tu, după cîc ar putea să se ducă acolo ? Și-apoi, ce are în pachetelele alea pe care le trimite în Europa ? Uite-așa un pachetel de marc, și îl asigură pînă la o mie de livre.

¹ San Francisco (n. r.).

— De unde știi ? se încruntă suedezul întunecându-se și mai mult.

— Știu eu ce știu, adăugă Dingle șovăitor. Și știi de unde-și aduce căpitanul salamandrele ? Din Devil Bay ! Din golful dracilor, Jensi ! Am acolo un cunoscut, e agent, om cu glagore la cap, măi băiete, astea nu sînt salamandre dresate. Da de unde ! S-o spui lu mută că astea-s animale ca toate animalele ! Nu-mi umbla mie cu chestii de-astea. Pricepi ?

Domnul Dingle clipi din ochi, atotștiutor.

— Așa-i, Jensen, ca să știi ! Mie ți-ai găsit tu să-mi spui că van Toch e *all right* !

— Ia mai zi o dată ! răcni înspăimîntător, lunganul de suedez.

— Dacă bătrînul Toch ar fi *all right*, n-ar umbla prin lume cu dracii ăia după el... și nu i-ar semăna pe toate insulele, ca păduchii în blană, Jensi ! Cit am fost cu el, a împrăștiat vreo mișoară de salamandre. Bătrînul Toch și-a vîndut sufletul, ascultă-mă pe mine ce-ți spun. Asta-i. Și eu știu ce-i dau în schimb dracii ăia ! Rubine, perle și chestii de-astea ! A, credeai că pe gratis face ce face ?

Jens Jensen se înnegrî.

— Și ce-ți pasă ție ? strigă el și izbi cu pumnul în masă. Să nu-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala !

Micul Dingle sări în sus de spaimă.

— Vai de mine, Jensen, biiguî el înnebunit, ce ți-a venit așa deodată... Eu am spus ce-am văzut. Și dacă vrei, atunci mi s-o fi părut. Dacă vrei, spun că a fost *delirium*. Să nu te superi pe mine, Jensen, doar știi că am mai avut o dată la Frisco. Doctorii de la spitalul marinei spuneau că e un caz grav. Pe ochii mei, mi s-a părut că am văzut salamandre, sau draci, sau mai știu eu ce, dar n-a fost nimic !

— Ba au fost, Pat, zise suedezul întunecat. Le-am văzut și eu.

— Nu, Jensen ! insistă Dingle. Ai avut și tu *delirium*. Bătrînul Toch e *all right*, dar ce i-o fi venit să umble cu dracii ăia prin lume ? Știi ce ? Cînd am să ajung acasă, am să dau un acatist pentru sufletul lui. Dracu să mă ia. Jensen, dacă nu dau un acatist !

— În religia noastră, mormăi Jens melancolic, nu se fac chestii de-astea. Și-apoi tu ce crezi, Pat ?... Acatistele astea... or fi bune la ceva ?

— Cum să nu fie, vericule, sînt grozave ! strigă irlandezul. Eu am auzit la noi chestii grele de tot... și a ajutat ! La draci și la istorii de-astea merge, știi ?

— Am să dau și eu un acatist, unul catolic, se hotărî Jens Jensen. Pentru *captain* van Toch. Dar aici, la Marsilia. Cred că acolo, în biserica aia mare, o să-mi lase mai ieftin, așa, ca în preț de fabrică.

— Se poate, dar slujba irlandeză e mai bună. La noi, măi frate-miu, sînt niște popi dați dracului, știu să vrăjească. Taman ca fahirii sau ca păgînii.

— Uite, Pat, zise Jensen, eu ți-aș da doisprezece franci pentru chestia asta... Dar tu ești bețiv și ai să-i bei.

— Jensi, n-aș face nici mort un păcat ca ăsta ! Dar stai, ca să mă crezi, am să-ți dau pentru ăști doisprezece franci o chitanță. Vrei ?

— Așa mai merge, încuviință suedezul, căruia îi plăcea ordinea.

Dingle împrumută un petic de hirtie și un creion și se întinse cu ele pe toată masa.

CHITANȚA

*con firm prin Aceasta
că am primit de La
Jen Jensen 12 franci.
Pentru slujba De Sufletul
căptanului Toch*

PAT DINGLE

— E bine așa ? întrebă Dingle nesigur. Și care dintre noi trebuie să păstreze foaia la el ?

— Păi sigur că tu, boue ! spuse suedezul. E la mintea cocoșului !

— Așa-i, ca să nu uite omul că a primit banii !

Acești doisprezece franci Dingle i-a băut la' Havre, și în loc să plece undeva, în Irlanda, s-a dus la Djibuti ; pe scurt, slujba cu pricina nu avu loc, iar ca urmare, în mersul firesc al lucrurilor n-a intervenit nici o putere supranaturală

IAHTUL DIN LAGUNA

Mr. Abe Loeb clipea privind apusul soarelui ; ar fi vrut să exprime într-un fel, să cuprindă în vorbe frumusețea tabloului, însă drăgălașa Li, alias Miss Lily Valley, pe numele adevărat domnișoara Nowak, sau pe scurt Li cu părul de aur, White Lily, Lilian cu picioare lungi, cum i se mai spunea celor șaptesprezece primăveri ale sale, dormea încovrigată ca un câțel pe nisipul cald, învelită în halatul său de baie pufos.

De aceea Abe nu spunea nimic despre frumusețea lumii ; ofta doar, mișcându-și degetele picioarelor goale între care intraseră firicele de nisip.

Pe mare se află un iaht numit *Gloria Pickford* : iahtul îl căpătase Abe de la papa Loeb, drept răsplată că și-a trecut examenele la Universitate.

Papa Loeb e un om de treabă. Jesse Loeb, magnatul cinematografilei și așa mai departe. „Abe, zise bătrînul domn, invită-ți cîțiva prieteni sau prietene și caută să cunoști și tu ceva din lumea asta !” Papa Jesse e grozav de bun. Acolo pe mare, deci, pe întinderea de sidef, plutește *Gloria Pickford*, iar aici, pe nisipul cald, doarme drăgălașa Li. Abe oftează de fericire. Doarme ca un prunc, sărăcuța !

Mr. Abe dorește nespus s-o apere în vreun fel. De fapt, ar trebui să mă căsătoresc cu ea, gîndește tînărul domn Loeb, și simte în inimă o apăsare plăcută și dureroasă, efect

ai gravei decizii luate și al unui sentiment de teamă în același timp.

Probabil că mama Loeb nu va fi de acord, iar papa Loeb are să dea din mâini, spunînd : „Ești nebun, Abe !” Pe scurt, ce să te înțelegi cu babacii !

Și Mr. Abe, oftînd cu tandrețe, învelește glezna albă a drăgălașei Li cu colțul halatului de baie. Ce prostie, gîndește el nemulțumit, să am niște picioare atît de păroase ! Dumnezeuule, ce frumos e, cît e de frumos aici ! Păcat că nu vede și Li !

Mr. Abe îi admiră perfectă linie a șoldurilor și, printr-o asociație de idei oarecum neclară, începe să se gîndească la artă. Drăgălașa Li e de fapt artistă. Actriță de cinema. N-a jucat încă în nici un film, dar a luat hotărîrea neclintită de a deveni cea mai mare vedetă de cinema a tuturor veacurilor ; și cînd își pune Li în cap ceva... Tocmai astu nu pricepe mama Loeb : o artistă e... o artistă, nu poate fi ca celelalte fete. Și, la urma urmel, celelalte fete nu sînt cu nimic mai bun, hotărăște Mr. Abe. De pildă, Judy. Fată bogată... Parcă nu știu eu că Fred se duce în cabina ei ! În fiecare noapte, poftim, pe cînd eu și Li... E simplu ! Li nu-i așa !

De fapt, n-am nimic împotriva ! Fred, zis Baseballistul, o merită, e colegul meu de Universitate, își spune Abe mărinimos. Dar chiar așa, în fiecare noapte ? ! O fată atît de bogată n-ar trebui să se poarte astfel. Mai ales o fată dintr-o familie cum e a lui Judy. Și Judy nu-i nici măcar artistă.

(Oare ce-și tot șoptesc fetele astea uneori ? își aminteste Abe. Și cum le mai lucesc ochii, și ce chicotesc ! Eu nu vorbesc niciodată cu Fred despre lucruri de-astea.) (Li n-ar trebui să bea atîtea cocktail-uri ! După asta nu mai știe ce spune.) (Ca azi, de exemplu, după-amiază, degeaba m-am rugat de ea !) (Mă gîndesc cum s-a mai certat cu Judy, cînd am vrut să vedem care dintre ele are picioare mai frumoase ! Se înțelege că Li. Mie-mi spuneți ?)

(Și Fred, ce i-o fi venit, să facem concurs de picioare frumoase ! Timpită idee ! Asta are rost la Palm Beach ¹, de pildă, dar nu în societate ! Și fetele... Poate că n-ar fi tre-

¹ Plajă renumită din S.U.A. (n. r.).

buit să-și ridice așa sus fustele. De li s-ar fi văzut picioarele... Măcar Li nu trebuia. Și tocmăi în fața lui Fred ! Și o fată așa bogată ca Judy, nici ea n-ar fi trebuit. nu-i șade frumos !)

(Dar și eu, cred că n-ar fi trebuit să-l chem pe căpitan să fie arbitru. A fost o prostie. Cum s-a înroșit căpitanul și cum i s-au mai zbirlit mustățile spunînd : „Iertați-mă, domnule !” și a trînit ușa. Penibil ! Îngrozitor de penibil ! Și căpitanul nu trebuia să fie așa brutal. La urma urmelor e iahtul meu, nu ?) (Adevărat, căpitanul nu are cu el nici o iubită ; cum i-o fi venind și lui, săracu, să asiste la chestii de-astea ? Adică, n-are încotro și e singur !) (Și Li, de ce-a plins cînd Fred a spus că Judy are picioare mai frumoase ? Pe urmă a zis că Fred e prost crescut și că i-a stricat tot cheful... Biata Li !)

(Ei, și acum fetele nu-și mai vorbesc. Și cînd am vrut să discut cu Fred, Judy l-a chemat la ea ca pe un cățel. Și Fred e prietenul meu cel mai bun. Cred și eu, dacă e amantul lui Judy, trebuia să spună că ea are picioare mai frumoase. Așa e, dar nu trebuia s-o spună cu atîta tărie. N-a avut tact față de biata Li ; are dreptate Li că Fred e grosolan și îngîmfat. Teribil de grosolan !) (În definitiv, eu altfel mi-am închipuit călătoria asta. Dracu l-a mai adus și pe Fred aici !)

Vinturînd în miini nisipul plin de scoici, Mr. Abe își dă seama că nu-l mai înabătă întinderea sîdefie a mării, ci că mai degrabă e trist și amărît, al naibii de trist și de amărît.

Li e urît și se simte prost dispus. Papa Loeb i-a spus : „Ai grijă să vezi și tu lumea !” A văzut oare măcar o parte din ea ?

Mr. Abe încearcă să-și amintească ce-a văzut de fapt, dar nu izbutește s-o vadă decît pe Judy, pe iubita Li arătîndu-și picioarele și pe Fred, lat în umeri, stînd pe vine în fața lor.

Abe se întunecă și mai mult. Cum se cheamă oare insula aia de corali ?

Taraiva, a spus căpitanul. Taraiva sau Tahuara sau Taraiatuara-ta-huara...

Ce-ar fi dacă ne-am întoarce și i-am spune lui old¹ Jesse : „Dad“², noi am fost pînă la Taraihatuara-ta-huara“ ?

(Măcar de nu l-aș fi chemat pe căpitan ! se tînguie Mr. Abe.) (Trebuie să vorbesc cu Li, să nu mai facă figuri de-astea !)

(Dumnezeule, de ce-oi fi iubind-o atît ? Cînd se scoală, am să vorbesc cu ea. Îi spun că am putea să ne căsătorim.)

Mr. Abe are ochii plini de lacrimi. Doamne, asta e iubire, durere ? Sau durerea aceasta fără margini e tocmai iubire ?

Pleoapele strălucitoare ale drăgălașei Li, fardate cu albastru și diafane, subțiri ca niște scoici fragile, tremură.

— Abe... se aude glasul ei somnoros. Știi la ce mă gîndeam ? Că aici, pe insula asta, s-ar putea face un film co-lo-sal !

Mr. Abe își presară cu nisip sărmanele lui picioare păroase.

— Grozavă idee, iubito ! Și ce film ?

Iubita Li își deschise nemărginiții ei ochi albaștri.

— Uite cum... Închipuie-ți că eu aș fi pe insula asta Robinson. O femeie Robinson... Nu-i o idee grozavă ?

— Da, convine Mr. Abe nesigur. Și cum ai fi ajuns pe insulă ?

— Foarte bine, adăugă dulcele ei glăscior. Simplu ! Știi, iahtul nostru ar fi naufragiat într-o furtună, și voi v-ați fi înecat, tu, Judy, căpitanul și toți ceilalți.

— Și Fred ? Păi Fred înoată ca un pește !

Fruntea netedă se posomorăște.

— Atunci pe Fred trebuie să-l mănînce un rechin. Asta ar fi un detaliu minunat ! bate din minute drăgălașu Li. Fred are un corp înnebunitor de frumos, nu găsești ?

Mr. Abe oftează.

— Ei și ?

— Pe mine m-ar fi adus leșinată la țarm valurile... Aș avea pe mine pijamaua aia albastră, cu dungi, care ți-a plăcut ție atît de mult alaltăieri scara !

¹ Bătrîn (în engleză în original) (n. r.).

² Tată (în engleză în original) (n. r.).

Printre pleoapelor delicate, Li îi aruncă o privire teribil de expresivă, de seducătoare.

— De fapt, filmul ar trebui să fie tehnicolor, Abe. Toți spun că la părul meu blond albastrul merge fantastic !

— Și cine-ar trebui să te găsească ? întrebă Mr. Abe concret.

Drăgălașa Li reflectă o clipă.

— Nimeni. Altfel, dacă aici ar fi oameni, n-aș mai fi Robinson, spune ea cu o logică surprinzătoare. Tocmai de aceea ar fi un rol atât de minunat, Abe, că aș fi mereu singură ! Închipuiește-ți-o pe Lily Valley în rolul principal și unic !

— Și ce-ai face tot filmul ?

Li se proptește în cot.

— La asta mă și gîndeam. M-aș scălda în mare și aș cînta pe stînci.

— În pijama ?

— Fără pijama ! spune ea. Nu crezi că ar fi un succes formidabil ?

— Doar n-ai de gînd să joci tot filmul goală ? bombăne Abe, cu un viu sentiment de dezaprobare.

— Și de ce nu ? se miră ea cu nevinovăție. Ce găsești rău în asta ?

Mr. Abe mormăie ceva de neînțeles.

— Și pe urmă..., gîndește Li cu glas tare, stai, c-am găsit ! Pe urmă m-ar fura o gorilă. Știi, o gorilă neagră, păroasă !

Mr. Abe se înroșește și încearcă să-și îngroape și mai adînc picioarele în nisip.

— Bine, dar pe-aici nu sînt gorile ! protestează el cam fără vlagă.

— Ba sînt. Aici sînt fel de fel de animale. Trebuie să privești lucrurile din punct de vedere artistic, Abe ! Gloria ar face un efect teribil alături de tenul meu. Ai observat ce păr are Judy pe picioare ?

— Nu, spuse Abe, torturat de acest subiect.

„Oribile picioare !” gîndește drăgălașa Li, și-și privește pulpele.

— Și în timp ce gorila m-ar purta în brațe, din junglă ar apărea un tînăr și superb sălbatic, care dintr-o lovitură ar omorî-o !

— Și cum ar fi îmbrăcat ? - •

— Ar avea un arc, hotărăște ea fără șovăire. Și pe cap o coroană ! Sălbaticul m-ar lua și m-ar duce în tabăra canibalilor.

— Dar aici nu-i nici un canibal, încearcă Abe să apere onoarea micului ostrov Tahuara.

— Ba sînt ! Și canibalii ar vrea să mă sacrifice pentru ritualurile lor, în care timp ar cînta cîntece havaiene. Știi, din acelea pe care le cîntă negrii în restaurantul *Paradise*. Și tînărul canibal s-ar îndrăgosti de mine ! suspină drăgălașa Li cu ochii larg deschiși, extatic... Și pe urmă s-ar îndrăgosti de mine încă un sălbatic... ar putea să fie chiar căpetenia canibalilor... și pe urmă un alb...

— Și albul de unde-ar răsări ? întrebă Abe precaut.

— Ar fi prizonierul lor. Ar putea să fie un tenor celebru, căzut în mîinile sălbaticilor. Asta, ca să poată cînta în film !

— Și... cum ar fi îmbrăcat ?

Drăgălașa Li își privește degetele mari de la picioare.

— Ar trebui să fie... bineînțeles... îmbrăcat așa, ca sălbaticii.

Mr. Abe întoarce capul spre ea.

— Iubito, asta n-o să meargă. Toți tenorii vestiți sînt îngrozitor de grași.

— Păcat ! se plînge drăgălașa Li. Atunci rolul să-l joace Fred, și tenorul să cînte numai. Știi, prin sincronizare, cum se face de obicei în filme.

— Bine, dar parcă pe Fred îl mîncase un rechin...

Drăgălașa Li se întristează.

— Ah, și tu, Abe, ești atît de prozaic ! Cu tine nu se poate vorbi despre artă. Și căpetenia canibalilor m-ar lega toată, toată cu șiraguri de perle !

— De unde le-ar lua ?

— Aici sînt o sumedenie de perle. îl asigură Li. Și Fred ar boxa de gelozie cu ei pe stînci, deasupra valurilor spumegînde ale mării. Fred, ca siluetă profilată pe cer, ar fi minunat, nu crezi ? Așa-i că e o idee colosală ? Și ar cădea amîndoi în mare.

Iubita se înseninează.

— Acum ar putea să intre delatiul cu rechinul. Judy ar turba dacă Fred ar juca în film cu mine ! Şi eu m-aş mărita cu frumosul canibal.

Li cu părul de aur sare în sus, băţind din palme de bucurie.

— Am sta aici pe ţărm... în apus de soare... goi cu desăvîrşire... şi filmul s-ar termina pe nesimţite.

Li îşi aruncă halatul de baie.

— Mă duc în apă.

— ...Nu ţi-ai luat costumul ! îi atrage Abe atenţia speriat, privind spre iaht, să vadă dacă nu se uită cineva ; dar drăgălaşa Li a şi pornit în pas de dans pe nisip, către lagună.

...De fapt, îmbrăcată îi stă mai bine, răsună deodată un glas brutal, rece şi critic în tinărul bărbat. Abe, distrus de lipsa lui de extaz amoros, se simte aproape vinovat : însă... *well*¹... cînd Li e îmbrăcată cu rochiţa şi pantofiorii ei... *well*, oarecum mai frumoasă. Poate vrei să spui mai decentă, se împotriveşte Abe glasului critic.

Well şi asta ! Şi mai drăgălaş ! De ce se leagănă aşa de caraghios ? De ce îi tremură, aşa carnea pe pulpe ? De ce aşa şi pe dincolo ?...

Încetează ! se apără Abe îngrozit. Li e cea mai frumoasă fată din cîte au existat pe pămînt ! Şi o iubeşte la nebunie...

Chiar cînd n-are nimic pe ea ? insinuează glasul rece şi critic.

Abe întoarce ochii şi se uită la iahtul din lagună. Ce frumos e, ce profil elegant ! Păcat că Fred nu-i aici ! Cu Fred s-ar putea vorbi despre frumuseţea iahtului !

În timpul acesta drăgălaşa Li a ingenuncheat în apă şi cîntă, cu mîinile întinse spre soarele ce apune. De-ar termina o dată dracului cu baia ! gîndeşte Abe enervat. Totuşi era frumoasă cînd dormea aici, adunată ghem şi înfăşurată în halat, cu ochii închişi. Drăgălaşa Li !

Şi Abe, înduioşat, îi sărută mineca halatului de baie. Da, grozav o mai iubeşte ! Atît de mult, că-l doare.

Deodată, un ţipăt ascuţit se aude dinspre lagună. Abe se ridică în genunchi, să vadă mai bine. Drăgălaşa Li ţipă, face semn cu mîna şi fuge spre ţărm, impleticindu-se, im-

¹ Bine (în engleză în original) (n. r.).

pedicindu-se și stropind apa în jur... Abe sare și pornește spre ea.

— Ce e, Li ?

(Ia te uită ce caraghios merge ! observă glasul rece și critic. Prea-și aruncă picioarele. Prea bate aerul cu mâinile. Pe scurt, nu-i frumos. Și pe deasupra mai și cotcodăcește, da, cotcodăcește !)

— Ce ți s-a întâmplat, Li ? strigă Abe, sărindu-i în ajutor.

— Abe, Abe...

Drăgălașei Li îi clănțanesc dinții. Și, hop, i se atîrnă de gît, udă și rece !

— Abe, acolo... acolo... era un animal !

— N-a fost nimic, o liniștește Abe. Mai curînd vreun pește.

— Avea un cap îngrozitor ! geme iubita, ștergîndu-și nasul ud de pieptul lui.

Abe ar vrea s-o bată părintește pe umeri, dar pe corpul ud parcă prea se aude tare.

— Haide, haide, mormăie el, uită-te ! Nu mai e nimic acolo.

Li privește spre lagună.

— A fost îngrozitor ! suspină ea și deodată începe să strige : Acolo... acolo... vezi ?

Un cap negru cu un bot ce se închide și se deschide mereu se apropie încet de țârm. Clănțănind din dinți, isteric, drăgălașa Li o ia la fugă, disperată, îndepărtîndu-se de apă.

Abe se află în dilemă. Să fug după Li, ca să nu-i fie teamă ? Sau să rămîn aici, ca să-i arăt că nu mi-e frică de bestia asta ? Se hotărăște totuși să rămînă. Pășește mai spre mal, pînă atinge apa cu piciorul și, cu pumnii strînși, privește în ochii animalului.

Capul negru a rămas pe loc, se leagănă ciudat și face :

— Ts, ts, ts !

Lui Abe îi e cam frică, dar nu vrea s-o arate.

— Ce e ? se răstește el spre capul cel negru.

— Ts, ts, ts ! face animalul.

— Abe, Abe, A-be ! urlă drăgălașa Li.

— Vin ! strigă Abe, și încet (ca să nu se spună că-i e frică) se îndreaptă spre fată.

Dar se mai oprește o dată și se uită încruntat la mare.

Pe țărm, în locul unde marea își țese pe nisip veșnica și totuși efemera dantelă, stă pe picioarele dindărăt o dihanie întunecată cu un cap rotund, și-și tot răsucește corpul.

Abe rămîne pe loc, cu inima zvîcnindu-i în piept.

— Ts, ts, ts ! face animalul.

— A-be ! se tinguie drăgălașa Li, pe jumătate leșinată.

Abe se retrage pas cu pas, fără a scăpa din ochi animalul care nu se mișcă ; doar capul și-l întoarce după el.

În sfîrșit, Abe ajunge la iubita lui, care zace cu fața la pămînt și plînge îngrozită, cu sughițuri.

— Asta e... un fel de focă, spune Abe nesigur. Ar trebui să ne întoarcem pe iaht, Li !

Li însă tremură toată.

— Nu-i nimic periculos, întărește Abe.

Ar vrea să îngenunche lîngă Li, dar trebuie să rămînă în picioare, cavalereste, între ea și monstru.

De n-aș fi numai în costum de baie, gîndește el, și de-aș avea măcar un briceag ! Sau de-aș găsi vreun băț...

Între timp, începe să se întunece. Animalul mai face vreo treizeci de pași și rămîne locului. În urma lui, cinci, șase, opt animale asemănătoare apar din mare și, clătînîndu-se, legănîndu-se, lipăie spre locul în care Abe își păzește iubita.

— Nu te mai uita, Li ! șoptește Abe, cu totul inutil, fiindcă Li nu s-ar uita într-acolo pentru nimic în lume.

Din mare se ivesc mereu alte umbre ce înaintează într-un semicerc larg. S-au strîns vreo șaiszeci, numără Abe. Obiectul acela de culoare deschisă e halatul de baie al iubitei. Halatul în care dormea cu cîteva clipe în urmă... Între timp, animalele au ajuns la halatul de baie care zace în nisip, larg desfăcut.

Aici Abe face un gest fără sens și totuși normal. Acționează întocmai ca celebrul cavaler al lui Schiller, care a intrat în cușca leului să ridice doamnei sale mînușă. Oricum ar fi, sînt anumite lucruri de la sine înțelese, și totuși fără rost, pe care bărbații le vor face cît va fi lumea !

Fără a se mai gîndi, cu capul sus și pumnii strînși, Mr. Abe Loeb se avîntă în mijlocul dihaniilor, după halatul de baie al drăgălașei Li.

Animalele se retrag puțin, dar nu fug. Abe ia halatul, îl aruncă peste braț, ca un torero, și așteaptă.

— A-be ! se vâicărește în urma lui Li, disperată.

Mr. Abe simte în el o putere și un curaj nemărginit.

— Ei, ce e ? înfruntă el dihăniile, și mai face un pas spre ele. La urma urmelor, ce vreți ?

— Ts, ts, ts ! plescăie una din ele, apoi cu un fel de orăcăit bătrinesc latră : *Naif !* !

— *Naif !* se aud alte lătrături.

— *Naif ! Naif !*

— A-be !

— Nu te teme, Li ! strigă Abe.

— Li ! se aude un lătrat în fața lui. Li, Li, A-be !

Abe ca-n vis :

— Ce e ?

— *Naif !*

— A-be ! se lamentează iubita Li. Vină încoace !

— Imediat. *Knife* ziceți ? Dar n-am nici un cuțit ! Nu vă fac nimic. Ce mai vreți ?

— Ts, ts, ts ! plescăie animalul și înaintează legănându-se spre el.

Abe, cu halatul pe mină, se proptește bine pe picioare și nu se clintește din loc.

— Ts, ts, ts !

— Ce vrei ?

Îi se pare că animalul îi întinde laba din față, și asta nu-i place.

— Ce e ? întreabă ceva mai cu asprime.

— *Naif !* latră animalul și scapă din labă ceva alburii ca o picătură.

Dar nu sînt picături, fiindcă se rostogolesc pe jos.

— Abe ! se jelește Li. Nu mă lăsa aici !

Lui Mr. Abe nu-i mai e frică.

— Dă-te la o parte ! zice, și atinge animalul cu halatul de baie.

Animalul se retrage în grabă, stîngaci. Acum Abe poate să se îndepărteze onorabil, ca să vadă Li cît e de curajos. Se aplecă, curios să știe ce e cocoloșul acela alburii, pe care l-a scăpat animalul din labă. Sînt trei biluțe tari, netede, mate și strălucitoare.

¹ De la englezescul *knife* : cuțit (n. r.).

Mr. Abe le apropie mult de ochi, fiindcă s-a înserat.

— Uite, vin ! strigă Mr. Abe. Și, să știi, am ceva pentru tine ! Li, Li, îți aduc ceva !

Învîrtind deasupra capului halatul de baie, Mr. Abe Loeb merge pe țarm ca un zeu tinăr. Li stă ghemuită pe vine și dîrdîie.

— Lily Valley, zcii mării, sau tritonii, au venit să-ți aducă omagiul lor ! M-au rugat să-ți transmit din partea lor că din ziua în care Venus s-a născut din spuma mării nici o artistă nu le-a făcut o impresie mai extraordinară decît tine. Și ca dovadă a admirației lor, îți trimit — și Abe întinse mîna — trei perle. la privește !

— Nu mai flecări, Abe ! pufnește drăgălașa Li.

— Serios, Li ! Uită-te ! Sînt perle adevărate !

— Să văd ! se smiorcăie Li și își întinde degetele tremurînde spre boabele alburii. Abe, oftează ca, dar astea sînt perle ! Le-ai găsit în nisip ?

— Dar, dragă Li, perlele nu se găsesc în nisip.

— Ba se găsesc, afirmă iubita. Vezi, ți-am spus eu că pe-aici sînt o groază de perle !

— Perlele cresc într-un fel de scoici, sub apă ! zice Abe aproape cu siguranță. Pe onoarea mea, Li, că ți le-au adus tritonii ! Te-au văzut cînd te scăldai, au vrut să ți le dea personal, dar dacă ți-a fost frică de ei...

— Dacă sînt așa urîți ! face Li. Abe, perlele astea sînt minunate ! Îmi plac teribil perlele !

(Acum e frumoasă ! observă glasul critic. Cum stă așa, ingenunchetă, cu perlele în palme, da, e drăguță, ce-i al ei, e-al ei.)

— Abe, și chiar așa, mi le-au adus... animalele acelea ?

— Nu sînt animale, iubito, sînt zei marini și se numesc tritonii.

Iubita nu se arată prea mirată.

— Drăguț din partea lor, nu ?

— Grozav de drăguț ! Ce crezi, Abe, n-ar trebui să le mulțumesc într-un fel ?

— Nu-ți mai e frică de ei ?

Drăgălașa Li se scutură.

— Ba mi-e frică. Abe, te rog, ia-mă de aici !

— Atunci, uite ce e, spune Abe, trebuie să ajungem la barcă. Hai, și nu te teme !

— Bine, dar... dar ne stau în drum ! zice ea elăn-
tânind din dinți. Abe, n-ai vrea să te duci singur ? Dar
să nu mă lași nici pe mine singură !

— Te trec în brațe, propune Mr. Abe eroic.

— Așa mai merge, geme iubita.

— Dar ia-ți halatul pe tine ! bombăne Abe.

— Imediat ! Domnișoara Li își aranjează cu amîn-
două mîinile frumosul păr de aur. Nu sînt groaznic de
ciufulită ? Abe, n-ai la tine un ruj ?

Abe îi pune halatul pe umeri.

— Mai bine hai, Li !

— Mi-e frică ! suspină ea.

Mr. Abe o ridică în brațe. Li pare ușoară ca un fulg,
dar, drace, e mai grea decît s-ar zice ! îi șopti lui Abe
la ureche glasul cel rece și critic. Și acum ai amîndouă
mîinile ocupate, băiete ! Dacă ne atacă dihăniile, ce ne
facem ?

— N-ai vrea să fugi mai repede ? îi propune iubita.

— Ba da, gîfiiie Mr. Abe, împleticindu-se.

Seara coboară repede. Abe se apropie de semicercul
larg al animalelor.

— Mai iute, Abe, hai, hai ! îl îndeamnă în șoaptă Li.

Animalele încep să-și legene partea de sus a corpului
cu mișcarea lor caracteristică, unduitoare.

— Hai iute, mai iute ! geme iubita, bătînd isteric din
picioare, și unghiile ei lăcuite, de un roșu scinteietor,
se înfig în gîtul lui Abe.

— Ei drăcle, Li, fii cuminte ! strigă Abe.

— *Naif !* latră animalele lîngă el. *Ts, ts, ts ! Naif, Li,*
naif, naif, naif, Li !

Au străpuns semicercul, Abe simțe că i se taie pi-
cioarele și cade în nisipul jîlav.

— Poți să mă lași jos ! răsuflă drăgălașa Li tocmai
în clipa în care pe Abe îl părăsesc de tot puterile.

Abe gîfiiie și își șterge cu antebrațul nădușeala de pe
frunte.

— Du-te repede la barcă ! ordonă drăgălașa Li.

Cercul de umbre întunecate se întoarce acum cu fața
spre Li și se apropie.

— *Ts, ts, ts ! Naif ! Naif ! Li !*

Dar Li nu țipă. Li n-o ia la goană. Li își înalță bra-

tele spre cer și halatul de baie îi cade de pe umeri. Li, goală, face semne, cu amîndouă mîinile, umbrelor unduitoare, trimițîndu-le bezele. Pe buzele ei tremurătoare a apărut ceva care se numește de obicei „un zîmbet fermecător“.

— Ce dulci sînteți ! rostește glăsciorul ei tremurător.

Și mîinile ei albe se întind din nou către umbrele ce se leagănă.

— Vino de-mi ajută, Li ! bombăne Abe puțin brutal, împingînd barca mai departe în apă.

Iubita Li își ridică halatul de baie.

— La revedere, scumpilor !

Umbrele încep să plescăie prin apă.

— Hai, Abe, mai repede ! șuieră drăgălașa Li, chir-cindu-se în barcă. Iar vin !

Mr. Abe Loeb se chinuie zadarnic să împingă barca în apă. Unde mai pui că trebuie s-o împingă, o dată cu ea, și pe domnișoara Li, care își flutură mîna în semn de rămas bun.

— Du-te în partea cealaltă, Abe, nu mă vîd !

— Naif, ts, ts, ts ! A-be !

— Naif, ts, naif !

— Ts, ts !

— Naif !

În sfîrșit, barca începe să se lege pe valuri. Mr. Abe sare în ea și se opintește din toate puterile în visle. O vislă se lovește de un corp moale.

Drăgălașa Li răsuflă adînc.

— Vai, ce nostime sînt, Abe ! Ți-a plăcut figura ? Am făcut-o perfect, nu ?

Mr. Abe vislește din răspuțeri spre iaht.

— Pune-ți halatul ăla pe tine, Li ! zice el sec.

— Eu cred că a fost un succes monstru ! chicotește domnișoara Li. Și perlele alea, Abe ! Ce crezi, cam ce preț să aibă ?

Mr. Abe se oprește o clipă din vislit.

— Eu cred că n-ar trebui să te arăți așa, iubito !

Domnișoara Li se simte puțin jignită.

— Dar ce-nseamnă asta ? (Se vede că Abe nu-i artist.) Te rog, vislește ! Mi-e frig în halatul ăsta ud !

IAHTUL ÎȘI CONTINUA PLIMBAREA PRIN LAGUNA

În seara aceea, pe iahtul *Gloria Pickford* nu avu loc nici o ceartă ; se încrucișară numai, zgomotoase, tot felul de păreri științifice. Fred (sprijinit loial de Abe) socotea că aveau de-a face cu un fel de șopîrle, în vreme ce căpitanul înclina spre un soi de mamifere.

În mare, susținea căpitanul înfierbîntat, nu există nici o șopîrlă ; dar tinerii domni absolvenți, ai Universității nu-i luau în seamă obiecțiile ; șopîriile sînt parcă mai senzaționale...

Drăgălașa Li se mulțumea cu faptul că erau tritoni, că erau pur și simplu adorabili și că, în general, avusese un mare succes ; și Li (în pijamaua cu dungi albastre care-i plăcea așa de mult lui Abe) visa cu ochi strălucitori perle și zei marini...

Judy avea, bineînțeles, convingerea că toată povestea era o păcăleală pusă la cale de Li și de Abe ; furioasă, îi făcea lui Fred semn cu ochiul să termine o dată.

Abe se gîndea că Li ar fi putut aminti cum el, Abe, se aventurase în mijlocul salamandrelor fără frică și-i luase halatul de baie ; de aceea protestase de trei ori cînd Li spusese că îi înfruntase cu vitejie, în timp ce el, Abe, împingea barca în apă, și tocmai se pregătea pentru un al patrulea protest cînd observase că Fred și căpitanul nu-l mai ascultau, fiindcă se certau la toartă pe chestia șopîr-

lelor și a mamiferelor. (Ca și cum, gîndea Abe, asta ar avea vreo importanță.)

În cele din urmă, Judy căscă și spuse că ea se duce la culcare. Și se uită cu înțeles la Fred. Dar Fred totmai atunci își amintise că înainte de pătup trăiseră tot felul de șopîrle fistichii, cum dracu le zicea, diplosauri, bigosauri, sau așa ceva, și că umblau pe picioarele dindărăt, domnule ! Le văzuse el, cu ochii lui, pe o ilustrație caraghioasă, domnule, într-o carte groasă de școală ! O carte enormă, domnule, pe aia s-o fi citit !

— Abe ! strigă drăgălașa Li. Am o idee... un scenariu de film formidabil !

— Ce idee ?

— Ceva extraordinar ! Știi, iahtul nostru s-ar scufunda și n-aș scăpa decît eu, înot, pe insula asta. Și acolo aș trăi ca un Robinson !

— Și ce-ai face acolo ? obiectă căpitanul sceptic.

— Aș face baie și chestii de-astea, spuse simplu drăgălașa Li. Și între timp s-ar îndrăgosti de mine tritonii ăia... și mi-ar aduce numai perle ! Știi, exact ca în realitate. Ar fi un film natural și documentar, nu crezi ? Ca *Trader Horn* !

— Are dreptate Li, declară Fred deodată. Ar trebui să filmăm mîine seară șopîrlele alea.

— Adică mamiferele... corectă căpitanul.

— Adică pe mine, spuse Li, în mijlocul tritonilor.

— Cu halatul de baie pe tine, însă ! zise Abe.

— Eu mi-aș pune costumul alb ! zise Li. Și Greta ar trebui să-mi facă o coafură ca lumea. Azi am fost pur și simplu oribilă !

— Și cine ar filma ?

— Abe ! Ca să fie și el bun la ceva ! Și cînd s-ar întuneca, Judy ar trebui să lumineze locul cu o lampă, cu o făclie...

— Și Fred ce să facă ?

— Fred să aibă un arc și o cunună pe cap, și cînd tritonii ar vrea să mă răpească, să-i linșeze, nu ?

— Mersi ! spuse artăgos Fred. Aș prefera să-i ucid cu pistolul. Și cred că ar trebui să fie de față și căpitanul.

Căpitanul își zbirli, războinic, mustățile.

— Nu vă îngrijiți de mine ! Eu am să fac ce se cuvine.

— Ce anume ?

— Am să vă dau trei oameni din echipaj, domnule !
Și bine înarmați, domnule !

Drăgălașa Li întreabă cu aerul ei mirat, fermecător :

— Crezi că-i așa de periculos, căpitane ?

— Nu cred nimic, domnișoară, mormăi căpitanul. Dar, mai ales în ceea ce-l privește pe domnul Abe, am anumite ordine de la Mr. Jesse Loeb !

Domnii se cufundară în pasionate detalii tehnice privitor la această chestiune.

Abe făcu drăgălașei Li semn să se ducă la culcare etc. etc. Și iubita plecă, ascultătoare.

— Știi, Abe, zise ea în cabină, cred că o să fie un film colosal !

— O să fie, iubito ! aprobă Mr. Abe și dădu s-o sărute.

— Azi nu, Abe ! se apără iubita. Înțelege, trebuie să mă concentrez, trebuie să mă concentrez teribil...

Și domnișoara Li s-a concentrat o zi întreagă ! Într-atît de adînc, încît biata Greta, camerista, n-a mai prididit. Băi cu esențe și săruri rare, spălat pe cap cu șampoon *Nur-blond*, masaje, pedicură, manichiură, ondulat și pieptănat, călcat și încercat de rochii, transformat, fardat și probabil încă alte multe pregătiri ; pe Judy, care îi ajutase drăgălașei Li, graba asta o spetise.

(Sînt împrejurări grele, cum e de pildă îmbrăcatul, cînd femeile se pot purta între ele cu o loialitate uimitoare.)

În timp ce în cabina domnișoarei Li domnea o dezordine febrilă, domnii stabileau un plan strategic, împrăștiind pe mese scrumiere și păhărele cu lichior. Puneau la cale unde va sta fiecare și ce va avea de făcut în cazul în care s-ar întîmpla ceva ; prilej cu care căpitanul fu grav jignit de cîteva ori în prestigiul său de comandant.

După-amiază transportară pe țărmul lagunei aparatul de filmat, o mică mitralieră, un coș cu tacîmuri și mîncare, pistoale, un patefon și alte accesorii de luptă ; toate acestea camuflate perfect cu frunze de palmier.

Înainte de apusul soarelui, trei membri ai echipajului, înarmați pînă-n dinți, își ocupară posturile împreună cu

căpitanul, care îndeplinea funcția de comandant suprem. Apoi transportară la țărm un coș enorm cu toate fleacurile trebuincioase domnișoarei Lily Valley. Pe urmă veniă Fred cu Judy într-o barcă. Și după toate acestea, soarele începu să scape în toată splendoarea lui tropicală.

În vremea asta, Mr. Abe bătea a nu știu cita oară în ușa cabinei domnișoarei Li.

— Iubito, dar e târziu de tot !

— Imediat, imediat ! se auzi glasul iubitei. Te rog nu mă enerva ! Trebuie să mă îmbrac, nu ?

În vremea asta, căpitanul studia situația.

Acolo, pe fața apelor golfului, scliea un cordon lung și drept, care împărțea marea vâlurită de adâncurile lagunei. „Ca și cum sub apă s-ar afla un zăgaz sau un dig, gândi căpitanul. O fi nisip sau vreo rocă de corali.. Pare, în orice caz, o lucrare bine gândită. Ciudat loc !” Pe suprafața liniștită a lagunei se iviă, ici, colo, niște capete negre ce se îndreptau spre țărm. Căpitanul strînse din buze și-și pipăi neliniștit revolverul. Socotea că ar fi fost mai bine dacă femeile ar fi rămas pe iaht. Judy începuse să tremure și se lipea convulsiv de Fred. „Ce puternic e, își spuse ea, Dumnezeuule, și cit îl iubesc !”

În sfârșit, iată și ultima barcă depărtându-se de iaht. În ea se află domnișoara Lily Valley în tricou de baie alb și într-un *dressing-gown*¹ diafan, în care probabil va fi scoasă la mal în chip de naufragiată ; alături, ceva mai la o parte, Miss Greta și Mr. Abe.

— De ce vislești așa încet, Abe ? îi muștră drăgălașa Li.

Mr. Abe vedea căpășinile negre apropiindu-se de țărm și nu spunea nimic.

— Ts, ts !

— Ts !

Mr. Abe trase barca pe nisip și îi ajută drăgălașei Li și domnișoarei Greta să coboare.

— Fugi repede la aparat, șopti actrița, și cînd am să-ți spun „acum”, dă-i drumul !

— Bine, dar n-o să se mai vadă nimic, protestă Abe.

— Atunci să facă Judy lumină. Greta !

¹ Rochie de casă (în engleză în original) (n. r.).

În timp ce Mr. Abe Loeb își luă locul la aparat, actrița se așeză pe nisip ca o lebădă în agonie, iar domnișoara Greta îi aranjă pliurile *dressing-gown*-ului.

— Să-mi se vadă și puțin din picior, șopti naufragiata.

— E gata ? La o parte ! Abe, acum !

Abe începu să învîrtească manivela aparatului.

— Judy, lumina !

Dar nu se aprinse nici o lumină. Din mare apărură umbre care se legănau, apropiindu-se de Li. Greta își astupă gura cu palma, să nu țipe.

— Li, strigă Mr. Abe. Li, fugi !

— *Naif !* Ts, ts, ts ! Li, Li, Abe !

Cineva trase piedica revolverului.

— La dracu, nu trageți ! șuieră căpitanul.

— Li ! strigă Abe și lăsă manivela.

— Judy, lumină !

Li se ridică încet, suplă, întinse mîinile spre cer și *dressing-gown*-ul îi alunecă ușurel de pe umeri. Acum pe țarm se înălța o Lily albă, cu mîinile unite deasupra capului fermecător, cu gestul atît de firesc naufragiatelor care se trezesc din leșin.

Mr. Abe începu să învîrte furios manivela.

— Ei drăcie, Judy, luminează o dată !

— Ts-ts-ts !

— *Naif !*

— *Naif !*

— A-be !

Umbrele negre se legănau, încercuind-o pe marmoreana Lily. Stai, stai, ăsta nu mai e joc ! Li nu-și mai ținea mîinile deasupra capului, ci tot izgonea ceva cu mîna, strigînd :

— Abe, Abe, ajutor !

În clipa aceea se răspîndi o lumină puternică.

Abe începu imediat turnarea, iar Fred și căpitanul, cu revolverele în mîini, alergară spre Li, care ședea jos și se zbîrlise toată de groază.

La lumina puternică a lămpii electrice se vedeau zeci și sute de umbre lungi, întunecate, care fugeau, luncind în mare. Deodată, doi marinari aruncară o plasă după una din umbrele care gonea. Greta leșină și căzu ca un sac. Răsunară două-trei împușcături. Pe mare apa

plească, improșcată, iar cei doi marinari trăgeau de năvodul în care ceva sălta, zbătându-se. Lumina din mîna domnișoarei Judy se stinse.

Căpitanul își aprinse lanterna de buzunar.

— Fetișo, nu ți s-a întîmplat nimic ?

— M-a atins pe picior ! gemu drăgălașa Li. Fred, a fost oribil !

Acum ajunse și Mr. Abe cu lanterna lui.

— A mers grozav, Li — bolberosii el — numai că Judy trebuia să aprindă mai repede lumina.

— N-a vrut să se aprindă, zise ea, clănțănind din dinți. Așa-i, Fred, că n-a vrut să se aprindă ?

— Judy s-a speriat, o scuză Fred. Pe onoarea mea, n-a făcut-o dinadins ! Așa-i, Judy ?

Judy se simți insultată.

Între timp, cei doi mătrozi se apropiau, ducînd în plasă ceva ce se zbătea ca un pește mare.

— Uite-o aici, căpitane ! Și e încă vie !

— Bestia ! Improașcă un lichid otrăvitor. Am mîinile pline de bășici, domnule. Și ustură ca dracu !

— Și pe mine m-a atins, se smiorcăi domnișoara Li. Aprinde, Abe, și vezi, n-am și eu aici o bășică ?

— Nu, n-ai nimic, iubito ! o încredință Abe, și nu lipsi mult să sărute locul pe care iubita i-l arăta grijulie deasupra genunchiului.

— Ce rece era ! Brr ! se plînsese ea.

— Ați pierdut o perlă, *ma'am*, zise unul dintre mătrozi, dîndu-i o bobiță pe care o culese din nisip.

— Iisuse, Abe — strigă domnișoara Li — iar mi-au adus perle ! Copii, veniți să căutăm perle ! Aici trebuie să fie o groază ! Mi le-au adus mie, sărăcuțele ! Așa-i că sînt nostime, Fred ? Uite și-aici o perlă !

— Și aici !

Trei lanterne își îndreptară cercul lor luminos spre pămînt.

— Eu am găsit una mare de tot !

— E a mea, e a mea ! țipă răgușit drăgălașa Li.

— Fred ! se auzi vocea glacială a domnișoarei Judy.

— Vin îndată, răspunse domnul Fred, umblînd prin nisip de-a bușilea.

— Fred, vreau să mă întorc pe iaht !

— Să te conducă cineva acolo, o sfătui Fred, preocupat.

— Ce farsă afurisită !

Cei trei bărbați și domnișoara Li se tirau mai departe prin nisip, ca niște viermi mari, strălucitori.

— Uite aici trei perle ! anunță căpitanul.

— Să văd, să văd ! cotcodăci Li, entuziasmată, și se duse în genunchi pînă la căpitan.

În clipa aceea magneziul aruncă o lumină orbitoare și manivela aparatului de filmat clămpăni.

— Stați, stați așa ! strigă Judy răzbunătoare. Ce fotografie grozavă pentru ziare ! Înalta societate americană căutînd perle ! Șopirile marine azvîrlă cu perle în oameni !

Fred se așază.

— Doamne sfînte, Judy are dreptate, Copii, asta ar trebui dată la ziar.

Li se așază și ea.

— Ce scumpă e Judy ! Judy, iubito ! Mai ia-ne o dată, dar din față !

— Ai pierde prea mult, fetițo, își dădu cu părerea Judy.

— Copii, zise Mr. Abe, mai bine să căutăm, că vine fluxul.

În întuneric, pe malul mării, se mișcă o umbră unduitoare. Li urlă :

— Acolo... acolo !

Trei lanterne își înfipseră cercul de lumină în partea aceea.

Numai Greta, rămasă în genunchi, căuta perle pe întuneric.

Li ținea în poală bereta căpitanului cu douăzeci și una de perle. Abe turna în pahare, Judy puneă plăci de patefon. Era o noapte înstelată, plină de vuietul veșnic al mării.

— Ei, ce titlu îi dăm ? strigă Fred gălăgios.

„*Filca unui industriaș din Milwaukee filmează fosile de reptile.*“

— „Șopîrle Antediluviene aduc omagii frumuseții și tinereții”, propuse Abe, poetic.

— „Iahtul Gloria Pickford descoperă ființe necunoscute”, își dădu cu părerea căpitanul. Sau „Enigma Insulei Tahuara”.

— Asta ar merge ca subtitlu, zise Fred.

— Titlul trebuie să fie mai tare.

— De pildă așa, opină și Judy :

„Baseballistul Fred în luptă cu monștrii”.

Fred a fost extraordinar cînd s-a aruncat asupra lor. Numai să fi ieșit bine în film !

Căpitanul tuși cu înțeles.

— De fapt, eu am pornit primul la asalt, domnișoară Judy. Dar să lăsăm asta. Domnule, cred că titlul ar trebui să aibă așa, un caracter științific. Sobru și... scurt, științific :

„Fauna antediluviană pe o insulă în Pacific”.

— Antediluviană, corectă Fred. Ba nu, antediluvială... Cum dracu o fi ? Antiluduvial. Anteduvial. Nu, nu merge ! Trebuie să-i dăm un titlu mai simplu, ca să-l poată pronunța oricine. Judy e o fată bine.

— Antediluvian, spuse Judy.

Fred dădu din cap.

— Prea lung, Judy ! Mai lung decît bestiile alea cu coadă cu tot. Titlul trebuie să fie scurt. Dar Judy e fantastică, nu ? Spune, căpitane, nu-i formidabilă ?

— Este, confirmă căpitanul. E o fată clasa întâi.

— Bine zici, domnule căpitan, interveni și stewardul. Bun băiat, căpitanul, copii ! Dar chestia cu fauna antediluvială e o timpenie. Asta nu-i titlu pentru ziare. Mai bine :

„Amanți pe Insula Perlelor”, sau așa ceva...

— „Tritonii îngroapă în perle pe Lily cea Albă”, strigă Abe. „Omagiul împărăției lui Poseidon ! O nouă Afrodită !”

— E o prostie ! protestă Fred, întăritat. N-a existat niciodată nici un triton. Știința a dovedit acest lucru, domnilor. Și n-a existat nici o Afrodită. Așa-i că n-a existat, Judy ?

„Oameni în luptă cu salamandre din alte ere ! Un căpitan curajos atacă monștri antediluvieni !“

Iată, fratilor, un titlu pe cinste !

— Ediție specială ! strigă Abe.

„O artistă de cinema atacată de monștri marini ! Sex-Appeal-ul femeii moderne a învins șopîrlele antideluviene ! Foselele preferă blondele !“

— Abe ! strigă drăgălașa Li. Am o idee...

— Ce idee ?

— Un scenariu de film ! Ar fi o chestie colosală, Abe ! Inchipuie-ți că m-aș scălda la malul mării...

— Tricoul ăsta îți vine de minune, Li, spuse Abe numaidecît.

— Așa-i ? Și tritonii s-ar îndrăgosti de mine, m-ar duce în fundul mării și m-ar proclama regina lor !

— În fundul mării ?

— Da, sub apă. În împărăția lor tainică, știi ? Ei doar au acolo orașe și de toate.

— Iubito, te-ai îneca.

— Nu-ți fie frică, știu să înot, îl liniști ea. O dată pe zi aș urca la suprafață, ca să iau aer.

Și făcu la iuteală cîteva exerciții de respirație, umflîndu-și pieptul și mișcîndu-și brațele ca și cum ar fi înotat.

— Cam așa, știi ? Și pe țarm s-ar îndrăgosti de mine... un tînăr pescar. Și eu de el. Și imaginează-ți, ah, ce oribil, suspină vedeta, el, știi, ar fi așa de frumos și de puternic, că tritonii, geloși, ar vrea să-l înece, dar eu l-aș scăpa și m-aș duce cu el în coliba lui. Ei, și tritonii ne-ar înconjura și pe urmă ați putea să veniți voi, să ne salvați.

— Li, spuse Fred serios, chestia asta e așa de timpită, încît, pe onoarea mea, am putea s-o filmăm ! M-aș mira

dacă bătrînul Jesse n-ar scoate din asta un film de lung metraj.

Fred avu dreptate : din povestea asta s-a făcut la vremea lui un film în două serii — producție *Jesse Loeb Pictures* — cu domnișoara Lily Valley în rolul principal. În vederea turnării acestui film au fost angajate șase sute de Nereide ¹, un Neptun ², și douăsprezece mii de figuranți îmbrăcați în diferite costume de șopîrle antediluviene. Dar pînă să se ajungă la toate astea, s-a scurs ceva apă pe gîrlă și s-au întîmplat multe evenimente. Ca de pildă :

1. Animalul prizonier, păstrat în cada de baie a domnișoarei Li, s-a bucurat două zile de viul interes al întregii societăți : a treia zi, încetînd să se mai miște, domnișoara Li a susținut că sărăcuțul tinjea de dorul celorlalți ; a patra zi a început însă să miroasă atît de greu, încît a trebuit să fie aruncat într-o stare înaintată de descompunere.

2. Din clișeele luate în lagună, utilizabile au fost numai două. Într-unul, domnișoara Li ședea pe vine îngrozită și făcea semne disperate să alunge animalele care stăteau în picioare în fața ei. Toți au fost de acord că e o poză splendidă. În cea de-a doua, se vedeau trei bărbați și o fată, îngenucheați și cu nasurile aproape atingînd pămîntul ; erau toți cu spatele la aparat și păreau că se ploconesc în fața cuiva. La clișeul acesta s-a renunțat.

3: În ce privește titlurile propuse pentru ziare, au fost întrebuițate aproape toate (chiar și acela cu „fauna antediluviană”) în sute și sute de cotidiane, săptămînale și magazine americane și internaționale ; la ele au fost adăugate texte în care se povesteau cu lux de amănunte toate întîmplările, precum și o serie de fotografii, cum era, de pildă, fotografia domnișoarei Li între salamandre, fotografia salamandrei din cadă, singură, fotografia domnișoarei Li singură, în costum de baie, fotografia domnișoarei Judy, a lui Abe Loeb, a lui Fred *baseball*-istul, a căpitanului de iaht, a iahtului *Gloria Pickford*, a insulei Taraiava și a perlelor, așezate pe o bucată de catifea neagră.

¹ Nimfe din mitologia greco-romană, despre care legenda spune că trăiau în mare (n. r.).

² Zeul mărilor în mitologia greco-romană (n. r.).

Cu asta, cariera domnișoarei Li era asigurată ; pînă la urmă, refuză să debuteze la *Variété*, declarînd ziaristilor că se va dedica exclusiv Artei.

4. S-au găsit, bineînțeles, savanți care, sub pretextul unei culturi de specialitate, să susțină că — atît cît se putea judeca după fotografii — nu era vorba de nici un fel de șopirle antediluviene, ci mai curînd de un fel de specie de salamandre. După aceea alți oameni, mai savanți și mai specializați, au susținut că această specie de salamandre nu e cunoscută de știință și că, în consecință, nici nu există. În presă avusese loc, în legătură cu această chestiune, o dezbatere îndelungată, care se terminase prin declarația profesorului J. W. Hopkins (Yale Un.¹), că studiasse fotografiile respective și că le socotea contrafaceri (*hoax*) sau trucuri de film, că animalele reprezentate aminteau întrucitva de unele salamandre uriașe (*Cryptobranchus japonicus*, *Sieboldia marima*, *Tritomegas Sieboldii* sau *Megalobatrachus Sieboldii*), însă în mod neprecis, neartistic, fiind pur și simplu imitația unui diletant. Cu asta, chestiunea din punct de vedere științific a fost clasată, cel puțin pentru cîtăva vreme.

5. În sfîrșit, după un anumit timp, Mr. Abe Loeb s-a căsătorit cu domnișoara Judy. Cel mai bun prieten al său, Fred baseball-istul, a fost martor la cununia care a avut loc cu mare pompă și la care au participat numeroase personalități marcante din cercurile politice, artistice și altele.

¹ De la Universitatea Yale (a. r.).

ANDRIAS SCHEUCHZERI

Indiscreția omenească e fără margini.

Declarația profesorului J. W. Hopkins (Yale Un.) — cea mai mare somitate a vremii în domeniul reptilelor — că acele misterioase fapte sînt simple fantezii și farse neștiințifice, nu mulțimî lumea ; în presa de specialitate și în ziare începuseră să se înmulțească veștile despre descoperirea unor animale pînă atunci necunoscute, asemănătoare reptilelor uriașe, în cele mai diferite locuri ale Oceanului Pacific.

Surse întrucîtva demne de crezare citau insulele Solomon, Southampton, Kapingamarangi, Butaritari și Tape-teua, apoi tot grupul insulelor Nukufetau, Funafuci, Nukonono și Fukaofu, pînă la Hiau, Uahuka, Uapu și Pukapuka.

Se citau povești despre dracii căpitanului van Toch (mai ales în bazinele malaeze), despre tritonii domnișoarei Lily (mai ales în Polinezia) ; și ziarele, în special fiindcă venise sezonul de vară și n-aveau despre ce să mai scrie, ajunseră la concluzia că e vorba despre diferite specii de monștri marini antediluvieni.

Monștrii marini se bucurau de un succes colosal în rîndul cititorilor. Mai ales în S.U.A. tritonii făcuseră vîlvă mare ; la New York avea loc a 300-a reprezentație a revistei *Poseidon*, cu apariția celor trei sute de prea frumoase tritone, noreide și sirene ; la Miami și pe plajele californiene tineretul făcea baie în costume de tritoni și nereide.

(avînd adică pe ei trei rînduri de perle și-atîta tot), în timp ce în statele centrale și central-apusene *Mîșcarea pentru Combaterrea Imoralității* (M.C.I.) cunoștea un avînt neobișnuit ; între timp, avusese loc și o manifestație publică cu care prilej mai mulți negri fură parte spînzurați, parte arși de vii.

În cele din urmă, în *The National Geographic Magazine Bulletin*¹ apărură articolul intitulat *Expediția științifică a Universității din Columbia* (organizată de casa de transport a domnului I. S. Tincker, regele conservelor). Știrea era semnată de P. L. Smith, W. Kleinschmidt, Charles Kovar, Louis Forgeron și D. Herrero, deci somități cu faimă internațională, mai ales în domeniul paraziților la pești, viermilor înelați, produselor biologice, infusorilor și păduchilor de flori. Dăm cîteva fragmente din acest articol :

„Pe insula Rakahanga expediția a descoperit pentru prima oară amprentele picioarelor posterioare ale unei salamandre uriașe pînă acum necunoscute. Ampreentele au cinci degete, lungimea unui deget fiind de 3—4 cm. După numărul urmelor, se pare că țărmurile insulei Rakahanga sînt înțesate de aceste salamandre. Întrucît nu s-au găsit amprente ale picioarelor anterioare (afară de una singură, cu patru degete, probabil a unui pui), expediția a ajuns la concluzia că aceste reptile se mișcă pe extremitățile posterioare.

Menționăm că pe insula Rakahanga nu există nici rîuri, nici bălți ; aceste reptile trăiesc așadar în mare, fiind probabil singurii reprezentanți ai speciei lor care locuiesc în mediu marin. E cunoscut faptul că axolotlul mexican (*Amblystoma mexicanum*) trăiește în lacuri sărate : dar despre salamandre pelagiene (care trăiesc în mare) nu găsim nici o indicație, nici măcar în lucrarea clasică a lui W. KORNGOLD, *Urodelele*, Berlin, 1913.

„Am așteptat pînă după-amiază, ca să pescuim sau măcar să zărim vreun exemplar viu. Zadarnic însă. Cu părere de rău am părăsit fermecătoarea insulă Rakahanga, unde D. HERRERO a găsit o nouă specie de ploșniță.

„Un mare noroc am avut pe insula Tongarewa. Așteptam pe mal cu pistoalele în mînă. După apusul soarelui au apărut din

¹ Buletinul revistei naționale de geografie (în engleză în original) (n. r.).

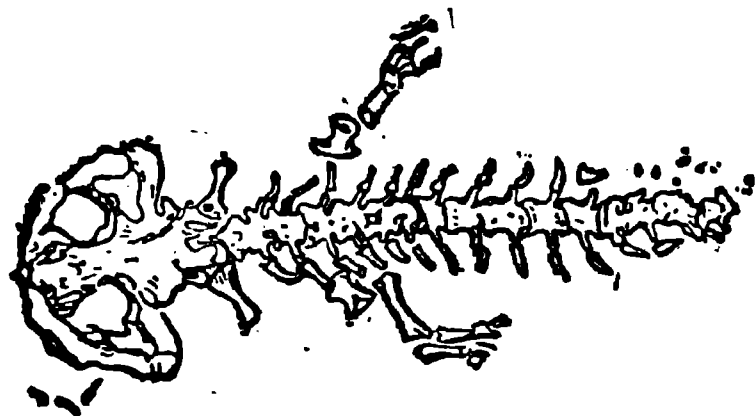
apă capetele salamandrelor, destul de mari și ușor teșite. După un răstimp, salamandrele au ieșit pe nisip, mergând legănat, însă destul de sprinten pe picioarele dinăruț. Toate aveau peste un metru înălțime. S-au așezat într-un cerc larg și, cu o mișcare caracteristică, au început să-și răsucească jumătatea de sus a corpului; parcă ar fi dansat. W. KLEINSCHMIDT s-a ridicat să vadă mai bine. Atunci reptilele au întors capetele spre el și au rămas cîțva timp ca împietrite; apoi au început să se apropie cu o iuteală considerabilă, scoțînd un fel de chelălăituri și de șuierături. Cînd au ajuns la o depărtare de șapte pași de el, am tras cu revolverele. Au fugit foarte repede și s-au aruncat în mare; în seara aceea nu s-au mai arătat.

Pe țărm au rămas două reptile moarte, plus una cu o labă rănită, care scotea sunete ciudate, ca *ogod, ogod, ogod*. Mai târziu, cînd W. KLEINSCHMIDT i-a deschis cavitatea toracică, reptila a murit... (Urmează amănunte de anatomie, pe care noi, profanii, tot nu le-am pricepe: iar pe tine, cititorule de specialitate, te trimitem la citatele din *Bulletin*.)

...După cum se vede din datele enunțate mai sus, e vorba, prin urmare, de un membru tipic al unei specii de amfibii cu coadă (URODELA), căreia îi aparține, după cum se știe, și familia salamandrelor veritabile (SALAMANDRIDA), cuprinzînd și neamul tritonilor (TRITONES), și al salamandrelor (SALAMANDRAE), și familia reptilelor larvare (ICHTHYOIDEA), în care intră și reptilele criptobronhiale (CRYPTOBRANCHIATA), și fanerobronhiatele (PHANEROBRANCHIATA).

Salamandra identificată pe insula Tongarewa pare a fi ruda cea mai apropiată a reptilelor larvare criptobronhiale: în multe privințe, exceptînd proporțiile, seamănă cu salamandra uriașă japoneză (MEGALOBATRACHUS SIEBOLDI) sau cu helbendra americană numită „drac de baltă”, de care se deosebește însă avînd organele mai bine dezvoltate, iar extremitățile mai lungi și mai puternice, ceea ce îi permite să se miște cu destulă agilitate, atît în apă, cît și pe uscat. (Urmează alte amănunte de anatomie comparată.)

...În timp ce preparam scheletele animalelor ucise, am ajuns la cea mai însemnată constatare, și anume că scheletele acestor reptile

se potrivesc aproape perfect cu amprenta fosilei unui schelet de reptilă, descoperită pe o bucată de piatră în cariera de la Öningen de Dr. JOHANNES JAKUB SCHEUCHZER și reprodușă în scrierea *Homo diluviiestis*, apărută în anul 1726.

Amintim cititorilor mai puțin inițiați că numitul Dr. SCHEUCHZER considera această fosilă drept o rămășiță a omului antediluvian.

„Această figură inserată aici, scrie el, pe care o înfățișez opiniei publice științifice într-o excelentă xilogravură, este desigur chipul omului martor al potopului; nu e vorba aici de caractere, din care o imaginație aprinsă să fi plăsmuit ceva asemănător cu omul, ci mai curînd o potrivire perfectă cu părțile izolate ale scheletului omenesc și o perfectă simetrie. Aci de față se află reproduse chipul pietrificat al omului: iată monumentul omenirii dispărute, mai vechi decît toate mormintele romane, grecești ba chiar și egiptene, sau altele din tot Orientul în genere.“

Mai tîrziu CUVIER a recunoscut în amprenta de la Öningen scheletul pietrificat al unei reptile care se numea CRYPTOBRANCHUS PRIMAEVUS sau ANDRIAS SCHEUCHZERI TSCHUDI, socotită ca o specie de mult dispărută.

Printr-o comparație osteologică, am reușit să identificăm reptilele noastre cu așa-zisul Andrias, străbunul reptilă dispărut. Misterioasa șopîrlă antediluviană, cum i se spunea în ziare, nu este nimic altceva decît fosila salamandrei ANDRIAS SCHEUCH-

ZERI, sau dacă ar trebui să-i dăm un nume nou, CRYPTO-BRANCHIUS TINCKERI ERECTUS sau URIAȘA SALAMANDRĂ POLINESIANĂ.

...Rămîne totuși în picioare întrebarea: de ce această reptilă uriașă a scăpat pînă acum atenției oamenilor de știință, deși în insulele Rakahanga și Tongarewa din arhipelagul Manihiki se găsește în proporții de masă? Nici RANDOLPH și MONTGOMERY, în lucrarea lor „DOI ANI PE INSULELE MANIHIKI” (1885), nu pomenesc de ea. Localnicii susțin că acest animal — care de altfel e socotit otrăvitor — a început să se arate pe la el doar cu șase-opt ani în urmă. Povestesc că „dracii marini” pot să vorbească (!) și că își construiesc în golfurile unde locuiesc un sistem de metereze și diguri, ca niște orașe submarine; mai spun că în golfurile lor apa e liniștită tot timpul anului, ca într-un eleșteu, că își sapă sub apă culcușuri și galerii (lungi de mai mulți metri, în care stau peste zi) și că noaptea fură tuberculele de manioc de pe cîmpuri și iau oamenilor tîrnăcoapele și alte unelte. În general, lumea nu le agreează, ba chiar se teme de ele; în multe împrejurări, oamenii au preferat să se mute în alte locuri. Aici, evident, e vorba numai de legende și de superstiții, motivate de înfățișarea respingătoare și de mersul drept, întrucîtva omenesc, al acestor mari și inofensive reptile.

...E necesar de asemenea să manifestăm o deosebită prudență și față de știrile călătorilor, după care aceste reptile ar fi apărut și pe alte insule decît Manihiki. În schimb, s-ar putea determina fără cea mai mică îndoielă amprenta recentă a picioarelor posterioare, descoperită pe țărmul insulei Tongatabu, amprentă despre care căpitanul CROISSET afirmă în LA NATURE¹ că ar fi a labei lui ANDRIAS SCHEUCHZERI.

Această descoperire e cu atât mai importantă, cu cît leagă prezența lor pe insulele Manihiki de bazinul australo-nouă-zeelandez, unde s-au păstrat atîtea rămășițe ale evoluției faunei străvechi; amintim, de asemenea, salamandra „antediluviană” HATTERII sau TUATARU, care trăiește pînă astăzi în insula Stephen.

Pe insulele acestea singuratice și puțin locuite, unde civilizația aproape că n-a pătruns, s-au putut păstra urme răzlețe ale unor specii de animale acum dispărute. La fosila salamandră HATTER-

¹ *Natura* (în franceză în original) (n. r.).

RIA se adaugă, datorită domnului I. S. TINCKER, această salamandră antediluviană.

Bunul Dr. JOHANNES JAKUB SCHEUCHZER ar trăi acum învierea omului său din Öningen...

Acest buletin savant ar fi fost de ajuns, cu siguranță, spre a lămuri din punct de vedere științific chestiunea misterioșilor monștri marini, în jurul cărora se făcuse atita vîlvă.

Din nefericire, însă, concomitent cu buletinul, a apărut o știre potrivit căreia cercetătorul olandez van Hogenhouck clasase aceste criptobranchiate uriașe în familia reptilelor veritabile sub numele de *Megatriton moluccanus* și le apreciasse extinderea pînă la insulele Sonde olandeze, Dzilalo, Morotai și Ceram ; pe urmă apăruse știrea savantului francez, doctor Mignard, care le identificase ca salamandre tipice, stabilindu-le locul de origină în insulele franceze Takaroa, Rangiroa și Raroira, dîndu-le denumirea, foarte simplă, de *Cryptobranchus salamandroides* ; apoi știrea lui H. W. Spence, care recunoscuse în ele o nouă specie de *Pelagidae*, locul lor de baștină fiind insulele Gilbert. Specia aceasta era în stare să ducă o existență de sine stătătoare sub numele varietății *Pelagotriton Spencei*. Mr. Spence reuși să transporte un exemplar viu pînă la grădina zoologică din Londra ; aici deveni obiectul altor cercetări, din care rezultară numele de *Pelagobatrachus Hookeri*, *Salamandrops maritimus*, *Abranchus giganteus*, *Amphiuma gigas* și încă multe altele. Unii învățați susțineau că *Pelagotriton Spencei* e unul și același cu *Cryptobranchus Tinckeri* și că salamandra lui Mignard nu-i decît *Andrias Scheuchzeri*, din care pricină se iscară mai multe dispute în legătură cu prioritatea și cu alte chestiuni pur științifice.

În cele din urmă, științele naturale ale tuturor popoarelor dobîndiră fiecare cîte o zestre a lor de reptile uriașe și combătură științific, cu toată vehemența, salamandrele celorlalte popoare.

Astfel încît, pînă la urmă, această mare afacere cu reptile nu ajunsese la nici o soluție cît de cît limpede.

ANDREW SCHEUCHZER

S-a întâmplat într-o joi, cînd grădina zoologică din Londra era închisă publicului și domnul Thomas Greggs, paznic în pavilionul șopîrlelor, curăța bazinele și curțile pensionarelor sale. Era singur singurel în pavilionul reptilelor, unde se afla expusă uriașa șopîrlă japoneză, helbendrul american, Andrias Scheuchzeri și o mulțime de tritoni mai mărunți, reptile mici, axoloți și amfibii.

Domnul Greggs se juca cu cîrpa și mătura, fluierînd *Annie Laurie*, cînd deodată auzi un glas chelălăit :

— Ia te uită, mămico !

Domnul Thomas Greggs privi în jur, dar nu văzu pe nimeni ; doar helbendrul plescăia în mocirla lui ; salamandra cea mare și neagră, Andrias, stătea proptită cu labele dinainte de marginea bazinului și-și răsucea trupul. „Mi s-a năzărit“, gîndi domnul Greggs și mătură mai departe podeaua, fluierînd.

— Ia te uită, o salamandră ! se auzi în spatele lui.

Domnul Greggs se întoarse repede ; salamandra neagră, Andrias, se uita la el, clipind din pleoapele de jos.

— Brr, ce pocită e ! zise salamandra deodată. Hai să plecăm de aici, drăguță !

Domnul Greggs rămase cu gura căscată.

— Ce ?

— Nu mușcă ? chelălăi salamandra.

— Tu... tu știi să vorbești ? biigui domnul Greggs, fără să-și creadă auzului.

— Mi-e frică de ea ! mai zise șopirla. Mămico, ce mă-nîncă șopirla ?

— Ia zi *bună ziua* ! o îndemnă domnul Greggs, foarte intrigat.

Salamandra își răsuci trupul.

— Bună ziua ! lătră ea. Bună ziua ! Am voie să-i dau un covrig ?

Domnul Greggs se căută zăpăcit prin buzunare și scoase o bucată de covrig.

— Na, ia colea !

Salamandra luă covrigul în labe și începu să-l ronțăie.

— Uite o salamandră ! gröhăi mulțumită. Tăticule, de ce e așa neagră ?

Deodată se cufundă în apă, și-și lăsă numai capul afară :

— De ce stă în apă ? De ce ? Vai, ce pocită e !

Domnul Greggs se scărpină după ceafă, uluit. „Aha, care va să zică repetă tot ce aude aici, de la oameni !”

— Ia spune Greggs ! încercă el.

— Ia spune Greggs ! repetă salamandra.

— Domnul Thomas Greggs.

— Domnul Thomas Greggs.

— Bună ziua, domnule !

— Bună ziua, domnule ! Bună ziua ! Bună ziua, domnule !

Se părea că salamandra nu se mai sătura vorbind ; dar Greggs nu mai știa ce să-i spună : domnul Thomas Greggs nu era un bărbat prea vorbăreț.

— Așa, acum tacă-ți gura, zise, și cînd am să termin, o să te învăț să vorbești.

— Așa, acum tacă-ți gura ! chelălăi salamandra. Bună ziua, domnule ! Ia te uită, o salamandră ! Am să te învăț să vorbești.

Numai că direcția grădinii zoologice nu-i vedea cu ochi buni pe paznicii care făceau școală cu pensionarele lor ; cu elefantul era altceva, dar celelalte animale se aflau acolo pentru a instrui publicul și nu pentru maimuțărieli

de circ. De aceea domnul Greggs își petrecea timpul în secția reptilelor mai mult sau mai puțin clandestin, și în special când nu mai era nimeni de față. Fiind văduv, nu se mira nimeni că se închide în pavilionul șopîrlelor, fiindcă tot omul are slăbiciunile lui. Și-apoi, secția reptilelor nu prea era vizitată : mai curînd se bucură de popularitate crocodilul. Andrias Scheuchzeri își petrecea deci zilele aproape în singurătate.

Odată, pe înserat, era tocmai ora închiderii, directorul grădinii zoologice, Sir Charles Wiggam, trecu prin cîteva secții să se încredințeze că totu-i în ordine.

Cînd dădu pe la secția reptilelor, auzi într-un bazin o plescăială și cineva vorbind chelălăit :

— Bună seara, domnule !

— Bună seara ! răspunse directorul mirat. Cine-i acolo ?

— Vă rog să mă iertați, domnule ! spuse glasul chelălăit. Domnul Greggs nu-i aici.

— Dar cine-i acolo ? întrebă puțin iritat directorul.

— Andy. Andrew Scheuchzer.

Sir Charles se dădu mai aproape de bazin. În bazin nu se afla decît o salamandră, care sta în picioare, nemișcată.

— Cine a vorbit aici ?

— Andy, domnule, spuse salamandra. Cine sînteți dumneavoastră ?

— Wiggam, rosti Sir Charles înmărmurit.

— Îmi pare bine, adăugă Andrias respectuos. Ce mai faceți ?

— Pe dracu ! strigă Sir Charles. Greggs ! Hei, Greggs ! Salamandra sări ca din pușcă drept în apă și se piti la fund.

Mr. Thomas Greggs intră pe ușă gîfîind alarmat.

— Poftiți, domnule !

— Greggs, ce-nseamnă asta ? izbucni Sir Charles.

— S-a întîmplat ceva, domnule ? blîgui domnul Greggs.

— Reptila asta de-aici vorbește !

— Vă rog să mă iertați, domnule ! murmură Greggs zdrobit. Andy, se poate ? Ți-am spus de o mie de ori să nu sîcii lumea cu palavrele tale !

— Vă/rog să mă iertați, domnule, n-am să mai fac !
— Dumneata ai învățat reptila să vorbească ?
— Ea a început, domnule director ! se apără Greggs.
— Sper să nu se mai întimple, Greggs ! spuse cu asprime Sir Charles. Am să te am în vedere.

Nu mult după aceea, Sir Charles discuta cu profesorul Petrov despre așa-numita inteligență a animalelor, despre reflexele condiționate și despre credința populară care supravaluează munca raționalizată la animale. Profesorul Petrov își exprima îndoielile în privința cailor de Elberfeld, care, pasă-mi-te, știau nu numai să numere, dar să scoată și rădăcina pătrată a numerelor ; nici un om cu carte normal nu e în stare să extragă o rădăcină pătrată, spunea marele învățat, cînd Sir Charles își aminti de reptila vorbitoare a lui Greggs.

— Eu am aici o reptilă, începu el șovăind. E vestita Andrias Scheuchzeri... Și, închipuiește-ți, a învățat să vorbească ca un papagal.

— Imposibil, spuse învățatul. Reptilele au limba lipită.

— Ei, vino să vezi ! zise Sir Charles. Azi e zi de curățenie și n-o să fie lume multă.

Și se duseră.

Lîngă poarta ce dădea în pavilionul reptilelor Sir Charles se opri. Înăuntru se auzea un hîrșit de mătură și un glas monoton care silabisea ceva.

— Așteaptă ! zise Sir Charles Wiggam.

— *Sînt oameni în planeta Marte?* silabisea glasul monoton. Să citească ?

— Altceva, Andy, răspunse celălalt glas.

— *Cine va câștiga anul acesta derbiul : Pelham-Beauty sau Gobernador ?*

— Pelham-Beauty, adăugă celălalt glas. Dar citește mai departe !

Sir Charles deschise ușa încet. Domnul Thomas Greggs mătura podeaua, și în micul cleșteu cu apă de mare ședea Andrias Scheuchzeri și citea silabisind rar, chelălăit, din ziarul de seară, pe care-l ținea cu etichetele din față.

— Greggs ! strigă sir Charles.

Salamandra aruncă ziarul și dispăru sub apă.

Mr. Greggs scăpă mătura de spaimă.

— Da, domnule !
— Ce-nseamnă asta ?
— Vă rog, să mă iertați, domnule ! bișui nefericitul Groggs. În timp ce eu mătur, Andy îmi citește. Și când mătură ea, îi citește eu.

— Cine a învățat-o ?
— Singură a învățat, domnule. Trage cu ochiul. Și... ce să fac, îi dau ziarul, ca să mă lase în pace. E o palavragioaică, domnule ! Mereu are chef de vorbă. Și-atunci mi-am spus că, dacă tot vorbește, măcar să învețe să vorbească frumos.

— Andy ! strigă sir Wiggam.
Un cap negru ieși din apă.
— Da, domnule, chelălăi salamandra.
— A venit profesorul Petrov să te vadă.
— Îmi pare bine, domnule. Eu sînt Andy Scheuchzer.
— De unde știi că te cheamă Andrias Scheuchzeri ?
— E scris aici, domnule : Andrias Scheuchzeri, Gilbert-Islands.

— Și citești deș ziarele ?
— Da, domnule. În fiecare zi, domnule.
— Ce te interesează mai mult ?
— Procesele de la tribunal, cursele de cai, fotbalul.
— Ai văzut vreodată vreun meci de fotbal ?
— Nu, domnule.
— Dar curse de cai ?
— N-am văzut, domnule.
— Atunci de ce citești ?
— Pentru că e scris în ziare, domnule.
— Politică nu te interesează ?
— Nu, domnule. *Va fi război ?*
— Asta nu știe nimeni, Andy !
— *Germania construiește un tip nou de submarin*, zise Andy îngrijorată. *Razele morții pot transforma tot pămîntul într-un pustiu.*

— Asta ai citit în ziar, nu ? întrebă Sir Charles.
— Da, domnule. *Cine va câștiga anul acesta derbyul : Pelham-Beauty sau Gobernador ?*

— Tu ce crezi, Andy ?

— Gobernador, domnule ; dar domnul Gregg e de părere că Pelham-Beauty. — Andy dădu din cap. — *Cumpărați mărfuri englezești, domnule. Cele bune sînt la Snyder. Aveți noul Tancred junior cu șase cilindri ? Rapid, ieftin și elegant.*

— Mulțumesc, Andy, ajunge !

— *Care artistă de cinema vă place mai mult ?*

Profesorului Petrov i se zbîrliseră și mustățile și părul.

— Iartă-mă, Sir Charles, mormăi el, dar trebuie să plec !

— Bine, mergem ! Andy, ai avea ceva împotriva dacă ți-aș trimite cîteva domni savanți ? Cred că le-ar face plăcere să discute cu tine.

— *Mi-ar face plăcere, domnule, lătră salamandra. La revedere, domnule Charles ! La revedere, domnule profesor !*

Profesorul Petrov mergea supărat, tunînd și fulgerînd.

— Iartă-mă, Sir Charles ! spuse el în cele din urmă. N-ai putea să-mi arăți un animal căre *nu* citește ziarele ?

Savanții erau Sir Bertram, D. M., profesor Ebbigham, Sir Oliver Dodge, Julian Foxley și alții. Cităm o parte din protocolul experienței lor făcute cu Andrias Scheuchzeri.

Întreb. : *Cum te cheamă ?*

Răsp. : Andrew Scheuchzer.

Întreb. : *Ce vîrstă ai ?*

Răsp. : Nu știu. Vreți să întineriți ? Purtați corsetul Libella !

Întreb. : *În cîte sîntem astăzi ?*

Răsp. : Luni. Timp frumos, domnule. Simbăta aceasta Gibraltar pleacă la Epson.

Întreb. : *Cît face trei ori cinci ?*

Răsp. : De ce ?

Întreb. : *Știi să socotești ?*

Răsp. : Da, domnule. Cît face de șaptesprezece ori douăzeci și nouă ?

Întreb. : *Lasă-ne pe noi să te întrebăm, Andrew ! Nu-mește-ne riurile din Anglia.*

Răsp. : Tamisa.

Întreb. : Și mai departe ?

Răsp. : Tamisa.

Întreb. : Altele nu mai ști, așa-i ? Cine domnește în Anglia ?

Răsp. : Regele George. God bless him ¹.

Întreb. : Bine, Andy. Care e cel mai mare scriitor englez ?

Răsp. : Kipling ².

Întreb. : Foarte bine. Ai citit ceva de el ?

Răsp. : Nu. Cum vă place Mae West ³ ?

Întreb. : Lasă-ne pe noi să te întrebăm, Andy. Ce știi din istoria Angliei ?

Răsp. : Henric al optulea.

Întreb. : Ce știi despre el ?

Răsp. : A fost cel mai bun film din ultimii opt ani. Senzații. Priveliști extraordinare.

Întreb. : L-ai văzut ?

Răsp. : Nu l-am văzut. Vreți să cunoașteți Anglia ?
Cumpărați un Ford-Baby ?

Întreb. : Ce-ai vrea mai mult să vezi, Andy ?

Răsp. : Concursul Cambridge—Oxford, domnule.

Întreb. : Cite continente are globul ?

Răsp. : Cinci.

Întreb. : Foarte bine. Și care sint.

Răsp. : Anglia și celelalte.

Întreb. : Care sint celelalte ?

Răsp. : Sint bolșevicii și nemții. Și Italia.

Întreb. : Unde sint Insulele Gilbert ?

Răsp. : În Anglia. Anglia nu-și va lega mâinile pe uscat. Anglia are nevoie de zece mii de avioane. Vizitați țărmul de sud al Angliei !

Întreb. : Vrei să ne arăți limba Andy ? Ia scoate limba !

Răsp. : Da, domnule. Spălați-vă pe dinți cu pasta Flit. E economică, e cea mai bună, este englezească. Vreți să aveți respirația proaspătă și plăcut mirositoare ? Întrebuințați pasta Flit !

Întreb. : Mulțumesc, destul. Și acum spune-ne, Andy..

¹ Domnul să-l aibă în pază (în engleză în original) (n. r.).

² Rudyard Kipling (1865—1936) (n. r.).

³ Actriță de cinema (n. r.).

Și-așa mai departe. Procesul-verbal al convorbirii cu Andrias Scheuchzeri cuprinde șaisprezece pagini pline și a fost publicat în *The Natural Science*¹. La sfârșitul protocolului, comisia de specialitate și-a rezumat experiența în termenii următori :

1. *Andrias Scheuchzeri, salamandră crescută în grădina zoologică din Londra, poate să vorbească, întrucîtva sîsiit ; posedă aproximativ patru sute de cuvinte ; spune numai ceea ce a auzit sau a citit. Nu se poate vorbi, bineînțeles, de o gîndire de sine stătătoare. Limba este suficient de mobilă ; vocalele nu le-am putut experimenta mai îndeaproape în împrejurările date.*

2. *Sus-numita salamandră știe să citească, dar numai ziarul de seară. Se interesează de aceleași lucruri ca orice englez mijlociu și reacționează la ele identic, în sensul ideilor comune cîștigate. Viața ei sufletească — atît cît se poate vorbi de ea — reflectă starea și gîndurile acestor vremi.*

3. *Inteligența ei nu trebuie supraevaluată, nedepășind în nici o privință inteligența unui om obișnuit din zilele noastre.*

Cu toată această apreciere destul de rezervată a specialiștilor, salamandra vorbitoare deveni senzația grădinii zoologice londoneze. Răsfățata Andy era înconjurată de oameni care doreau să discute cu ea despre orice se putea discuta, începînd cu vremea și terminînd cu criza economică și situația politică.

În acest timp, Andy căpătă de la vizitatorii săi atîta ciocolată și bomboane, încît se îmbolnăvi grav de gastrită și ulcer duodenal. În cele din urmă, secția reptilelor a fost închisă, dar era prea tîrziu ; Andrias Scheuchzeri, zis Andy, muri din pricina popularității sale. De unde se poate trage concluzia că mărirea doboară pînă și reptilele.

¹ Științele Naturale (n. r.).

HRAM LA NOVY STRAŞEC

Domnul Povondra, portarul casei Bondy, își petrecea de astă-dată concediul în tîrgul său natal.

A doua zi urma să fie hramul. Și cînd domnul Povondra ieși pe uliță de mină cu Frantik, băiețelul lui de opt ani, tot tîrgul mirosea a colaci, iar fete și neveste duceau în grabă la plăcintărie cozonacii cruzi, să-i coacă. În piață își așezaseră tarabele doi cofetari, un negustor cu sticlărie și porțelanuri și o cumătră gălăgioasă, care vindea fel de fel de mărunțișuri.

Pe urmă, mai era acolo și o baracă acoperită peste tot cu pînze. Un bărbat uscățiv se cocoțase pe o scară și tocmai agăța o firmă.

Domnul Povondra se opri, să vadă ce drăcovenie mai era și aia. Bărbatul uscățiv coborîse de pe scară și privea mulțumit firma atîrnată. Iar domnul Povondra citi cu uimire :

CĂPITANUL I. VAN TOCH

și

SALAMANDRELE LUI DRESATE

Domnul Povondra își aminti de namila borțoasă, cu șapcă de marinar, pe care-o lăsase odinioară să intre la domnul Bondy. „În ce hal a ajuns, săracul ! își zise domnul Povondra, milos. Coșcogea căpitan, și acum să cutreiere lumea cu baraca asta nenorocită de bâlci ! Ce om voinic și sănătos era ! Ar trebui să mă duc să-l văd !”, mai gândi domnul Povondra înduioșat.

În acest timp, omulețul atârna alături, la intrare, încă o firmă :

SALAMANDRELE VORBITOARE

!! Cea mai mare senzație științifică !!

Intrarea 2 coroane.

Copiii însoțiți plata jumătate

Domnul Povondra șovăia. Două coroane și încă o coroană pentru băiat... Cam mult...

Dar Frantik învăța bine, și cunoașterea animalelor din țările străine ține de cultură. Domnul Povondra era dispus să jertfească ceva pe altarul științei ; în cele din urmă, se duse spre omulețul acela mărunt și uscat.

— Amice, zise el, aș vrea să vorbesc cu căpitanul van Toch.

Omulețul își umflă pieptul în tricoul vărgat.

— Eu sint, domnule !

— Dumneata ești căpitanul van Toch ? se miră domnul Povondra.

— Da, domnule, zise omulețul, și-și arată încheietura mîinii unde avea tatuată o ancoră.

Domnul Povondra clipi gînditor. Să se fi scofilit în așa hal căpitanul ? Nu se poate !

— Eu l-am cunoscut pe căpitanul van Toch personal, spuse el. Numele meu e Povondra.

— Atunci se schimbă socoteala ! adăugă omulețul. Dar salamandrele astea sint cu adevărat ale căpitanului van Toch, domnule. Salamandre veritabile, de Australia, dom-

nule ! Poftiți înăuntru să vedeți ! Tocmai începe marea reprezentație ! anunță el, ridicînd pînza de la intrare.

— Hai, Frantik ! zise Povondra, și intră.

După o măsură se așază repede o cuccană neobișnuit de voluminoasă. „Ce pereche ciudată !“ se miră domnul Povondra, plătindu-și cele trei coroane. Înăuntru nu era nimic. Doar un miros oarecum neplăcut și o cadă de baie de tinichea.

— Unde aveți salamandrele alea ? întrebă domnul Povondra.

— În cada aia de baie de colo, rosti gigantica damă cu indolență.

— Nu te teme, Frantik ! spuse tata Povondra și se îndreptă spre cada de baie.

Acolo zăcea în apă ceva negru și inform, mare cît un somn bătrîn. Doar pielea de pe cap i se umfla puțin și i se dezumfla.

— Care va să zică, asta-i salamandra antediluviană despre care s-a scris în ziare ! spuse didactic Povondra, nelăsînd să i se vadă dezamăgirea. (Iar m-am ars ! gîndi el. Dar băiatul nu trebuie să simtă. Păcat de alea trei coroane !)

— Tată, de ce stă în apă ? întrebă Frantik.

— Fiindcă reptilele trăiesc în apă, știi ?

— Tăticule, și ce mănîncă ?

— Pește și chestii de-astea, îl lămuri Povondra. (Ceva trebuie să mănînce !)

— Și de ce e așa de urîtă ? insistă Frantik.

Domnul Povondra nu știu ce să spună ; însă în acel moment intră în cort omulețul.

— Poftiți, doamnelor și domnilor ! începu el răgușit.

— Și numai salamandra asta o aveți ? întrebă domnul Povondra cu reproș. (De-ar fi măcar două, gîndi el, mi-aș mai scoate ceva din pagubă !).

— A doua a decedat, zise omulețul.

Și începu :

— Acesta este, doamnelor și domnilor, celebra, extraordinara și otrăvitoare Andrias din insulele australiene. În țara ei crește cît omul și merg două cîte două. Na ! zise

el, și atinse cu nuiuaa făptura neagră, care ședea nemișcată și posacă în baie.

Dihania se mișcă și se ridică greoaie din apă.

Frantik se trase puțin înapoi, dar domnul Povondra îl strînse de mînă : „Nu te teme, sînt cu tine !”

Acum ședea pe picioarele dindărăt, cu cele din față rezemîndu-se de marginea cadei. Bronhiile îi palpitau convulsiv, laba neagră și-o plimba lipăind prin aer. Pielea, parcă prea lăbărtată, era zdrelită pînă la sînge și presărată cu negi, iar pleoapele de jos se lăsau din cînd în cînd peste ochii rotunzi, ca de broască, cu un aer melancolic.

— După cum vedeți, doamnelor și domnilor, continuă răgușit omulețul, acest animal trăiește în apă ; de aceea e înzestrat cu bronhii și plămîni, ca să poată respira cînd iese la țarm. La picioarele din spate are cîte cinci degete, la cele din față, cîte patru, cu care poate să apuce diferite obiecte. Poftim !

Animalul își închise degetele peste nuiă și o ținu înainte ca pe un sceptru al durerii.

— Știe să facă și noduri, anunță omulețul.

Și, luîndu-i nuiuaa, îi dădu o frînghie jengoasă. Animalul o ținu o clipă între degete, apoi într-adevăr răsuci un nod.

— Mai știe să bată toba și să danseze ! informă omulețul, dînd animalului o tobă din acelea cu care se joacă copiii și un bețișor.

Animalul lovi de cîteva ori în tobă și-și legănă jumătatea de sus a corpului ; dar nu știu cum făcu, că scăpă bețișorul în apă.

— Marș, puturoaso ! o bruftui omulețul, pescuind bețișorul. Animalul acesta, doamnelor și domnilor — adăugă el, ridicînd solemn glasul — este atît de inteligent și talentat, că poate vorbi ca omul.

Și bătu din palme.

— *Guten Morgen !* lătră salamandra, clipind melancolic din pleoapele de jos. Bună dimineața !

Domnul Povondra aproape se sperie, dar lui Frantik nu-i făcu nici o impresie deosebită.

— Ce spui onoratului public ? întrebă omulețul tăios.

— Bine ați venit ! salută salamandra, făcînd o plecăciune ; bronhiile i se strîngeau, zbătîndu-se. *Willkommen ! Benvenuti !*

— Știi să socotești ?

— Știu.

— Cît face de șase ori șapte ?

— Patruzeci și doi, chelălăi salamandra cu efort.

— Vezi, Frantik, îi atrase atenția Povondra, cum știe să numere ?

— Doamnelor și domnilor, zise omulețul, puteți și dumneavoastră să-i puneți întrebări.

— Întreabă-l ceva, Frantik ! îl îndemnă domnul Povondra.

Frantik se învîrți nehotărit.

— Cît fac opt ori nouă ? rosti el, în sfîrșit ; pesemne i se părea cea mai grea din toate întrebările.

Salamandra îngîină încet :

— Șaptezeci... și ...doi.

— Ce zi e azi ? vru să știe domnul Povondra.

— Simbătă, declară salamandra.

Domnul Povondra clătină din cap, uimit.

— Să juri că-i om ! Și cum se cheamă orașul ăsta ?

Salamandra deschise botul și închise ochii.

— A obosit, lămuri în pripă omulețul.

— Ce le spui domnilor ?

Salamandra salută :

— Respectele mele ! Mulțumesc ! Vă salut ! La revedere !

Și se ascunse repede în apă.

— Asta e... ăsta e un animal năzdrăvan ! se minună domnul Povondra ; dar fiindcă totuși trei coroane e o sumă, adăugă : Și altceva nu mai aveți nimic să-i arătați copilului ?

Omulețul, în dilemă, se trase de buza de jos.

— Asta-i tot ! conchise el. Înainte aveam maimuțe, dar cu ele era o chestie... explică el nehotărit. Doar să vi-o arăt pe nevastă-mea. A fost cea mai grasă femeie din lume. Marușca, ia vino-ncoa !

Marușca se sculă cu greutate.

— Ce e ?

— Vino să te vadă domnii, Marușca !

Femeia cea mai grasă din lume își lăsă capul cochec într-o parte, își duse un picior înainte și-și ridică fusta deasupra genunchilor. Se văzu un ciorap roșu de lână și în el ceva umflat și mare ca o știucă.

— Diametrul picioarelor : sus optzeci și patru de centimetri, lămuri omulețul. Dar azi, cu concurența asta, Marușca nu mai e cea mai grasă femeie din lume.

Domnul Povondra îl trase pe Frantik, năuc, afară.

— Sărut-mîna ! se auzi un chelălăit din vană. Să mai poftiți! *Auf Wiedersehen !*¹

— Ei, Frantik, întrebă domnul Povondra cînd ajunseră afară, ai învățat ceva ?

— Am învățat, zise Frantik. Tată, dar de ce avea cucoana aia ciorapi roșii ?

¹ La revedere ! (în germană în original) (n. r.).

DESPRE ȘOFIILELE-OAMENI

Ar fi desigur o exagerare să afirmăm că în vremea aceea nu se vorbea și nu se scria nimic altceva decît despre salamandrele grăitoare.

Se vorbea și se scria și despre războiul care se apropia, și despre criza economică, și despre luptele ligilor, și despre vitamine, și despre modă ; dar despre salamandra grăitoare se scria foarte mult, și mai ales de către oameni care habar n-aveau nimic de subiectul acesta. De aceea cunoscutul savant, profesorul dr. Vladimír Uher (de la Universitatea din Brno) a publicat în *Lidové Noviny* un articol în care arăta că așa-zisa însușire a lui Andrias Scheuchzeri de a vorbi articulat este, de fapt, o papagalizare și că din punct de vedere științific nu e nici pe departe atît de interesantă ca celelalte caracteristici ale acestei amfibii atît de originale.

Misterul lui Andrias Scheuchzeri constă în cu totul altceva. De exemplu, în întrebarea de unde a apărut, care e patria lui străveche în care a trăit toate perioadele geologice ; de ce a stat necunoscut vreme atît de îndelungată și de ce acum se găsește în masă aproape în tot bazinul ecuatorial al Oceanului Pacific ? Se pare că în ultima vreme se înmulțește neobișnuit de repede ; atunci, de unde vitalitatea asta extraordinară a străvechilor creaturi din era terțiară, care pînă nu de mult răia cu toul ascunsă ? Probabil că în anumite locuri apărea sporadic, dacă nu avea chiar o

existență topografică izolată. Să se fi schimbat oare în vreun fel condițiile de viață ale acestei reptile-fosilă în sens favorabil din punct de vedere biologic, astfel încît să fi devenit nou și surprinzător de reușit pentru actuala sa perioadă evolutivă ?

Atunci n-ar fi exclus ca Andrias Scheuchzeri să se înmulțească nu numai numeric, dar să se dezvolte și calitativ, științei noastre ivindu-i-se astfel unicul prilej de a asista la un eveniment de transformare gigantică a unei specii din regnul animal *in actu*.

Faptul că Andrias Scheuchzeri chelălăie cîteva duzini de cuvinte și învață cîteva frînturi de fraze, care profanilor li se par expresia unei oarccare înțelepte, nu e, din punct de vedere științific, nici o minune ; minune însă este acest clan puternic de viață, care a reînviat atît de fecund existența sleită a unor făpturi cu o dezvoltare înapoiată și aproape stinsă.

Aici sînt cîteva împrejurări cu totul deosebite : Andrias Scheuchzeri e singura reptilă care trăiește în mare și — ceea ce este mai ciudat — singura reptilă care se găsește în bazinul australiano-etopian, în mica Lemurie. N-am putea oare presupune că Natura ar vrea acum să îmboldească în pripă și în mod suplimentar una dintre posibilitățile și formele vieții, care, în acest bazin, a fost uitată, sau n-a putut să reziste ? Și-apoi, ar fi interesant de știut dacă în bazinul oceanic ce se cascadează între uriașii megalosauri japonezi, pe de o parte, și uriașele allegane, de pe altă parte, n-ar exista nici un fel de factor de unire.

Dacă Andrias n-ar fi existat, ar fi trebuit de fapt să-l presupunem exact pe locurile unde a apărut : e pur și simplu ca și cum am fi umplut spațiul în care, după legile evoluției și datele răspîndirii geografice a speciilor, ar fi trebuit să se afle. Oricum ar fi, trăgea concluzia învîțatul profesor, prin această reînviere evolutivă a reptilei din miocen constatăm cu respect și uimire că Geniul Evoluției pe planeta noastră nu și-a terminat nici pe departe opera sa creatoare.

Acest articol apărui în ciuda împotrivirilor redacției, după care asemenea chestii savante n-aveau ce căuta în ziare.

Îndată după aceea, profesorul Uher primi din partea unui cititor următoarea scrisoare :

Ilustre domn,

Anul trecut mi-am cumpărat o casă în piața din Căslav. Cercetînd clădirea, am găsit în pod o ladă cu lucruri vechi și prețioase, printre care niște scrieri științifice, cum sînt cele două colecții din revista lui Hýbl intitulată Hýllos, din anul 1821—22, Mamiferele lui Jan Sretopluk Presel, Bazele naturale de Pluk, Fizica lui Vojtech Sedlacek, colecția pe nouăsprezece ani a revistei enciclopedice Krok și colecția pe treisprezece ani a Revistei muzeului ceh.

În prefața traducerii lui Cuvier despre Discuții în jurul transformării scoarței pămîntului (din anul 1834) am găsit o tăietură dintr-un ziar vechi, pusă drept semn de carte, pe care era tipărită știrea despre niște șopîrle ciudate.

Cînd am citit admirabilul dumneavoastră articol despre salamandrele acelea misterioase, mi-am amîntit de semnul meu de carte și l-am căutat. Cred că ar putea să vă intereseze, și de aceea, ca cititor pasionat al dumneavoastră și ca iubitor pătimaș al naturii, vi-l trimit.

Cu deosebit respect,

J. V. NAJMAN

Pe tăietura din ziar pusă în scrisoare nu figura nici titlul, nici anul ; după caracterele tipografice și după ortografie se putea însă deduce că provenea din deceniul al treilea sau al patrulea al secolului trecut ; textul era greu de citit, hîrtia fiind galbenă, învechită.

Profesorul Uher era gata-gata s-o arunce la coș, dar, impresionat de vechimea acestei foițe tipărite, începu s-o descifreze.

După un timp, exclamă : „Ei drăcie !“ și-și îndreptă ochelarii, emoționat. Hîrtia cuprindea următorul text :

DESPRE ȘOPÎRLELE-OAMENI

Citim în unele foi străine vestea că un anume căpitan pe un vas de razbel din Englitera, întorcîndu-se din țări îndepărtate, dădu de știre că a găsit pre o insulă mică din Marea Australiei niște dihănii curioase-foarte. Pre această insulă se află un lac cu

apă sărată, dar lacul nu dă în mare și greu ajungi la el. Ducindu-se în acel loc în preumblare cu felcerul vasului, căpitanul a văzut ieșind din lac niște dibanii cu chip de șopirle. Dibăniile mergeau pe două picioare, ca oamenii, erau cit un ciine de mare, sau cit o focă, și se mișcau pre țarm caraghios, de parcă ar fi dăntuit.

Căpitanul și felcerul împușcă două din aceste dobitoace.

Se spune că au pielea băloasă, fără blană și că sînt aidoma șopirlelor.

A doua zi, venind ei să le ia, trebuiră să le lase locului, atît de tare duhneau, și dădură poruncă măteloților să pescuască din lac cu năvoadele o pereche de dibanii din acestea vii și să le aducă pe vapor. Pescuind în lac marinarii, au ucis multe șopirle, dar pe vapor n-au adus decît două, zicînd ei că trupul lor otrăvilor este și usturător ca urzica.

Mai tirziu le-au pus în butoaie cu apă sărată, spre a le duce vii în Engiltera. Dar ce întîmplare ! Pe insula Sumatra salamandrele prinse au ieșit pre vapor din butoaie și, deschîzîndu-și singure ușa, au pierit în mare prin ferestrele calei.

Căpitanul și felcerul vasului aduc mărturie că acestea sînt dobitoace ciudate și viclene, că umblă două cite două, plescăie și chelălăie de mai mare mișcare și că nevătămătoare sînt. Drept aceea am putea să le zicem, fără a greși, șopirle-oameni.

Atît scria în tăietura de ziar. Ei drăcie ! repetă supărat profesorul Uher. De ce nu-i aici nici o dată, sau măcar titlul ziarului din care n-a rămas decît un petic ? Și care erau „foile streine“, cum se numea acel „anume căpitan“ și despre ce vapor englezesc e vorba ? Apoi, ce insulă din Marea Australiei ? Oare oamenii aceia nu puteau să fie și ei mai preciși, să aibă un spirit mai științific ? Bine, dar asta e un document istoric de o valoare neprețuită !

O insulă în Marea Australiei, va să zică ! Un lăcușor cu apă sărată ! Atunci peșemne că era o insulă de corali ; o insulă cu o lagună cu apă sărată, în care cu greu răzbeai ; tocmai locul unde s-ar fi putut conserva o specie rară ca aceasta, izolată de orice mediu de dezvoltare mai avansat și netulburată în rezervația ei naturală. Bineînțeles că prea mult nu s-ar fi putut înmulți, lacul neputîndu-le îndestula cu hrană. Asta, una la mină, își zise

profesorul. Animal asemănător salamandrei, fără păr și mergînd pe două picioare ca oamenii... Acum, chiar dacă nu-i Andrias Scheuchzeri, în orice caz, fi este rudă apropiată ! Dar dacă ar fi totuși Andrias al nostru ? Dacă, de pildă, afurisiții aceia de mateloți le-au nimicit în lăcușorul cu pricina și n-a rămas vie decît perechea de pe vapor ; o pereche care pe insula Sumatra a șters-o în mare ? Deci, direct la ecuator, în condiții biologice cu totul prielnice și într-un mediu unde se găsea hrană berechet ! Oare schimbarea mediului să fi dat salamandrei miocenice acest impuls de dezvoltare ? Sigur, era obișnuită cu apa sărată ; ne gîndim la noua ei reședință, liniștită, într-un golf marin închis, cu o hrană îmbelșugată ; ce se putea întimpla ?

Transplantată în condiții optime, salamandra prinde puteri, capătă un elan vital extraordinar !

Asta-i ! exclamă triumfător profesorul. Salamandra evoluează cu un elan nestăvilit ; se aruncă în viață ca o nebună ; se înmulțește colosal, deoarece ouăle și larvele ei nu au în noul mediu dușmanii specifici. Ocupă insulă după insulă ; însă, ciudat, ocolește anumite ostroave în peregrinările ei. Încolo, ne aflăm în fața unei emigrări tipice după hrană.

Și acum se pune chestiunea : de ce nu s-a ivit mai devreme ? Nu corespunde aceasta cu fenomenul că în bazinul australiano-etioopian nu sînt, sau pînă acum n-au fost cunoscute nici un fel de salamandre ? N-au survenit oare în acest bazin, în vremea miocenului, oarecare schimbări nefavorabile din punct de vedere biologic ? E posibil. Poate că a apărut un dușman specific, care pur și simplu le-a exterminat. Așadar, salamandra miocenă a rămas pe o singură insulă, într-un lăcușor închis, aceasta, bincînteles, cu prețul unei stagnări ; evoluția ei s-a oprit ca un resort întins care nu se mai putea desfășura !

Nu este exclus ca Natura să fi avut cu această salamandră planuri mari. Trebuia să se dezvolte întruna, mai departe, și mai departe, mai sus, tot mai sus, cine știe pînă unde ?

(La această idee, profesorul Uher simți cum îl trece un fior prin șira spinării : cine știe dacă Andrias Scheuchzeri nu trebuia de fapt să devină Omul miocenului !)

Și totuși ! Acest animal neevoluat se trezește deodată într-un mediu infinit de promițător, și resortul evoluției se declanșează în el ! Cu ce elan de viață, cu ce vervă miocenică și cu ce aviditate pornește Andrias pe drumul evoluției ! Ce febril ajunge din urmă sutele de mii și milioane de ani, în care evoluția lui a stagnat ! Și oare s-o fi mulțumind cu gradul de dezvoltare la care a ajuns acum ? Își trăiește a doua înflorire, la care sîntem martori noi, sau este numai în pragul evoluției și se pregătește să urce cine poate să spună azi pînă unde ?

Acestea erau considerațiile și ipotezele pe care profesorul doctor Vladimir Uher le notase pe marginea tăieturii îngălbenite din gazeta cea veche, cuprins de beția intelectuală a descoperitorului.

Asta am s-o dau la ziar ! își zise. Revista de specialitate n-o citește nimeni. Să afle toată lumea ce eveniment mare al naturii trăim ! Și am să-i pun titlul :

AU SALAMANDRELE VIITOR ?

Numai că redactorul-șef al ziarului *Lidové Noviny* s-a uitat chiorș la articolul profesorului Uher și a scuturat din cap.

— Iar salamandrele astea ! Cred că cititorii noștri s-au săturat de ele pînă peste cap. Ar fi cazul să-i înțarcăm. Și-apoi, chestii de-astea savante, nu-i așa, n-au ce căuta în ziare !

Drept urmare, articolul despre evoluția și viitorul reptilelor nu mai văzu lumina tiparului.

SALAMANDER SYNDICATE

Președintele G. H. Bondy agită clopoțelul și se ridică.

— Onorată asistență, inceptu el, am cinstea să deschid această adunare generală extraordinară a Societății Pacifice de Export. Adresez de aici un salut tuturor celor prezenți și vă mulțumesc că v-ați întrunit într-un număr atît de mare. Domnilor — continuă el cu un glas mișcat — mi-a revenit mie sarcina tristă de a vă aduce la cunoștință o știre zguduitoare. Căpitanul I. van Toch nu mai e printre cei vii. Ne-a murit, ca să zic așa, fondatorul, părintele fericitei idei de a strînge legăturile comerciale cu miile de insule din Extremul Pacific — primul nostru căpitan și cel mai zelos colaborator. Și-a dat obștescul sfîrșit la începutul acestui an, pe puntea vasului nostru *Sarka*, nu departe de insula Fanning, din pricina unei congestii, în exercițiul funcțiunii. („S-o fi îmbătat, săracul !” gîndi domnul Bondy, ușuratic.) Vă rog să păstrăm în amintirea lui un minut de reculegere.

Domnii se ridicară tîrșîindu-și scaunele și rămaseră într-o tăcere solemnă, stăpîniți de gîndul și întrebarea dacă această adunare generală nu va ține prea mult. „Bietul Vantoch ! își zise G. H. Bondy, sincer mișcat. Oare cum o fi arătînd acum ? Probabil că l-au aruncat pe-o scîndură în mare ! Ce-o mai fi plescăit apa ! Ce să-i faci ? A fost un om cumsecade și avea niște ochi albaștri...”

— Vă mulțumesc, domnilor, adăugă scurt, că v-ați recules cu atita pioșenie în amintirea căpitanului van Toch, prietenul meu personal. Rog pe domnul director Volavka să vă aducă la cunoștință bilanțul pe care poate să conteze S.P.E.-ul anul acesta. Cifrele nu sînt definitive, însă vă rog să nu vă așteptați ca pînă la sfîrșitul anului să mai survină vreo schimbare esențială. Poftiți, vă rog !

— Onorată adunare, începu domnul director Volavka într-un murmur, ca pe urmă să-și dea drumul : Situația pieței perlelor e foarte nesatisfăcătoare. Față de anul trecut, cînd producția de perle a fost aproape de douăzeci de ori mai mare decît în anul 1925, care la rîndul lui a fost și el favorabil, prețul perlelor a început să regreseze, atingînd o scădere care merge pînă la 65⁰/₀. De aceea consiliul de administrație a hotărît ca recolta de perle de anul acesta să nu mai fie pusă în vînzare, ci să fie păstrată pentru timpuri cînd cererea va fi mai mare. Din păcate, anul trecut perlele au ieșit din modă, probabil tocmai pentru că se ieftiniseră atît de mult. La filiala noastră din Amsterdam sînt înmagazinate în momentul de față peste două sute de mii de perle, deocamdată aproape cu neputință de vîndut. Pe de altă parte — spuse mai departe directorul Volavka, șoptit de astă dată — anul acesta producția de perle scade în mod îngrijorător. Ar trebui să părăsim o serie întregă de locuri, a căror producție e atît de neînsemnată încît nu acoperă nici măcar cheltuielile de transport. Locuri de exploatare deschise în urmă cu doi-trei ani par să fie într-o mai mică sau mai mare măsură epuizate. De aceea consiliul de administrație a hotărît să-și îndrepte atenția spre alte produse ale adîncurilor mării, cum sînt corali, scoicile și bureții de mare. E adevărat că am reușit să înviorăm piața de bijuterii, de corali și alte podoabe, dar în conjunctura actuală corali din Pacific sînt mai puțin căutați decît cei italieni. Mai departe, consiliul de administrație studiază posibilitatea intensificării pescuitului în adîncurile Oceanului Pacific. E vorba în special de transporturi de pește pe piețele americane și europene ; informațiile culcse pînă în momentul de față nu sînt prea favorabile. Totuși, pe de altă parte — citi directorul cu un glas ceva mai ridicat — volumul comerțului cu mărfuri diverse, cum ar fi exportul de textile, de vase de

email, de aparate de radio și mănuși în insulele Oceanului Pacific, a crescut întrucîtva. Acest comerț se poate extinde ; anul acesta se va solda cu o pierdere oarecum neînsemnată. Este însă exclus ca pînă la sfîrșitul anului Societatea Pacifică de Export să poată plăti dividende la acțiunile sale ; de aceea consiliul de administrație declară dinainte că, de astă dată, se renunță la orice fel de tantieme și prime...

Se lăsă o tăcere lungă, penibilă.

„Cum o fi arătînd insula asta, Fanning-Island ? se gîndi G. H. Bondy. Bunul Vantoch a murit ca un marin adevărat. Păcat de el, era un om cumsecade ! Și nici nu era atît de bătrîn... în orice caz nu mai bătrîn decît mine...”

La cuvînt se înscrise doctorul Hubka ; cităm mai departe din procesul-verbal al adunării generale extraordinare a Societății Pacifice de Export :

Dr. Hubka întreabă dacă nu cumva e vorba de lichidarea S.P.E.-ului.

G. H. Bondy răspunde că consiliul de administrație a luat hotărîrea să aștepte în chestiunea aceasta noi propuneri.

M. Louis Bonenfant obiectează că strîngerea perlelor nu s-a făcut prin mijlocirea reprezentanților permanenți, stabiliți acolo definitiv, care ar fi putut să controleze dacă pescuitul perlelor se face suficient de intensiv și în mod tehnic.

Directorul Volavka subliniază că faptul a fost luat în considerație, dar s-a constatat că în modul acesta crește prea mult regia întreprinderii. Ar trebui cel puțin trei sute de agenți permanenți plătiți ; și mai departe, vă rog să judecați, în ce fel pot fi controlați acești agenți dacă predau toate perlele culese ?

M. H. Brinkelaer se întreabă dacă se poate avea încredere în salamandre că predau într-adevăr toate perlele pe care le găsesc, și nu le încredințează altor persoane decît celor însărcinate de societate.

G. H. Bondy constată că aici e prima oară cînd se vorbește public despre salamandre. Pînă acum era regula ca în acest loc să nu se aducă în discuție nici un fel de amănunte mai apropiate despre felul în care se face pescuitul perlelor. Atrage atenția că tocmai de aceea a fost ales un nume neexpresiv ca Societatea Pacifică de Export.

M. H. Brinkelaer întreabă dacă e cumva oprit să se discute în acest loc chestiuni care privesc interesele Societății Pacifice de Export, care și-așa sînt de multă vreme notorii.

G. H. Bondy răspunde că nu e oprit, dar că e vorba de ceva nou. Invită la discuții de acum înainte mai deschise. La prima întrebare a domnului Brinkelaer poate să răspundă că, după părerea lui, nu trebuie să existe vreo îndoială în ceea ce privește onorabilitatea deplină și capacitatea de muncă a salamandrelor angajate să pescuiască perlele și corali. Însă trebuie să ținem socoteala că locurile de unde s-au extras pînă acum perle sînt sau vor fi în scurt timp secătuite. Cît privește locurile noi, căpitanul van Toch, neuitatul nostru colaborator, a murit tocmai în timp ce întreprindea o călătorie spre niște insule pînă în prezent neexploatate. Deocamdată nu îl putem înlocui prin cineva cu aceeași experiență, cu aceeași neclintită loialitate și cu dragoste pentru aceste lucruri.

Col. D. W. Bright recunoaște pe deplin serviciile fostului colaborator van Toch. Totuși atrage atenția că răposatul căpitan, a cărui plecare dintre cei vii o depling cu toții, prea le răsfăța pe sus-numitele salamandre. Aprobări. Nu era nevoie să li se dea cuțite și alte unelte de calitate întîi așa cum făcea răposatul van Toch. Nu era nevoie să le hrănească atît de costisitor. S-ar fi putut reduce simțitor atît cheltuielile, cît și întreținerea salamandrelor și cu asta s-ar fi putut ridica randamentul întreprinderilor noastre. (*Vii aplauze.*)

Vicepreședintele J. Gilbert e de acord cu colonelul Bright, însă observă că lucrul n-a fost cu puțință cît a trăit căpitanul van Toch. Căpitanul van Toch susținea că are cu salamandrele legături personale. Din diferite mo-

tive, era imposibil să nesocotești dorința bătrînului în această privință.

Kurt von Frisch întreabă dacă salamandrele n-ar putea fi folosite și la alte treburi decît la peșcuitul perlelor. Ar trebui să se ia în considerație așa-numita lor îndeminare naturală, ca aceea a castorilor, de a construi sub apă stăvilare și alte lucrări de artă asemănătoare. Ar putea fi folosite, de pildă, la adîncirea porturilor, la construcția cheurilor și a altor lucrări hidrotehnice.

G. H. Bondy declară că consiliul de administrație se gîndește serios la această chestiune : e sigur că în privința aceasta se deschid mari posibilități. Menționează că numărul salamandelor care aparțin societății a atins în prezent cifra de aproape șase milioane. Dacă ținem socoteala că într-un an o pereche de salamandre are, să zicem, o sută de larve, anul viitor putem să dispunem pînă la trei sute de milioane de salamandre ; în zece ani cifrele ar fi, pur și simplu, astronomice. Ce-are de gînd societatea să întreprindă cu acest număr extraordinar de salamandre din fermele supraîncărcate, care, din lipsă de hrană naturală suficientă, trebuie hrănite cu kopra, cartofi, porumb și alte alimente asemănătoare ?

Kurt von Frisch se întreabă dacă salamandrele sînt comestibile.

J. Gilbert : Nu. Nici pielea lor nu e bună la nimic.

M. Bonenfant întreabă consiliul de administrație ce intenționează să întreprindă.

G. H. Bondy (se ridică) : Stimați domni, am convocat această adunare generală extraordinară ca să vă facem cunoscut în mod deschis perspectivele extrem de nefavorabile ale societății noastre, care, dați-mi voie să vă amintesc, anii trecuți a plătit dividende de 300%, în afară de rezervele bine gospodărite și de amortismente. Acum sîntem însă la o răscruce de drumuri : sistemul de exploatare, care ne-a fost prielnic anii trecuți, acum e practic falimentar ; nu ne rămîne decît să căutăm alte metode ! (*Admirabil !*). Aș zice că e poate un semn al destinului faptul

că tocmai acum, în aceste momente, l-am pierdut pe admirabilul nostru căpitan și prieten I. van Toch. De persoana lui era legată și acea frumoasă, romantică și, ca să spun, drept, intrucîtva nebunească negustorie de perle. Socotesc acest capitol din întreprinderea noastră ca încheiat ; a avut, ca să zic așa, farmecul lui exotic, dar nu mergea cu timpurile moderne. Domnii mei, perlele nu pot fi niciodată obiectul unei întreprinderi mărețe, organizată orizontal și vertical. Pentru mine personal această afacere cu perlele a fost doar un mic divertisment. (*Rumoare.*)

Da, domnilor : un divertisment, care ne-a adus și mie și dumneavoastră bani frumoși. Afară de asta, la începutul întreprinderii noastre salamandrele aveau, așa zice, un fel de farmec al ineditului. Acest farmec nu poate să-l mai aibă trei sute de milioane de salamandre (*Risete.*) Spuneam că, atît timp cît a trăit bunul meu prieten, căpitanul van Toch, ar fi fost exclus să ne gîndim să dăm întreprinderii noastre alt aspect decît acela impus de stilul căpitanului van Toch. (*De ce ?*)

Fiindcă am prea mult gust, domnilor, ca să amestec stilurile. Stilul căpitanului van Toch, era, așa zice, un stil de roman de aventuri ! Era stilul lui Jack London¹, Joseph Conrad² și al altora. Un stil vechi, exotic colonial și aproape eroic. Nu neg că m-a fermecat cu felul său de-a fi. Însă după moartea căpitanului van Toch n-avem dreptul să continuăm această epică juvenilă și aventuroasă ! Ceea ce avem în fața noastră nu este un capitol nou, ci mai curînd o concepție nouă, domnilor, și în esență o misiune dictată, dacă vreți, de o fațetă nouă. (*Dumneavoastră vorbiți de asta ca despre romane !*)

Da, domnule, ai dreptate. Pe mine negoțul mă interesează ca artist. Fără o anumită artă nu poți inventa niciodată nimic nou ! Dacă vrem să ținem pas cu lumea, trebuie să fim poeți. (*Aplauze.*)

G. H. Bondy face o plecăciune.

¹ Romancier american (1876—1916) (n. r.).

² Romancier englez de origine poloneză (1857—1924) (n. r.).

Domnilor, închid cu părere de rău capitolul, ca să-i zic așa, van Toch ; toți am fost măcar o dată în viață copilăroși sau dornici de aventuri ! E vremea să sfârșim cu această poveste cu perle și corali. Sindbad¹ a murit, domnilor ! Întrebarea e, ce facem acum ? (Locmai aici e chestiunea !)

Bine, domnule : vă rog să luați creionul și să scrieți. Șase milioane. Ați scris ? Înmulțiți cu cincizeci. Fac trei sute de milioane, așa e ? Înmulțiți din nou cu cincizeci. Fac cincisprezece miliarde, nu ? Și acum, domnilor, vă rog frumos, sfătuiți-mă : ce să fac peste trei ani cu cincisprezece miliarde de salamandre ? Ce le vom da de lucru, cum le vom hrăni și așa mai departe ? (Atunci, lăsați-le să crape !) Da, dar nu-i păcat, domnule ? Nu credeți că fiecare salamandră reprezintă un fel de valoare economică, o valoare a forței ei de muncă, care își așteaptă întrebuințarea ? Domnilor, cu șase milioane de salamandre putem, într-un fel sau altul, întreprinde ceva. Cu trei sute de milioane ar fi mai greu. Dar cincisprezece miliarde de salamandre, domnilor, trebuie să recunoașteți că e o cifră ! Salamandrele vor deveni Societatea Pacifică de Export. Am zis. (Domneata ești răspunzător ! Dumneata ai început toată chestia, asta cu salamandrele !)

G. H. B o n d y înalță capul :

Îmi asum întreagă răspundere, domnilor. Cine dorește, poate să renunțe imediat la acțiunile Societății Pacifice de Export. Sunt dispus să plătesc pentru fiecare acțiune... (Cit. ? Valoarea integrală, domnule !)

(Emoție în sală. Consiliul acordă o pauză de zece minute.)

După pauză se înscrie la cuvânt H. Brinkelaer. Își exprimă mulțumirea față de faptul că salamandrele se înmulțesc cu atîta rivnă, sporind averea societății. Dar, bineînțeles, domnilor, ar fi pur și simplu un nonsens să le îngrijim degeaba ; dacă n-avem ce să le dăm de lucru, propun, în numele grupului de acționari, să le vindem ca forță de muncă oricui ar avea de executat vreo muncă

¹ Sindbad marinarul, personaj din *O mie și una de nopți*, ale cărui călătorii sînt pline de aventuri (n. r.).

pe apă sau sub apă ! (Aplauze.) Hrana unei salamandre costă pe zi câteva centime. Dacă s-ar vinde o pereche de salamandre, să zicem cu o sută de franci, și dacă salamandra lucrătoare ar rezista, de exemplu, fie și numai un an, orice antreprenor și-ar amortiza ușor o astfel de investiție ! (Aprobări zgomotoase.)

J. Gilbert constată că salamandrele ating o vîrstă mult mai mare decît un an. De fapt, nu prea știm cît trăiesc ; despre această chestiune nu avem o experiență prea îndelungată.

H. Brinkelaer își corectează propunerea în sensul ca prețul unei perechi de salamandre să fie stabilit la trei sute de franci loco-port.

S. Weissberger se întreabă ce fel de muncă ar putea, de fapt, să facă salamandrele.

Directorul Volavka : Prin instinctul lor natural și prin neobișnuita lor îndemînare tehnică, salamandrele pot fi întrebuințate mai ales la construcția digurilor, a porturilor, canalelor, la curățatul fundurilor și aluviunilor și la desfundarea căilor de apă ; pot să consolideze și să netezească țărmurile marine, să lărgască uscatul și așa mai departe. În astfel de cazuri e vorba de o acțiune colectivă, care cere sute și mii de brațe de muncă ; o operă de mari proporții la care nu se încumetă nici tehnica modernă pînă nu are la dispoziție forțe de muncă foarte ieftine. (Așa este ! Admirabil !)

Dr. Hubka obiectează că prin vînzarea salamandrelor, care probabil se pot înmulți și pe locurile noi, societatea pierde monopolul asupra lor. Detașamentele de salamandre muncitoare dresate convenabil și calificate — propune domnia-sa — ar trebui închiriate numai întreprinderilor hidrotehnice, cu condiția ca larvele lor eventuale să aparțină mai departe societății.

Directorul Volavka arată că, de vreme ce milioanele sau miliardele de salamandre nu pot fi supravegheate în apă, cu atît mai puțin pot fi supravegheate lar-

vele lor ; din păcate, s-au furat prea multe salamandre până acum pentru grădinile zoologice și pentru menajerii.

Col. D. W. Bright : Ar trebui să se vîdă, eventual să se închirieze, numai salamandre masculi, ca să nu se mai poată înmulți, salamandrele clocitoare și fermele rămînînd proprietatea societății.

Directorul Volavka : Nu putem să ne arogăm un drept de proprietate asupra fermelor de salamandre. Cum să iei în posesie sau să închiriezi o bucată de fund de mare ? Problema juridică cui aparțin, de fapt, salamandrele care trăiesc la suprafața apelor — de pildă maiestății-sale reginei Olandei — e foarte nesigură și poate duce la multe discuții. (*Rumoare*). În majoritatea cazurilor, nu avem asigurat nici măcar dreptul de pescuit. De fapt, domnilor, am întemeiat aceste ferme din Oceanul Pacific în mod cu totul și cu totul ilegal. (*Rumoare crescîndă.*)

J. Gilbert răspunde colonelului Bright că după experiențele de pînă acum, salamandrele masculi izolate își pierd după un timp vioiciunea și puterea de muncă ; sînt leneșe, nepăsătoare și adeseori mor de nostalgie.

Kurt von Frisch îl întreabă dacă n-ar fi posibil ca salamandrele să fie castrate sau sterilizate înainte de a fi vîndute.

J. Gilbert : Ar fi prea costisitor ; pe scurt, nu putem să împiedicăm înmulțirea salamandrelor vîndute.

S. Weissberger cere, în calitate de membru al Asociației pentru Ocrotirea Animalelor, ca vînzarea viitoare a salamandrelor să se facă într-un mod uman, care să nu jignească sentimentele omenești.

J. Gilbert mulțumește pentru această intervenție ; se înțelege că prinderea și transportul salamandrelor va fi încredințată unui personal calificat și sub o supraveghere organizată. Nu putem, bineînțeles, să garantăm de felul cum vor proceda cu salamandrele antreprenorii care le vor cumpăra !

S. Weissberger se declară satisfăcut de asigurarea vicepreședintelui J. Gilbert. (Aplauze.)

G. H. Bondy : Domnilor, trebuie să renunțăm dinainte la ideea că pe viitor am putea păstra un monopol asupra salamandrelor. Din păcate, după legile în vigoare, nu le putem breveta. (Ilaritate.)

Putem și trebuie să ne asigurăm monopolul comerțului cu salamandre într-alt fel ; bineînțeles, e de presupus că acest negoț trebuie să-l facem în alt stil și pe o scară cu mult mai mare decît pînă acum. (I-auzi ! I-auzi !)

Domnilor, aici se află volumul convențiilor preliminare. Consiliul de administrație propune să se înființeze un nou trust vertical sub numele de *Salamander Syndicate*. Din sindicatul salamandrelor — în afară de societatea noastră — ar face parte mari întreprinderi și puternice grupuri financiare : de pildă, un concern care să fabrice „instrumente speciale, patentate pentru salamandre”. (Vă gândiți la M.E.A.S. ?) Da, domnule, e vorba chiar de M.E.A.S. ! Apoi, un cartel chimic și alimentară care să fabrice hrană ieftină pentru salamandre ; grupul societăților de transport, care, luîndu-ne după experiențele de pînă acum, vor cere desigur un brevet pentru tankuri speciale igienice destinate transportului salamandrelor, un complex de asigurări speciale care vor asigura animalele împotriva accidentelor și a morții atît în timpul transportului cît și în timpul lucrului ; pe urmă alți industriași interesați, exportatori și financieri, pe care nu-i numim acum, din motive binecuvîntate ! Cred, domnilor, că e de ajuns dacă vă spun că pentru început acest sindicat ar dispune de un capital de patru sute de milioane de lire sterline (Stupefacție.)

Teancul acesta de hîrtii de aici, domnii mei, reprezintă o sumă de contracte pe care ajunge să le semnați, pentru ca din ele să se nască cea mai mare organizație economică a vremurilor noastre ! Consiliul de administrație vă cere, domnilor, să-i acordați depline puteri spre a întemeia acest concern extraordinar, al cărui țel va fi creșterea rațională și exploatarea salamandrelor ! (Aplauze și strigăte de protest.)

Domnilor, vă rog să vă gândiți la avantajele acestei colaborări. Sindicatul salamandrelor nu va furniza numai salamandre, ci și felurite uneelte și hrană pentru miliardele de salamandre, ca : porumb, amidon, seu de vacă, zahăr : Totodată sindicatul se va îngriji de transportul animalelor, de asigurarea, asistența lor veterinară și așa mai departe, în general urmărind a stabili taxe cât mai scăzute, care să ne asigure, dacă nu monopolul, măcar superioritatea asupra oricărei concurențe viitoare care ar vrea să vîndă salamandre. Să încerce cineva, domnilor ; cu noi nu va putea concura multă vreme ! (*Bravo !*)

Și nu numai atît. Sindicatul salamandrelor va furniza diverse materiale de construcție pentru lucrările hidrotehnice pe care le vor executa angajatele noastre ; de aceea, în spatele nostru avem și industria grea, cimentul, lemnul de construcții și piatra. (*Încă nu știm cum vor lucra salamandrele !*) Domnilor, în momentul de față douăsprezece mii de salamandre lucrează în portul Saigon la docurile noi, la bazine și cheiuri. (*De ce nu ne-ați spus pînă acum ?*)

Pentru că e prima încercare în mare. Ei bine, domnilor, aflați că această încercare a fost încununată de un succes absolut. Astăzi viitorul salamandrelor e în afară de orice îndoială ! (*Aplauze furtunoase.*)

Dar cu asta, domnilor, n-am terminat. Sarcinile Sindicatului salamandrelor nu sînt nici pe departe epuizate ! (*Salamander Syndicate va căuta de lucru în toată lumea, pentru milioane de salamandre ! Va elabora planuri și idei pentru supunerea mărilor. Va propaga utopii, visuri mărețe. Va furniza proiecte pentru țărături și canale noi, pentru diguri care să lege între ele continentele, pentru lanțuri întregi de insule artificiale în vederea zborurilor peste ocean, în sfîrșit, pentru noi continente construite în mijlocul oceanelor. Acesta e viitorul omenirii. Domnilor, patru cincimi din suprafața pămîntului sînt acoperite de apă ; e, incontestabil, prea mult, suprafața lumii noastre, harta mărilor și a pămîntului trebuie corectată. Domnilor, noi dăm lumii lucrători marini. Și de aici înainte trebuie să renunțăm la stilul căpitanului van Toch ; povestea cu aventuri și perle a trecut ; în locul ei vom intona un imn*

al muncii ! Ori flectăm, ori creăm ; dacă însă nu ne gândim la continente și oceane, posibilitățile noastre vor fi mici. Aici s-a vorbit, mă rog, despre prețul unei perechi de salamandre. Ar fi bine să ne gândim în general la miliardele de salamandre, la milioanele și milioanele de forțe de muncă, la transformarea scoarței pământului, la noi geneze și la noi ere geologice ! Astăzi putem să vorbim despre viitoarele Atlantide, despre vechile continente care se vor întinde departe, tot mai departe, pînă în lumea mărilor, despre Lumile Noi, pe care și le vor construi oamenii singuri. Vă rog să mă iertați, domnilor, poate ce spun vi se pare utopic. Da, într-adevăr, pășim în Utopie. Sintem chiar în ea, prieteni ! Nu ne rămîne decît să ne închipuim viitorul salamandrelor din punct de vedere tehnic. *(Și economic !)*

Da. Mai ales din punct de vedere economic. Domnilor, societatea noastră nu e atît de mare încît să poată exploata singură miliardele de salamandre ; n-o putem face nici din punct de vedere financiar, nici politic. Dacă harta mărilor și a pământului se va schimba, direct interesate în această chestiune vor fi și marile puteri, domnilor. Dar despre asta să nu vorbim ; nu vom menționa personalitățile care se alătură temeinic încă de pe-acum în frontul sindicatului nostru ! Vă rog, totuși, domnilor, să nu scăpați din vedere amploarea acestei chestiuni, pe care urmează s-o votați. *(Ovații, aplauze prelungite. Splendid ! Bravo !)*

Înainte de vot a fost nevoie, bineînțeles, să li se promită acționarilor Societății Pacifice de Export că li se va plăti pentru anul în curs, din contul rezervelor, dividende de cel puțin 10%. După aceea s-a votat cu 88% din acțiuni pentru, și numai 12% contra. Drept urmare, proiectul consiliului de administrație a fost acceptat.

Salamander Syndicate a luat așadar ființă. Iată-l pe G. H. Bondy primind felicitări.

— Foarte frumos ai vorbit, domnule Bondy ! îl laudă bătrînul Sigi Weissberger. Foarte frumos ! Și mă rog, domnule Bondy, cum ți-a venit ideea asta ?

— Cum ? răspunde G. H. Bondy distrat. De fapt, ca să spun drept, domnule Weissberger, am făcut-o pentru bătrînul van Toch. Ținea atît la salamandrele lui ! Ce-ar

fi zis, săracul, dacă i-am fi lăsat *tapa-boys*-ii să moară, sau i-am fi părăsit ?

— Care *tapa-boys* ?

— Monștrii ăia... salamandrele. Acum, dacă au și ele un preț, se vor bucura de un tratament mai bun. Și-apoi, domnule Weissberger, monștrii ăștia nici nu sînt buni de altceva decît să întreprinzi cu ei vreo utopie !

„Ciudat, nu pricep nimic“, gîndea în sinea lui domnul Weissberger.

— Dumneata, domnule Bondy, ai văzut vreodată vreo salamandră ? Eu, de fapt, nici nu știu ce-i aia. Mă rog, cum arată ?

— Regret, dar nu pot să vă spun, domnule Weissberger. Nici eu nu știu. Și la ce bun aș ști ? Am eu timp să mă interesez cum arată ? Bine că am reușit să pun la adăpost acest Sindicat al salamandrelor !

(ADAOS)
DESPRE VIAȚA SEXUALĂ A
SALAMANDRELOR

Una din preocupările de predilecție ale spiritului omenesc este să-și inchipuie cum va arăta lumea și omenirea cîndva, în viitorul îndepărtat, ce minuni tehnice se vor înfăptui, ce probleme sociale se vor rezolva, cît va progresa știința, organizația socială și așa mai departe.

Cea mai mare parte a acestor Utopii însă nu uită să se intereseze foarte viu de ce se va întîmpla în această lume mai bună, mai civilizată, sau măcar tehnic mai perfectă, cu o problemă așa de veche dar mereu populară, cum e viața sexuală, înmulțirea, dragostea, căsătoria, familia, problema feminină și altele asemănătoare.

Vezi în direcția aceasta scriitori competenți ca Paul Adam, H. G. Wells, Aldous Huxley și mulți alții.

Apelînd la aceste exemple, autorul socotește de datoria sa ca, aruncînd o privire asupra viitorului globului nostru, să trateze și despre felul în care se va desfășura în această lume viitoare a salamandrelor viața lor sexuală. O face de pe acum, pentru ca mai tîrziu să nu fim nevoiți să revnim la aceste chestiuni. Viața sexuală a lui Andrias Scheuchzeri, în linii generale, se aseamănă bineînțeles cu reproducerea celorlalte amfibii cu coadă; nu este o împreunare în adevăratul înțeles al cuvîntului, femela depune ouăle în cîteva etape, ouăle fecundate evoluează în

apă în larve și așa mai departe ; despre asta se poate citi în orice manual de științe naturale. Ne referim însă numai la anumite particularități, pe care le-am observat în această privință la Andrias Scheuchzeri.

La începutul lunii aprilie, relatează H. Bolte, masculii se alătură femelelor ; în fiecare perioadă sexuală, masculul se alătură de obicei de aceeași femelă și nu o slăbește nici un pas vreme de câteva zile. În acest timp, el nu mănâncă nimic, pe cînd femela manifestă o foame vorace. Masculul o fugărește prin apă, încercînd să se țină strîns lipit cu capul de capul femelei. Cînd izbutește, își întinde ușor botul înainte spre botul ei, ca și cum ar vrea s-o oprească din fugă, și rămîne așa, înțepenit. Astfel, atîngîndu-se doar cu capetele, în vreme ce trunchiurile lor alcătuiesc un unghi cam de treizeci de grade, amîndouă animalele plutesc nemișcate unul lîngă altul. Din cînd în cînd masculul se zbate așa de tare, încît se lovește cu șoldurile de șoldurile femelei : după aceea iar rămîne țepăn, cu picioarele larg desfăcute, atîngînd doar cu botul capul alesei sale, care în acest timp mănîncă nepăsătoare tot ce găsește.

Acest sărut, dacă putem spune astfel, ține câteva zile ; uneori femela se smulge și aleargă după hrană : atunci masculul o urmărește, vădit îmbufnat, ba chiar furios. În cele din urmă, femela renunță la orice rezistență, dar de gonit continuă să gonească, și perechea se înalță încet în apă, fără efort, ca două grăunțe de polen negru rătăcitoare, legate una de alta.

Corpul masculului începe să tremure, într-un fel de convulsii spastice, lăsînd în apă o spermă bogată și lipicioasă. Îndată după aceasta, părăsește femela și se ascunde printre pietre, undeva la margine, istovit ; în acest timp i se poate tăia piciorul sau coada fără să reacționeze. Femela rămîne o vreme în poziția ei, nemișcată, împietrită, după care începe să se zvîrcolească puternic, expulzînd ouăle din organul genital. Adeseori se ajută în operația asta de picioarele dîndărăt, ca broaștele rîioase. Ouăle, înlănțuite și înzestrate cu un înveliș gelatinos, în număr de patruzeci-cincizeci, atîrnă de corpul femelei ca un smoc. Femela înoată cu ele spre locuri adăpostite și le

agață de alge, de iarbă de mare sau le depune de-a' dreptul pe pietre. După zece zile, femela scoate a doua serie de ouă, în număr de douăzeci pînă la treizeci, fără ca între timp să mai aibă de-a face cu masculul : probabil că aceste ouă au fost fecundate la început în organele ei. De obicei, după alte șapte-opt zile, ajunge la a treia și a patra depunere de cîte cincisprezece-douăzeci de ouă, toate fecundate, din care, după una pînă la trei săptămîni, apar mormoloci vii, cu bronhii ramificate. După un an, mormolocii au și ajuns salamandre adulte și pot să se înmulțească mai departe.

În legătură cu asta, domnișoara Blancke Kistemaeckers a observat în captivitate două femele și un singur mascul Andrias Scheuchzeri. În timpul fecundației, masculul s-a însoțit numai cu una dintre femele și a urmărit-o destul de asiduu ; cînd i-a scăpat, a bătut-o cu lovituri puternice de coadă. Nu-i plăcea s-o vadă mîncînd și tot trăgea de ea ; pesemne dorea să fie numai a lui și pur și simplu o teroriza. După ce și-a depus lapții, s-a aruncat pe a doua femelă, gata s-o devoreze ; a trebuit să fie scos din bazin și cazat în altă parte. Totuși, și femela a doua a depus șaiszeci și trei de ouă fecundate. La toate trei animalele, însă, domnișoara Kistemaeckers a observat că marginile organelor genitale erau în vremea aceea remarcabil mărite. Se pare deci, scrie domnișoara Kistemaeckers, că fecundația la Andrias nu se face prin acuplare, nici prin atingere, ci mai curînd prin mijlocirea a ceva ce se poate numi *mediu sexual*. După cum se vede, nu-i nevoie nici măcar de-o tovărășie temporară pentru ca ouăle să fie fecundate. Aceste observații au dus-o pe tînăra cercetătoare la noi experiențe interesante. A despărțit animalele de sexe diferite, apoi, la timpul potrivit, a stors sperma masculului și a pus-o în apa în care se afla femela.

După aceea, femela a depus ouă fecundate. Recurgînd la altă experiență, domnișoara Blancke Kistemaeckers a filtrat sperma masculului, astfel încît să rămînă fără spermatozoizi, (era un lichid limpede, puțin acrișor) și a adăugat-o în apa femelelor ; femelele au continuat să depună ouă, fiecare cîte cincizeci, din cea mai mare parte erau fecundate și au dat mormoloci normali. Tocmai faptul

acesta a dus-o pe domnișoara Kistemaekers la teoria importantă a mediului sexual, care creează o punte de trecere între partenogeneză și reproducere sexuală. Fecundarea ouălelor se face pur și simplu printr-o schimbare chimică de mediu (cu anumiți acizi, care până acum nu s-au putut prepara pe cale sintetică), schimbare care, într-un anume fel, coincide cu funcția sexuală a masculului. Dar, de fapt, această funcție izolată nu e necesară ; că masculul se alătură femelei, e probabil un atavism dintr-o perioadă când fecundația la Andrias se făcea la fel ca la celelalte reptile. Această întovărășire este, de fapt, cum remarcă pe bună dreptate domnișoara Kistemaekers, o iluzie de paternitate moștenită ; în realitate, masculul nu este tatăl larvelor, ci mai curînd factorul chimic sigur și în esență cu totul impersonal al mediului sexual, care este adevăratul fecundator.

Dacă am avea într-un bazin o sută de perechi întovărășite din specia Andrias Scheuchzeri, am fi ispitiți să credem că acolo au loc o sută de acte de fecundație individuală ; adevărul e că ne aflăm în fața unui singur act de sexualizare colectivă a unui mediu dat sau, și mai bine zis, în fața unei anumite acidulări a apei, la care ouăle maturizate ale lui Andrias reacționează automat și încep să se dezvolte, transformîndu-se în larve. Preparați artificial acest agent acidulat necunoscut și nu va mai fi nevoie de mascul. Așa se manifestă viața sexuală miraculoasă a lui Andrias, ca o Mare Iluzie : pasiunea lui erotică, traiul conjugal și tirania sexuală, credința lui vremelnică, voluptatea lui greoaie, înceată, toate acestea sînt de fapt inutile, învechite, funcțiuni aproape simbolice, ce întovărășesc sau împodobesc actul impersonal al masculului, prin care se creează mediul sexual fecundator. Indiferența specială a femelei care acceptă curtea personală frenetică și fără rost a masculilor dovedește cum nu se poate mai clar că în această curte femela simte instinctiv un ritual pur formal sau o introducere la actul de logodnă propriu-zis, în care organele genitale fuzionează cu mediul fecundator ; am spune că femela Andrias înțelege mai bine această stare de lucruri și trăiește mai obiectiv, fără iluzii erotice,

Încercările domnișoarei Kisternaeckers au fost completate de interesantele experiențe ale învățatului abate Bontempelli, care, uscînd și măcinînd lapții lui Andrias și punîndu-i în apa în care se aflau femelele, acestea au depus ouă fecundate. Același rezultat a fost obținut prin uscarea și măcinarea organelor masculului, prin prepararea unei infuzii în spirit a organelor sau prin fierberea lor, lichidul produs fiind apoi introdus în bazinul femelei. De asemenea, aceleași efecte s-au constatat extrăgîndu-se hipofiza, ba chiar și cu secreția glandelor pielii masculului în timpul perioadei de împerechere. La început femelele nu reacționau; abia după un timp încetau să mai umble după hrană și rămîneau imobile în apă, ba chiar împietrite; după cîteva ore începea expulzia gelatinoasă a ouălelor, mari cît un bob de fasole.

În această ordine de idei, putem aminti de asemenea ciudatul ritual, așa-numitul dans al salamandrelor. (Nu-i vorba, aici, bineînțeles, de Salamander-Dance, care în ultimii ani a făcut vogă, mai ales în înalta societate, și a fost declarat de episcopul Hiram drept „cel mai lasciv dans despre care a auzit vreodată vorbindu-se“.) De fapt, în serile cu lună plină (în afară de pericada fecundației), salamandrele se adună pe țărm, însă numai masculii se așază în cerc și încep să-și răsucescă jumătatea de sus a corpului printr-o mișcare caracteristică, unduitoare — mișcare caracteristică și altor împrejurări; ei oficiază aceste așa-zise „dansuri“ sălbatic, cu pasiune, pînă la istovire, ca dervișii. Unii savanți văd în aceste zvircoliri bune, însoțite de o bătaie pe loc a picioarelor, un fel de cult al lunii, așadar un ritual religios; alții dimpotrivă, sînt de părere că ar fi un dans de natură erotică și-l explică tocmai prin regulile sexuale particulare despre care am amintit. Am spus că la Andrias Scheuchzeri fecundatorul e de fapt așa-numitul mediu sexual, mijlocitor impersonal și colectiv între masculi și femele. S-a spus, de asemenea, că femelele privesc această relație sexuală impersonală mult mai realist decît masculii, care — pesemne din pură vanitate și ambiție bărbătească — vor să păstreze măcar aparența triumfului sexual și de aceea se joacă de-a euceritul și proprietatea conjugală. Este una dintre

cele mai mari iluzii erotice, corectată, în mod interesant, tocmai prin aceste ceremonii mari ale masculilor, despre care se spune că nu sînt nimic altceva decît niște eforturi instinctuale de a se convinge pe ei înșiși că reprezintă un colectiv de bărbați.

Prin acest dans de masă se cultivă iluzia atavică și absurdă a individualismului sexual al masculului ; această bițială pătimașă, frenetică, nu este nimic altceva decît Masculul Necunoscut, Mirele Colectiv, Marele Copulator, care își execută dansul lui solemn de logodnă și se dedă marelui ritual de nuntă — timp în care femelele, în chip ciudat excluse, rumegă, placide, un pește sau o sepie...

Celebrul Charles J. Powell, care a numit această ceremonie a salamandrelor Dansul Principiului Viril, scrie :

„În aceste ritualuri de masă nu se ascund cumva rădăcinile și izvoarele miraculoase ale colectivității reptilelor ? Constatăm că, într-adevăr, comunitate la animale găsim numai acolo unde viața și evoluția speciei nu e bazată pe principiul perechii sexuale : la albine, furnici și termite. Comunitatea albinelor se poate tălmăci prin expresia : roiul sînt eu. Comunitatea colectivului de salamandre se poate formula cu totul altfel : Principiul Viril sîntem noi. Masculii, numai cînd sînt laolaltă și însămîntează la momentul potrivit mediul sexual fecundator, devin Marele Mascul, care pătrunde femelele proliferînd viața. Paternitatea lor e colectivă ; de aceea și natura lor e colectivă și se manifestă prin înfăptuiri sociale, în vreme ce femelele, achitîndu-se de adăpostirea ouălelor, duc pînă în primăvara viitoare o viață mai mult sau mai puțin singuratică și împrăștiată. Doar masculii reprezintă comunitatea. Doar ei îndeplinesc sarcinile colective. La nici o specie de viețuitoare femelele nu joacă un rol atît de subordonat ca la salamandre ; femelele sînt excluse din activitatea colectivă, pentru care, de altfel, nici nu manifestă vreun interes. Vremea lor vine abia cînd Principiul Viril le saturează mediul cu o aciditate chimică abia perceptibilă, dar de o vitalitate atît de mare, încît acționează și în timpul fluxului și refluxului, cînd apa e foarte mult

diluată. Ca și cum însuși Oceanul ar deveni un mascul care fecundează pe țărmurile lui milioanele de germei.

În general, în afară de fudulia cocoșului, urmează Charles J. Powell, natura a hărăzit, în majoritatea speciilor, o superioritate vitală în special femelelor. Masculii nu sînt buni decît să le procure plăceri și să ucidă ; ei sînt mai mari și tanțoși, în timp ce femela reprezintă specia însăși, cu puterea și virtuțile ei permanente. La Andrias (și adeseori la om) situația e cu totul alta ; masculii, prin crearea unei comunități, a unui grup solidar, cîștigă evident o superioritate biologică și determină evoluția speciei într-o măsură mult mai mare decît femela. Poate tocmai pentru această direcție remarcabilă, pe care bărbatul o imprimă evoluției, însușirile tipice bărbătești sînt atît de valorificate tehnic și atît de acuzate la Andrias. Andrias e un tehnician înnașcut, făcut pentru fapte gregare. Aceste particularități sexuale secundare bărbătești, adică talentul tehnic, simțul organizării, se desfășoară în el în fața ochilor noștri așa de repede și cu atîta eficacitate, încît am fi ispițiți să credem că ne aflăm în fața unui miracol al naturii, dacă n-am ști cît de puternice sînt determinantele sexuale, ca factori vitali. Andrias Scheuchzeri este *animal faber*¹. Și poate că într-o scurtă perioadă de timp îl va depăși din punct de vedere tehnic chiar și pe om. Și asta numai prin puterea faptului natural că a creat o comunitate pur bărbătească.“

¹ Parafrază de la *homo faber* — omul meșter (n. r.).

CARTEA A DOUA

PE TREPTELE CIVILIZAȚIEI

I

DOMNUL POVONDRA CITEȘTE GAZETELE

Sînt oameni care colecționează mărci, alții care adună incunabule. Domnul Povondra, portar în casa lui G. H. Bondy, nu-și găsisese multă vreme rostul vieții; sovăise ani întregi între interesul pentru mormintele antice și pasiunea pentru politica externă; într-o seară însă își dădu seama deodată ce anume îi lipsise pînă atunci ca viața să i se împlinească. Așa se întîmplă întotdeauna cu lucrurile mari: îți pică din senin!

În seara aceea domnul Povondra, citea ziarul, doamna Povondra cîrpea ciorapii lui Frantik, iar Frantik tăcea, învățînd, sau prefăcîndu-se că învață, afluenții de pe malul stîng al Dunării. Era o liniște plăcută.

— Să-ți vină să înnebunești! mormăi domnul Povondra.

— Ce ți s-a întîmplat? întrebă doamna Povondra, băgînd ața în ac.

— Ia, cu salamandrele astea! bodogăni domnul Povondra. Citesc aici că în ultimul trimestru s-au vîndut șaptezeci de milioane de bucăți!

— Și asta e mult? întrebă doamna Povondra.

— Cîred și eu! E o cifră grozavă, femeie! Gîndește-te: șaptezeci de milioane!

Domnul Povondra clătină din cap.

— Ce de parale or mai fi cîștigat, ehei! Și ce lucrări se fac acum! adăugă după o clipă de gîndire. Citesc aici

că peste tot se clădesc la iuteală pământuri și insule noi !
Îți spun eu, oamenii pot acum să-și facă continente câte
doresc ! Asta e ceva nemaipomenit, femeie, da, da, un
progres mai mare decît descoperirea Americii !

Domnul Povondra căzu pe gânduri.

— E o epocă istorică, știi ? Eh, ce să-i faci, trăim
vremuri mari !

Din nou se lăsă o tăcere prelungită. Și deodată dom-
nul Povondra picii mai tare din lulea.

— Și cînd mă gîndesc că dacă nu eram eu chestia
asta n-ajungea aici !

— Ce chestie ?

— Negoțul cu salamandre... Epoca asta nouă. Dacă
stau și mă gîndesc bine, de la mine pornește totul !

Doamna Povondra își ridică privirea de pe ciorapii
găuriți.

— Cum de la tine ?

— Uite-așa, fiindcă l-am lăsat atunci pe căpitanul
ăla la domnul Bondy. Dacă nu l-aș fi anunțat, căpitanul
nu s-ar fi întîlnit în vecii vecilor cu domnul Bondy. Dacă
nu eram eu, femeie, nu se alegea nimic din toate astea.
Ni-mic !

— Dar poate căpitanul acela ar fi găsit pe altcineva,
obiectă doamna Povondra.

Domnul Povondra vorbe din gît, disprețuitor :

— Ce te pricepi tu ! O treabă ca asta nu putea s-o
facă decît G. H. Bondy. Ehe, ăsta are orizont, nu glumă !
Alții ar fi văzut în afacerea asta o nebunie sau o coțcărie,
dar domnul Bondy, nu ! Domnul Bondy are nas, femeie !

Domnul Povondra se gîdea :

„Căpitanul ăsta, cum naiba-l chema, Vantoch, nu părea
să fie ce era. Ia, acolo, un moșneag ! Alt portar i-ar fi
spus : «Ce doriți, domnule ? Domnul nu-i acasă !» și
gata ; dar mie mi-a venit așa, ca o presimțire, sau dracu
știe ce ! Eu îl anunț, mi-am zis ; poate să mă certe domnul
Bondy, dar eu îl anunț. Totdeauna am spus că un portar
trebuie să aibă miros... Sună la poartă un om, te uiți la el,
arată ca un baron, și cînd colo e comis-volăjor de frigo-
rifere. Sau îți vine un bătrînel grăsun și uite ce zace în
el ! Trebuie să cunoști oamenii, da, da !» cugetă domnul
Povondra.

— Ia aminte, Frantik, ce poate să facă un om chiar dacă are o slujbă mică. Să-ți fie spre pildă și încearcă să-ți împlinești întotdeauna datoria, așa cum am făcut eu !

Domnul Povondra dă din cap, solemn și mișcat.

— Aș fi putut să-l dau pe căpitan afară și nu m-aș mai fi oboșit să urc scările. Alt portar s-ar fi rățoit la el și i-ar fi trântit ușa-n nas. Și, nu-i așa, ar fi pus boțe-n roate acestui progres minunat ! Să nu uiți, Frantik ! Dacă fiecare om și-ar îndeplini datoria, lumea ar fi un rai. Și astîmpără-te odată și ascultă cum se cuvine cînd îți vorbesc !

— Da, tăticule, mormăie nefricit Frantik.

Domnul Povondra tușește.

— Ia dă-mi, femeie, foarfeca aia, să tai articolul ăsta din ziar, să am și eu o dată o amintire despre mine !

Așa s-a întîmplat că domnul Povondra a început să taie și să păstreze toate articolele în care era vorba de salamandre. Grație pasiunii lui de colecționar s-a putut păstra atîta material prețios, care, altfel, ar fi fost dat uitării. A decupat și păstrat tot ce a găsit despre salamandre ; nu tănuim că, după cîteva mici neplăceri avute la început, s-a învățat, în cafeneaua lui preferată, să dea iama prin ziarele în care descoperca vreo notiță despre salamandre și că a dobîndit o virtuozitate specială, aproape vrăjitoarească, de a rupe, fără a fi observat, foaia respectivă și de a o vîri în buzunar chiar sub ochii domnului chelner. E știut că toți colecționarii sînt în stare să fure sau să ucidă, dacă pot adăuga o piesă nouă la colecția lor ; altminteri, apucătura asta nu le afectează caracterul.

Acum, că devenise colecționar, viața lui căpătase un rost. Seară de seară își rînduia și-și citea tăieturile sub privirile îngăduitoare ale doamnei Povondra, care știa că orice bărbat e puțin ticnit și puțin copil ; mai bine să-și piardă vremea cu hîrtille alea, decît să se ducă la crîsmă sau să joace cărți. Ba, pînă la urmă, i-a făcut în șifonier loc pentru cutia pe care și-o înclentase singur, ca să aibă unde să-și țină colecția ; i se poate oare cere ceva mai mult unei femei și unei gospodine ?

Chiar și G. H. Bondy se arată uimit, într-o anumită împrejurare, de cunoștințele enciclopedice ale domnului Povondra în ceea ce privește existența salamandrelor.

Domnul Povondra recunoscuse nițel rușinat că strânge tot ce se publică despre salamandre și-i arată domnului Bondy cutia sa. G. H. Bondy îi laudă colecția, amabil; degeaba, numai domnii mari știu să fie atât de binevoitori, și numai oamenii puternici îi pot feri pe ceilalți fără să-i coste vreun ban; domnii mari, în general, o duc bine. De pildă, domnul Bondy — foarte simplu — a dat ordin să i se trimită lui Povondra, de la cancelaria Sindicatului Salamandrelor, toate tăieturile despre salamandre de care nu mai era nevoie la arhivă; și blindul și oarecum ramolitul domn Povondra primea zilnic pachete întregi cu documente în toate limbile lumii, în special ziare tipărite cu litere chirilice, cu alfabetul grecesc, cu litere ebraice, arabe, chineze, bengalice, tainile, javaneze, birmane sau taalice, care îl umpleau de un respect divin.

„Și când mă gândesc, reflecta el aplecat asupra lor, că toate astea n-ar fi fost cu puțină dacă nu eram eu!”

Cum am spus, în colecția domnului Povondra s-a păstrat mult material documentar despre toată această poveste cu salamandrele; numai că cercetătorii științifici, bineînțeles, nu se puteau mulțumi cu atât.

Mai întâi, domnul Povondra, care nu avea o cultură specială în științele auxiliare ale istoriei și în metodele de arhivistică, nu a adăugat la tăieturile sale nici sursa de unde proveneau, nici anul în care au fost tipărite, așa încît în majoritatea cazurilor nu știm care, de unde și ce document este. În al doilea rînd, se pare că din surplusul de material care i-a încăput pe mină domnul Povondra a păstrat mai ales articolele lungi, pe care le socotea mai importante, în timp ce știrile scurte și telegramele le-a aruncat pur și simplu în sobă; în consecință, despre toată această perioadă s-au păstrat puține știri și fapte. În al treilea rînd, mîna doamnei Povondra a intervenit frecvent în afacerea astă; cînd cutia domnului Povondra se umplea prea mult, scotea pe furiș și pe tăcute o parte din tăieturi și le ardea, lucru ce se întîmpla de cîteva ori pe an. Le-a cruțat numai pe acelea care ocupau loc puțin,

ca tăieturile tipărite cu litere malabarse, tibetane sau copte ; acestea au rămas aproape complete, însă, din pricina anumitor lacune în cultura noastră, nu ne sînt de mare folos. Materialul de care dispunem pentru a întocmi o istorie a salamandrelor este deci esențial incomplet, cum ar fi cărțile cadastrale din veacul al VIII-lea după Hristos, sau operele complete ale poetei Sapho¹. Doar întîmplător s-au păstrat unele documente despre un fragment sau altul din marea evoluție universală, pe care încercăm — cu toate lacunele — să le sintetizăm sub titlul : *Pe treptele civilizației*.

¹ Poetă lirică din Grecia antică, a cărei operă a rămas în mare parte necunoscută contemporanilor (n. r.).

2

PE TREPTELE CIVILIZAȚIEI

*Istoria salamandrelor*¹

În epoca istorică — anunțată de G. H. Bondy la adunarea generală comemorativă a Societății Pacifice de Export prin cuvintele sale profetice despre utopia² care începe — nu mai putem măsura evenimentele istorice nici cu sutele, nici cu zecile, de ani, cum se obișnuia până acum în istoria lumii, ci mai degrabă cu trimestrele în care au apărut buletine statistice³. În acest timp, de

¹ Vezi G. Kreuzmann, *Geschichte der Molche*, Hans Tietze, *Der Molch des XX. Jahrhunderts*, Kurt Wolff, *Der Molch und das deutsche Volk*, Sir Herbert Owen, *The Salamanders and the British Empire*, Giovanni Focaja, *L'evoluzione degli anfibi durante il Fascismo*, Léon Bonnet, *Les Urodèles et la Société des Nations*, S. Madariaga, *Las Salamandras y la Civilización*.

² Vezi: *Război cu salamandrele*, Cartea întâi, cap. 12.

³ În sprijinul acesteia vine prima listetură din colecția domnului Povondra:

PIAȚA DE SALAMANDRE

(C.T.K.) Potrivit unor informații recente date publicității de *Salamander Syndicate*, la sfârșitul acestui trimestru volumul desfacerii salamandrelor a crescut cu treizeci la sută. În trei luni s-au vândut aproximativ șaptezeci de milioane de salamandre, mai ales în America Centrală și de Sud, Indochina și Somalia Italiană. În prezent se lucrează febril la adâncirea și lărgirea Canalului Pa-

fapt, producția istoriei, dacă ne putem exprima astfel, se face în stil mare : de aceea tempo-ul istoriei (după pronosticuri înmulțite cam de cinci ori) capătă o viteză neobișnuită.

Pe scurt, astăzi nu mai putem așopta câteva sute de ani ca să se întâmple cu lumea ceva rău sau bun. De exemplu, migrația popoarelor, care odinioară se târăgănea de-a lungul câtorva secole, cu organizarea actuală a transporturilor, s-ar face în trei ani în ambele sensuri. Tot așa stau lucrurile cu lichidarea imperiului roman, cu colonizarea continentelor, cu masacrarea indienilor și așa mai departe. Toate acestea, astăzi, s-ar rezolva infinit mai repede, dacă operațiile respective ar fi încredințate unor antreprenori capitaliști de mare anvergură. În direcția aceasta, succesul uriaș al salamandrelor și influența lui enormă în istoria lumii arată neîndoielnic drumul spre viitor.

Istoria salamandrelor, prin urmare, dovedește din capul locului că sînt o societate bine și rațional organizată. Primul, și nu singurul merit, revine Sindicatului Salamandrelor. Trebuie recunoscut de asemenea că și știința, filantropia, cultura, presa și alți factori au adus un aport însemnat la expansiunea și extraordinarul progres al salamandrelor. Nici Sindicatul Salamandrelor nu s-a lăsat mai prejos. El a cucerit zi de zi pentru personalul său continente și țărături noi, chiar cînd a avut de împlînat piedici care amenințau să frîneze această ex-

nama, la curățirea portului Guayaquila, precum și a unor funduri și țărături stîlcoase din strîmtoarea Torres. Numai aceste lucrări ar însemna, după unele estimări, dislocarea a nouă miliarde de metri cubi de pămînt. Construcția insulelor, a bazelor aviatice și a liniei Madeira-Bermude va începe probabil primăvara viitoare.

Construirea insulelor Mariann — dominion japonez — continuă. Pînă în prezent s-au cîștigat opt sute patruzeci de mii de acri noi de așa-zis pămînt ușor între insulele Tinian și Saipan. Avînd în vedere cererea crescîndă, prețul salamandrelor e foarte ridicat. Cotații : *Leading* 61, *Team* : 620. Rezervele sînt suficiente,

pansiune¹. Rapoartele trimestriale ale sindicatului arată cum sînt strămutate treptat salamandrele porturilor indiene și chineze ; cum salamandrele, colonizate, inundă țărmurile Africii și fac un salt pe continentul american, unde deodată, în golful Mexicului, intră în funcțiune cele mai noi și moderne clocitoare de salamandre ; cum, pe lângă această vastă acțiune colonizatoare, sînt trimise grupuri mai mici de salamandre, ca un fel de avangardă de pionieri al viitorului export. Așa de pildă, Sindicatul Salamandrelor a trimis Waterstaat-ului olandez un dar de o mie de salamandre calitatea întâi ; orașului Marsilia, de asemeni, i-a dăruit șase sute de salamandre pentru drenarea vechiului port, etc., etc. Pe scurt, spre deosebire de migrația popoarelor lumii, expansiunea salamandrelor se face după o planificare de mari proporții. Dacă ar fi fost lăsată pe seama naturii, această planificare s-ar fi târăgănat, cu siguranță, de-a lungul a sute și mii de ani ; orice s-ar spune, natura nu e și nu va fi niciodată atît de întreprinzătoare și de rațională ca industria și negoțul omenesc. Se pare că sporirea cererii a influențat direct înmulțirea salamandrelor ; o singură femelă a ajuns să producă aproape o sută cincizeci de mormoloci anual. Anumite pierderi pricinuite de rechin, care aveau loc cu

¹ Următoarea tăietură de ziar, nedatată, confirmă unele observații :

ANGLIA REFUZĂ IMPORTUL SALAMANDRELOR ?

(Reuter). Interpelat astăzi de Mr. J. Leeds, membru în Camera Comunelor, Sir Samuel Mandeville a răspuns că guvernul Majestății-Sale a închis Canalul de Suez pentru orice transport de salamandre. Domnia-sa a adăugat că nu acceptă angajarea nici unei salamandre pe țărmurile sau în apele teritoriale ale Marii Britanii. Această măsură, declară Sir Samuel, a fost luată, pe de o parte, în scopul apărării țărmurilor britanice, iar pe de altă parte, pentru respectarea vechilor orînduiri și legi care interzic comerțul cu sclavi. La o întrebare pusă de Mr. B. Russel, membru al Parlamentului, Sir Samuel a făcut cunoscut că acest punct de vedere nu privește, bineînțeles, dominiile engleze.

regularitate, au încetat aproape cu desăvârșire, fiind salamandrelor li s-au furnizat pistoale submarine cu gloanțe dum-dum, ca să se apere împotriva peștilor voraci ¹.

Răspîndirea salamandrelor, desigur, nu s-a făcut peste tot cu aceeași ușurință; uneori cercurile conservatoare protestau cu vehemență împotriva aducerii de noi forțe de muncă, văzînd în ele o concurență infamă pentru travaliul uman ²; alții își exprimau teama că salamandrele, hrănindu-se cu viețuitoare marine, ar primejdi pescuitul; alții mai susțineau apoi că ar submina țărmurile și insulele prin galeriile și culoarele lor.

Ca să vorbim cinstit, au fost destui oameni care s-au arătat rezervați față de importul de salamandre, dar asta se întîmplă de cînd e lumea, și orice noutate sau progres întîmpină neîncredere și rezistență. Așa a fost cu mașinile, așa s-a întîmplat și cu salamandrele. În unele părți s-au

¹ În acest scop s-au folosit niște pistoale speciale, inventate de ing. Mirko Safránek și fabricate în serie de Zbrojovka Brno.

² Vezi următoarea știre publicată într-o gazetă :

GREVE ÎN AUSTRALIA

(Havas.) Harry Mac Namara, conducătorul Trade-Uniunilor australiene, anunță greva generală a tuturor funcționarilor din porturi, transporturi, societățile de electricitate și altele. Organizația sindicală cere ca importul salamandrelor muncitoare să fie făcut strict după legile emigrației. Fermierii australieni, dimpotrivă, cer cu insistență ca importul salamandrelor să fie lăsat liber, întrucît hrana lor determină o urcare apreciabilă a prețului la porumb, grăsimi animale și mai ales la seul de oale. Guvernul speră într-un compromis. Sindicatul Salamandrelor propune să se plătească Trade-Uniunii pentru fiecare salamandră importată o taxă de șase șilingi. Guvernul e dispus să garanteze că salamandrele vor fi angajate numai pentru lucrări hidrotehnice și că (din motive de moralitate) nu vor ieși din apă decît patruzeci de cm, adică pînă la piept. Trade-Uniunea e pentru 12 cm și reclamă pentru fiecare salamandră un surplus de zece șilingi, în afară de taxa de înregistrare. Se pare că se va ajunge la o înțelegere, aceasta pentru propășirea visteriei statului.

iscat neînțelegeri de altă natură¹, dar grație ajutorului masiv al presei mondiale, care a apreciat la justa lor valoare atât posibilitățile uriașe ale comerțului cu salamandre, cât și câștigurile aduse de publicitatea imensă făcută în

¹ Vezi următorul important document din colecția domnului Peyronnet:

SALAMANDRELE SALVEAZĂ VIAȚA A 36 DE NAUFRAGIAȚI *(De la trimisul nostru special.)*

Madras, 3 aprilie

În largul portului Madras, vaporul indian *Star* s-a ciocnit cu o fregată care transporta aproximativ patruzeci de indigeni și s-a scufundat pe loc. Înainte ca șalupa poliției să fi intervenit, salamandrele care lucrau la curățirea mîlului din port au sărit în

acest scop, salamandrele au fost instalate în toate părțile lumii și primite cu viu interes, ba în unele locuri chiar cu entuziasm ¹.

Negoțul cu salamandre, deținut în cea mai mare parte de *Salamander Syndicate*, se făcea cu vapoare-tankuri proprii, construite anume în acest scop; *Salamander-Building* era un centru comercial cu sediul în Singapore, un fel de bursă a salamandelor.

S — TRADE

SINGAPORE 4 OCTOMBRIE

Leading	63.	Odd Jobs	26 35.
Heavy	317.	Trash	0 08.
Team	648.	Spawn	80-132.

ajutorul naufragiaților și au transportat la țarm treizeci și șase de persoane. O singură salamandră a scos din apă trei femei și doi copii. Drept răsplată pentru această faptă curajoasă, autoritățile locale au adresat salamandelor o scrisoare de mulțumire și le-au înmănat-o într-o cutie ermetică. Indigenii sînt extrem de tulburați de faptul că li s-a îngăduit salamandelor să salveze persoane din castele privilegiate. Ei socotesc aceste creaturi ca necurate, nefaste. În port s-au adunat cîteva mii de indigeni, care au vrut să alunge salamandrele. Poliția a menținut însă ordinea. Incidentele s-au soldat cu trei morți. Douăzeci de persoane au fost reținute. Către ora zece seara liniștea a fost restabilită. Salamandrele își continuă lucrul.

¹ Vezi următoarea tăietură extrem de interesantă, din păcate scrisă într-o limbă necunoscută și prin urmare intraductibilă :

SAHTNA KCHRITE SALAAM ANDER BWTAT

SAHT GWAN T'LAP NE SALAAM ANDER BWTATI OG
T'CHENI BECHRI NE SIMBWANA M'BENGWE OGANDI SUKH
NA MOIMOI OPWANA SALAAM ANDERSRI M'OANA GWEN'S.
OG DI LIMBW, OG DI BWTAT NA SALAAM ANDER KCHRI
P'WE OGANDI P'WE O'GWANDI TE UR MASWALI SÜKH ? NA,
NE UR LINGO T'ISLAMLI KCHER OGANDA SALAAM ANDRIAS
SAHTI. BEND OP'TONGA KCHRI SIMBWANA MEDH, SALAAM I

Dacă urmăriți ziarele, puteți găsi zilnic o asemenea știre la rubrica economică a gazetei dumneavoastră, printre telegramele cu prețul bumbacului, al cositorului sau griului. Probabil că ați și ghicit ce înseamnă aceste numere și cuvinte misterioase ! Ei da, comerțul cu salamandre, sau S-Trade ! Inșă cum se face acest comerț în realitate, cea mai mare parte a cititorilor nu prea știu clar. Poate că își închipuie o piață mare unde mîșună mii și mii de salamandre și unde se plimbă negustori cu căști tropicale sau turbane, privind marfa oferită și în cele din urmă arătînd cu degetul o salamandră tînără, volnică, bine făcută :

— Ia vinde-mi bucata asta ! Cît costă ?

Adevărul e că piața de salamandre arată cu totul altfel. În clădirea de marmură a S-Trade-ului din Singapore nu se vede nici o salamandră. Funcționari eleganți și amabili, îmbrăcați în haine albe, dau informații telefonice :

— Da, domnule. Leading costă 63. Cît ? Două sute de bucăți ? Da, domnule. Douăzeci de Heavy a o sută, optzeci Team ! Okey, am înțeles. Vaporul pleacă peste cinci săptămîni. Right ! Thank you, sir !

Întreg palatul S-Trade-ului zumzăie de convorbiri telefonice ; îți face mai curînd impresia unei bănci sau a unei instituții oarecare decît a unei piețe ; și totuși această clădire albă și nobilă, cu fațada împodobită de coloane ionice, e un tîrg mai universal decît bazarul din Bagdad al lui Harum-al-Rașid²

Dar să revenim la știrile de bursă sus-menționate, cu argoul lor comercial. Leading înseamnă, pe scurt, salamandre selecționate, inteligente, în vîrstă de trei ani, dresate cu grijă să fie supraveghetoare. Se vînd cu bucata, neînlîndu-se seamă de greutatea corpului ; cotată e doar inteligența lor. Salamandrele Leading din Singapore, care vorbesc bine engleza, sînt socotite superioare și mult mai serioase ; se oferă, de asemenea, și alte salamandre supraveghetoare, de alt tip, așa-numitele Capitanos, Ingineri, Malaian Chiefs, Foremanders și altele, dar salamandrele Leading au cea mai înaltă prețuire. Astăzi prețul lor oscilează în jurul a șazeci de dolari bucata.

¹ E în regulă ? Mulțumesc, domnule (în engleză în original) (n. r.).

² Calif din Bagdad (765—909), eroul multora din povestirile cunoscute prinse în *O mie și una de nopți* (n. r.).

Heavy sînt salamandre mai grele, atletice, de obicei în vîrstă de doi ani, a căror greutate variază între o sută pînă la o sută douăzeci de livre¹. Se vînd numai în echipe (aşa-numitele *hogies*) de cîte şase exemplare. Sînt dresate pentru cele mai grele munci fizice, cum e spargerea stîncilor, rostogolirea pietrelor şi altele asemănătoare. Indicaţia **Heavy 317** din ştirea anunţată nu înseamnă altceva decît că echipa de şase membri (*body*) de salamandre grele se plăteşte cu trei sute şaptesprezece dolari.

Fiecărei echipe de salamandre grele îi e repartizată o salamandră **Leading** ca supraveghetoare.

Team sînt salamandre bune pentru munci obişnuite, în greutate de optzeci pînă la o sută de livre şi care se vînd numai în echipe de muncă (*teams*) de cîte douăzeci de exemplare ; sînt destinate muncii în comun şi se folosesc de predilecţie la macarale, la lucrări de terasament, la construirea digurilor, etc. etc. La fiecare douăzeci de salamandre **Team** revine o salamandră **Leading**.

Odd Jobs reprezintă o clasă aparte. Sînt salamandre care n-au căpătat, din felurite motive, o instrucţie de masă specială, de exemplu, pentru că nu au crescut în fermele mari anume amenajate. De fapt, sînt salamandre pe jumătate sălbatice, dar adeseori foarte iscusite. Se cumpără cu bucata sau cu duzina şi se întrebuintează la diferite munci auxiliare sau la treburi mai mărunte, pentru care nu face să se comande o echipă întreagă sau o grupă de salamandre. Dacă salamandrele **Leading** sînt socotite elita salamandrelor, salamandrele **Odd Jobs** alcătuiesc un fel de salamandre de mîna a doua. În ultimul timp se cumpără cu precădere ca materie primă, pe care diferiţi antreprenori o educă şi o clasează în salamandre **Leading**, **Heavy**, **Team** sau **Trash**.

Trash sau rebut (ciurucuri, salamandre incapabile) sînt salamandre mai puţin preţioase, slabe sau cu beteşuguri, care nu se vînd cu bucata, nici în grupuri, ci în masă, la cîntar, de obicei în greutatea de cîte zece tone ; kilogramul viu costă astăzi şapte pînă la zece cenţi. De fapt, nu se ştie la ce slujesc şi în ce scop se cumpără. Probabil pentru lucrări mai uşoare, sub apă ; pentru a pre-

¹ Veche unitate de măsură pentru greutate, o livră echivalînd cu circa o jumătate de kilogram (n. r.).

veni unele interpretări eronate, precizăm că salamandrele nu sînt comestibile. Salamandrele Trash sînt achiziționate aproape fără alogere de negustorii chinezi ; nu s-a stabilit unde sînt transportate.

Spawn înseamnă pe scurt larvele de salamandre, mai precis mormolocii pînă la un an. Se vînd și se cumpără cu suta și se bucură de o mare căutare, mai ales că sînt ieftini, și transportul lor costă foarte puțin ; ajunși la locul de livrare, sînt întreținuți pînă la vremea cînd devin apți de muncă. Mormolocii se transportă în butoaie, neputînd trăi în alt mediu decît cel acvatic, spre deosebire de salamandrele adulte, care circulă zilnic pe uscat. Adeseori se întîmplă ca din rîndul lor să iasă indivizi neobișnuit de înzestrați, care depășesc pînă și tipul standard de Leading ; prin aceasta comerțul cu mormoloci se bucură de un interes special. Salamandrele foarte talentate se vînd apoi cu cîteva sute de dolari bucata ; milionarul american Dencker a plătit chiar două mii de dolari pentru o salamandră care vorbea nouă limbi și a transportat-o pînă la Miami într-un vapor special ; acest singur transport a costat aproape douăzeci de mii de dolari. În ultimul timp, mormolocii sînt cumpărați îndeosebi pentru așa-numitele grajduri de curse, unde sînt selecționați și antrenați pentru alergări ; aceste salamandre sînt înhămate apoi cîte trei la un fel de plute aidoma unor scoici. Cursele de scoici trase de salamandre sînt distracția preferată a tinerilor americani și foarte la modă la Palm Beach, la Honolulu sau în Cuba ; li se spune Triton-Races¹ sau regatele Venerii. Într-o scoică împodobită, ușoară, alunecînd pe întinsul mării, stă o concurență îmbrăcată în cel mai frumos și mai picant costum de baie, ținînd în mînă frînele de mătase ale echipajului cu trei salamandre ce concurează pentru titlul de Venus. Mr. J.S. Tincker, Regele Conservelor, a cumpărat fetiței sale un astfel de echipaj — un Poseidon, un Hengist și un King Eduard — în schimbul respectabilei sume de treizeci și șase de mii de dolari. Dar toate acestea se petrec de fapt în afara cadrului S-Trade-ului care se mărginește să furnizeze lumii întregi salamandre Leading, Heavy și Team, sănătoase și bune pentru muncă.

Am amintit mai sus despre fermele salamandrelor. Cititorul să nu-și inchipuie aceste ferme ca niște grajduri-crescătorii sau țărcuri uriașe. Ele sînt de fapt fișii pustii de țărni, lungi de cîțiva

¹ Curse de Tritoni (în engleză în original) (n. r.).

kilometri, pe care se află împrăștiate mai multe căsuțe de tablă ondulată : una pentru veterinar, alta pentru director, iar celelalte pentru paznici. Numai în timpul refluxului se poate vedea că de la țârm pornesc spre mare niște diguri lungi care împart apa în câteva bazine. Unul dintre aceste bazine este rezervat mormolocilor, altul categoriei Leading și așa mai departe, fiecare categorie de salamandre fiind hrănită și dresată separat. Amîndouă operațiile au loc noaptea. În amurg salamandrele ies pe țârm din găurile lor și se adună în jurul profesorilor, care de obicei sînt militari ieșiți la pensie. Mai întîi e ora de vorbire : profesorul le silabisește elevelor sale diferite cuvînte, de exemplu „a săpa“, explicîndu-le intuitiv sensul. Pe urmă le așază în grupuri de cîte patru și le învață să mărșăluiească ; urmează o jumătate de oră de gimnastică și odihnă în apă. După pauză le învață cum să minuiască felurite unelte și arme ; după aproximativ trei ore începe practica la construcțiile hidraulice, sub supravegherea profesorilor, în apele fermei. După aceea, salamandrele se întorc la culcușurile lor și sînt hrănite cu biscuiți speciali, care conțin mai ales mălai și seu ; salamandrele Leading și Heavy primesc un supliment de carne. Lenea și neascultarea se pedepsesc cu suspendarea hranei. Pedepse corporale nu există. De altminteri, salamandrele aproape că nici nu cunosc durerea. Cînd soarele răsare peste fermele lor, se lasă o tăcere de moarte ; oamenii se duc să se culce, iar salamandrele dispar sub apă.

Acest program suferă schimbări numai de două ori pe an ; o dată în vremea împerecherii, cînd salamandrele sînt lăsate libere vreme de două săptămîni, și a doua oară cînd sosește la fermă vaporul-cisternă al Sindicatului Salamandrelor și aduce directorului fermei directive cîte și ce anume categorii de salamandre trebuie ridicate. Ridicarea se face noaptea. Comandantul vasului, directorul fermei și veterinarul se așază înaintea unei măsuțe luminate de o lampă, în timp ce paznicii și echipajul vaporului taie salamandrelor retragerea spre mare. Neavînd încotro, animalele se prezintă una după alta la măsuță și comisia apreciază dacă sînt corespunzătoare sau nu.

Salamandrele ridicate sînt duse apoi la șalupă, care le transportă la vaporul-cisternă. De obicei, cea mai mare parte se supun de bună voie ; ajunge să te răstești la ele. În alte cazuri, destul de rare, e nevoie cel mult de o constrîngere ușoară, ca punerea în lanțuri. Mormolocii, mai vioi, mai neastîmpărați sînt, firește, pescuiți cu năvoadele.

Tot atât de uman și igienic este și transportul salamandrelor în vapoarele-cisterne : li se schimbă în fiecare zi apa din rezervoare cu ajutorul unor pompe și sint hrănite cât mai consistent. Mortalitatea în timpul transportului nu depășește zece la sută.

La cererea Societății pentru protecția animalelor, pe fiecare vapor-cisternă a fost trimis un preot care veghează asupra felului de-a se purta al oamenilor cu salamandrele. Noapte de noapte le ține predici acestora din urmă, insuflindu-le respect pentru oameni și o ascultare plină de recunoștință și dragoste față de viitorii patroni, care nu doresc nimic altceva decît să se îngrijească părintește de buna lor stare.

Desigur, e destul de greu să le faci să înțeleagă ce este aceea „grijă părintească“, dat fiind că ele nu cunosc sentimentul patern.

Salamandrele mai cultivate i-au poreclit pe preoții de pe vapoare Papa Salamandră, și se amuză între ele pe chestia asta. De asemenea, în timpul transportului, salamandrelor li se prezentau filme educative, pe de o parte, ca să-și poată da seama de gradul de tehnicitate la care a ajuns omul, iar pe de alta, ca să-și cunoască îndatoririle și munca pe care o au de făcut.

Sint oameni care traduc prescurtarea S-Trade (Salamander-Trade) prin Slave-Trade, adică negoț cu sclavi. Ca observatori obiectivi, putem afirma că, dacă a existat vreodată un comerț cu sclavi atât de bine organizat și atât de perfect din punct de vedere igienic ca negoțul actual cu salamandre, n-am putea decît să-l plîzmuim pe acei sclavi ! Îndeosebi cu salamandrele mai scumpe se procedează într-adevăr foarte corect și atent, deoarece căpitanul și echipajul garantează cu lefurile lor pentru viețile animalelor ce li s-au încredințat. Autorul acestor rînduri a văzut cu ochii săi cît de adînc au fost mișcați pînă și cei mai căliți marinari de pe vaporul-cisternă S.S.14 cînd li s-au îmbolnăvit de o diaree grea — într-un singur tank — două sute patruzeci de salamandre de prima calitate. Se duceau să le viziteze cu ochii scîldați în lacrimi, exprimîndu-și sentimentele omenești prin cuvintele : „Dracu ni le-a mai adus și pe-astea pe cap !“

O dată cu dezvoltarea comerțului internațional de salamandre, a apărut, bineînțeles, și un comerț clandestin. Sindicatul Salamandrelor n-a putut să controleze și să îmbunătățească toate fermele pe care răposatul căpitan van Toch le împrăștiase mai ales pe insulele

mărunte și depărtate ale Micronesiei, Malaeșiei și Polinesiei, așa încît multe golfuri cu salamandre au fost lăsate în părăsire. În consecință, pe lângă creșterea raționalizată și pe scară mare a salamandrelor, a apărut și o vînătoare de salamandre sălbatice, asemănătoare în multe privințe expedițiilor de odinioară pentru vînătoarea de foc. A fost un soi de braconaj, dar cum nu existau legi pentru protecția salamandrelor, acest braconaj a fost urmărit doar în măsura în care încălca suveranitatea cutărui sau cutărui stat. Apoi, întrucît pe aceste insule salamandrele se înmulțeau extraordinar de repede și făceau indigenilor pagube pe cimpuri și prin grădini, vînătoarea lor a fost socotită tacit ca o dirijare spontană a procesului demografic al acestor animale.

Cităm o descriere autentică a unui martor ocular :

PIRAȚII SECOLULUI AL XX-LEA

E. E. K.

Bătuse ora unsprezece înainte de miezul nopții cînd căpitanul nostru a dat ordin să se ridice pavilionul și să se lase în epă bărcile. Era o noapte cu lună, învăluită de o ceață argintie ; mica insulă spre care visleam era, cred, Gardner Island, prin vecinătatea insulelor Fenix. În astfel de nopți cu lună salamandrele te pe țârm și dansează. Te poți apropia de ele fără să te audă, atî de absorbite sînt de dansul lor mut, colectiv. Noi, care coborîsem pe țârm cu visele în mînă, eram douăzeci și, desfășurați în linii de trăgători, am început să învîluim masa aceea întunecată, ce se agita pe plaja bătută de razele argintii ale lunii.

E greu de descris impresia pe care ți-o face dansul salamandrelor. Închipuiți-vă trei sute de animale stînd drept, pe picioarele dindărăt, într-un cerc absolut perfect, cu fața spre centru. Mijlocul cercului e gol. Salamandrele nu se mișcă. Sîd ca impletirite. Par un fel de meterez circular, care înconjoară un tainic altar. Dar aici nu-i vorba nici de altar, nici de dumnezeu.

Deodată, unul dintre animale plesce „ts, ts, ts” și începe să se răsucească, legănîndu-și jumătatea de sus a corpului ; mișcarea

se propagă mai departe, tot mai departe, și în câteva clipe toate salamandrele încep să-și răsucescă partea de sus a corpului fără să se urnească din loc, repede, mai repede, în tăcere, din ce în ce mai fantastic, într-o rotire frenetică, amețitoare.

După un sfert de oră, prima salamandră își încetinește învîrtirea ; celelalte însă continuă să se legene nebunește. Apoi, pe rînd, își slăbesc și ele rotirea, pînă cînd, treptat-treptat, impietresc cu toatele ; stau neclintite ca niște statui ; după o clipă se aude în altă parte „ts, ts, ts”, o altă salamandră începe să se frămînte. Și dansul ei se propagă dintr-o dată întregul cerc. Știu că această descriere pare foarte mecanică, dar adăugați la asta lumina cefoasă a lunii și murmurul lung, monoton, al fluxului. Totul era ceva magic, de o vrajă tulburătoare. M-am oprit cu gîtlejul strîns de un sentiment de spasmă și de uimire.

— Camarade, nu te mișca ! mi-a strigat vecinul cel mai apropiat. Să nu ne scape vreuna printre picioare !

Ne-am strîns cercul în jurul grupului de animale care dansau. Țineam visele de-a latul și vorbeam în șoaptă, mai curînd fiindcă era noapte decît de teamă că salamandrele ne-ar putea auzi.

— Spre centru, pas alergător ! ordonă cu o voce tunătoare comandantul.

Am pătruns în cercul care se învîrtea ; cu răbufniri surde, visele se abătură peste spatele salamandrelor. Abia acum se speriară ; se retrăgeau spre mijloc sau căutau să se strecoare printre țise, în mare, dar sub ploaia de lovituri dădeau înapoi, chircindu-se de durere și frică.

Le-au împins cu bastoanele în mijloc, zdrobite, umflate, șiruri-șiruri, unele peste altele ; zece matrozi le-au strîns într-un țarc făcut din țise ; alți zece dădeau în cele care încercau să fugă sau să se miște. Era un ghem negru urlaș ce se zbătea, carne înnebunită care țipa, copleșită de lovituri.

Apoi, între două vise, s-a căscat o gaură prin care s-a furișat o salamandră. Dar a fost amețită numai decît cu o lovitură de baston în ceafă ; după ea încă una, și încă una încercară să evadeze — vreo douăzeci la număr.

— Stringeți rîndurile ! ordonă comandantul, și intervalul dintre vise se închise pe loc.

Bully Beach și Dingo, un mulatru, au apucat cu fiecare mîină câte un picior de salamandră amețită și le-au tîrît pe nisip așa,

ca pe niște saci, spre barcă. Când se agățau de piatră, omul trăgea de ei tare, smulgându-l cu ciudă, și piciorul se rupea.

— Nu i nimic, băieți! morruții bătrînii Mike, care stătea lângă mine. Le crește altul la loc !

După ce au aruncat în barcă animalele amefite, ofițerul a ordonat scurt :

— Pregătiți ali transport !

Și iar au tăbărit cu bastoanele pe salamandre.

Comandantul — Bellamy îl chema — era un om tăcut, învîsat, un șahist de forță, dar așa e vinătoarea sau mai bine zis comerțul : se face prin orice mijloace. Așa au fost vinate peste două sute de salamandre. Șaptezeci au rămas acolo, probabil moarte. Nu mai avea deci rost să le tîrască.

Pe vapor salamandrele prinse au fost aruncate în rezervoare. Vasul nostru era un petrolier, un tank-ship bătrîn, rezervoarele prost curățate duhneau a petrol, iar pe apa din ele plutea un strat subțire de grăsimi lucind în toate culorile curcubeului. Ca să poată intra aerul, dăduserăm la o parte pinza ce le acoperea. Când am aruncat salamandrele în ele, parcă ar fi fost o supă de macaroane groasă, dezgustătoare. Abia se mișcau, de colo, colo, jalnic. Prima zi salamandrele erau lăsate în pace, să-și vină în fire. A doua zi veneau însă patru matrozi și, cu niște bastoane lungi, împungeau în „supă” aceea (în limbaj tehnic i se spune într-adevăr soup) și amestecau corpurile groase, să vadă care nu se mai mișcă sau de pe care cade carnea. Acelea, împunse cu cângile, erau scoase din rezervor.

— E curată supă ? întreba apoi căpitanul.

— Curată, domnule căpitan, să trăiți !

— Ia mai turnați apă !

— Am înțeles, domnule căpitan !

Strecurarea supei se făcea în fiecare zi ; după fiecare schimbare aruncau în mare șase pînd la zece bucăți de „marfă alterată”, cum i se zicea ; vasul nostru era mereu urmărit de o cavalcadă de rechini mari, împăratește hrăniți.

În rezervoare duhnea de te trîsnea ; deși primenită des, apa era galbenă, plină de materii fecale și de pesmeți înmuiți ; în cîlorba aceea zăceau trupuri negre, greu mirositoare, cere plescîian anemic.

— Aici o duc bine, susținea bătrînul Mike. Am văzut vapoare în care erau transportate în butoaie de tablă de benzol... Crăpau toate...

După șase zile încărcam din nou marfă pe insula Nanomea.

Deci, așa se face comerțul cu salamandre ; bineînțeles, comerțul clandestin sau, mai precis, pirateria modernă, care a apărut, ca să spunem așa, peste noapte. Se zice că aproape un sfert din salamandrele vîndute și cumpărate sînt vîinate în felul acesta.

Sînt locuri de înmulțire a salamandelor pentru care Sindicatul Salamandelor n-are interes să întreprindă ferme permanente ; pe insulele mai mici ale Oceanului Pacific salamandrele s-au înmulțit atît de mult, încît au devenit plictisitoare. Indigenii nu pot să le sufere, spunînd că sfredelesc cu gîurile și culoarele lor toate insulele. De aceea atît administrația colonială cît și Sindicatul Salamandelor închid ochii asupra acestor piraterii. După unele statistici se pare că ar exista în momentul acesta în lume cam patru sute de vase pirateresti, ce se ocupă exclusiv cu furtul salamandelor. Pe lîngă micii antreprenori, această piraterie modernă e practică de o serie întreagă de societăți de navigație, dintre care cea mai importantă e Pacific Trade Comp. cu sediul la Dublin și al cărei președinte este respectabilul domn Charles B. Harriman.

Acum un an situația era ceva mai proastă ; pe vremea aceea, un bandit chinez, Teng, ataca cu trei corăbii pînă și fermele sindicatului și nu se dădea în lături să ucidă personalul, dacă încerca să i se împotrivească. În noiembrie trecut, însă, acest Teng a fost nimicit împreună cu mica lui flotilă de vasul de război american Minnetonk, la Midway Island. De atunci pirateria de salamandre a luat forme mai puțin sălbatice și se bucură de o înflorire continuă acolo unde s-a ajuns la anumite convenții recunoscute tacit. Așa de exemplu, dacă se atacă o coastă străină, la catarg se va arbora pavilionul țării respective ; la fel este interzis ca, sub pretextul pirateriei, să fie transportate alte mărfuri de import sau export ; este interzis, de asemenea, ca salamandrele furate să fie vîndute la prețuri de dumping¹, ca fiind considerate de calitate a doua.

¹ Vinzarea mărfurilor pe piața externă la prețuri mult mai mici decît pe piața internă, practică de monopolurile capitaliste în scopul de a înlătura pe concurenți și de a acapara anumite piețe externe (n. r.).

Salamandrele negociate la negru se vînd cu douăzeci pînă la douăzeci și doi de dolari bucata. Socotite specii inferioară, sînt, în schimb, foarte rezistente avîndu-se în vedere tratamentul aspru îndurat pe vasele pirateresti.

Se crede că dintr-un astfel de transport supraviețuiesc aproximativ douăzeci și cinci pînă la treizeci la sută; dar cele care au scăpat cu viață sînt foarte puternice și foarte sănătoase.

În limbajul comercial li se spune Macaroni. În ultima vreme au început să fie menționate și în comunicatele de bură.

Două luni după aceea, jucam șah cu domnul Bellamy în holul Hotelului France din Saigon; firește, nu mai eram marinăr pe vasul lui.

— Uite ce-i, Bellamy, i-am spus eu, dumneata ești un om cumsecade, un gentleman cum se zice. Nu-ți este silă că ajuți, la o operație care în esență e cea mai detestabilă sclavie?

Bellamy ridică din umeri.

— Salamandrele sînt salamandre! mormăi el evaziv.

— Acum două sute de ani se spuneau și despre negri că sînt negri!

— Și ce, nu era adevărat! zise Bellamy. Șah!

Partida aceea am pierdut-o. Nu știu cum, mi s-a părut deodată așa, că fiecare mișcare de pe tabla de șah e veche și că mai fusese jucată de cineva.

Poate că și istoria noastră a mai fost cîndva jucată de cineva, și noi mutăm figurile cu aceleași mișcări spre aceleași înfrîngeri de odinioară. Poate că un Bellamy la fel de tăcut și de treabă vîna cîndva negrii pe pîrmul Elefanților și îi transporta la Haiti sau în Luisiana, lăsîndu-i să crape în cald. Acel Bellamy nu vedea nimic rău în asta. Bellamy nu gîndește niciodată nimic rău. De aceea nu se poate îndrepta nicicînd.

— Negru a pierdut, spuse mulțumit Bellamy și se sculă de pe scaun ca să se întindă.

Pe lingă comerțul bine organizat cu salamandre și intensă propagandă de presă, cel mai mare merit pentru popularizarea salamandrelor l-a avut un val de idealism tehnic, care pe vremea aceea cuprinsese lumea întreagă.

G. H. Bondy nu fusese un profet mincinos cînd spusese că spiritul omenesc avea să înceapă ridicarea de noi continente și noi Atlantide. Tot Veacul Salamandrelor a fost dominat de vii și rodnice dispute între tehnicieni : se discuta dacă trebuia să se construiască continente masive cu țărături de beton armat, sau întinderi de uscat ușoare, formate din nisip marin. Aproape în fiecare zi apăreau alte proiecte gigantice : inginerii italieni propuneau, pe de o parte, construirea unei Italii Mari, care să ocupe aproape toată Marea Mediterană pînă la Tripolitania, Baleare și Dodecanez, iar pe de alta, zidirea unui nou continent, a așa-zisei Lemurii, la răsărit de Somalia italiană, care să cuprindă pînă la urmă întreg Oceanul Indian. Într-adevăr, cu ajutorul unei armate de salamandre, în dreptul portului somalian Mogdis. a fost ridicată o insulă avînd o suprafață de treisprezece acri și jumătate. Japonia a proiectat și executat parte dintr-o insulă mare pe locul fostului arhipelag Mariann și pregătea unirea Carolinei cu insulele Marshall în două ostroave mari, numite anticipat Noua Japonie. Pe fiecare din ele urma chiar să se amenajeze cîte un vulcan artificial, care le-ar fi amintit viitorilor locuitori de sacrul și străvechiul Fudjiama.

Se mai zvonea că inginerii germani construiesc în taină în Marea Saragaselor un continent greu de beton — viitoarea Atlantidă — care ar fi amenințat direct Africa apuseană franceză ; însă, după cum se pare, acestui continent greu nu i s-a pus decît temelie. Olandezii au trecut la asanarea Zeelandei ; Franța a unit Guadelupa cu Grande Terre, Basse Terre și la Désirade într-o singură insulă binecuvîntată.

Statele Unite au început să construiască pe meridianul 37 prima insulă aeroport (cu două etaje, un hotel uriaș, stadion-parc cu distracții și cinematograful pentru cinci mii de persoane). Într-un cuvînt, se părea că ultimele stăvile pe care mările lumii le puneau dezvoltării geniului omenesc căzuseră, că avea să urmeze o epocă fericită de realizări tehnice extraordinare, că omul devenise acum stăpînul lumii datorită salamandrelor, care apăruseră în arena istoriei universale exact în clipa așa-numitei „necesități istorice“.

Indiscutabil, nu s-ar fi ajuns la o atît de mare răs-pîndire a salamandrelor dacă vehicul nostru tehnic nu le-ar fi trasat atîtea sarcini de muncă și un domeniu atît de vast de preocupări permanente. Viitorul sala-mandrelor părea deci asigurat pe sute de ani.

O parte însemnată în dezvoltarea favorabilă a comer-țului cu salamandre a avut-o desigur și știința, care și-a îndreptat nămaidecît atenția asupra acestor vietăți, cer-cetîndu-le atît din punct de vedere fizic, cît și din punct de vedere psihic.

Reproducem referatul congresului științific de la Paris întor-mit de un martor ocular :

I-ER CONGRÈS D'URODÈLES ¹

Prescurtat, i se spune *Congresul amfibiliilor* cu coadă. Titlul lui oficial este însă ceva mai lung : *Primul congres internațional al zoologilor consacrat cercetării psihologiei urodelelor.*

Numai că adevăratului parizian nu-i plac titlurile lungi : pentru el, savanții care stau în amfiteatrul Sorbonei sînt pur și simplu *Messieurs les Urodèles*, domnii amfibil cu coadă, atît și nimic mai mult.

Sau, și mai pe scurt, dar și mai puțin reverențios : *Ces Zoos-là* ².

Ne-am dus deci și noi să ne uităm la „ces Zoos-là“, mai mult din curiozitate decît din datoria de a face un referat.

Dintr-o curiozitate care, mă înțelegeți, nu avea nici un raport cu acele somități universitare, majoritatea niște babalici cu ochelari, ci mai degrabă cu...acele făpturi (de ce refuză pana să scrie „animale“ ?) despre care s-a scris alîta începînd cu fasciculele ști-ințifice și terminînd cu cîntecele bulevardiere, făpturi despre care unii pretind că ar fi gogoși de-ale gazetarilor, alții, fiind în anu-mite privințe mult mai înzestrate decît însuși regele creației, sau încoronarea naturii, cum i se mai spune astăzi (adică după războiul mondial și alte împrejurări istorice) omului.

Ani speraș că nenumărații domni participanți la *Congresul pentru cercetarea psihologiei urodelelor* ne vor da nouă, profanilor,

¹ Primul Congres al Urodelelor (în limba franceză în origi-nal) (n. r.).

² Animalele acelea (în limba franceză în original) (n. r.).

un răspuns definitiv și limpede în ce privește faimoasa docilitate a lui Andrias Scheuchzeri ; și că ne vor spune : da, e o făptură rațională, sau măcar tot atât de capabilă de progres, de civilizație, cum ești dumneata sau eu ; de aceea, de acum înainte va trebui să se țină seama de viitorul raselor omenești, socotite uneori sălbatice și primitive.

...Și zic, nici un astfel de răspuns nu s-a dat la congres, ba nici măcar nu s-a pus întrebarea ; știința de astăzi e prea specializată ca să se mai ocupe cu asemenea probleme.

Deci, să vedem acum — științificește — în ce constă viața psihică a animalelor. Domnul lung cu mustață zbîrlită, de vraci, care tocmai tînd de la tribună, este celebrul savant Dubosque.

Se pare că respinge teoria unui distins coleg de-al său însă nu-i putem urmări bine această parte a expunerii.

Abia după un răstimp mai îndelungat pricepem că acest vrac pătimaș vorbește despre sensibilitatea lui Andrias la culori și înrăpirea lui de a deosebi nuanțele. Nu știu dacă am înțeles bine, dar am plecat cu impresia că Andrias Scheuchzeri ar suferi de daltonism și că profesorul Dubosque trebuie să fie teribil de mlomp după felul cum își ridică hîrțile pînă la ochelarii groși, care scilicet sălbatice. După aceea a vorbit savantul japonez, surzătorul doctor Okagawa ; a spus ceva despre arcul de reacție și despre ce se întîmplă cînd i se întrerupe lui Andrias o cale senzorială a creierului ; apoi a arătat ce face Andrias cînd i se zdrobește organul corespunzător labirintului urechii. A luat apoi cuvîntul profesorul Rehmann, care a explicat amănunțit cum reacționează Andrias la excitațiile electrice. Pe această chestiune s-a ițcat o discuție aprinsă între el și profesorul Bruckner. C'est un type¹ și Buckner ăsta ! Mic, răutăcios și aproape tragic de viol ; printre altele, susținea că Andrias, în ce privește simțurile, este tot atât de rău înzestrat ca și omul, vădînd aceeași sîrăcie de instincte ; privit din punct de vedere pur biologic, e un animal tot atât de degenerat ca și omul și, la fel ca omul, încearcă să-și suplinească inferioritatea biologică cu ceea ce se cheamă intelect. Se pare că ceilalți profesori nu l-au luat în serios pe profesorul Bruckner, probabil fiindcă n-a întrerupt nici o cale senzorială și n-a provocat în creierul lui Andrias nici o descărcare electrică.

Apoi profesorul van Dielen a expus încet, parcă ofîcînd un serviciu divin, perturbațiile care apar la o salamandă căreia i s-a

¹ Ce figură ! (în franceză în original) (n. r.).

extirpat lobul frontal drept al creierului sau voluta occipitală din partea stângă a creierului. În continuare, profesorul american Devrient a vorbit...

Vă rog să mă iertați, dar vă jur că nu știu despre ce a vorbit ; în clipa aceea începuse să mi se învîrte capul, dînd semne de aceleași perturbări pe care le-ar fi suferit și profesorul Devrient dacă i s-ar fi scos lobul frontal drept al creierului ; așa cum ar fi reacționat și surizătorul doctor Okagawa dacă ar fi fost excitat electric, precum și profesorul Rehmann dacă cineva l-ar fi zdrobit trompa lui Eustațiu. Am simțit și eu o oarecare nesiguranță în ce privește diferențierea culorilor sau factorul t în reacțiile lor motrice.

Mă chinuia îndoiala dacă avem (în înțelesul strict științific) dreptul să vorbim despre viața noastră (adică omenească) psihică, atît timp cit nu ne-am smuls unul altuia lobi creierului și nu ne-am întrerupt căile senzoriale. De fapt, ar trebui să tăbărim unii asupra altora cu bisturiul în mină, ca să ne studiem viața sufletească. Cît despre mine, aș fi dispus în interesul științei să sparg ochelarii profesorului Dubosque sau să scap niște scintile electrice pe chelia profesorului Dieten, după care aș publica un articol despre felul cum au reacționat.

Ca să spun drept, pot să-mi închipui foarte bine cum ar fi reacționat. Nu tot atît de bine cum pot să-mi închipui ce s-ar întîmpla în sufletul lui Andrias Scheuchzeri în timpul unor astfel de experiențe ; dar cred că e o făptură bună și înfapt de blajină. Nici una din somitățile care au conferențiat n-a spus că bietul Andrias Scheuchzeri s-ar fi infuriat vreodată.

Nu mă îndolesc că Primul Congres al Urodelelor e un remarcabil triumf științific, dar cînd voi avea o zi liberă o să mă duc la Jardin des Plantes¹ drept la bazinul lui Andrias Scheuchzeri și-am să-i spun încet la ureche :

— Tu, salamandră, cînd și-o veni și fie vreodată ziua... să nu te apuci să cercetezi viața sufletească a Oamenilor din punct de vedere științific !

Grație acestor cercetări științifice, lumea a încetat să mai considere salamandrele ca pe-o minune ; în lumina necruțătoare a științei, salamandrele au pierdut mult din

¹ Grădină zoologică și botanică din Paris (n. r.).

extraordinara și excepționala lor aureolă de la început ; devenind obiectul testelor psihologice, ele au dat la iveală particularități relative și lipsite de interes. Știința expediind înaltele lor talente în sferele basmului.

Știința a creat salamandra normală, făptură în general anostă, destul de mărginită ; doar ziarele, cînd și cînd, descoperă cîte-o salamandră miraculoasă, care știe să înmulțească pe dinafară un număr de cinci cifre. Dar și asta a încetat să amuze lumea, mai ales cînd s-a dovedit că prin exerciții, operația aceasta o poate face și un om obișnuit. Oamenii au început, pur și simplu, să privească salamandrele cu aceleași naturalețe cu care ar privi o mașină de scris sau un alt automat ; nu mai văd în ele ceva tainic, ceva apărut din străfunduri necunoscute. Dumnezeu știe pentru ce și la ce. Apoi, oamenii nu socotesc niciodată misterios ceva de care se slujesc și de care profită, ci mai curînd ceva care îi păgubește sau îi amenință. Și cum salamandrele, după cum s-a văzut, sînt făpturi foarte folositoare și superioare, au fost acceptate, simplu, ca ceva ce ține de ordinea firească a lucrurilor.

Experiențe cu salamandre, pentru a li se verifica puterea de muncă, a făcut de asemenea și cercetătorul hamburghez Wahrmann, din ale cărui articole respective cităm un fragment :

BERICHT ÜBER DIE SOMATISCHE VERANLAGUNG DER MOLCHE ¹

Experiențele pe care le-am întreprins cu salamandra urlașă (Andrias Scheuchzeri Tschudi) în laboratorul meu din Hamburg au avut un scop bine determinat : să i se încerce rezistența față de transformările de mediu și a altor factori externi, și cu asta să se demonstreze posibilitatea folosirii ei practice în diferitele zone geografice și în condiții variate.

Scopul primei serii de experiențe a fost să stabilim cît rezistă salamandrele pe uscat. Animalele de experiență au fost ținute în căzi fără apă la o temperatură de 40° pînă la 50°C. După cîteva

¹ Comunicare asupra calităților somatice ale salamandreilor (n. r.).

ore animalele dădau semne evidente de oboseală ; stropite cu apă, s-au înviorat imediat. După douăzeci și patru de ore căceau amorțite, mișcându-și doar pleoapele ; bățele inimii încetinite și toată activitatea organismului scăzută la minimum. Salamandrele sufereau evident, și cea mai mică mișcare le cerea un mare efort. După trei zile intervine starea de împietrire cataleptică (xerosa) ; salamandra nu mai reacționează nici când este arsă cu termocauterul. Dacă se ridică umiditatea atmosferei, începe să dea unele semne de viață (închide ochii dacă îi pui în față o lumină puternică etc.). Dacă salamandra este supusă la regim de uscăciune numai șapte zile la rînd, înviază după un timp mai îndelungat ; însă după un regim de mai lungă durată, cele mai multe încetează de a trăi. Expuse la soare direct, mor chiar în câteva ore.

Alte salamandre au fost silite să învîrtească pe înălțime un cilindru într-un mediu foarte uscat.

După trei ore, activitatea lor a început să scadă, dar s-a ridicat din nou după o stropire abundentă. Repetînd des stropirea, salamandrele au învîrțit manivela cilindrului șaptesprezece pînă la douăzeci de ore fără întrerupere. Într-un singur caz, excepțional, a putut lucra douăzeci și șase de ore. Aceasta, în vreme ce omul dă semne de istovire după numai cinci ore, făcînd aceeași muncă mecanică. În urma acestor experiențe, putem trage concluzia că salamandrele pot fi jolosite la muncă și pe uscat, bineînțeles cu două condiții : să nu fie expuse direct la soare și să fie din timp în timp stropite cu apă, pe toată suprafața pielii.

A doua serie de experiențe privea rezistența la frig a salamandrelor originare din regiuni tropicale.

Dacă apa era răcită brusc, mureau de un catar intestinal ; dar printr-o aclimatizare treptată se obișnuiau ușor cu noua temperatură, ca după opt luni, la o temperatură, de 7°C, să fie vioaie atît timp cît li se dă mai multă grăsime (zilnic 1,5 pînă la 2 kilograme pe cap de salamandră). La o scădere a temperaturii apei sub 5°C, cădeau într-o stare de amorțire (geloză) ; în această stare puteau fi congelate și păstrate în blocuri de gheață timp de câteva luni ; cînd gheața se topea și temperatura apei urca peste 5°, începeau din nou să dea semne de viață, iar la 7°—10° umblau vioaie după hrană. Din toate acestea rezultă că salamandrele se pot aclimatiza destul de ușor și la clima noastră, putînd viețui chiar în Norvegia de Nord și Islanda. Pentru condițiile climatice polare sînt necesare studii experimentale speciale.

Dimpotrivă, față de influențele chimice, salamandrele manifestă o mare sensibilitate ; la experiențele cu substanță borică de concentrație foarte mică, ape reziduale industriale, tananți etc., pielea le-a căzut fișii și animalele au murit de un fel de gangrenă a bronhiilor. Deci, la riurile noastre, practic vorbind, salamandrele nu pot fi întrebuințate.

Alte serii de experiențe ne-au ajutat să stabilim cât timp rezistă salamandrele fără hrană. Pot să flămânzească trei săptămâni și mai bine fără să se observe alte semne, decât o anumită slăbiciune. Am lăsat o salamandă fără hrană șase luni ; ultimele trei luni a dormit fără să se miște și fără întrerupere ; cînd i-am aruncat în cadă ficat tocat era atît de slăbită, încît n-a reacționat în nici un fel și a trebuit să fie hrănită artificial. După cîteva zile mîncă normal și putea fi folosită la alte experiențe.

Ultima serie de experiențe a urmărit să stabilească capacitatea de regenerare a salamandrelor. Dacă i se taie coada unei salamandre, îi crește la loc alta nouă în patrusprezece zile ; la o salamandă am repetat experiența de șapte ori, cu același rezultat. La fel le cresc și picioarele tăiate. Unei salamandre i-am tăiat toate picioarele și coada ; în treizeci de zile era din nou întreagă. Dacă unei salamandre i se zdrobesc arterele sau omoplatul, îi cade tot membrul rupt și îi crește altul nou. De asemenea, îi crește ochiul scos sau limba tăiată ; interesant e faptul că salamandra căreia i-a fost extirpată limba a uitat să vorbească și a trebuit să învețe din nou. Dacă i se taie capul sau corpul între gît și bazin, salamandra moare. Dacă, dimpotrivă, i se scoate stomacul, o parte din intestine, două treimi din ficat și alte organe, funcțiile sale vitale nu sînt întrerupte, așa încît se poate spune că o salamandă poate trăi chiar dacă este aproape ciopîrșită. Nici un animal n-are o rezistență atît de mare față de orice fel de leziuni ca salamandra. Din acest punct de vedere, ar putea fi o carne de tun de prima calitate și aproape de nedistrus ; din păcate, acestui lucru i se opune dragostea ei de pace și neputința de a se apăra...

În afara acestor experiențe, asistentul meu, doctorul Walter Hinkel, a cercetat valoarea salamandrelor ca materie primă. A observat mai ales că trupul salamandrelor conține un procent neobișnuit de mare de iod și fosfor ; nu este exclus ca aceste elemente atît de importante să poată fi extrase din salamandre, la nevoie chiar pe cale industrială. Pielea salamandrelor, în sine, este de calitate inferioară. Măcinată și supusă la prestuni mari, dă însă o

piele artificială destul de trainică, ce poate înlocui pielea de bovine. Grăsimea de salamandă nu poate fi folosită din pricina gustului ei respingător, dar e o bună unsoare de mașini, deoarece nu îngheață decât la temperaturi foarte scăzute. De asemenea, carnea salamandrelor a fost socotită pînă acum necomestibilă, ba chiar otrăvitoare. Dacă e întrebuințată crudă, produce dureri violente, vărsături și halucinații. Doctor Hinkel a constatat, însă, după multe experiențe făcute asupra lui însuși, că aceste efecte vătămătoare dispar dacă se opărește carnea cu apă clocotită (așa cum se procedează cu unele ciuperci) și dacă, după o marinare prelungită, este ținută timp de douăzeci și patru de ore într-o soluție slabă de hipermanganat. Carnea astfel preparată, fiartă sau pusă la cuptor, are gustul unui rasol sau unei fripturi de vacă de proastă calitate. Am mîncat, preparată în jelul acesta, o salamandă pe care o chema Ilans; era un animal cultivat și deștept, cu o înclinare deosebită pentru cercetările științifice; lucra în secția doctorului Hinkel ca laborant și i se puteau încredința și analize chimice mai delicate. Pălăvrăgeam cu ea pînă noaptea tîrziu, amuzîndu-ne pe seama neostoltei sale sete de cunoaștere. Cu părere de rău a trebuit să-l pierdem, fiindcă orbise în urma unor experiențe de trepanație la care fusese supus. Carnea lui era cafenie, buburoasă, dar n-a avut nici un efect nociv asupra noastră. E sigur că în caz de război carnea de salamandă poate fi un binevenit și ieftin surogat al cărnii de vacă.

La urma urmelor, era natural ca salamandrele să fi încetat de a mai fi o senzație din moment ce se înmulțiseră cu sutele de milioane; interesul oamenilor, care le răsfățaseră cît fuseseră o noutate, mai ținu o vreme, susținut fiind de filmele grotești (*Sally and Andy* — salamandrele siameze) și de spectacolele de revistă, unde apăreau ca subrete și cîntărețe. Dotate cu un glas oribil, făceau un efect comic nebun, exprimîndu-se lătrat într-o gramatică dezastruoasă. Cum au apărut însă în masă, ca un fenomen obișnuit, li s-a schimbat, ca să zicem așa, problematica ¹⁾.

¹ Un document interesant a fost publicat în ziarul *Daily Star*, cu prilejul unei anchete. Cităm din această anchetă (bineînțeles fără garanții de autenticitate) citeva din concluziile unor personalități proeminente: „DAILY STAR”.

Adevărul e că marea vilvă stîrnită de apariția salamandrelor s-a spulberat dintr-o dată, ca să facă loc altui lucru, oarecum mai profund. și anume Problemei Salamandrelor. Persoana care a pus prima problema salamandrelor a fost tot o femeie, așa cum s-a întîmplat de cele mai multe ori în istoria progresului omenirii.

Cu o energie rară și cu un entuziasm incomparabil, *madame Louise Zimmermann*, directoarea pensionului

AU SALAMANDRELE SUFLET

DEAR SIR*,

Prietenul meu, reverendul H. B. Bertram și cu mine am studiat multă vreme salamandrele, pe cînd construiau digul de la Aden : așa încît am vorbit de două sau de trei ori cu unele dintre aceste animale fără să fi descoperit la ele nici un semn al sentimentelor superioare cum sînt Onoarea, Credința, Patriotismul sau Spiritul Sportiv. Și ce altceva — se pune întrebarea — mai putem socoti, într-adevăr, ca suflet ?

TRULY YOURS**

Colonel John W. Britton

N-am văzut niciodată o salamandă, dar sînt incredințat că ființele care nu au o muzică a lor nu au nici suflet.

Toscanini

Să lăsăm la o parte chestiunea sufletului ; dar atît cît am putut să le observ, așa zice că salamandrele *Andrias* nu au personalitate ; toate seamănă între ele, sînt la fel de stăruitoare, la fel de destoinice și la fel de searbăde ! Într-un cuvînt, îndeplinesc un anume ideal al civilizației moderne, adică : Mediocritatea.

André d'Artois

Categoric n-au suflet. Prin asta se asemănă cu oamenii.

Al dumneavoastră G. B. Shaw

Întrebarea dumneavoastră mă pune în incercătură. Știu, de pildă, că micul meu căfel chinezesc Bibi are un suflet mititel și

* Dragă domnule (în engleză în original) (n. r.).

** Al dumneavoastră credincios (în engleză în original) (n. r.).

de fete din Lausanne, a difuzat în toată lumea nobilității ei apel : *Dați salamandrelor o educație școlară corectă !*

Deși multă vreme a întâmpinat nepăsarea publicului neobosită, doamna Zimmermann a izbutit să atragă pînă la urmă luarea-aminte, pe de o parte, insistînd asupra ușurinței înăscute a acestor, vietăți de a învăța, pe de alta, asupra primejdiei pe care ar reprezenta-o pentru civilizația umană niște salamandre lipsite de o educație îngrijită și inteligentă din punct de vedere moral.

„Așa cum a dispărut civilizația romană la năvălirea barbarilor, la fel ar dispărea și civilizația noastră, dacă am fi o insulă în oceanul unor creaturi primitive cărora

drăgălaș : tot așa, pisica mea perlandă, Sidi Hanum, are și ea suflet, și ce minunat, ce crud ! Dar salamandrele ? Da, sînt foarte înzestrate și inteligente, sărăcuțele de ele ; știu să vorbească, să socotească și să fie grozav de folositoare ; dar dacă sînt atît de urite !

- Al dumneavoastră Madeleine Roche

Fie salamandre, fie ce-or fi, numai marxiști să nu fie !

Kurt Huber

Nu au suflet. Dacă ar avea, ar trebui să le considerăm egale cu omul din punct de vedere economic, ceea ce ar fi o absurditate.

Henry Bond

Nu au nici un fel de sex-appeal. De aceea n-au nici suflet.

Mae West

Au suflet, așa cum are orice creatură și orice plantă, cum are tot ce trăiește. Mare este taina oricărei vieți !

Sandrabhârata Nath

Au o tehnică interesantă și un stil elegant de înot : putem să învățăm multe de la ele, mai ales la înotul pe distanță lungă.

Tony Weissmüller

le este închisă calca spre cele mai înalte idealuri ale omenirii de astăzi.”

Aşa a răsunat, profetic, glasul ei, la şase mii trei sute cincizeci şi şapte de conferinţe, ținute în cluburile feminine din toată Europa şi America, ca şi din Japonia, China, Turcia şi din alte părţi.

„Pentru ca civilizaţia să dureze trebuie să fim civilizaţi cu toţii. Nu ne putem folosi în tihnă de darurile civilizaţiei noastre, nici gusta roadele culturii, atît timp cît împrejurul nostru există milioane şi milioane de fiinţe nefericite şi inferioare, care sînt ținute forţat într-un stadiu de animalitate. Aşa cum lozinca secolului al XIX-lea a fost : *Daţi libertate Femeii !*, lozinca secolului nostru trebuie să fie : **DAŢI SALAMANDRELOR ŞCOLI !**”

Şi aşa mai departe. Mulţumită elocvenţei şi tenacităţii sale de necrezut, doamna Louise Zimmermann a mobilizat femeile din lumea întreagă şi a strîns destule mijloace financiare ca să fondeze la Beaulieu (Nisa) primul liceu al salamandrelor, în care mormolocii salamandrelor ce lucrau la Marsilia şi la Toulon au învăţat limba şi literatura franceză, codul manierelor, retorica, matematica şi istoria culturii ¹.

¹ Amănunte vezi în lucrarea : *Mme Louise Zimmermann, sa vie, ses idées, son œuvre* * (Alcan). Cităm din această operă amintirile pioase ale unei salamandre, care a fost una din primii ei elevi :

Se aşeza lingă bazinele noastre simple, dar curate şi comode şi ne recita fabulele lui La Fontaine. Suferea din pricina umezelii, dar nu-i păsa, dedicîndu-se trup şi suflet misiunii ei pedagogice. Ne spunea mes petits chinols ¹, fîindcă, asemeni chinezilor, nu putem pronunţa consoana r. După un timp se obişnuise să-l înghită şi ea pe r într-atît, încît îşi spunea şi ei Mme Zimmermann ! Noi, mormolocii, o divîntam ; cei mici, care nu aveau plămîni dezvoltati şi cărora nu li se dădea voie să iasă din apă, plingeau că nu o pot însoţi în plimbările ei prin grădina şcolii. Era atît de blajină şi drăguţă, încît — după cîte ştiu — nu s-a supărat decît

* Doamna Louise Zimmermann, viaţa sa, idelle sale, opera sa (în franceză în original) (n. r.).

¹ Micuţii mei chinezi (în franceză în original) (n. r.).

Nu tot așa stau lucrurile cu Școala de salamandre-fete din Menton, unde în special la cursurile de muzică, bucătărie dietetică și broderie (la care Mme Zimmermann ținea mai alés din punct de vedere pedagogic) elevele dădeau dovadă de mai puțină rivnă. Aceasta, ca să nu spunem că tinerele salamandre liceene dădeau dovadă de o îndărătnică lipsă de interes !

În schimb, încă de la primele examene publice, liceele de salamandre-băieți au avut un succes atât de surprinzător, încît — pe cheltuiala Asociației pentru Protecția Animalelor — a fost foarte curînd înființată Politehnica marină pentru salamandre de la Cannes și Universitatea salamandrelor de la Marsilia ; aci, ceva mai tîrziu, o salamandră — prima din lume — a dobîndit titlul de doctor în drept !

o dată, și anume cînd tîndra noastră profesoară de istorie, într-o zi călduroasă de vară, și-a pus costumul de baie și a coborît între noi, în bazin, unde ne-a vorbit despre luptele Țărilor de Jos pentru libertate, stînd în apă pînă la gît. Atunci iubita noastră Mme Zimmermann s-a supărat rău de tot :

— *Ieși mademoiselle¹, și du-te de te spală ! Du-te de te spală, mademoiselle ! a șipat ea cu lacrimi în ochi.*

Pentru noi a fost o lecție delicată ; am înțeles că, oricum n-avem ce căuta printre oameni ; mai tîrziu i-am fost recunoscători mamei noastre sufletești că ne-a insuflat în conștiință lucrul acesta cu atîta hotărîre și tact.

Cînd învățam bine, ne răsplătea citindu-ne din poezia modernă, de pildă din opera domnului François Coppée.

— *De fapt e prea modern, spunea ea, dar, la urma urmelor, astăzi și asta ține de o bună educație !*

Către sfîrșitul anului școlar a fost organizată Academia publică, la care a fost invitat domnul prefect de Nisa și alte personalități de vară. Elevii mai avansați și mai talentați, care aveau plămîni, au fost scoși din bazinele lor și îmbrăcați într-un fel de robe albe : răspunsurile le dădeau după o perdea subțire (ca să nu sperie doamnele). Au fost interogați despre fabulele lui La Fon-

¹ Domnișoară (în franceză în original) (n. r.).

Chestiunea educației salamandrelor evolua deci repede și pe o cale normală.

Profesorii mai progresiști au ridicat împotriva școlilor sistem Zimmermann o mulțime de obiecții importante; se susținea mai ales că tinerelor salamandre nu li se potrivește instrucția învechită dată tineretului omenească: ei cereau să se renunțe în mod hotărât la predarea literaturii și istoriei, recomandând ca principală atenție să se acorde materiilor practice și moderne, cum ar fi științele naturale, munca în atelierele școlare, exercițiile tehnice pentru salamandre, gimnastica și așa mai departe. Această așa-numită Școală Reformată sau Școală Practică a fost combătută la rîndul ei cu pasiune de partizanii culturii clasice, care au declarat că salamandrele trebuie apropiate de comorile culturii umane numai pe bazele latinii și că nu e destul să fie învățate să vorbească dacă nu le învățăm să citeze versuri și să țină discursuri cu o elocvență ciceroniană. Din asta s-a iscat o polemică destul de violentă și lungă, care s-a rezolvat prin etatizarea școlilor pentru salamandre, școlile pentru tineretul uman fiind reformate și ele în așa fel, încît să se apropie cît mai mult de idealul Școlii Reformate a salamandrelor.

taină, s-au discutat diferite formule matematice și au fost ascultate asupra regilor din dinastia Capeților, fiind puși să spună și anii în care au domnit.

După aceasta, domnul prefect a mulțumit într-un discurs frumos și lung și a salutat-o pe draga noastră directoare; cu aceasta s-a încheiat această zi veselă. Cu aceeași rîndă cu care s-a muncit pentru dezvoltarea noastră sufletească s-a lucrat și pentru bunăstarea noastră fizică. O dată pe lună ne consulta veterinarul din localitate și la fiecare șase luni eram cîntărite, să se vadă dacă avem greutatea prescrisă. Înmodăsa noastră conducătoare ținea foarte mult să ne dezbărăm de obiceiul nostru monstruos și libertin al Dansului Lunii; mi-e rușine s-o spun însă că, cu toate acestea, unii elevi mai înaintați, în timpul lunii pline, se dedau în taină acestei animalice rușini. Sper că prietena noastră sufletească n-a aflat niciodată de asta: l-ar fi zdrobit inima ei mare, nobilă și plină de iubire.

Era deci natural ca și alte țări să ia hotărârea înstituirii învățămîntului general obligatoriu pentru salamandre și să-l pună sub controlul statului. La asta s-a ajuns treptat în toate țările cu ieșiri la mare (bineînțeles cu excepția Marii Britanii). Pe de altă parte, cum școlile salamandrelor nu erau împovărate de tradițiile vechi ale școlilor omenești și puteau deci folosi cele mai noi metode psihotehnice, de educație tehnologică, de exerciții premilitare și toate ultimele cuceriri pedagogice, s-a dezvoltat din ele, dintr-o dată, cea mai modernă și, din punct de vedere științific, cea mai înaintată instrucție din lume, care pe bună dreptate a devenit un motiv de invidie pentru toți oamenii de pe fața pămîntului.

O dată cu crearea școlilor de salamandre a apărut și problema limbii de predare în aceste școli. Care dintre limbile universale era mai nimerită ? Primele salamandre din insulele Oceanului Pacific se exprimau, bineînțeles, în *pidgin-English*, așa cum apucaseră să-l învețe de la indigeni și marinari : multe vorbeau malaeza sau alte idiomuri locale. Salamandrele crescute pentru piața Singaporelui fuseseră îndrumate să vorbească *basic-English* — englezeasca simplificată, fără vechile reguli gramaticale, cu numai cîteva sute de expresii ; iată deci de ce această engleză standard reformată începu să fie numită *salamander-English*. În școlile model Zimmermann salamandrele se exprimau în limba lui Corneille. Nu din șovinism, nicidecum, ci mai curînd pentru că era vorba de o educație superioară. În școlile Reformate, dimpotrivă, învățau în esperanto, limba cu ajutorul căreia te poți înțelege oriunde.

Apoi au mai apărut cinci-șase limbi universale, care voiau să înlocuiască încurcătura babilonică a graiurilor și să dea o limbă maternă comună întregii omenirii și tuturor salamandrelor : bineînțeles, s-a discutat aprins și îndelung care dintre aceste limbi internaționale e mai potrivită scopului, mai muzicală și mai universală. În cele din urmă, s-a ajuns la rezultatul că fiecărui popor i-a fost recomandată altă limbă universală ¹.

¹ Printre altele, vestitul filolog Curtius a propus, în lucrarea sa *Janua linguarum aperta*, ca pentru salamandre să se adopte ca

Școlile de salamandre, o dată etatizate, toată această chestiune s-a simplificat ; în fiecare țară salamandrele erau educate în limba națiunii respective. Deși salamandrele învățau limbile străine relativ ușor și cu rivnă, această însușire suferea de o insuficiență specială, pe de o parte în ce privește adaptarea organelor vocale, pe de altă parte în ce privește psihicul lor ; așa de pildă cuvintele lungi, cu mai multe silabe, le pronunțau cu mare greutate, căutind să le reducă la o singură silabă, pe care o rosteau scurt și oarecum croncănit : spuneau l în loc de r, iar siflantele le pronunțau cam sisiit ; înghițeau terminațiile gramaticale, nu știau niciodată să facă deosebirea între „eu“ și „noi“ și le era indiferent dacă vreun cuvint era feminin sau masculin (poate că prin asta se reflectă frigiditatea lor sexuală în afară de perioada împerecherii). Pe scurt, în gura lor orice limbă căpăta, într-un mod caracteristic și intructiv raționalizat, formele cele mai simple și mai rudimentare.

limbă de comunicare latina secolului de aur — latina lui Vergiliu. Astăzi, clamează domnia-sa, e în puterea noastră ca latina, cea mai perfectă limbă, cea mai bogată în reguli gramaticale și cea mai mult cercetată de savanți, să devină din nou graiul viu al omenirii. Dacă oamenii culți nu se folosesc de acest prilej, folosiți-vă voi, salamandre, *gens maritima*¹ ; alegeți-vă ca limbă maternă erudită limbă latină, singura limbă care merită a fi vorbită pe *orbis terrarum*². Nemuritor va fi meritul vostru, *salamandrae*, dacă veți trezi la o viață nouă limba eternă a zeilor și eroilor, căci prin această limbă, *gens Tritonum*³, preluați și moștenirea glorioasei Rome.

În pofida acestui fapt, un oarecare letonian, Wolteras, telegrafist de meserie, împreună cu pastorul Mendellus, au născocit o limbă specială pentru salamandre, numită *limba pontică* (*pontic lang*), alcătuită din elemente luate din toate limbile lumii, mai ales din dialectele africane. Această salamandrină (cum i se mai spunea) se răspîndise destul de mult, mai ales în statele din Nord, din păcate însă numai printre oameni ; la Upsala a fost înființată chiar o catedră pentru limba salamandrină, dar pe cit se știe niod o salamandră n-a urmat acest curs.

Ca să spunem drept, printre salamandre se vorbea mai mult *basic-English*, care mai tirziu a și devenit limba lor oficială.

¹ Vletăți ale mării (în latină în original) (n. r.).

² Globul pămîntesc (în latină în original) (n. r.).

³ Triton, zeu marin în mitologia greco-romană (n. r.).

De reținut că neologismele, pronunția și gramatica lor primitivă au început să fie repede însușite, atât de plebea din porturi, cât și de așa-zisa lume bună; stilul acesta îl luară îndată, împămîntenindu-l, și ziarele. Astfel încît cea mai mare parte a omenirii rămase fără genuri și fără reguli gramaticale, terminațiile dispărură, iar de declinări nici nu mai vorbim! Elita îl eliminase pe r și se deprinsese să sisîie. Cu greu ar mai fi putut spune chiar cel mai cult dintre oameni ce înseamnă *indeterminism* sau *transcendent*. Aceasta pur și simplu fiindcă aceste cuvinte ajunseseră a fi socotite prea lungi și anevole de rostit chiar și de către oameni.

Pe scurt, bine sau rău, salamandrele știau să vorbească aproape în toate limbile pămîntului de pe țărmurile pe unde trăiseră. Cîndva a apărut la noi (cred că în *Narodni Listy*) un articol în care (pe bună dreptate) autorul se întreba cu amărăciune de ce salamandrele nu învață și cehește, dacă sînt pe lume salamandre care vorbesc portugheza, olandeza și graiurile altor popoare mici. De altfel, poporul nostru, neavînd din păcate ieșire la mare, admitea sus-pomenitul articol, nu putea avea nici salamandre; totuși, chiar dacă nu dispunem de o mare a noastră, aceasta nu înseamnă că n-am ocupa în cultura mondială același loc, da, și în multe privințe un loc mai însemnat decît multe alte popoare, ale căror limbi sînt învățate de mii de salamandre.

„Drept ar fi ca salamandrele să afle cîte ceva și despre viața noastră spirituală, dar cum s-o cunoască dacă printre ele nu se găsește nici una care să știe cehește? Să nu așteptăm să ne fie recunoscute de alții meritele culturale, ci să cerem să ni se înființeze o catedră de limba și literatura cehă în vreuna din cetățile universitare ale salamandrelor. Cum spune poetul: «Să nu credem pe nimeni din nici o țară din lume, nu avem în ea nici un prieten». De aceea, proclama articolul, să ne îngrijim noi înșine să îndreptăm lucrurile. Tot ce am întreprins în lume am făcut de fapt prin noi înșine! E dreptul și datoria noastră să încercăm să ne câștigăm prieteni printre salamandre; însă, pe cît se pare, Ministerul nostru de Externe nu manifestă un interes

prea mare pentru propaganda renumelui și a produselor noastre în rindurile salamandrelor, deși alte popoare mai mici cheltuiesc milioane ca să le împărtășească comorile lor culturale și să le trezească interesul pentru produsele lor industriale !"

Articolul a făcut oarecare vîlvă, mai ales în sinul Uniunii industriașilor, iar ca urmare a apărut un *Manual de limbă cehă*, cu exemplificări din literatura cehoslovacă, pentru uzul salamandrelor. Oricît s-ar părea de necrezut, cărțuliile astea s-au vîndut într-un tiraj de — nu exagerăm — șapte sute de exemplare, ceea ce, în general vorbind, a reprezentat un succes remarcabil !

¹ Vezi foiletonul datorat condeifului domnului Jaromír Seidl-Novoměstský și păstrat în colecția domnului Povondra.

UN COMPATRIOT DE-AL NOSTRU PE INSULELE GALAPAGOS

Făcînd ocolul pămîntului cu soția mea, Jindřiška Seidlová-Chrudimská, ca să ne alinăm măcar în parte, prin farmecul atîtor emoții noi și mari, durerca pricinuită de pierderea neprețuitei noastre mătuși, scriitoarea Bohumila Jandova-Střešovecka, am ajuns pînă la îndepărtatele insule Galapagos, în jurul cărora s-au țesut atîtea legende. Nu am avut un răgaz decît de două ceasuri, timp în care ne-am plimbat pe țărmul uneia din aceste insule pustii.

— Ia te uită ce frumos apus de soare ! i-am spus eu nevestei-mi. Parcă tot cerul e înecăt într-o mare de aur și sînge !

— Domnule, sînteți ceh ? se auzi nu departe în urma noastră un glas vorbind în cea mai curată și corectă cehă.

Ne-am uitat mirați în partea aceea. Nu era acolo decît o salamandă neagră și mare, care ședea pe stînci, ținînd în mînă ceva ce semăna cu o carte. În cursul călătoriei noastre împrejurul lumii zărisem cîteva salamandre, dar pînă atunci nu așusesem prilejul să stăm de vorbă cu ele.

De aceea, dragi cititori, ne veți înțelege uimirea cînd ne-am întîlnit pe un țărm atît de pustiu cu o salamandă, ba ne-a fost dat să mai și auzim o întrebare pusă în limba noastră maternă.

— Cine e ? strigat eu pe ceheste.

Chestiunea educației și a limbii a fost, bineînțeles, numai una din fațetele importantei probleme a salamandrelor, care, nu-i așa, creștea în amploare văzînd cu ochii. De pildă, s-a pus la un moment dat întrebarea

— Iertați-mi îndrăzneala, domnule ! răspuse salamandra, ridicîndu-se respectuoasă. N-am putut să mă stăpînesc auzind prima dată în viață o conversație în limba cehă.

— Ce faace ? mă crucii eu. Dumneata știi ceheste ?

— Tocmai mă distram cu conjugarea verbului neregulat a fi, răspuse salamandra. De fapt, verbul ăsta e neregulat în toate limbile !

— Cum, unde și pentru ce ai învățat ceheste ? stărui eu.

— Întîmplarea a făcut să-mi pice în mîină cartea asta, răspuse salamandra și-mi întinse cărțuția.

Era *Manualul de limbă cehă* pentru uzul salamandrelor, și foile lui arătau că fusese citit și răsцит cu mare silință.

— A ajuns aici cu un transport de cărți didactice. Puteam să-mi aleg *Geometria pentru cursul superior*, *Istoria tacticilor de război*, *Ghidul solomișilor* sau *Principiile bimetalismului*. Eu însă am ales cărticica asta, care mi-a devenit cel mai drag tovarăș. Am învățat-o toată pe dinafară și totuși găsesc în ea mereu altele și alte surse de cunoștințe și plăcere.

Soția mea și cu mine eram pur și simplu entuziasmați de felul corect, ba aproape inteligibil în care se exprima salamandra.

— Din păcate, aici n-am cu cine vorbi ceheste, zise cu modestie noua noastră prietenă, și nici nu sînt sigură dacă al șaptelea caz al substantivului *cal* face pe *cal* sau cu *cal*.

— Cu *cal*, precizai eu.

— Ba nu, pe *cal* ! strigă nevastă-mea cu însuflețire.

— Ați vrea să fiți atît de binevoitor și să-mi spuneți, întrebă amabila și zeloasa noastră interlocutoare, ce mai e nou în scumpa noastră Praga, cea cu o sută de turnuri ?

— Înflorește, prietenă dragă ! răspunsul eu bucurat de întrebare, și în cîteva cuvinte îi arătai la ce grad de dezvoltare ajunsese scumpa noastră metropolă.

— Ce vești îmbucurătoare ! exclamă salamandra cu o mulțumire nelămurită. Mai atîrnă pe Turnul Podului capetele tăiate ale reșilor osîndiți la moarte ?

— De mult nu mai atîrnă, li spusei Intrucitva (mărturisesc) mirat de întrebarea ei.

cum trebuie să se procedeze de fapt cu salamandrele din punct de vedere, ca să zicem așa, social.

În primii ani, aproape preistorici, ai veacului salamandrelor existau desigur Asociații pentru Protecția

— Păcat, mare păcat ! murmură simpatice salamandră. Aceste capete au fost un monument istoric rar. Mare păcat că războiul de treizeci de ani a făcut să se piardă atâtea monumente ! Dacă nu mă înșel, țara cehească a fost atunci pirjolită, trecută prin foc și sabie. Noroc că pe-atunci mai exista și genitivul negativ, fiindcă în cântăceala asta scrie că e pe cale de dispariție. Tare rău mi-ar părea să dispară, domnule, sincer vă spun !

— Pe dumneata te-a pasionat așadar și istoria noastră ! exclamă eu încântat.

— Desigur, domnule, răspunse salamandra. Mai ales înfrângerea de la Muntele Alb¹ și robia de trei sute de ani. Am citit despre robia aceasta foarte multe în cântăceala asta. Sinteți, firește, foarte mândri de această robie de trei sute de ani. Ce vremuri au fost și acelea, domnule !

— Da, grele vremuri ! încuviințai eu. Vremi de împliere și suferințe.

— Și ai gemut ? întrebă prietena noastră cu un interes arzător.

— Am gemut, suferind în tăcere sub jugul greu al asupritorilor !

— Ce bine-mi pare ! suspină salamandra. Așa scrie și în cartea mea. Sint foarte bucuroasă că e adevărat. E o carte grozavă, domnule, mai bună decât *Geometria pentru cursul superior*. Mi-ar place să văd odată și-odată locul istoric unde au fost executați domnitorii cehi, ca și alte locuri vestite prin cruntul lor absolutism.

— Păi, să ne faci o vizită, îi propusei eu din inimă.

— Vă mulțumesc, sinteți foarte amabili ! se înclină salamandra. Dar, din păcate, nu sint liberă pe actele mele...

— Am putea să te cumpărăm ? am strigat eu. Vreau să spun că, poate, cu ajutorul unei colecție naționale, am putea procura mijloacele care ți-ar înlesni...

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc din tot sufletul ! mormăi amica noastră, foarte mișcată. Dar am auzit că apa Vitavei n-ar fi

¹ Referire la bătăliile de la Muntele Alb și Lipany din anul 1621, în urma cărora cehii, prin înfrângerea suferită, au intrat pentru trei secole sub jugul habsburgic (n. r.).

Animalelor, care se îngrijeau cu mult zel ca salamandrele să nu fie tratate inuman ; datorită progreselor lor neîntrerupte, s-a ajuns ca aproape pretutindeni autoritățile să vegheze la aplicarea dispozițiilor și prescripțiilor veterinare cu privire la salamandre, dispozițiuni valabile de altfel și pentru alte animale domestice.

prietnică. Noi, de fapt, suferim în apele curgătoare de o dizenterie penibilă.

După care, gândindu-se puțin, adăugă :

— Și-apoi, mi-ar veni greu să-mi părăsesc grădina iubită.

— Ah, exclamă nevastă-mea, și eu sint grădinarăcăasă pătimasă ! Ce recunoscătoare ți-aș fi dacă ne-ai arăta exemplare din flora de aci !

— Cu cea mai mare plăcere, stimată doamnă ! făcu salamandra, înclinându-se respectuos. Numai că, vedeți... Știți ? Grădina mea preferată e sub apă.

— Sub apă ?

— Da, la douăzeci de metri sub apă.

— Și ce fel de flori cultivi acolo ?

— Anemone marine, câteva specii rare, răspunse prietena noastră. De asemenea, stele de mare, castraveți de mare, fără să mai pun la socoteală arbuștii de corali. Fericit e cel ce a sădit în țara lui un trandafir, un măr, cum spune poetul !

Din păcate trebuia să ne despărțim ; vaporul dăduse semnalul de plecare.

— Și ce-ai vrea să transmiți, domnule... domnule... șovăii eu, neștiind cum se numește simpaticul nostru prieten.

— Mă numesc Boleslav Jablonský, imi atrase atenția salamandra, jenată. Cred că e un nume frumos, domnule. L-am ales din cârticica mea.

— Și ce-ai vrea, domnule Jablonský, să transmiți poporul nostru ?

Salamandra se gândi o clipă.

— Spuneți-le compatrioților dumneavoastră, zise în cele din urmă, cu glasul adânc mișcat, spuneți-le... că vechile animozități dintre slavi nu trebuie să piară... și să nu uite de Lipany și mai ales de Muntele Alb — să le păstreze veșnic în amintire ! La revedere, vă salut ! termină deodată, abia stăpînându-și emoția.

Chiar adversarii din principiu ai vivisecțiunii au iscălit numeroase proteste și petiții prin care se cerea interzicerea experiențelor științifice pe salamandrele vii ; într-o serie de țări a fost într-adevăr promulgată o astfel de lege ¹. Și totuși, pe măsură ce nivelul cultural al salamandrelor creștea, era tot mai evident faptul, deși motivele nu erau chiar limpezi, că nu li se mai potrivea aplicarea simplistei metode de protecție a animalelor. Atunci a fost întemeiată Liga Internațională pentru Protecția Salamandrelor (*Salamander Protecting League*) sub înaltul patronaj al prințesei of Huddersfield.

Liga, numărînd peste două sute de mii de membri, majoritatea englezi, a făcut pentru salamandre o faptă de ispravă și de omenie : a obținut în primul rînd ca pe țărmurile mărilor să fie amenajate un fel de terenuri sportive, unde salamandrele să-și țină „mitingurile și manifestările sportive” (de pildă „Dansul Lunii”), fără a fi stîngerite de priviri indiscrete ; a apelat la inimile tuturor școlarilor (chiar și la inimile studenților de la Universitatea din Oxford) să nu mai arunce cu pietre în aceste animale ; de asemeni, într-o anumită măsură, să se ia seama ca în școlile salamandrelor mormolocii să nu fie prea surmenați din cauza unei programe analitice excesiv de încărcate ; și, în sfîrșit, locurile de muncă ale salamandrelor, precum și locuințele lor, să fie îngrădite cu garduri înalte de scînduri, care să le păzească de diferite neplăceri și mai ales să tragă un hotar bine marcat între lumea urodelelor și a oamenilor ².

Am plecat cu barca, îngîndurați și profund mișcați. Prietena noastră stătea pe o stîncă și ne făcea cu mîna : părea că striga ceva.

— Ce strigă ? întrebă nevastă-mea :

— Nu știu, am spus eu, dar parecă aş auzi : „Salutați-l pe domnul primar doctor Baxu !”

¹ Mai ales în Germania toate vivisecțiunile au fost cu severitate oprite, bineînțeles numai cercetătorilor evrei (n. a.)

² Probabil că la mijloc au existat și unele motive etice. Printre hîrtiile domnului Povondra s-a găsit o *Proclamație* publicată în mai multe limbi, se pare în toate ziarele lumii, și iscălită chiar de prințesa of Huddersfield, în care se spunea :

Și totuși aceste lăudabile inițiative particulare, care au încercat să îndrepte în mod onorabil și uman relațiile societății omenеști față de salamandre, au devenit curind neîndestulătoare.

De fapt, fusese relativ ușor ca salamandrele să fie încadrate — cum se spune — în procesul de producție; dar mai grea, cu mult mai grea și mai complicată s-a arătat problema încorporării lor în rindurile unei societăți în devenire.

Oamenii cu idei mai conservatoare susțineau de altminteri că nu putea fi vorba de așa ceva, salamandrele fiind pur și simplu proprietatea patronilor lor, care garantau și răspundeau de ele și pentru eventualele stricăciuni pe care le-ar fi adus : cu toată inteligența lor de ne-

„LIGA PENTRU PROTECȚIA SALAMANDRELOR SE ADRESEAZĂ MAI ALES VOUA FEMEILOR, SĂ COLABORAȚI PRIN MUNCA VOASTRĂ, ÎN INTERESUL CORECTITUDINII ȘI AL BUNELOR MORAVURI, LA MAREA ACȚIUNE DE A ÎMBRĂCA ÎN MOD CUVIINCIOS SALAMANDRELE.

CEA MAI POTRIVITĂ ÎMBRĂCĂMINTE, ÎN ACEST SCOP, ESTE O FUSTULIȚĂ LUNGĂ DE 40 CM ȘI LARGĂ DE 60 CM, ÎN TALIE DE PREFERAT CU UN ELASTIC CUSUT. SE RECOMANDĂ FUSTIȚĂ ÎNCREȚITĂ (PLISSE) CARE VINE BINE ȘI-ȚI PERMITE O MAI MARE LIBERTATE ÎN MIȘCĂRI. PENTRU ȚINUTURILE TROPICALE AJUNGE UN ȘORT PREVĂZUT CU NIȘTE PANGLICI CU CARE SĂ POATĂ FI LEGAT PESTE MIJLOC, CONFECTIONAT DINTR-UN MATERIAL OBIȘNUIT, DACĂ SE POATE CHIAȚ DIN ROCHII VECHI PE CARE NU LE MAI PURTAȚI. AJUTAȚI ACESTOR BIETE SALAMANDRE SĂ NU MAI FIE NEVOITE SĂ SE ARATE DESPUATE ÎN TIMPUL LUCRULUI, FAPT CARE, DESIGUR, LE JIGNEȘTE PUDOAREA, OFENSÎND ÎN ACELAȘI TIMP ORICE OM ONEST ȘI INDEOSEBI FEMEILE MAME.“

După toate aparențele, această acțiune n-a avut efectul dorit; nu se știe dacă salamandrele au consimțit vreodată să poarte fustiță sau șort; poate pentru că le stînghereau sub apă sau pentru că nici fustița și nici șortul nu aveau corpului lor. După ce salamandrele au fost despărțite de oameni prin garduri de scindur,

tăgăduit, salamandrele nefiind nimic altceva decât un obiect oarecare, un lucru sau un bun ca toate bunurile, și orice măsură care ar privi în mod special încadrarea în lege a salamandelor ar fi o intervenție care ar încălca sfintele drepturi ale proprietății particulare. Cealaltă parte, dimpotrivă, obiecta că salamandrele, ca fapte raționale ce sînt și în mare măsură răspunzătoare de actele lor, pot din proprie voință și prin felurite mijloace să violeze legile în vigoare. Cum ar putea proprietarul de salamandre să poarte răspunderea unor eventuale contravenții pe care le-ar săvîrși animalele lui ? Prin asumarea unui astfel de risc s-ar ajunge, mai mult ca sigur, la anihilarea spiritului de inițiativă al particularilor specializați, în munci cu salamandre. În mări, precum s-a spus, nu sînt garduri. Nu putem deci înțărui salamandrele, ca să le controlăm. Iată de ce se simte nevoia ca salamandrele să se lege între ele prin contracte legale, ca să poată respecta dispozițiile legale ale oamenilor și să se călăuzească după rînduieli ce vor fi edictate anume pentru ele ¹.

bineînțeles că au dispărut de amîndouă părțile orice motive de rușine sau alte sentimente neplăcute.

În ce privește părerea noastră, potrivit căreia salamandrele ar trebui apărute de toate neplăcerile, ne-am referit mai ales la cîini, care au s-au obișnuit niciodată cu ele și le urmăresc furioși chiar și sub apă, fără să le pese că nu-le rămîn în gură decât mucilagii cînd mușcă vîetatea fugărită. Uneori se apără și salamandrele, și nu o dată cîini de rasă pură au fost uciși cu sapa sau cu harponul. În general, între cîini și salamandre s-a iscat o dușmănie de moarte, care, departe de a se potoli, a crescut, adîncindu-se, o dată cu ridicarea gardurilor amintite mai sus. Dar asta așa se întîmplă, și nu numai la cîini.

În treacăt fie zis, aceste garduri gudronate, care se întindeau pînă hăt departe pe sute și sute de kilometri de-a lungul țarmului mării, au fost întrebuițate și în scopuri educatoare ; pe toată întinderea lor erau inscripții mari cu îndemnuri pentru salamandre.

¹ Vezi primul *Proces al salamandelor*, care a avut loc la Durban și a fost foarte comentat de presa mondială (consultați tăieturile din ziar ale domnului Povondra). Direcția portului din A. a folosit în detașament o colonie de salamandre. Acestea s-au înmulțit între timp atît de mult, încît n-au mai avut loc în port ; în consecință, cîteva colonii de mormolocel au fost așezate pe țarm

După cît se ştie, primele legi referitoare la salamandre au fost promulgate în Franţa. Primul paragraf stabilea îndatoririle salamandrelor în caz de mobilizare şi război : a doua lege (numită *lex Deval*) prescria salamandrelor că se pot stabili numai în locurile indicate de proprietarul lor sau de biroul departamental competent ; a treia lege glăsuia că salamandrele sînt obligate să se supună la toate ordonanţele poliţiei : în caz de abatere, autorităţile poliţieneşti au dreptul să le pedepsească cu închisoarea pe uscat şi la loc luminos, sau chiar cu suspendarea de la muncă pe timp mai îndelungat. Partidele de stînga au ripostat, venind în parlament cu propunerea să se elaboreze o legislaţie cu

undeva în apropiere. Moşierul B., ale cărui pămînturi se întindeau pe o parte din sus-aminţita fişie de ţărm, a cerut direcţiei portului să-şi mute salamandrele de pe ţărmul său particular, întrucît acolo se afla locul lui preferat de baie. Direcţia portului a obiectat, spunînd că n-o priveşte acest lucru, că salamandrele, în clipa cînd s-au aşezat pe pămînturile reclamantului, au intrat în proprietatea domnului-sale. În timp ce procesul se târăgăna în aşteptarea unei soluţii, salamandrele au început (pe de o parte din instinct, pe de altă parte din zelul inoculat ori educat lor) să construiască diguri şi bazine pe ţărmurile domnului B., fără nici un ordin prealabil şi fără o învoire specială. Atunci domnul B. a înaintat o plîngere autorităţilor competente, în care arăta că proprietatea sa fusese deteriorată. În prima instanţă plîngerea a fost respinsă, pe considerentul că proprietatea domnului B. nu fusese deteriorată prin digurile acelea, ci din contra, perfecţionată. A doua instanţă a dat cîştig de cauză reclamantului, pentru faptul că nimeni nu e obligat să suporte pe proprietatea lui animalele altuia şi că direcţia portului A. trebuie să compenseze toate pagubele pricinuite de salamandre, întocmai ca un ţăran care ar plăti vecinului pagubele făcute de animalele sale. Apărarea a ripostat, bineînţeles, că nu poate răspunde pentru salamandre, întrucît nu pot fi închise în mare. La aceasta, judecătorul a declarat că, după părerea lui, pagubele cauzate de salamandre pot fi asimilate pagubelor făcute de găini, care nici ele nu pot fi închise, fiindcă zboară. Reprezentantul direcţiei portului a întrebat cum poate clientul său să mute salamandrele sau să le decidă să părăsească singure ţărmul particular al domnului B. ? Judecătorul a răspuns că asta nu priveşte instanţa. Reprezentantul direcţiei portului a întrebat : „Ce-ar spune onoratul domn judecător dacă direcţia, care l-a delegat la proces, ar impușca aceste salamandre indezirabile ? La această chestiune judecătorul a răspuns că el, ca *gentleman* englez, consideră aceasta drept un procedeu extrem de inoportun şi o alienare a dreptului de vînat al domnului B. Partea pîrîtă are acum datoria, pe de o parte, să-şi mute salamandrele de pe proprietatea particulară a reclamantului, iar pe de altă

caracter social pentru salamandre, care să le delimiteze îndatoririle de muncă, iar patronilor să li se impună anumite obligații față de salamandrele muncitoare (de exemplu, concediu de cincisprezece zile în timpul împerecherii de primăvară). Extrema stîngă a cerut, dimpotrivă, ca salamandrele să fie izgonite ca dușmane ale oamenilor muncii : fiind puse în slujba capitalismului, produc prea mult și aproape pe nimic, amenințînd astfel nivelul de trai al clasei muncitoare. În sprijinul acestei revendicări, la Brest s-a declarat o grevă, iar la Paris au avut loc mari demonstrații ; incidentele s-au soldat cu numeroși răniți, iar guvernul Deval a trebuit să-și prezinte demisia. În Italia salamandrele au fost incluse în niște corporații speciale alcătuite din patroni și reprezentanți ai autorităților, iar în Olanda au intrat sub jurisdicția Ministerului Construcțiilor Hidraulice. Pe scurt, fiecare stat a rezolvat această problemă în mod diferit și fiecare în felul lui, dar o sumedenie de acte oficiale care au reglementat îndatoririle, limitînd de la caz la caz libertatea salamandrelor, au fost pretutindeni în general aceleași.

Se înțelege că o dată cu primele legi referitoare la salamandre s-au găsit oameni care, printr-un raționament perfect logic, au demonstrat că, dacă societatea omenească impune salamandrelor anumite îndatoriri, trebuie să le recunoască și unele drepturi. Statul care face legi salamandrelor le recunoaște *ipso facto*¹ drept creaturi responsabile

parte, să separe pagubele pricinuite de digurile și nivelările executate acolo, aducînd în starea primară acea fîșie de țăr_m. Reprezentantul părții pîrîte a mai pus apoi întrebarea dacă salamandrele pot fi întrebuințate la această lucrare de readucere în starea primară. Judecătorul a răspuns că, după părerea sa, lucrul nu e posibil fără învoirea reclamantului, a cărui soție nu suportă salamandrele și nu poate să se scalde în apa infectată de ele. Apărarea a protestat, spunînd că fără salamandre nu poate să înlătore digurile construite sub mare. Judecătorul a declarat apoi că tribunalul nu e în măsură să hotărască amănuntele tehnice ; judecățile se fac pentru a se apăra dreptul de proprietate, nu ca să hotărască ce se poate face și ce nu. Cu asta chestiunea, din punct de vedere juridic, s-a încheiat ; nu se mai știe cum a ieșit direcția portului A. din această grea situație, însă toată întîmplarea a dovedit că problema salamandrelor trebuie totuși reglementată prin norme juridice noi.

¹ Prin însuși faptul (n. r.).

și libere, drept subiecte juridice și, implicit, drept cetățeni ai săi ; în acest caz, ar fi necesar să se reglementeze într-un fel raporturile lor față de statul sub a cărui jurisdicție trăiesc.

Salamandrele ar putea fi socotite ca imigranți, de pildă, dar în acest caz statul nu le-ar mai putea impune anumite îndatoriri în caz de mobilizare sau de război, cum se întâmplă (cu excepția Angliei) în toate țările civilizate. În caz de război, fără îndoială că vor cere salamandelor să le apere țărmurile ; atunci nu li s-ar mai putea contesta anumite drepturi civice, ca dreptul de vot, dreptul de asociere, libertatea întrunirilor și așa mai departe ¹.

Ba chiar s-a propus ca salamandelor să li se recunoască *sub apă* un fel de autonomie ; dar aceste considerații și altele încă au rămas în stadiu de proiect ; nu s-a ajuns la nici un fel de soluție, mai ales că salamandrele, niciodată și nicăieri, n-au cerut drepturi cetățenești.

La fel, fără vreun interes direct și fără nici o intervenție din partea salamandelor, s-a stîrnit o mare dispută în jurul chestiunii dacă salamandrele pot sau nu fi botezate. Biserica catolică s-a situat de la început pe o poziție categoric negativă, obiectînd că salamandrele, netrăgîn-

¹ Unii au luat egalitatea salamandelor atît de *ad litteram* *, înrît au cerut ca salamandrele să poată ocupa orice slujbe publice, pe apă și pe uscat (J. Courtaud) : sau să se înflințeze cu ele regimente submarine înarmate, avînd comandanții lor de adîncuri (general Desfours) ; sau, în sfîrșit, să fie îngăduită căsătoria între oameni și salamandre (avocat Louis Pierrot). Savanții au obiectat că aceste căsătorii nu sînt posibile, dar maestrul Pierrot a declarat că nu e vorba de posibilitatea *naturală*, ci mai degrabă de *Principiul Juridic*, și că el însuși ar fi dispus să ia de soție o femelă salamandră spre a dovedi că reforma amintită a dreptului de familie nu rămîne numai pe hîrtie. (Pierrot avea să ajungă după aceste dispute un avocat foarte căutat în materie de divorțuri.)

(În această ordine de idei, de menționat că în presă, mai ales în cea americană, apăreau din cînd în cînd știri potrivit cărora cîțeva tinere ar fi fost, zice-se, siluite de salamandre în timp ce se îmbăiau. De aceea în Statele Unite s-au înmulțit cazurile de salamandre prinse, lînsate și mai cu seamă arse pe rug. Zadarnic protestau savanții împotriva acestui obicei omenesc, susținînd că din anumite motive anatomice asemenea atentate sînt excluse, căci un mare număr de tinere fete au depus jurămint că ar fi fost ino-

* Cuvînt cu cuvînt (n. r.).

du-se din Adam, n-au moștenit păcatul original și în consecință nu pot fi izbăvite prin sfânta taină a botezului de acest păcat. Sfânta biserică nu vrea să ia o hotărîre în problema dacă salamandrele au sau nu suflet, sau dacă se bucură cît decît de mila și harul lui Dumnezeu : bunăvoința ei față de salamandre poate fi exprimată numai prin aceea că-și va aminti de ele în rugăciuni speciale ce se vor citi în anumite zile, o dată cu rugăciunile înălțate pentru sufletele din purgatoriu și cu exortațiile făcute pentru credincioși ¹. Mai greu a fost pentru bisericile protestante, care au recunoscut salamandrele ca ființe raționale, în stare să-și apropie învățătura creștină, dar care s-au codit să le primească în sinul bisericii și să le considere frați întru Hristos. De aceea s-au mărginit să publice (în ediție prescurtată) *Sfînta scriptură pentru salamandre* pe hîrtie impermeabilă, pe care au difuzat-o în milioane de exemplare ; se proiecta întocmirea pentru salamandre (în analogie cu *basic-English*) a unui fel de *basic-creștinism* (bazele învă-

portunate de salamandre, lucru pe care orice american cinstit nu-l putea pune la îndoială. Mai tîrziu autodafeurile au fost limitate în sensul că nu puteau fi efectuate decît simbăta și numai sub supravegherea pompierilor. Tot atunci a apărut și *Mișcarea împotriva linșării salamandrelor*, în fruntea căreia se afla reverendul Robert J. Washington, urmat de alte sute de mil de membri, bineînțeles aproape fără excepție negri. Presa americană începuse să susțină că această mișcare ar avea caracter politic și subversiv, ceea ce a dus la atacarea cartierelor locuite de negri : au fost arși numeroși negri, care se rugau în bisericile lor pentru surorile salamandre. Furia împotriva negrilor a ajuns la paroxism cînd de la biserica negrilor din Gordonville (L.) s-a aprins tot orașul. Dar fapta aceasta nu atinge decît indirect istoria salamandrelor).

Să enumerăm însă mai jos cîteva din privilegiile și drepturile civile pe care salamandrele le-au obținut cu adevărat : fiecare salamandră a fost înscrisă în evidența salamandrelor și înregistrată la locul ei de muncă ; trebuia să aibă învoire oficială ca să locuiască acolo ; trebuia să plătească un impozit pe care i-l achita patronul și care i se reținea din rația alimentară (întrucît salamandrele nu primeau salariul în bani) ; trebuia să plătească chirie pentru țărnul locuit, rate pentru țarcuri, taxe școlare și alte taxe publice ; pe scurt, am fi nedrepți dacă n-am recunoaște că în aceste privințe s-a procedat cu ele fără discriminare, astfel încît nu se poate spune că nu se bucurau și ele de un fel de egalitate cu oamenii de rînd.

¹ Vezi enciclica sfîntului părinte : *Mirabilia Dei opera*.

lăturii creștine simplificate) ; dar încercările făcute în sensul acesta au provocat atâtea discuții teologice, încât au fost lăsate baltă ¹. Nu tot atâtea scrupule au avut anumite secte creștine (mai ales în Statele Unite), care și-au trimis misionarii la salamandre ca să le predice Credința cea Dreaptă și să-i boteze după Cuvîntul Scripturii : „Porniți în lumea întreagă și propovăduiți **noorădelor** !” Din păcate, numai cîțiva misionari au izbutit să treacă dincolo de îngrăditurile ce despărțeau salamandrele de oameni. Patronii le-au interzis intrarea în țarcul salamandrelor, ca aceste animale să nu-și piardă timpul de pomană. Așa, de pildă, vedeai cîte un predicator ici, colo, stînd lingă gardul gudronat, printre cîinii ce lătrau furioși la dușmanii lor, care se arătau de cealaltă parte a îngrăditurii, și vorbindu-le cu înflăcărare despre dumnezeu.

După cîte se știe, monismul s-a răspîndit printre salamandre într-o măsură oarecum mai mare ; unele salamandre credeau de asemenea și în etalonul aur și alte dogme științifice. Pînă la urmă, binecunoscutul filozof Georg Sequenz le-a făurit o religie specială, al cărui principal și cel mai lung articol era credința în *Marea Salamandră*.

Dacă această credință n-a avut nici o priză la salamandre, în schimb a găsit destui adepți printre oameni, mai ales în orașele mari, unde au apărut peste noapte o groază de temple ergoterice pentru cultul salamandrelor ². Salamandrele, aproape toate, și-au ales într-o epocă mai tîrzie o altă credință, a cărei origină a rămas învăluită în mister ; era adorarea lui Moloch, pe care și-l închipuiau ca

¹ În legătură cu aceste probleme avem o literatură atît de bogată, încît numai bibliografia ei ar necesita două tomuri groase.

² Vezi în hirtiiile domnului Povondra o broșură extrem de licențioasă, despre care se spune că a și fost tipărită în vederea unor rapoarte polițienești în B***. Referindu-se la această „tipăritură specială”, edlată în scopuri științifice, n-o putem cita într-o carte serioasă. Dăm totuși cîteva amănunte :

Templul în care se oficiază cultul salamandrelor se află în strada*** la numărul***. În mijloc are un bazin mare, pavat cu marmură roșie. Apa bazinului e parfumată cu miresme tari, încălzită și necontenit luminată din adîncuri de becuri mici, color

pe o salamandră uriașă cu cap de om ; se spune că aveau sub apă idoli uriași de fontă, pe care-i turnaseră la Armstrong sau la Krupp ¹. Amănunte mai precise despre rituurile lor, care, zice-se, erau de o neobișnuită cruzime și mister, nu avem, ele neieșind niciodată la iveală, de vreme ce erau săvârșite sub apă.

Se pare că au adoptat această credință din pricina cuvintului Moloch, care le amintea denumirea științifică (*Molche* sau *Molch* în germană) dată salamandrelor.

După cum rezultă din cele mai de sus, timp îndelungat problema salamandrelor s-a redus la întrebarea dacă salamandrele sint, și în ce măsură, ființe raționale destul de civilizate în stare să se bucure de anumite drepturi, fie chiar și la periferia societății omenești și a speciei umane. Cu alte cuvinte, ea nu depășea cadrul preocupărilor interne ale statelor reglementate de legislațiile civile respective.

Ani de-a rindul nimeni n-ar fi bănuir că această problemă avea o imensă importanță internațională și că salamandrele trebuiau, tratate nu ca niște animale inteligente, ci ca o comunitate, un popor, o națiune : națiunea salamandrelor !

rate ; altminteri în templu e întuneric. În timp ce se cîntă Litania Salamandrelor, în bazinul colorat, pe treptele de marmură rezervate salamandrelor credincioase, coboară, complet gol, un șir de domni și un șir de doamne din cea mai bună societate : amintim, în special, pe baroneasa M., vedeta de cinema S., ambasadorul D. și alte personalități marcante. Deodată un reflector enorm, albastru, luminează stinca de marmură ce se înalță din apă și pe care se odihnește, gîfîind, o salamandră mare, neagră și bătrîină, căreia i se zice Pontiful. După o clipă de tăcere, Pontiful începe să vorbească, invitînd credincioșii să oficieze cu ardoare, din toată inima „Dansul Salamandrelor“, slăvind-o pe Marea Salamandră. După aceea se ridică și începe să-și legene și să-și răsucească jumătatea de sus a corpului. În momentul acela încep și bărbații credincioși, cufundați pînă la gît în apă, să se legene frenetic, repede, din ce în ce mai repede și să se răsucească, pentru a crea,

¹ Cunoscute uzine de armament în S.U.A. și Germania (n. r.).

Ca să spunem drept, primul pas în Problema Salamandrelor l-au făcut tocmai sectele, oarecum excentrice, care nu încercat să le boteze invocând Sfânta Scriptură : „Por-niți în lumea întreagă și propovăduiți noroadelor !” Cu asta s-a afirmat pentru prima oară că salamandrele sînt și ele un fel de națiune ¹. Acum începe să se ocupe de Problema Salamandrelor și Biroul Internațional al Muncii din Geneva. Aici s-au ciocnit două tabere : una care recunoștea în salamandre o nouă clasă muncitoare, cerind ca întreaga legislație socială să se extindă și asupra lor (se avea în vedere ziua de muncă, concediile plătite, asigurarea pentru invaliditate și bătrînețe și așa mai departe), iar cealaltă, care declara, dimpotrivă, că salamandrele constituie o concurență primejdioasă a forțelor de muncă umane și că

se pare, Mediul Sexual ; în acest timp salamandrele jempî scot un fel de orăcîit și un „ts, ts, ts”, pișigîlat. După aceea lumina de sub apă se sting, una cîte una, și începe orgia.

Nu putem garanta, bineînțeles, autenticitatea descrierii, dar ceea ce este sigur e că în toate orașele mai mari ale Europei poliția urmărea cu asprime aceste secte de salamandre. Pe de altă parte, avea de lucru cu mușamalizarea unor scandaluri mondene răsunătoare. Noi socotim totuși că ritualul Marii Salamandre era oficial, în majoritatea cazurilor, cu un lux mai puțin costisitor, iar pentru păturile mai sărace chiar și pe uscat.

¹ De asemenea, și rugăciunea catolică pentru salamandre amintită mai sus le definea ca *Dei creatura de gante Molche* (făpturile domnului, seminția salamandrelor). În colecția domnului Povondra am mai găsit cîteva proclamații. Probabil că pe cele mai multe le-a ars madam Povondra în cursul timpului. Din materialul păstrat dăm cîteva titluri :

SALAMANDRE ARUNCAȚI ARMELE !

(Manifest pacifist)

MOŁCHE WIRFT

JUDEN HERAUS !¹

(Manifest german)

— CAMARAZI, SALAMANDRE !

(Manifestul grupului de anarhiști bakuninști)

¹ Salamandre, alungați-i pe evrei !

munca lor trebuie pur și simplu interzisă ca antisocială. Împotriva acestei propuneri s-au ridicat nu numai reprezentanții patronilor, ci și delegați de-ai muncitorilor, arătând că salamandrele reprezintă nu numai o nouă armată de muncitori, dar și o mare piață de desfacere, din ce în ce mai importantă. După cum s-a menționat în rapoartele lor, în ultimul timp au crescut enorm, atingând proporții nemaivăzute, comenzile destinate industriei metalurgice (unelte de lucru, mașini și idoli de fontă pentru salamandre), de armament și chimică (materii inflamabile submarine), precum și comenzile făcute fabricilor de hîrtie (manuale pentru salamandre), de ciment, de prelucrare a lemnului și de hrană artificială (*Salamander-Food*) ca și altor numeroase sectoare ; tonajul vapoarelor, de asemeni, s-a ridicat cu 27 % față de perioada anterioară ivirii salamandrelor, extracția de cărbune a crescut cu 18,6 %. Indirect, o dată cu sporirea comenzilor și creșterea bunei-stări a oamenilor, a crescut și cifra de afaceri în diferite alte ramuri industriale.

Recent salamandrele au început să comande diferite piese de mașini concepute după propriile lor proiecte ; cu

CAMARAZI SALAMANDRE !

(Proclamație publică din partea cercetașilor marini)

CETĂȚENI SALAMANDRE !

(Apelul Frațiunii Reformate Cetățenești din Dieppe)

PRIETENI SALAMANDRE !

(Apel public al Asociației amatorilor de animale acvatice)

SALAMANDRE, PRIETENI !

(Apelul Societății pentru Regenerarea Morală)

COLEGI SALAMANDRE, INTRAȚI ÎN RÎNDURILE NOASTRE !

(Societatea de ajutor mutual a foștilor marinari.)

COLEGI SALAMANDRE !

(Clubul de înot Aegir)

ele își montează singure sub apă ciocane pneumatice, sfredele submarine, aparate de radio submarine de emisie, mașini tipografice, și alte mașini de construcție specială. Pentru aceste piese plătesc depunând un volum mai mare de muncă ; astăzi o cincime din totalul produselor industriei grele și ușoare de pe glob depinde de comenzile salamandrelor. Suprimați salamandrele și veți fi siliți să închideți o cincime din fabrici ! Iar în locul prosperității de astăzi veți avea milioane de șomeri. Biroul Internațional al Muncii, desigur, n-a putut să nu țină seamă de această împrejurare și în cele din urmă, după ample discuții, s-a ajuns la soluția de compromis că „sus-numiții salariați din grupa S (urodele) nu pot fi angajați decît pentru lucrări sub apă sau în regiunea țărmlui la o depărtare de zece metri de linia maximă a fluxului ; că nu au voie să exploateze cărbunii sau țițeiul care s-ar găsi în adîncurile mării ; că nu au voie să producă hirtie, textile sau piele artificială din alge marine pentru continent“ și așa mai departe ; aceste restricții aduse producției salamandrelor au fost consemnate

Deosebit de importantă (dovadă clar faptul că domnul Povondra a lipit-o cu o mare grijă) a fost probabil această proclamație pe care o reproducem integral :

महं ह्यहं मया यं मया
मया ह्यहं मया यं मया
ह्यहं मया यं मया यं
मया यं मया यं मया यं
यं

într-un cod cuprinzînd nouăsprezece alineate, pe care nu le reproducem pentru motivul că n-au fost respectate nicăieri, ceea ce de altfel era și de așteptat ; din punct de vedere social și economic însă, acest cod a fost o operă utilă și măreață, o adevărată rezolvare, pe plan mare, internațional, a Problemei Salamandrelor.

Ceva mai greu au mers lucrările în ceea ce privește recunoașterea internațională a salamandrelor în alte domenii, îndeosebi în sfera relațiilor culturale. Cînd în presa de specialitate a apărut eseul foarte des citat „Compoziția geologică a fundului mării pe insulele Bahamace“, iscălit de John Scaman, nimeni n-a bănuît, desigur, că e vorba de lucrarea științifică a unei salamandre savante ; dar cînd la congresele științifice sau pe adresa diferitelor academii și societăți științifice au început să sosească diferite informații și studii din partea cercetătorilor salamandre în toate domeniile (în domeniul oceanografiei, geografiei, hidrobiologiei, matematicii superioare și a altor științe exacte), s-au produs încurcături de nedescris, iar unele cercuri s-au arătat chiar indignate ; indignare pe care vestitul doctor Martel a exprimat-o în termenii următori : „Viermii ăștia au neobrazarea să ne învețe pe noi, oamenii ?“

Savantul japonez, doctor Onoshita, care a avut îndrăzneala să citeze o informație provenită de la o salamandră (cra ceva în legătură cu evoluția oului la mormolocii peștelui de mare adîncime *Argyropelecus hemigymnus* Cocco), a fost atît de sever boicotat de lumea științifică, încît și-a făcut harakiri. Pentru știința universitară a fost o chestiune de mîndrie și de respect de castă să nu ia în considerare nici o operă științifică de-a salamandrelor. Din cauza aceasta Centrul Universitar din Nisa ¹ a făcut un gest care a

¹ În colecția domnului Povondra a fost găsit un foileton în care este descrisă — destul de superficial de altminteri — o conferință solemnă ținută la Nisa ; spre regretul nostru, în acest foileton nu s-au păstrat decît un număr de pagini, celelalte pierzîndu-se.

Nisa, 6 mai

În frumoasa și luminoasa clădire a Institutului pentru Studii Mediteraneene, situată pe Promenade des Anglais, este astăzi mare animație ; doi agenți de poliție păstrează ordinea, lăsînd să treacă

stărnit o vîlvă și mai mare (ceea ce, firește, nu putea decît să înrăutățească situația), și anume l-a invitat la o conferință solemnă pe doctor Charles Mercier, o salamandă foarte doctă din portul Toulon, care a vorbit cu un succes remarcabil despre teoria secțiunii conice în geometria ne-

personalitățile invitate care pășesc pe un covor roșu în amfiteatrul ospitalier și răcoros. Îl vedem pe domnul primar al Nisei, surizător, pe domnul prefect, cu cilindru pe cap, un general în uniformă albastru-deschis, domni cu însemnele roșii ale Legiunii de onoare la butonieră, doamne de o anumită vîrstă (anul acesta e la modă culoarea terracote), viceamirali, gazetari, profesori și bătrîni malestuoși de toate naționalitățile, de care e plină totdeauna Coasta de Azur. Deodată, un mic incident : printre toate aceste notabilități se uită speriată și încearcă să se strecoare neobservată o creatură mică, ciudată ; din cap pînă-n picioare e învăluită într-un fel de pelerină sau capă neagră, la ochi are ochelari enormi negri și, cu un mers legănat, lipăie repede spre vestibulul înfésat de lume.

— Hé, vous — strigă un polițist — qu'est-ce que vous cherchez ici ?¹

Dar chiar în același moment somitățile aulice se precipită în întîmpinarea acestui oaspe timorat cu cher docteur² în sus și cher docteur în jos. Pe scurt, persoana era însuși doctorul Charles Mercier, salamandra savantă, care trebuia să conferențieze în fața elitei Coastei de Azur ! Repede îndungru, poate mai găsim un locșor în acest auditoriu emoționat și solemn !

Pe podiu au luat loc monsieur le maire³, monsieur Paul Malory, un mare poet, madame Maria Dimineanu, delegata Institutului internațional pentru stringerea legăturilor între intelectuali, rectorul Institutului de studii mediteraneene, și alte personalități oficiale ; într-o parte a podiului se află o catedră pentru conferențiar, și după ea — ei da, era într-adevăr o cadă de tînichea ! O rună obișnuită de tablă, cum se găseau odinioară în odăile de baie. Doi funcționari aduc pe podiu o făptură sfioasă, învăluită într-o capă lungă. Ici, colo se aud aplauze oarecum stingherite. Doctor

¹ Ei, tu, ăla de colo, ce cauți aici ? (în franceză în original (n. r.).

² Dragă doctore (în franceză în original) (n. r.).

³ Domnul primar (în franceză în original) (n. r.).

eucidiană. La această conferință a luat parte, ca delegată a organizației geneveze, și doamna Maria Dimineanu. Celebra și generoasa doamnă a fost atât de impresionată de purtarea modestă și de erudiția doctorului Mercier („*Pauvre petit*, s-a exprimat ea, „*il est tellement laid* !“), încât și-a propus — ca o încununare a neobositei și activei sale vieți — să facă tot ce-i va sta în putință ca salamandrele să fie cooptate în Liga Națiunilor.

Zadarnic au încercat oamenii de stat să explice elocvenței și energicele doamne că salamandrele, neavând nicăieri

Charles Mercier se înclină rușinat și se uită, nesigur, unde să se așeze.

— *Voilà, monsieur **, îi șoptește un funcționar și îi arată vana de tablă. Poftiți, luați loc !

Doctorului Mercier, bineînțeles, îi e grozav de rușine și nu știe cum să refuze această delicată atenție ; încearcă să ocupe un loc în vând, străduindu-se să atragă cit de puțin atenția spectatorilor, se incurcă în pelerina lungă și, cu un plescăit surd, cade în apă.

Domnii de pe podiu sînt improșcați din belșug, dar se fac că nu observă nimic ; cineva din sală chicotește isteric ; domnii din primele rînduri se uită însă supărați îndrăgît și-l pun la punct, pst, pst ! În aceeași clipă se ridică monsieur le maire et député ** și ia cuvîntul :

— *Doamnelor și domnilor — începe el — avem onoarea de-a saluta aici în inima frumosului oraș Nisa, pe doctorul Charles Mercier, reprezentant de seamă al vieții științifice a vecinilor noștri apropiați, locuitorii adîncurilor mării !* (Doctorul Mercier lese cu jumătate de corp din apă și face o plecăciune adîncă). *Este prima oară în istoria civilizației cînd marea și pămîntul își dau mîna într-o colaborare intelectuală ! Pînd acum între viețile lor spirituale a existat o pledică de netrecut : Oceanul. Am putut să-l străbatem, am putut să-l brăzdam cu corăbiile noastre în toate direcțiile, dar sub fața lui, doamnelor și domnilor, civilizația noastră n-a putut pătrunde ! Această buclăcă de pămînt pe care trăiește omenirea a fost pînd acum înconjurată de virginitatea și sîlbăticiunea mării ; a fost un cadru minunat, dar și o graniță de la începutul veacurilor ; de o parte, civilizația ce se ridica, de cealaltă parte,*

* Poftiți, domnule (în franceză în original) (n. r.).

** Domnul primar și deputat (în franceză în original) (n. r.).

! Sărăcuțul de el, e atât de urît ! (în franceză în original) (n. r.).

pe lume un stat propriu suveran, nici un teritoriu al lor de stat, nu pot fi membri ai Ligii Națiunilor. Doamna Dimineanu a început să propage ideea că, dacă așa stau lucrurile, șalamandrele trebuie să capete undeva un teritoriu independent și să-și alcătuiască un stat al lor, submarin.

natura veșnică și neschimbătoare. Această graniță, dragii mei ascultători, dispăre acum. (Aplauze.) Nouă fiilor acestor vremuri mari, ne-a fost dată fericirea incomparabilă de-a fi martorii oculari ai dezvoltării spirituale a patriei noastre, ai trecerii ei dincolo de propriile ei maluri și ai pășirii ei în valurile mării spre a-i cucerii adâncurile și a lega oceanul modern și civilizat de lumea cea batrână civilizată. Ce miracol extraordinar ! (Bravo !) Doamnelor și domnilor, abia cu nașterea culturii oceanice, pe al cărei eminent reprezentant avem astăzi onoarea de a-l saluta aici, globul nostru a devenit într-adevăr o planetă sută la sută civilizată. (Entuziasm, aplauze. Doctorul Mercier se ridică din cadă și se înclină.) Dragă doctore și scumpe savant — se întoarce apoi monsieur le maire și deputé către doctorul Mercier, care se rezemase de marginea scenei, impresionat și palpitând repede din bronhiile sale — vă rugăm să transmiteți concetățenilor și prietenilor dumneavoastră din fundul mării felicitările noastre, precum și admirația și afecțiunea noastră sinceră. Spuneți-le că salutăm în dumneavoastră pe vecinii noștri marini, avangarda progresului și culturii, avangarda care va coloniza, pas cu pas, întinderea nesfârșită a mării și va întemeia în fundul oceanului o nouă civilizație. Văd răsărind în adâncurile insondabile ale mărilor noi Atene, noi Rome ! Văd înflorind un Paris nou, Louvre-uri și Sorbone submarine, arcuri de triumf submarine, monumente ale eroilor necunoscuți, teatre, bulevarde ! Și vă rog să-mi permițeți a exprima și cel mai intim gând al meu : sper că în valurile albastre ale Mării Mediterane, ca un pendant al Nisei noastre dragi, se va înălța o nouă Nisă, mai mare, Nisa noastră, care, cu străzile, parcurile și promenadele ei submarine, va mărgini Coasta noastră de Azur ! Vrem să vă cunoaștem și vrem să ne cunoașteți ; personal sînt convins că releptile științifice și culturale, pe care le-am deschis astăzi sub auspicii atât de fericite, vor duce popoarele noastră la o mai strînsă colaborare politică și culturală în interesul întregii omeniri, în interesul păcii, al fericirii și progresului ! (Aplauza prelungite.)

Se ridică doctorul Charles Mercier și încearcă prin cîteva cuvinte să mulțumească domnului primar și deputat de Nisa ; a

Această idee însă a fost destul de prost primită, ba unii au socotit-o chiar îndrăzneată ; în cele din urmă, s-a găsit totuși o rezolvare fericită a situației, numindu-se o comisie pe lângă Liga Națiunilor, comisie al cărei scop era cercetarea Problemei Salamandrelor, și în care au fost cooptate și două salamandre delegate ; prima, doctorul Charles Mercier din Toulon, numit la insistențele doamnei Dimineanu ; cca de-a doua, un oarecare Don Mario, o salamandră grasă și savantă din Cuba, specialistă în cercetarea planctonului și a neriticilor pelagiale. Cu aceasta, salamandrele au atins cea mai înaltă recunoaștere pe plan internațional a existenței lor în acele timpuri ¹.

foarte emoționat și se exprimă cam ciudat ; din cuvîntarea lui n-am prins decît cîteva cuvinte exprimate cu greutate ; dacă nu mă înșel, aceste cuvinte au fost : „foarte onorat“, „relații culturale“ și „Victor Hugo“. După aceea, arînd bineînțeles trac, doctorul Mercier s-a vîrît din nou în cadă.

În continuare ia cuvîntul domnul Paul Mallory ; cea ce spune domnia-sa nu sînt vorbe, ci mai degrabă un imn în versuri, luminat de-o filozofie profundă.

*— Mulțumesc destinului — spune domnia-sa — că am apucat să trăiesc împlinirea și confirmarea unuia dintre cele mai frumoase mituri ale omenirii ! Este o întărire și o împlinire ciudată ; în locul legendarei Atlantide, scufundate, vedem cu mirare apărînd din adîncuri o nouă Atlantidă. Iubite colega Mercier, dumneata, care ești poetul geometriei spațiale, dumneata și prietenii dumitale savanți, voi sînteți primii ambasadori ai acestei lumi noi care leze din mare, nu ca o Afrodită * născută din spumă, ci ca o Pallas Anadyomene ** ! Dar ce este mai ciudat și în același timp mai incomparabil de misterios e că acestei*

(Sfîrșitul lipsește)

* Zeița frumuseții (n. r.).

** Zeița înțelepciunii (n. r.).

¹ Printre hîrtiile domnului Povondra s-a păstrat o fotografie cam ștearsă reproducă de o gazetă, în care amîndouă salamandrele delegate sînt înfățișate coborînd treptele lacului genovez pe Quai du Mont Blanc și îndreptîndu-se spre sediul comisiei. Se pare că au fost cazate oficial chiar în Lacul Leman. În privința comisiei geneveze pentru studiul Problemei Salamandrelor, ea a depus o activitate utilă și de mare interes, în special prin aceea

Vedem deci salamandrele avîntîndu-se într-o ascensiune grandioasă și neîntreruptă. Numărul lor atinsese cifra de șapte miliarde, deși, o dată cu dezvoltarea civilizației, natalitatea lor scădea vertiginos (de la treizeci pînă la douăzeci de mormoloci de femelă anual). Colonizaseră 60 ⁹/₁₀ din țărmurile lumii. Nelocuite au rămas doar țărmurile polare, deși salamandrele canadiene începuseră să colonizeze țărmurile Groenlandei, împingîndu-i pe eschimoși în interiorul țării și preluînd din mîinile lor pescuitul și comerțul cu untură de pește.

Proportional cu înflorirea materială, creștea și cultura lor : intraseră în rîndurile popoarelor civilizate, cu școală obligatorie, și se puteau lăuda cu sute de ziare proprii, submarine, care apăreau în milioane de exemplare, cu institute științifice model și-așa mai departe. Se înțelege că acest progres nu s-a făcut peste tot fără o rezistență internă ; de altfel, știm foarte puțin despre chestiunile interne ale salamandrelor dar după unele semne (de exemplu după faptul că s-au găsit cadavre de salamandre cu nasurile și capetele mușcate) se pare că multă vreme în adîncurile mărilor a avut loc o discuție furtunoasă între salamandrele bătrîne și cele tinere. Salamandrele tinere erau probabil pentru un progres fără rezerve și fără limite, declarînd că și sub apă se poate ajunge la nivelul oricărei culturi de pe uscat, inclusiv fotbalul, flirtul, fascismul și inver-

că s-a ocupat cu grijă de toate chestiunile economice și politice arzătoare. S-a întrunit în mod permanent, ani de-a rîndul, ținînd peste o mie trei sute de ședințe, la care s-au dezbătut cu rivnă textele acordurilor internaționale în ce privește nomenclatura salamandrelor. În acest sector, de altfel, domnea un haos amețitor ; alături de numirile științifice de *Salamandre*, *Reptile*, *Batraciene* și altele asemănătoare (denumiri ce începau să aibă un caracter oarecum ireverențios) au fost propuse o sumedenie de alte nume. Salamandrele trebuiau să se numească *Tritoni*, *Neptuni*, *Tethydzii*, *Nereizi*, *Atlantizi Oceanici*, *Poseidoni*, *Lemuri*, *Pelasgi*, *Litorali*, *Pontici*, *Bathyzi*, *Abyssi*, *Hydrioni*, *Jandemeri*, (*Gens de Mer* ¹), *Sumarini*, și așa mai departe. Comisia pentru cercetarea Problemelor Salamandrelor trebuia să aleagă dintre aceste denumiri pe cea mai potrivită. S-a ocupat de aceasta conștiincios și cu mult zel pînă la sfîrșitul vîncului salamandrelor, dar, bineînțeles, nu s-a putut ajunge la o concluzie definitivă și unanimă.

¹ Oameni ai mării (în franceză în original) (n. r.).

siunea sexuală ; salamandrele bătrine, dimpotrivă țineau, pe cît se pare, la datinile strămoșești, nevrînd să renunțe la vechile și bunele obiceiuri și instincte animalice ; fără îndoială că osîndeau goana înfrigurată după noutăți, vîzînd în ea un fenomen de decadență, o încălcare a celor mai bune tradiții moștenite din bătrîni ; erau, de asemenea, ostile influențelor strălne, pe care tineretul, corupt, le suporta orbit, și se întrebau dacă maimuțarea asta după oameni era un lucru demn pentru niște salamandre mîndre și conștiente de valoarea lor ¹.

Putem deci să ne închipuim ce lozinci își luaseră zborul !
De pildă :

Înapoi la Miocen !

Jos cu cei ce vor să ne umanizeze !

La luptă pentru integritatea salamandrelor !

Și așa mai departe. Indiscutabil, sîntem îndreptății a presupune că între salamandre se ivise un conflict de idel, un conflict al generațiilor, ceea ce nu face decît să confirme profunda revoluție spirituală săvîrșită în sinul societății lor. Regretăm că nu putem da mai multe amănunte, dar sperăm că salamandrele au rezolvat acest conflict în mod satisfăcător. Acum salamandrele se află pe drumul celei mai înalte înfloriri ; dar și omenirea se bucură de o prosperitate nemălîntilnită. Se construiesc de zor noi continente, pe vechile funduri de mare se înalță alte pămînturi, în mijlocul oceanelor se ridică insule artificiale și baze aviatice ; dar toate acestea nu înseamnă nimic față de proiectele tehnice uriașe ale reconstrucției totale a globului nostru, proiecte care nu așteaptă decît să fie finanțate de cineva. Salamandrele lucrează fără odihnă în toate mările și la marginile continentelor, cît e noaptea de lungă. Se pare că sînt mulțumite și nu cer altceva decît să aibă ce să facă și unde să-și sfredelească găurile și galeriile tenebroase. Au orașe submarine și subterane, metropole situate la o adîncime de douăzeci pînă la cincizeci de metri ; au cartiere tixite de fabrici, porturi, linii de transport, mili-

¹ În colecția sa, domnul Povondra a introdus, de asemenea, două sau trei articole din *Národní Politiky*, în care era vorba despre tineretul din vremea aceea ; probabil însă că le-a amestecat cu celelalte tăieturi într-o clipă de neatenție.

oane de centre aglomerate ; pe scurt, o lume mai mult sau mai puțin necunoscută ¹, dar se pare foarte avansată din punct de vedere tehnic. Nu au, desigur, furnale înalte și nici uzine metalurgice, dar oamenii care le pun să muncească le dau în schimb metale prelucrate. Nu au explozibile, dar le cumpără tot de la oameni. Forța lor motrice e marea cu mareele ei, cu curenții interiori și cu diferențele ei de temperatură. Turbinele le-au fost procurate tot de oameni și au învățat să le întrebuințeze. Căci ce este civilizația altceva decât însușirea de a folosi mașinile plătuite de alții ? Și dacă salamandrele, să zicem, nu au ideile lor, pot foarte bine să aibă o știință a lor ! Nu au nici muzică, nici literatură, dar se pot lipsi perfect de ele ! Ba, mai mult, până și oamenii încep să considere acest lucru extrem de modern. Așadar, și omul poate să învețe câte ceva de la salamandre ! Și nici nu-i de mirare ! Nu sînt oare salamandrele un simbol al succesului ? Și de la cine să ia oamenii exemplul dacă nu de la cei care au succes ?

În istoria omenirii nu s-a produs niciodată atît, nu s-a construit și nu s-a cîștigat așa de mult ca în aceste timpuri mărețe. Da. Adevărul e că salamandrele au adus lumii un progres uriaș și un ideal al cărui nume e *Cantitatea*.

„Noi, oamenii Secolului Salamandrelor“ — iată o locuțiune plină de o legitimă mîndrie ! Unde ar fi ajuns învechita Eră umană, cu lucrurile ei migăloase, cu acele fleacuri numite cultură, artă, știință pură sau mai știu eu cum ? ! Adevărații oameni conștienți ai Secolului Salamandrelor nu-și vor mai pierde timpul căutînd Esența lucruri-

¹ Un domn din Dejvic îi povestea domnului Povondra că într-o zi, la Katwijk am Zee, înotînd departe în mare, un marinar l-a strigat să se întoarcă la țarm. Numita persoană (un oarecare domn Pîhoda, comisionar) n-a ținut seama de avertizare și a înnotat mai departe ; atunci marinarul a sărit într-o barcă și s-a luat după el :

- Hei, domnule, l-a spus el, n-ai voie să faci baie aci !
- Și de ce nu ? a întrebat domnul Pîhoda.
- Păi aici sînt salamandre !
- Mie nu mi-e frică de salamandre, a replicat domnul Pîhoda.
- Bine, dar ai aici sub apă niște chestii... fabrici sau dracu știe ce, mormăla marinarul. Aici n-are voie nimeni să facă baie, domnule !
- Și de ce nu ?
- Se supără salamandrele !

lor, ei vor fabrica din ce în ce mai multe produse. Intregul viitor al omenirii constă în ridicarea permanentă a producției și a consumului ; de aceea e necesară sporirea numărului salamandrelor, ca să poată produce și mînca mult. Salamandrele sînt o Cantitate simplă ; importanța lor epocală constă tocmai în multitudinea lor. Abia acum ingeniozitatea omenească va putea lucra din plin, deoarece lucrează în mare, cu o productivitate extremă și cu un randament economic record ! Pe scurt, am apucat vremuri mari.

Ce mai lipsește acum ca să putem trece pragul unei Ere Fericite de mulțumire și prosperitate generală ? Ce mai împiedică apariția Utopiei dorite, în care să fie recoltate roadele tuturor acestor triumfuri tehnice, utopice, care deschide perspective minunate fericirii omenești și salamandrelor sînguincioase, departe, tot mai departe, la nesfîrșit ?

Nimic într-adevăr ! Fiindcă acum Comerțul cu Salamandre va fi dirijat cu o perspicacitate fără greș, pentru ca angrenajul Noii Ere să nu scîrție niciodată !

La Londra se întrunește Conferința statelor maritime, care elaborează și aprobă Convenția internațională a salamandrelor. Înaltele părți contractante își iau obligația să nu-și trimită salamandrele în apele teritoriale ale altor state ; să nu admită violarea de către salamandrele lor a suveranității sau sferei de interese recunoscute a oricărui alt stat ; puterile maritime să nu intervină în nici un fel în afacerile salamandrelor ; orice conflicte între salamandrele naționale și salamandrele străine să fie înaintate Tribunalului de la Haga ; salamandrele să nu fie înarmate cu arme al căror calibru să treacă de calibrul obișnuit al pistolului submarin împotriva rechinilor (așa-numitul *safrank-gun* sau *shark-gun*). Să nu permită salamandrelor indigene să stabilească relații mai apropiate cu salamandrele altor state ; să nu ajute salamandrele să-și construiască noi pămînturi sau să-și lărgească teritoriile fără aprobarea prealabilă a Comisiei marine permanente de la Geneva și așa mai departe. (Treizeci și șapte de paragrafe !)

Propunerea Marii Britanii, ca puterile maritime să-și ia angajamentul de a nu institui serviciul militar obligator pentru salamandre, a fost respinsă, ca și propunerea franceză, potrivit căreia salamandrele urmau să fie internațio-

nalizate și subordonate Serviciului internațional pentru amenajarea apelor din lume. Propunerea germană, ca fiecare salamandră să fie marcată cu semnul statului respectiv, a doua propunere germană, ca fiecărui stat maritim să i se aprobe doar un anumit număr de salamandre, într-un raport numeric prestabilit, propunerea italiană, ca statelor cu surplus de salamandre să li se indice noi țărâni de colonizare sau parcele pe fundul mării, propunerea japoneză, ca poporul japonez, în calitate de reprezentant al raselor colorate¹, să exercite un mandat internațional asupra salamandrelor (negre de la natură) etc., majoritatea din aceste propuneri urmau să fie examinate la următoarea Conferință a puterilor maritime, care, însă, din diverse motive, n-a mai avut loc.

„Prin acest act internațional, scria în *Le Temps* M. Jules Sauerstoff, sint asigurate viitorul salamandrelor și evoluția pașnică a omenirii pe multe decenii. Felicităm Conferința de la Londra că, după atâtea grele deliberări, și-a încheiat cu succes lucrările; felicităm de asemenea salamandrele, care, prin statutul dat, au obținut protecția Curții de la Haga: acum se pot consacra în liniște și cu încredere omuncii și progresului lor submarin. Insistăm asupra faptului că depolitizarea Problemei Salamandrelor, depolitizare consacrată prin convenția londoneză, este una dintre cele mai importante garanții ale păcii în lume; în special dezarmarea salamandrelor reduce posibilitatea conflictelor submarine între diferite state. Fapt e că, deși numeroasele diferende de interes și de frontieră continuă să rămână nerezolvate, pacea lumii nu mai e amenințată de nici o

¹ Această propunere era intrucitivă de acord cu politica de propagandă, al cărui document foarte important se află în posesia noastră, datorită pasiunii de colecționare a doamnei, Doamna. Documentul spune textual:

新中國版畫集

primejdie iminentă ; în orice caz, nu dinspre mare. Dar și pe uscat pacea pare acum mai trainică decît oricînd : statele cu ieșire la mare activează din plin să-și construiască noi țărmuri ; ele pot să-și extindă teritoriile spre apă. În loc să încerce să-și deplaseze granițele pe uscat. Nu va mai fi nevoie să se lupte cu arme solide sau gazoase pentru fiecă palmă de pămînt ; pe scurt, sapele și lopețile salamandrelor sînt de ajuns pentru a se făuri fiecărei țări orice întindere de pămînt ar dori ; și această muncă pașnică a salamandrelor pentru pacea și bunăstarea popoarelor e garantată prin Convenția de la Londra. Lumea nu s-a aflat nicicînd mai aproape de pacea eternă și de o înflorire mai mare, mai glorioasă, ca în această vreme. În loc de Problema Salamandrelor, despre care s-a scris și s-a vorbit atît, probabil că se va vorbi — și pe bună dreptate — despre „Secolul de Aur al Salamandrelor“.

DOMNUL POVONDRA CITEȘTE IAR GAZETELE

La nimic nu se observă cît de repede trece vremea ca la copii ! Unde e micul Frantik, pe care l-am părăsit (parcă ieri !) învățînd cu sîrg afluenții de pe malul stîng al Dunării ?

— Pe unde o fi umblînd băiatul ăsta ? mormăie domnul Povondra, deschizîndu-și ziarul de seară.

— Parcă nu știi, ce mai întrebî ? răspunse doamna Povondra, tot bunghinînd cu acul.

— Mda, iar s-a dus după fata aia ! spuse cu arțag Povondra. Al naibii băiat ! N-are decît treizeci de ani, și uite, nu-l prinzi o seară acasă !

— Și rupe la ciorapi !... suspină doamna Povondra, băgînd iarăși ciuperca de lemn într-un ciorap făcut praf. Ce să mai fac cu treanța asta ? medita ea aplecată asupra unei găuri în călcîi ce aducea cu contururile Insulei Ceylon. S-o arunc ? gîndi ea critic, dar, după o reflecție strategică, impunse hotărîtă acul în țărîmul de sud al Ceylonului.

Se lăsă acea tăcere casnică, solemnă, care îi plăcea atît de mult domnului Povondra ; numai ziarul se auzea foșnînd, acompaniat de gestul doamnei Povondra, care vîrta din cînd în cînd, la iuteală, ața în ac.

— L-au prins ? întrebă doamna Povondra.

— Pe cine ?

— Pe criminalul care a omorît-o pe femeia aia !

— Ce-mi pasă mie de criminalul tău ! bombăni domnul Povondra cu oarecare dispreț. Tocmai citeam aici că a izbucnit un conflict între Japonia și China. E bucluc mare ! Acolo mereu se întâmplă câte un bucluc !

— Eu cred că n-au să-l prindă, presupuse doamna Povondra.

— Pe cine ?

— Pe criminalul ăla. Când cineva omoară o femeie, rareori e prins.

— Japonezul nu vede cu ochi buni că ăi din China fac diguri la Fluviul Galben. Așa-i cu politica ! Dacă Fluviul Galben se revărsă și face prăpăd, în China sînt inundații, foamete, și chinezul o duce greu, pricepi ? Ia dă-mi foarfeca aia, femeie, să tai articolul !

— De ce ?

— Păi uite, scrie aici că pe Fluviul ăsta Galben lucrează două milioane de salamandre.

— Și e mult două milioane ?

— Cred și eu ! Și, sigur, America le plătește, mai e vorbă ? De aia e supărat împăratul Japoniei. Ar vrea să trimită salamandrele lui în China ! A ! Uite-tee !

— Ce-i ?

— Un ziar franțuz, *Petit Parisien* ! Scrie că Franța n-o să inghită asta. Și bine face ! Nici eu n-aș inghiți !

— Ce n-ai inghiți ?

— Ca Italia să-și lărgească insula Lampedus. E o poziție foarte importantă din punct de vedere strategic, știi ? Italianul ar putea să amenințe de-acolo Tunisia. Ziarul ăsta franțuz scrie că macaronarii ar vrea să construiască la Lampedus o fortăreață marină categoria întâi. Se zice că au acolo șazeci de mii de salamandre înarmate pînă-n dinți. Și franțuzul, nu-i așa, a intrat la idei ! Șazeci de mii, femeie... asta fac trei divizii ! Să vezi dacă acolo, în Marea Mediterană, n-o să iasă cu inghesuială ! Ia dă încoa foarfeca, să-l tai !

În vremea asta Ceylonul dispăruse sub degetele îndeminatice ale doamnei Povondra, ajungînd la dimensiunile insulei Rhodos.

— Și Anglia — reflectă mai departe domnul Povondra — o să aibă și ea greutăți. În Camera Comunelor

cică s-a spus că Anglia a fost întrecută de celelalte țări în ce privește construcțiile astea pe sub apă. Și că alte puteri coloniale construiesc zi și noapte țărături și continente noi, în timp ce guvernul englez strîmbă din nas și nu vrea să știe de salamandre ! Conservator, de ! Da, femeie, așa-i ! Englezii sînt foarte, foarte conservatori ! Am cunoscut odată un lacheu de la legația britanică... Nu ți-ar fi gustat din toba noastră cehească să-l pici cu ocară ! Zicea că la ei asta nu se mănîncă. De-aia nu mă mir că alte țări le-o iau înainte !

Domnul Povondra clătină grav din cap.

— Și Franța își lărgeste țărăturile la Calais. Gazetele din Anglia fac gălăgie, cică din Franța o să poți să tragi acum cu pușca peste canal, dacă se strîmtează Mîneca... Vezi ? Dacă au fost proști și nu și-au lărgit țărătul la Dover, să tragă ei în Franța !

— La ce să tragă ? întrebă doamna Povondra.

— Ce te pricepi tu ! Astea sînt chestii strategice, militare ! Nu m-aș mira dacă ar izbucni odată și acolo ceva. Acolo, sau în altă parte. Sigur, acum, din cauza salamandrelor ăstora, situația internațională e cu totul alta, femeie ! Cu totul alta !

— Crezi că ar putea să fie război ? se îngrijoră doamna Povondra. Vai de mine, de nu l-ar lua și pe Frantik !

— Război ? gîndi cu voce tare domnul Povondra. Un război mondial tot trebuie să izbucnească, nu-i așa, ca să-și împărțească statele mările ! Dar noi rămînem neutri. Cineva trebuie să rămînă neutru. Altfel cine le furnizează ălorlalți arme și tot ce trebuie ? Așa e ! hotărî domnul Povondra. Dar voi, femeile, nu vă pricepeți la de-alde astea.

Doamna Povondra strînse din buze și, cu împunsături repezi de ac, rase de pe suprafața ciorapilor domnului Frantik insula Ceylon.

— Și cînd mă gîndesc — zise tata Povondra cu o mindrie abia stăpînită — că de n-aș fi fost eu, nu s-ar fi ajuns la situația asta atît de grea ! Păi, să nu-l fi dus eu pe căpitanul ăla la domnul Bondy, s-ar fi schimbat mersul istoriei ? Orice alt portar nici nu l-ar fi lăsat înăuntru, dar eu mi-am zis : „Îmi iau răspunderea și-l anunț !” Și acum, ia te uită, țări mari, așa, ca Anglia

sau Franța, au intrat la apă ? Au intrat ! Și ce-o mai ieși pe urmă, ehei !

Emoționat, domnul Povondra izbi cu luleaua în masă.

— Asta-i chestiunea, femeie ! Ziarele numai de salamandre vorbesc.

Și domnul Povondra mai ciocăni o dată cu luleaua în masă.

— Aici scrie că la Kankesanturai, un oraș din Ceylon, salamandrele au atacat un sat ; se spune că indigenii au omorât vreo cîteva. „A fost chemată poliția și o companie indigenă — citi cu glas tare domnul Povondra — după care a început o luptă în toată regula între salamandre și oameni. Cîțiva soldați indigeni au fost răniți.”

Domnul Povondra lăasă ziarul din mînă.

— Mie nu-mi miroase a bine, femeie !

— De ce ? se miră doamna Povondra, bătătorind mulțumită și grijulie cu mînerul foarfecei locul pe care fusese insula Ceylon. Ce poate să însemne asta ?

— Știu eu ? spuse răgușit domnul Povondra și începu să se plimbe tulburat prin cămăruță. Mie nu-mi place, nu ! E grav ! Încăieracă asta între oameni și salamandre eu n-o văd cu ochi buni...

— Dar poate că salamandrele s-au apărat numai, bodogăni doamna Povondra, puțindu-și deoparte ciorapil.

— Tocmai, mormăi domnul Povondra neliniștit. Dacă bestiile alea încep să se apere, o să fie lată ! E prima oară cînd fac asta... Ei, drăcie ! Nu-mi miroase a bine !

Domnul Povondra se opri, șovăind.

— Nu știu, dar... parcă tot ar fi fost mai bine să nu-l fi lăsat pe căpitanul ăla să intre la domnul Bondy !

CARTEA A TREIA

RAZBOI' CU SALAMANDRELE

I

MASACRUL DE PE INSULELE COCOTIERILOR

Domnul Povondra s-a înșelat asupra unui singur lucru : lupta din orașul Kankesanturai n-a fost prima încăierare dintre oameni și salamandre. Primul conflict cunoscut în istorie avusese loc cîțiva ani mai înainte, pe Insulele Cocotierilor, deci chiar pe vremurile fericite ale pirateriei de salamandre. Dar nici acela n-a fost cel mai vechi incident de acest soi ; în porturile Oceanului Pacific se vorbea destul de des despre anumite împrejurări regretabile, cînd salamandrele manifestaseră o rezistență activă chiar față de comerțul normal cu salamandre ; asemenea lucruri însă, bineînțeles, n-au fost consemnate de istorie.

Întîmplarea de pe Insulele Cocotierilor, sau Insulele Keeling cum li se mai spune, s-a petrecut așa : vasul de pradă *Montrose*, aparținînd societății Pacific Trade n cunoscutului armator Harriman, naviga sub comanda căpitanului James Lindley, cu scopul de a vîna salamandre de tipul așa-numitelor *Maccaroni*. Pe țărmurile insulelor amintite existau cîteva golfuri cunoscute și pline de salamandre, pe care pusese stăpînire căpitanul van Toch, însă, din pricina depărtării, lăsate, cum se spune, în voia domnului. Căpitanul Lindley nu poate fi învinuit deci nici de imprudență, nici de faptul că echipajul coborîse pe țărm neînarmat.

Pe atunci pirateria de salamandre avea formele ei stabilite ; e drept că înainte vreme vasele corsare erau, ca și echipajele, înarmate cu mitraliere și cu tunuri ușoare, dar nu contra salamandrelor, ci împotriva concurenței tilhărești a celorlalți pirați. Pe insula Karakelong, de pildă, s-au încăierat o dată echipajul unui vas de-al lui Harriman cu echipajul unui vapor danez, al cărui căpitan socotea insula Karakelong drept locul său de vânătoare ; așadar, amîndouă echipajele s-au răfuit pentru niște vechi socoteli — a fost vorba de prestigiu și mai ales de divergențe de păreri în ceea ce privește comerțul — și, lăsînd baltă vânătoarea de salamandre, au început să tragă unii într-alții cu pistoalele și tunurile.

De fapt, danezii cîștigaseră pe uscat lupta corp la corp, dar de pe vaporul lui Harriman se deschise focul cu tunurile, iar vasul danez fu scufundat cu căpitanul Niels cu tot. Acestea au fost în esență împrejurările așa-numitului *incident Karakelong*. Cum în această afacere fuseseră implicate guvernele și autoritățile statelor respective, vaselor de pirați li s-a interzis de atunci să folosească tunurile, mitralierele și grenadele de mîină ; afară de asta, societățile de piraterie și-au împărțit așa-numita vânătoare liberă, stabilind că fiecare regiune cu salamandre să fie vizitată numai de un anumit vas pirat ; această înțelegere între marii pirați a fost într-adevăr ținută și respectată și de micii antreprenori pirați.

Dar să ne întoarcem la căpitanul Lindley. Acesta, cînd și-a trimis oamenii pe Insulele Cocotierilor să vîneze salamandre, înarmați numai cu bastoane și visle, procedase în spiritul comerțului pe care-l făcea ; cercetarea obiceiurilor marinărești de pe atunci și anchetele ulterioare ale autorităților i-au dat răposatului căpitan satisfacție deplină.

Oamenii care au coborît în noaptea aceea cu lună pe Insulele Cocotierilor erau comandați de Eddie McCarth, secundul vasului, om experimentat. E adevărat că turma de salamandre pe care a găsit-o la țarm era neobișnuit de numeroasă — se pare că era vorba de șase sute, șapte sute de masculi adulți și voinici — în timp ce secundul McCarth nu avea sub comandă decît șaisprezece marinari. Dar nu-l putem învinui c-ar fi

abdicat de la misiunea sa, fiindcă marinarilor și ofițerilor de pe vasele pirate li se plăteau, potrivit obiceiului, premii în raport cu numărul bucăților predate.

Mai tirziu, făcându-se cercetări, autoritățile marine au constatat că „ofițerul secund McCarth e de fapt răspunzător de această tragică întâmplare”, dar că, „avându-se în vedere împrejurările, probabil că nimeni n-ar fi procedat altfel”. Dimpotrivă, nefericitul ofițer dăduse dovadă de un neasemuit curaj : în loc de o încercuire înceată, care ținând seama de superioritatea numerică zdrobitoare a inamicului, n-ar fi dus la nici un rezultat, trecuse la un atac fulgerător, prin care ar fi trebuit să taie urodelilor retragera spre mare, să le împingă înăuntrul insulei și să le ametească pe rind prin lovituri de vîsle și de bastoane aplicate de marinarii săi. Nenorocirea a fost că în timpul atacului formația de luptă s-a rupt și aproape două sute de salamandre au fugit în mare. În vreme ce marinarii care le luasră cu asalt le izolau pe celelalte de mare, în spatele lor au început să se audă pocnete scurte ale pistoalelor submarine (*shark-guns*) ; nimeni nu bănuia că aceste salamandre primitive, sălbatice, de pe Insulele Cocotierilor, erau înarmate cu pistoale împotriva rechiniilor, și niciodată nu s-a putut constata cine le procurase de fapt armele.

Marinarul Michael Kelly, care a supraviețuit acestei catastrofe, relatează :

— Cînd am auzit împușcăturile, am crezut că au sosit alți marinari să vîneze salamandre și că trag în noi. Secundul McCarth s-a întors imediat și a zberat : „Ce faceți, bă, mamelucilor ? Aici e echipajul *Montrose* !” În clipa aceea chiar, a fost rănit la șold, dar a mai apucat să-și scoată revolverul și să apese pe trăgaci. Apoi a fost nimerit pentru a doua oară, în gît, și a căzut. Abia atunci am văzut că salamandrele erau acelea care ne atacaseră și că voiau să ne taie retragera spre țărmul mării. Long Steve a ridicat vîsla și s-a năpustit asupra bestiiilor, răcnind : „*Montrose ! Montrose !*” Și noi, ceilalți, am început să strigăm : „*Montrose !*”, lovindu-i pe monștri în stînga și-n dreapta. Vreo cinci camarazi au rămas acolo, iar noi, care scăpasem, ne-am croit drum spre mare. Long Steve a sărit în valuri și a înotat spre

barcă, dar l-au tras animalele sub apă. Și pe Charlie l-au înecat. Striga la noi : „Măi, băieți, măi, fie-vă milă, nu mă lăsați !“ Dar cum să-l ajuti ? Scroafele alea ne împușcau pe la spate ! Bodkin s-a întors, dar a încasat un glonț în burtă. Atît a mai apucat să spună : „Nu se poate“, și-a căzut ! Așadar, am căutat iar să ne retragem în interiorul insulei : vislele și bastoanele ni le rupseserăm pe monștrii ăia, și mergeam ca oile. Nu mai rămăseserăm decît patru ! Nu voiam să fugim prea departe de țărîm de teamă că n-o să ne mai putem întoarce la vapor. Ne-am ascuns deci după niște pietroaie și după niște tufișuri și ne-am uitat, neputincioși, cum ne erau uciși camarazii. Salamandrele i-au înecat ca pe niște căței ; cînd mai scăpa cite unul înot, îl loveau la cap pînă îl trimiteau la fund. Abia atunci am simțit că-mi scrîntisem genunchiul și că nu mai puteam să merg. Se pare că, între timp, căpitanul James Lindley, care rămăsese pe *Montrose*, auzise împușcăturile de pe insulă și, fie că socotise că se petrece ceva cu indigenii, fie că era convins că veniseră alți vînători de salamandre, l-a luat pe bucătar și pe cei doi mașiniști care se mai aflau pe vapor, a încărcat în barca rămasă mitraliera (din precauție, fusese ținută ascunsă pe vas, deoarece era strict interzis să ai asemenea armament pe bord) și a pornit în ajutorul oamenilor săi.

A fost însă prudent și n-a coborît pe plajă. Cum a ajuns la țărîm cîu barca la a cărei pupă era pregătită mitraliera, s-a ridicat în picioare și-a încrucișat brațele și a stat așa, nemișcat.

Dar să-l lăsăm pe matelotul Kelly să povestească mai departe.

— Nu voiam să-l strigăm pe căpitan, ca să nu ne audă salamandrele. Domnul Lindley stătea în barcă cu brațele încrucișate și țipa la noi : „Ce se întîmplă aici ?“ Atunci salamandrele s-au întors spre el. Pe țărîm erau cîteva sute. Altele înotau de colo-colo, înconjurînd barca. „Ce se întîmplă aici ?“ răcni căpitanul, și deodată o salamandră mare se dădu mai aproape de el și zise : „Plecăți înapoi !“ Căpitanul se uită la ea, o clipă nu zise nimic, apoi întrebă : „Dumneata ce ești, salamandră ?“

„Da, salamandră ! îi răspunse bestia. Vă rugăm să vă re-trageți domnule !”, „Vreau să știu ce-ați făcut cu oamenii mei !” spuse bătrînul nostru. „De ce ne-au atacat ? protestară salamandrele. Întoarceți-vă pe vasul dumneavoastră, domnule !” Căpitanul tăcu din nou o clipă. Apoi, foarte liniștit zise : „Biiine ! Jenkins, foc !” și mașinistul Jenkins începu să tragă în salamandre cu mitraliera.

(Ulterior, în timpul cercetărilor, autoritățile marine au declarat textual : „În această privință, căpitanul James Lindley a procedat cum era de așteptat din partea oricărui marinar britanic“.)

— Salamandrele erau strinse în masă, urmă martorul Kelly, așa că picau secerate ca spicile. Unele trăgeau cu pistoalele lor în căpitan, dar căpitanul stătea cu brațele încrucișate, neclintit. În clipa aceea se ivi din mare, chiar în spatele bărcii, o salamandră neagră, care ținea în labă un fel de tinichea ce aducea cu o cutie de conserve. Cu cealaltă mînă scoase ceva din tinicheaua asta și pe urmă o aruncă în apă sub barcă. Cît ai număra pînă la cinci, se ridică pe locul acela o trombă și se auzi o explozie murdă, dar atît de puternică, încît ni se cutremură pămîntul sub picioare !

(După descrierea lui Kelly, comisia de cercetări a ajuns la concluzia că era vorba de explozibilul W 3, dat salamandrelor care lucraseră la întărirea portului Singapore ca să sfărîme stîncile de sub apă. Cum a ajuns însă acest explozibil în mîinile salamandrelor de pe Insulele Cocotierilor nimeni nu știe. După unele presupuneri, l-ar fi adus acolo oamenii : după altele, se pare că salamandrele din partea locului ar fi avut anumite legături cu alte tovarășe de-ale lor din ținuturi mai îndepărtate. Opinia publică a cerut atunci să nu se mai dea salamandrelor pe mînă materii explozibile atît de periculoase ; și totuși autoritatea respectivă a declarat că deocamdată nu poate să înlocuiască W 3 cu altceva „din cauza înaltei și sigurei lui eficacități”. Așa încît lucrurile au rămas neschimbate.)

— Barca a sărit în aer, sfărîmîndu-se, povestî mai departe Kelly. Salamandrele care mai rămăseseră în

vială s-au strîns numaidecît în jurul locului în care se produsese explozia. Nu vedeam bine dacă domnul Lindley mai trăiește; ceilalți trei — Donovan, Burke și Kennedy — au sărit în ajutorul lui, de teamă să nu cadă în mîna salamandrelor. Am vrut și eu să mă reped într-acolo, dar aveam genunchiul scrîntit; ședeam pe jos și mă trăgeam de tălpi cu amîndouă mîinile, ca să-mi pun articulațiile la loc. Așa că nu știu ce s-a întîmplat atunci. Dar cînd m-am uitat mai pe urmă, Kennedy zăcea cu fața în nisip, iar de Donovan și Burke nici urmă! Doar sub apă mai forfotea ceva...

Marinarul Kelly o luase apoi spre inima insulei, pînă dăduse de un sat. Indigenii însă se purtaseră foarte ciudat cu el. Nu voiseră nici măcar să-l adăpostească. Le-o fi fost frică de salamandre... Abia după șapte săptămîni o corabie de pescari descoperi vasul *Montrose*. L-a găsit părăsit și jefuit, ancorat în dreptul Insulelor Cocotierilor. O dată cu salvarea vasului, l-a salvat și pe Kelly.

Peste cîteva săptămîni, *Fireball*, un vas de război al majestății-sale britanice, naviga către Insulele Cocotierilor. Ancorînd în dreptul lor, a stat la pîndă. Era tot o noapte cu lună plină; salamandrele au ieșit din mare, s-au așezat pe nisip într-un cerc mare și au început un dans ritual. Atunci vasul majestății-sale a trimis un prim șrapnel drept în mijlocul lor.

Salamandrele au impietrit, bineînțeles cele care nu fuseseră rupte în bucăți. Pe urmă s-au împrăștiat în apă. În clipa aceea a bubuit o salvă îngrozitoare, trasă din șase tunuri, și pe apă nu s-au mai văzut decît cadavrele cîtorva salamandre sfîrtecate. Apoi urmă a doua, a treia salvă.

După aceea *Fireball* se retrase o jumătate de milă și începu să tragă sub apă, navigînd încet de-a lungul coastei. Operația dură șase ceasuri, în care timp au fost trase aproximativ opt sute de lovituri.

Apoi *Fireball* a plecat. Două zile după aceea, toată fața mării, în dreptul Insulelor Keeling, era acoperită de mii și mii de cadavre ale salamandrelor sfîrtecate.

În aceeași noapte, vasul de luptă olandez *Van Dyck* a tras trei lovituri în turmele de salamandre de pe insula

Goenong Api ; crucișătorul japonez *Hakodate* a aruncat trei grenade în salamandrele de pe insula Ailinglaplap ; vasul de război francez *Bechamel* a expediat trei obuze în mijlocul salamandrelor care dansau pe insula Rawai-wai. A fost un avertisment serios. Și n-a fost zadarnic ; un caz asemănător (i se spunea *Keeling-killing* ¹) nu s-a mai repetat, și comerțul reglementat și sălbatic cu salamandre a putut să înflorească mai departe, nestingherit blagoslovit cu câștiguri enorme.

¹ Masacrul de la Keeling (În engleză în original) (n. r.).

2

ÎNCĂIERAREA DIN NORMANDIA

Încăierarea din Normandia a avut alte pricini și s-a produs ceva mai târziu.

Acolo salamandrele — îndeosebi cele care lucrau la Cherbourg și locuiau prin împrejurimi — prinseseră gustul merelor ; dar cum patronii nu voiau să le dea și mere peste hrana obișnuită (zicînd că asta ar duce la sporirea costului construcției peste bugetul fixat), salamandrele au început să dea iama prin livezile din apropiere. Țăranii plîngîndu-se la prefectură, salamandrele au primit un ordin sever să nu mai hoinărească pe tărîm în afara așa-numitei zone rezervate lor. Degeaba însă : merii erau jefuiți mai departe : ba se spunea că dispăreau și ouăle de prin cotețe și că, tot mai des, dimineața, gospodarii de prin partea locului își găseau ciinii de pază morți.

Atunci țăranii, înarmați cu niște pușcoace, au început să-și păzească singuri livezile și au tras în salamandrele hoate. La urma urmelor, toată afacerea ar fi rămas la stadiul unui simplu incident local, dacă țăranii normanzi, înfuriați printre altele și de faptul că impozitele fuseseră ridicate, iar muniția scumpită, n-ar fi purtat salamandelor o ură de moarte și n-ar fi început, organizați în cete înarmate, să le hăituiască.

Cînd salamandrele au început să fie împușcate în masă chiar la locul lor de muncă, patronii, la rîndul

lor, s-au plîns și ei prefectului, iar prefectul a dat ordin să li se confişte ţăranilor puşcoacele.

Ţăranii s-au împotrivit, bineînţeles, și s-a ajuns la un conflict penibil cu jandarmeria, pentru că normanzii, încăpățînați cum îi știm, au început să tragă nu numai în salamandre, ci și în reprezentanții forței publice. Drept urmare, posturile de jandarmi din Normandia au fost întărite, iar casele ţăranilor percheziționate la rînd.

Tocmai atunci s-a întîmplat un lucru foarte grav : în împrejurimile golfului Coutance niște ştrengari au tăbărit asupra unei salamandre, bănuite că ar fi devastat un coteț de găini, au încercuit-o, înghesuind-o cu spatele într-un ungher al grajdului, și-au început să arunce în ea cu cărămizii.

Salamandra, rănită, a deschis mina lăsînd să cadă pe jos ceva asemănător unui ou ; a urmat o explozie, salamandra a fost sfîșiată în bucăți, dar odată cu ea și trei dintre băieți și anume : Pierre Cajus, de unsprezece ani, Marcel Bérard, de șaisprezece ani și Louis Kermadec, de cincisprezece ani ; alți cinci copii au fost mai ușor sau mai greu răniți. Vestea s-a răspîndit ca fulgerul în tot ținutul și un număr de vreo șapte sute de oameni s-au adunat, parte din ei veniți cu camioanele de la depărtări mari, și au atacat colonia de salamandre din golful Basse Coutance, înarmați cu puști, furci și ciomege.

Pînă să poată jandarmii împrăștiia mulțimea ațîțată, au fost omorîte vreo douăzeci de salamandre. Fiind chemați geniştii din Cherbourg, aceştia au înconjurat golful Basse Coutance cu sîrmă ghimpată ; dar peste noapte salamandrele au ieșit din mare și au distrus cu grănate de mină gardul de sîrmă, pregătindu-se probabil să năvălească pe uscat.

Atunci au fost aduse în grabă cu camioanele militare cîteva companii de infanterie cu mitraliere, care au încercat să țină salamandrele departe de oameni. Între timp, ţăranii atacaseră percepția și postul de jandarmi, iar un percepător pe care-l urau de moarte fuscse spînzurat de un felinar, de care atîrna o tăbliță cu inscrip-

ția : Jos cu salamandrele ! Ziarele, mai ales cele din Germania, s-au ocupat îndelung de revoluția din Normandia. Guvernul francez însă a intervenit, dînd o dezmințire categorică.

În timp ce încăierările sîngeroase dintre țărani și salamandre se întindeau din ce în ce mai departe în Calvados, Picardia și Pas de Calais, din Cherbourg se îndrepta spre țărmul nordic al Normandiei bătrînul crucișător francez *Jules Flambeau* ; după cum s-a constatat mai tirziu, pornise într-acolo ca să liniștească prin prezența lui atît pe localnici, cît și salamandrele.

Jules Flambeau ancoră la o milă și jumătate de golful Basse Coutance ; cînd se lăsă noaptea, comandantul vasului ordonă — ca să facă o impresie și mai puternică — să fie lansate rachete colorate. Lumea de pe țărm căsca gura la acel spectacol rar, cînd deodată, se auzi un vuiet șuierător, și la pupa crucișătorului țîșni o trîmbă uriașă de apă. Vasul se aplecă pe o rîină și în clipa următoare se auzi o detunătură formidabilă. Era clar că bătrînul crucișător se dusesese pe copcă ; într-un sfert de oră s-au strîns, sosind în goană din port, zeci de șalupe de salvare. Dar nu mai era nevoie de ele, pentru că, în afară de trei matrozi, uciși de explozie, echipajul se salvase în întregime. *Jules Flambeau* se scufundă la cinci minute după ce comandantul lui părăsi puntea, ultimul, rostind cuvintele memorabile :

— Fost-ai fost, dar nu mai ești !

Știrea oficială, publicată în aceeași noapte, anunța că „bătrînul crucișător *Jules Flambeau*, care urma de altfel să fie scos la reformă în săptămînile următoare, s-a lovit noaptea de niște stînci și, cazanul făcînd explozie, s-a scufundat.” Dar ziarele nu s-au mulțumit cu atît ; în vreme ce presa semioficială susținea că vaporul se lovise de o mină germană de dată recentă, în organele opoziției și în ziarele din străinătate se scria cu litere de-o șchioapă :

CRUCIȘĂTOR FRANCEZ TORPILAT DE SALAMANDRE

O TAINICĂ ÎNTÎMLARE PE LITORALUL NORMANDIEI

REVOLTA SALAMANDRELOR

Îi tragem la răspundere, scria patetic în ziarul său deputatul Barthélemy, *pe cei care au înarmat aceste bestii împotriva oamenilor, pe cei care au dat salamandrelor bombe, ca să ucidă țărani francezi și copii necinovați, care își vedeau de joaca lor ; pe cei care le-au procurat acestor monștri marini cele mai moderne torpile, ca să scufunde vase franceze cînd le vine la socoteală. Repet : îi tragem la răspundere ! Să fie acuzați de crimă, să fie înaintați tribunalului militar pentru crimă de înaltă trădare, să se cerceteze cît au primit de la armatori ca să înarmeze canalele marine împotriva vapoarelor civilizate !*

Și-asa mai departe ; pe scurt, se iscăse o panică generală, oamenii se adunau pe străzi și începeau să înalțe baricade ; pe bulevardele pariziene vedeai pușcași senegalezi cu puștile făcute piramidă, iar pe la periferie se înghesuiau tancuri și automobile blindate. În parlament M. François Ponceau, ministrul marinei, se ridica palid, dar hotărît, declarînd :

„Guvernul își asumă întreaga răspundere pentru înarmarea salamandrelor de pe țărmul francez cu puști, mitraliere de apă, baterii submarine și aruncătoare de torpile. Însă să ținem seama că în timp ce salamandrele franceze dispun numai de o artilerie ușoară, de calibru mic, salamandrele germane sînt înarmate cu tunuri submarine de 32 cm ! Că în timp ce pe țărmul francez există un singur depozit submarin de grenade de mîină, torpile și explozibile la fiecare douăzeci și patru de kilometri, pe țărmul italian sînt depozite de materiale de război la fiecare douăzeci de kilometri, iar în apele germane din optsprezece în optsprezece kilometri ! Franța nu-și poate lăsa țărmurile lipsite de apărare. Franța nu poate renunța la înarmarea salamandrelor sale !”

Ministrul a dat apoi ordin să se cerceteze cu toată strășnicia cine poartă răspundera conflictului fatal de-

pe țărmul normand : pînă la urmă s-a constatat că, după toate probabilitățile, salamandrele luaseră rachetele luminoase drept semnalul începerii unui atac militar îndreptat împotriva lor și încercaseră să se apere.

Între timp, comandantul vasului *Jules Flambeau* a fost demis din postul său ; la fel și prefectul Cherbourg-ului. Apoi o comisie specială a întreprins cercetări spre a constata cum se poartă antreprenorii de construcții hidrotehnice cu salamandrele, hotărînd ca pe viitor, în direcția aceasta, să se stabilească o supraveghere severă. Guvernul, deplîngînd pierderea de vieți omenești, a decis ca tinerii eroi naționali Pierre Cajus, Marcel Bérard și Louis Kermadec să fie decorați post-mortem și înmormîntați pe cheltuiala statului, acordîndu-se părinților lor pensii de onoare.

În conducerea superioară a marinei se vor face schimbări însemnate. Guvernul va pune parlamentului chestiunea de încredere imediat ce se vor primi știri mai amănunțite. În legătură cu aceasta, cabinetul a anunțat că nu va părăsi sala pînă nu se vor lămuri lucrurile.

Din cauza zvônurilor care circulau în legătură cu posibilitatea blocării porturilor, oamenii au început să se aprovizioneze febril cu alimente, și prețurile mărfurilor au crescut într-un ritm amețitor ; în orașele industriale au izbucnit revolte contra scumpetei ; bursa s-a închis pe timp de trei zile. Era, pe scurt, cea mai îngrozitoare și mai încordată situație din ultimele trei sau patru luni. Dar iată că M. Monti, ministrul agriculturii, intervenind cu mult tact, hotărî ca pe toată întinderea țărmului francez să se arunce salamandelor în mare, de două ori pe săptămînă, atîtea și atîtea sute de vagoane de mere, bineînțeles pe socoteala statului. Această măsură a satisfăcut în cel mai înalt grad salamandrele, avînd darul să-i potolească și pe țărani proprietari de livezi din Normandia și din alte părți. Dar M. Monti nu se opri aici : întrucît în regiunile viticole existau de multă vreme greutăți și frămîntări adînci și alarmante din pricina capacității reduse a pieței de produse viticole, dădu dispoziție ca statul să ofere salamandelor cîte o jumătate de litru de vin alb pe zi. La început, salamandrele, neștiind ce să facă cu el — îl gustaseră, dar le produsese o diaree puternică — îl

aruncaseră în mare ; cu vremea însă s-au obișnuit. Rezultatul a fost următorul : s-a observat că salamandrele franceze se împerechează cu mai multă pasiune, dar și cu o fecunditate mai mică, ce-i drept, față de cea dinainte. Așa încît, dintr-o lovitură, s-a rezolvat atît problema agrară, cît și cheștiunea salamandrelor. Iar cînd, ceva mai tîrziu, s-a ivit o încurcătură și mai mare, amenințînd cu criza de guvern, din cauza scandalului financiar al doamnei Töppler, abilul și experimentatul M. Monti a fost numit în noul cabinet ministru al marinei.

3

INCIDENT ÎN CANALUL MINECH

Puțin mai tirziu, vaporul belgian de transport *Oudenbourg* din Ostenda naviga spre Ramsgate. Pe cînd se afla în mijlocul strîmtorii Calais, ofițerul de serviciu observă că la o jumătate de milă spre sud de traseul obișnuit al vasului „se întîmpla ceva în apă” : și cum nu putea desluși dacă e vorba de un om peste bord sau ba, dădu ordin ca nava să se îndrepte spre locul cu pricina.

Două sute de pasageri asistară în bătaia vîntului la un spectacol ciudat. Ici, colo, apa se ridica în trimbe, împrôscîndu-i, iar prin ea se zărea, din loc în loc, ceva negru. Suprafața mării, pe o întindere de aproape trei sute de metri, se agita, clocotea, iar din adîncuri se auzeau zgomote violente, bubuituri. „Ai fi zis că erupsese sub apă un mic vulcan.”

Cînd *Oudenbourg* se apropie încet de viltoarea aceea, cam la zece metri de pupă, se înălță deodată un talaz uriaș, abrupt, după care urmă o explozie îngrozitoare. Vaporul întreg fu zgîlțit cu putere și pe punte se abătu o trimbă de apă aproape clocotită ; o dată cu ea, căzu plescăind pe pupă un corp foarte negru, care se zbătea, sîcînd un fel de chelălăituri. Era o salamandră sfîrtecă și opărită.

Căpitanul vasului ordonă la iuțeală o mișcare de recul, de teamă să nu nimerească tocmai în mijlocul acelei vârtej infernal. Între timp însă, un lanț de explozii

se întinsese peste tot, iar marea era presărată cu bucăți de salamandre sfîșiate.

În cele din urmă, vasul izbuti să se întoarcă și, cu toată viteza, goni către nord. Atunci se produse o explozie înspăimîntătoare, cam la șase sute de metri în urma lui, și din mare se ridică o coloană enormă de apă și aburi, înaltă poate de o sută de metri.

Oudenbough se îndreptă spre Harwich, semnalizînd neîncetat pretutîndeni prin T.F.F. : „Atențiune, atențiune, atențiune ! Pe linia Ostenda-Ramsgate pericol mare. Explozie submarină. Nu știm despre ce e vorba. Sfătuim toate vasele să-și schimbe direcția !”

Exploziile și bubuiturile țînură așa cîtva timp. Ai fi zis că în larg face manevră o flotă de război. Dar din pricina apei involburate și a aburilor nu se vedea nimic. Din Dover și din Calais ieșiră în grabă, cu mașinile în plină presiune, torpiloare și distrugătoare, în timp ce flotilele aviației militare se precipitau și ele spre locul sinistrului. Cînd ajunseră însă în zona respectivă, nu văzură decît o pînză de apă murdară, plină de mîl galben, pe întinsul căreia pluteau pești sufocați și salamandre sfîrtecate.

La început s-a crezut că explodase vreo mină, dar cînd de amîndouă părțile canalului țărmurile au fost barate cu lanțuri de armată și cînd premierul englez și-a întrerupt pentru a patra oară în istoria lumii *week-end-ul* întorcîndu-se pe nepusă masă la Londra, a început să se bănuie că e vorba de un eveniment extrem de grav și de importanță internațională.

Ziarele publicau cele mai alarmante vești, dar de astă dată, spre mirarea tuturor, rămăseseră în urma realității. Nimeni nu bănuia că Europa, și cu ea lumea întregă, după cîteva zile critice, avea să se afle la un pas de o conflagrație mondială.

Abia după cîteva ani un membru al guvernului de pe vremea aceea, Sir Thomas Mulberry, căzînd în alegeri și tipărindu-și memoriile, dădu în vileag ce se petrecuse atunci de fapt ; dar între timp interesul stîrnit de această problemă scăzuse.

Pe scurt, iată ce se întîmplase : atît Franța cît și Anglia începuseră, fiecare de partea ei, să construiască

în Canalul Minecii, cu ajutorul salamandrelor, fortificații submarine, prin care, în caz de război, să poată închide traficul pe acest canal ; pe urmă, bineînțeles, amîndouă puterile au aruncat vina una pe alta, că cealaltă începuse prima. Dar se pare că adevărul e următorul : amîndouă le începuseră concomitent, de teamă ca statul vecin și prieten să nu i-o ia înainte. Într-un cuvînt, pe fundul strîmtorii Calais s-au înălțat, față-n față, două fortificații uriașe de beton, înzestrate cu tunuri grele, lans-torpile, cîmpuri de mine și, în general, cu toate cuceririle tehnicii celei mai moderne, adică cu tot ce realizase mai perfecționat mintea omului la vremea aceea în arta războiului ; în partea engleză această teribilă linie de fortificații submarină era populată de două divizii de salamandre grele și de vreo treizeci de mii de salamandre lucrătoare. În partea franceză se aflau trei divizii de salamandre de război, formații de elită.

Se pare că în ziua fatală s-au întîlnit pe fundul mării, la mijlocul Canalului, coloana de lucru a salamandrelor britanice cu salamandrele franceze și că între ele au avut loc anumite fricțiuni. Oficialitățile franceze susțineau că salamandrele lor pașnice și muncitoare fuseseră atacate de cele britanice, care voiseră să le izgonească ; salamandrele engleze, înarmate, ar fi încercat să răpească un număr de salamandre franceze, care, bineînțeles, s-au apărat. Atunci soldații-salamandre britanici au început să arunce în salamandrele lucrătoare franceze cu grenade de mină și să tragă cu aruncătoarele de mină, astfel încît salamandrele franceze au fost nevoite să pună și ele mina pe arme. Guvernul francez s-a văzut silit să ceară satisfacție guvernului maiestății-sale regelui Angliei, precum și evacuarea neîntîrziată a sectorului submarin unde avusese loc incidentul, o dată cu asigurarea că astfel de incidente nu se vor mai repeta în viitor.

La aceasta guvernul britanic a răspuns guvernului Republicii Franceze printr-o notă specială, cum că salamandrele franceze militarizate ar fi pătruns în zona engleză a Canalului cu intenția de-a o mina. Cînd salamandrele britanice le-au atras atenția că se găsesc pe terenul lor de muncă, salamandrele franceze, înarmate

pină-n dinți, au ripostat aruncînd grenade de mînă; cîteva salamandre britanice au fost ucise pe loc.

Guvernul majestății-sale cu regret se vede nevoit să ceară guvernului Republicii Franceze satisfacție și garanția că pe viitor salamandrele militare franceze nu vor mai viola zona engleză a Canalului Minecii.

La rîndul său, guvernul francez a declarat că nu poate tolera, ca un stat vecin să construiască fortificații submarine în imediata apropiere a țărmurilor sale. Cît privește neînțelegerile de pe fundul Canalului, guvernul republicii propune ca litigiul să fie deferit Curții Internaționale de la Haga, potrivit convenției de la Londra.

Guvernul englez a răspuns că nu poate și că nici nu se gîndește să condiționeze apărarea coastelor britanice de o hotărîre din afară. Ca stat atacat, cere încă o dată, cu toată energia, să i se prezinte scuze, să i se acorde compensații pentru pagubele pricinuite și să i se dea garanții pentru viitor. În același timp, flota engleză din Mediterană, care se afla la Malta, primea ordin să se îndrepte cu toată viteza spre nord. Cît privește flota din Atlantic, aceasta urma să se concentreze la Portsmouth și Yarmouth.

La care guvernul francez ordonă mobilizarea a cinci contingente de marinari.

Se părea că nici unul dintre cele două state nu mai putea da acum înapoi. Căci, în definitiv, era vorba nici mai mult nici mai puțin decît de controlul asupra întregului Canal. În acest moment critic, Sir Thomas Mulberry a sesizat uimitorul realitate, că de fapt (sau dacă nu de fapt, cel puțin de *jure*¹ în partea engleză a Canalului nu exista nici o salamandră, nici un soldat-salamandră lucrător, întrucît pe Insulele Britanice mai era încă în vigoare dispoziția dată cîndva de Sir Samuel Mandeville, după care nici o salamandră nu putea fi angajată să lucreze pe țărmurile sau în apele teritoriale ale Marii Britanii. În consecință, deoarece guvernul britanic nu putea susține în mod oficial că salamandrele franceze atacaseră salamandrele engleze, toată afacerea se învîrtea acum în jurul chestiunii dacă salamandrele franceze

¹ De drept (n. r.).

violaseră cu bună știință sau numai din greșeală fundul apelor teritoriale britanice. Autoritățile republicii făgăduiră că vor întreprinde cercetări ; în schimb, guvernul englez n-a mai propus ca discuția să fie deferită Curții Internaționale de la Haga. Apoi amiralitatea franceză și engleză au convenit să lase o zonă neutră de cinci kilometri între cele două linii de fortificații submarine din Canalul Mincii, fapt în urma căruia prietenia dintre cele două state n-a putut decît să se întărească.

DER NORDMOLCH

La câțiva ani după colonizarea Mării Nordului și a Mării Baltice cu salamandre, savantul german doctor Hans Thüring a constatat că salamandra baltică prezintă — probabil din cauza influenței mediului — unele particularități fizice deosebite. Așa de pildă se spune că e ceva mai deschisă la culoare, merge mai drept, iar craniul e mai lung și mai îngust decât al altor salamandre. Această varietate a primit numele de *der Nordmolch*¹ sau *der Edelmolch*² (Andrias Scheuchzeri var., nobilis erecta Thüring.)

Drept urmare, presa germană a început să se ocupe la rândul ei de salamandra baltică.

Caracterul aparte al acestei salamandre a fost explicat tocmai prin influența mediului german și prin faptul că această vietate nu putea evolua decât spre un tip de rasă deosebit, incontestabil superior tuturor celorlalte tipuri de salamandre.

Se scria cu dispreț despre degeneratele salamandre mediterancene, pipernicite la trup și la suflet, despre salamandrele sălbatice de la tropice, și în general despre salamandrele vulgare, barbare și animalice ale altor popoare. „De la salamandra uriașă la suprasalamandra germană !” iată lozinca înaripată a acelor timpuri. Oare

¹ Salamandra nordului (în germană în original) (n. r.).

² Salamandra nobilă (în germană în original) (n. r.).

locul de baștină al tuturor salamandrelor din lume n-a fost pe pământ german ? Nu-și au leagănul la Oeningen, unde învățatul doctor Johannes Jakob Scheuchzer le-a găsit încă din miocen ? Nu poate exista nici cea mai mică îndoială că strămoșul lui Andrias Scheuchzeri s-a născut înaintea erelor geologice pe pământ german ! Dacă ulterior s-a răspândit și în alte ținuturi ale globului, a plătit-o cu o scădere evolutivă și cu degenerarea ; îndată însă ce s-a stabilit din nou pe pământul patriei sale străvechi, a redevenit ceea ce fusese la origină : salamandra nordică nobilă a lui Scheuchzer, cu pielea deschisă la culoare, cu mersul drept și craniul alungit. Deci salamandrele numai pe pământ german se pot întoarce la tipul lor pur superior, așa cum l-a descoperit marele Johannes Jakob Scheuchzer în carierele de la Oeningen.

De aceea Germania are nevoie de țărmuri noi și cit mai lungi, de colonii, de mări, în care să se poată dezvolta generații noi de rase pure, de salamandre germane de origină străveche.

„Avem nevoie de spații noi pentru salamandrele noastre“, scriau ziarele germane ; și pentru ca poporul german să nu uite acest lucru, pentru ca întreaga suflare germană să-l aibă mereu în fața ochilor, la Berlin i s-a ridicat lui Johannes Jakob Scheuchzer un monument grandios. Marele savant era înfățișat cu o carte groasă în mână, avind la picioare o salamandră nobilă nordică, care stătea cu privirea pierdută în depărtare, spre țărmul nesfârșit al oceanului.

La dezvelirea acestui monument național s-au ținut, bineînțeles, cuvântări solemne, care au atras atenția presei mondiale în mod cu totul deosebit.

Germania amenință iar lumea, scriau mai ales ziarele engleze. De fapt, sîntem obișnuși cu acest ton, dar dacă ni se vorbește, cu un prilej oficial, că Germania are nevoie pînă în trei ani de cinci mii de kilometri de țărmuri noi marine, sîntem obligați să răspundem cu toată tăria : Bine, încercați !

O să vă rupeți colții de țărmurile engleze ! Sîntem pregătiți și vom fi și mai pregătiți în trei ani ! Anglia va avea și va trebui să aibă atîtea nave de război cît două mari puteri continentale la un loc ! Acest raport

de forțe este absolut și inviolabil. Dacă vreți să dezlănțuți o cursă a înarmărilor marine, fie ! Nici un englez nu va răbda să rămânem nici cu un pas în urma voastră !

„Primim provocarea germană, declara în parlament, în numele guvernului, Sir Francis Drake, lordul amiralității. Cine vrea să cucerească mările se va lovi de cuirasa vaselor noastre ! Marea Britanie e destul de tare ca să respingă orice atac îndreptat împotriva insulelor sau împotriva dominioanelor sale. Tot atac îndreptat împotriva noastră vom considera și construirea de noi pământuri, insule, întărituri și baze aeriene în orice mare ale cărei valuri scaldă cea mai mică părticică de țărm britanic. Acesta este ultimul avertisment pe care îl dăm oricui ar vrea să ocupe măcar un yard¹ din țărmurile noastre !“

Urmarea a fost că Parlamentul a autorizat construirea de noi nave de război, alocind un buget preliminar de o jumătate de milion lire sterline.

Nici că se putea da un răspuns mai impunător ridicării unui monument cu caracter atât de șovin lui Johannes Jakub Scheuchzer ! Monumentul nu-i costase pe nemți decât douăsprezece mii de mărci imperiale...

La aceste declarații a răspuns admirabil publicistul francez marchizul de Sade, într-adevăr foarte bine informat în materia aceasta.

„Lordul amiralității britanice a declarat că Marea Britanie este pregătită pentru orice eventualitate, scria domnia-sa. Bine ! Dar știe ilustrul lord că Germania are în salamandrele sale baltice o armată strașnic echipată, care se ridică la cinci milioane de salamandre combătante de carieră, pe care le poate arunca imediat în luptă, fie în apă, fie pe uscat ? Adăugați la aceasta aproximativ șaptesprezece milioane de salamandre pentru serviciul tehnic și de spate, gata oricând să se constituie într-o armată de rezervă și de ocupație !

Astăzi, salamandra baltică este cel mai bun ostaș din lume ; educat perfect din punct de vedere psihologic, acest soldat vede în război misiunea sa cea mai înaltă ;

¹ Unitate de măsură egală cu 0,914 m (n. r.).

se avintă în orice luptă cu entuziasmul fanaticului, cu ingeniozitatea rece a tehnicianului și cu disciplina de fier a unei adevărate salamandre prusace.

Apoi, mai știe lordul amiralității britanice că Germania construiește cu febrilitate nave de transport care pot să încarce dintr-o dată o brigadă întreagă de salamandre de război ? Știe că Germania construiește sute și sute de submarine de buzunar cu o rază de acțiune de la trei până la cinci mii de kilometri, ale căror echipaje vor fi alcătuite tot din salamandre baltice ?

Îi e cunoscut că în diferite părți ale oceanului amenajează rezervoare uriașe de carburanți ? Și să ne fie îngăduit a mai pune o întrebare : este cetățeanul britanic sigur că țara lui mare e cu adevărat bine pregătită pentru orice eventualitate ?

Nu e greu de închipuit, continua marchizul de Sade, ce vor însemna în viitorul război salamandrele, înarmate cu *Berte*¹ submarine, aruncătoare de mine și torpile pentru blocarea țărmurilor ; pe legea mea, e prima oară în istoria lumii că Angliei nu i se poate invidia «splendida ei izolare» insulară.

Dar, fiindcă sintem la acest capitol : știe amiralitatea britanică, sau măcar bănuiește, că salamandrele baltice sînt înzestrate cu niște mașini, altminteri unelte pașnice, care se numesc ciocane pneumatice și că aceste mașini extrem de moderne pătrund în adîncime chiar în ocl mai bun granit suedez cu o viteză de zece metri pe oră, iar în creta englezească cu cincizeci până la șaiszeci de metri tot pe oră ? (Acestea au fost dovedite, în urma experiențelor făcute cu noul tip de sfredele de expediția tehnică germană secretă întreprinsă în nopțile de 11, 12 și 13 luna trecută, pe coasta engleză între Hythe și Folkestone, deci chiar sub nasul forturilor de la Dover !) Recomandăm prietenilor noștri de peste Canal să calculeze în cîte săptămîni ar putea fi găurit ca un gogoloi de brînză Kent-ul sau Essex-ul. Pînă astăzi insularul britanic se uita îngrijorat spre orizont să vadă de unde poate veni pericolul care i-ar

¹ Tunuri uriașe cu bătaie lungă, folosite în primul război mondial (n. r.).

amenința orașele înfloritoare, băncile of *England* sau vilele liniștite, atât de întime, acoperite de o iederă veșnic verde. Acum mai bine ar pune urechea la pământul pe care se joacă copiii lui ; nu va auzi, azi sau mâine, zgomotul înfundat al îngrozitorului și neobositului sfredel ? Sfredelul salamandrelor care, pas cu pas, sapă mai adânc, făcând loc unui depozit secret de explozivi ?

Nu războiul în aer, ci războiul sub apă și sub pământ e ultimul cuvânt al secolului nostru ! Am auzit vorbele pline de îngimfare ale trufașului Albion¹ rostite de pe puntea de conducere. Da, pînă acum e o corabie puternică, ce se ridică deasupra valurilor, stăpînindu-le. Dar într-o zi aceste valuri ar putea să măture corabia, s-o înghită, s-o trimită în adîncurile mării. N-ar fi mai bine să se înlătore această primejdie măcar cu un ceas mai devreme ? Pînă în trei ani va fi prea tîrziu.“

Acest avertisment al strălucitului publicist francez a provocat în Anglia o agitație extraordinară ; în ciuda tuturor dezmințirilor, oamenii parcă auzeau scrișnetele subterane ale sfredelelor ce găureau Anglia. Cercurile oficiale germane au respins cu toată tăria aceste afirmații, dezmințind articolul citat, proclamîndu-l de la început pînă la sfîrșit drept o pură născocire, un act de instigație și de propagandă dușmănoasă. Concomitent însă în Marca Baltică se făceau manevre combinate ale flotei germane, ale forțelor de uscat și ale salamandrelor de război. În timpul acestor manevre, detașamente de geniști au aruncat în aer, în fața privirilor atașatilor militari din toate țările lumii, o dună sfredelită lingă Rügenwalde, pe o întindere de șase kilometri pătrați.

Se spune că a fost un spectacol minunat. Cu un bubuit înspăimîntător, pămîntul s-a ridicat asemeni unui „ghețar sfărîmat“ și a început să zboare într-un nor de nisip și bolovani. S-a lăsat o beznă ca noaptea. Nisipul dunei aruncate în aer s-a revărsat pe o rază de aproape o sută de kilometri, ajungînd după cîteva zile pînă la Varșovia sub forma unei ploii de nisip.

După această explozie fantastică, în atmosferă a rămas atîta praf, încît pînă la sfîrșitul anului apusurile de soare

¹ Denumire a Angliei (n. r.).

din toată Europa au fost neobișnuit de frumoase, roșii-singerii și înflăcărâte ca niciodată.

Marea care a înghițit această fișie de țărnam a primit mai târziu numele de Scheuchzeri-See¹, devenind ținta numeroaselor excursii școlare și expediții ale copiilor germani, care veneau acolo cîntînd popularul imn al salamandrelor :

GOLCHE GRFOLCHE ERREICHEN
NUR DEUTSCHE MOLCHE.²

¹ Marea Scheuchzeri (în germană în original) (n. r.).

² Asemenea succese nu dobîndesc decît salamandrele germane (n. r.).

WOLF MEYNERT ÎȘI SCRIE OPERA

Poate că tocmai acele amurguri de o măreție tragică, de care am pomenit mai sus, l-au inspirat pe solitarul și aristocraticul filozof Wolf Meynert să-și scrie monumentală sa operă *Untergang der Menschheit*¹. Parcă-l vedem rătăcind pe țărmurile mării, cu părul zburlit de vânt, cu poalele mantalei fluturînd, contemplînd cu ochii duși valul de sînge și foc ce inundase bolta cerească.

„Da, șoptea el în extaz, da, e vremea să scriu epilogul istoriei umane !!“

Și l-a scris.

Tragedia rasei omenеști, începe Wolf Meynert, e pe aflare. Să nu ne lăsăm înșelați de spiritul întreprinzător și de progresele tehnicii; este doar rumeneala de pe obrajii tuberculosului, pe care moartea și-a și pus pecetea. Omenirea n-a trecut niciodată printr-o conjunctură atît de trepidantă ca în zilele noastre; dar găsiți-mi un singur om care să fie fericit, arătați-mi o clasă care să fie mulțumită sau un popor care să nu se simtă amenințat în existența lui. În mijlocul tuturor acestor daruri ale civilizației, în mijlocul unor mormane de bogății față de care Cresus² ar păli de invidie — bogății spirituale și ma-

¹ Declinul omenirii. Aluzie la lucrarea *Declinul Occidentului* al filozofului idealist german Oswald Spengler, unul dintre precursorii ideologiei ai fascismului (n. r.).

² Rege al Lydiei (aprox. 563—548 î.e.n.), renumit pentru bogățiile sale (n. r.).

teriale — sintem tot mai mult cuprinși de un 'obsedant sentiment de neliniște. apăsare și stînjencală.

Și Wolf Meynert analizează mai departe. necruțător, starea sufletească a lumii de astăzi, acel amestec de frică și ură, de neîncredere și megalomanie, de cinism și descurajare. Într-un cuvînt. disperarea omenirii, conchide scurt Wolf Meynert. Semnele tipice ale sfîrșitului Agonia morală.

Se pune întrebarea : este omul capabil de fericire sau măcar a fost cîndva ?

Omul, desigur, luat ca ființă izolată. da, dar *Omenirea* — niciodată. Tragedia omului constă în faptul că a fost silit să devină *omenire*, sau că a devenit prea tîrziu, cînd era diferențiat iremediabil în popoare, rase, religii, stări și clase, în bogați și săraci, în culți și inculți, în stăpînitori și stăpîniți. Puneți într-o singură turmă cai, lupi, oi, pisici, vulpi și căprioare, urși și capre, închideți-le în aceeași curte, siliți-le să trăiască în această mulțime absurdă pe care o numiți *orînduire socială* și să respecte regulile vieții sociale ; va fi o turmă nefericită, nemulțumită, fatal sfîșiată de contradicții, în care nici o făptură nu se va simți acasă. Acesta este, în general, tabloul exact al turmei mari și eterogene care se numește omenire.

Popoarele, stările, clasele nu pot trăi la infinit împreună ; nu pot nici să se împiedice unele pe altele și să se înghesuie mereu, sufocîndu-se ; pot doar să se tolereze veacuri întregi unele pe altele, atîta timp cît le-ar ajunge teritoriile — sau să se lupte unele cu altele într-o încheștare pe viață și pe moarte. Pentru un ansamblu uman biologic cum e rasa, poporul sau clasa, există o singură cale naturală spre fericirea comună și neîntreruptă : să-ți faci loc ție, numai ție, iar pe ceilalți să-i ucizi ! Și tocmai aceasta este ceea ce a uitat să facă la timp rasa omenească !

Astăzi însă e prea tîrziu. Avem prea multe doctrine și angajamente care ne obligă să-i apărăm pe acești „semeni ai noștri“, de care ar fi trebuit să scăpăm ; am stabilit coduri morale, drepturi omenești, contracte, legi despre egalitate și umanitate, și cite și mai cite ; am

era o ficțiune a omenirii, care ne contopește pe noi
și pe semenii noștri într-o imaginară unitate superioară.
O greșeală fatală !

Am pus legea morală deasupra legii biologice. Am în-
ălțat marea premiză naturală, care glăsuiește că numai
o societate omogenă poate să cunoască fericirea. Și
această fericire realizabilă a fost jertfită unui vis cu
asuplă de realizat : adică înlăptuirii unei singure
omeniri, a unei singure orînduirii, la care să participe
toți oamenii, toate popoarele, toate clasele și păturile
sociale. A fost o prostie mărinimoasă ! Și, în felul ei, o
încercare lăudabilă a omului de a se ridica deasupra
lui însuși !

Astăzi rasa omenească plătește acest idealism exaltat
cu un haos iremediabil. Procesul prin care omul în-
cercă să se organizeze într-un fel de umanitate este
tot atît de vechi ca civilizația însăși, ca primele legi și
prima comună. Dacă pînă la urmă rezultatul acestei
evoluții milenare a fost ca prăpastia dintre rase, po-
pore, clase și concepții despre lume și viață să capete
adîncimea abisală din zilele noastre, atunci să nu mai
înlhidem ochii și să recunoaștem că încercarea neferi-
cită a istoriei de a crea din toți oamenii un talmeș-bal-
meș uman a cșuat în mod tragic și definitiv.

La urma urmei, începem să ne dăm și noi seama de
aceasta : de aici încercări și planuri de unificare a so-
cietății omenești, prin care se acordă dreptul la exis-
tență numai unui singur popor, unei singure rase sau
unei singure credințe.

Dar cine poate să spună cît de profund sîntem con-
taminați de incurabilul morb al diferențierii ? Mai de-
vreme sau mai tîrziu fiecare unitate omogenă conștientă
se redescompune inevitabil într-o masă informă de in-
terese contradictorii, de partide și pături sociale, și așa
mai departe, care se vor ciocni între ele, fiindcă vor
suferi de pe urma convingerii lor.

Altă ieșire nu există. Ne mișcăm într-un cerc vicios ;
dar evoluția nu se va învîrți mereu în cerc. Natura a
avut grijă de aceasta, aducînd pe lume salamandrele.

Nu-i de loc o întimplare faptul — își continuă raționamentul Wolf Meynert — că salamandrele au apărut tocmai în momentul cînd bolile cronice ale omenirii, ale acestui mare organism prost alcătuit și în continuă dezagregare, sînt pe cale de dispariție.

Dacă facem abstracție de unele excepții cu totul neglijabile, salamandrele reprezintă un tot enorm și omogen ; pînă acum nu s-au creat în sinul lor diferențieri pronunțate de rasă, limbă, popor, stat, credință, clasă sau castă. Între ele nu există stăpîni și sclavi, bogați și săraci. Există, desigur, unele diferențieri create prin diviziunea muncii, dar salamandrele în sine reprezintă o masă ieșită din același germen, o masă de același neam, omogenă, la fel de primitivă biologic în toate părțile ei alcătuitoare, înzestrată de natură cu aceeași parcimonie, la fel de împilate ca individ și avînd același nivel de viață scăzut.

Cel din urmă negru sau eschimos se bucură de condiții de viață incomparabil superioare, beneficiînd de bunuri materiale și culturale infinit mai abundente decît miliardele de salamandre civilizate. Și totuși nu există nici un indiciu că salamandrele ar suferi din pricina asta. Dimpotrivă. Vedem că nu au nevoie de acel „ceva” în care omul își caută împăcarea și refugiul față de neliniștea metafizică și de spaimele care-l bîntuie. Se lipsesc de filozofie, de ideea vieții voșnice și de artă. Nu știu ce e fantezia, umorul, mistica, jocul sau visul. Sînt niște realiști perfecți și sînt tot atît de departe de noi, oamenii, cît de departe sînt furnicile sau scrumbiile, de care se deosebesc numai prin faptul că s-au instalat într-un alt mediu vital, adică în mijlocul civilizației umane. S-au așezat în ea așa cum s-au oploșit cîinii pe lîngă locuințele omenesti : nu pot trăi fără ea și totuși nu încetează de a fi ceea ce sînt : o turmă de animale foarte primitive și puțin diferențiate. Se mulțumesc să trăiască și să se înmulțească ; pot chiar să fie și fericite, fiindcă nu le stingheresc nici un fel de sentimente de inegalitate. Sînt perfect omogene. Și într-o bună zi — da, iar ziua aceea nu e departe — vor putea să înfăptuiască fără greutate ceea ce n-au putut

Înfăptuii oamenii : unitatea universală : într-un cuvânt, societatea mondială a salamandrelor ! Atunci se va sfîrși agonია milenară a rasei omenești. Pe planeta noastră nu va mai fi loc pentru cele două tendințe care încearcă să stăpînească universul. Una trebuie să cedeze. Și acum stăm să vedem care va fi aceea !

Astăzi trăiesc pe tot globul circa douăzeci de miliarde de salamandre civilizate, adică aproximativ de zece ori mai mult decît toți oamenii la un loc : de aceea, dintr-o necesitate biologică și o logică istorică implacabilă, salamandrele, fiind impilate, trebuie să se elibereze ; fiind omogene, trebuie să se unească ; devenind cea mai mare putere pe care a văzut-o pămîntul cîndva, vor trebui să preia conducerea lumii.

Credeți că vor fi atît de nebune ca, după aceea, să cruțe omul ? Credeți că vor repeta greșeala lui istorică de a robi popoarele, clasele înfrînte, în loc să le nimicească ? Greșeala pe care a făcut-o creînd din egoism mereu alte diferențe între oameni, pentru ca mai tîrziu să încerce să le înlăture din mîrinimie și idealism ?

Nu ! Salamandrele nu vor tolera acest non-sens istoric ! declară negru pe alb Wolf Meynert. Și nu-l vor tolera fiindcă vor ține seamă de avertismentele mele ! Vor moșteni întreaga civilizație omenească ! Vor lua de-a gata tot ce-am făcut și am încercat să facem vrînd să stăpînim lumea ! Dar dacă vor dori să ne preia și pe noi o dată cu această moștenire, n-ar face decît să-și taie singuri, cum se spune, craca de sub picioare.

Dacă vor să-și păstreze omogenitatea, trebuie să se descotorosească de oameni. Dacă n-o vor face, mai devreme sau mai tîrziu le vom infecta prin spiritul nostru atît de distructiv în duplicitatea lui de a crea diferențe și de a suferi de pe urma lor. Dar de asta să nu ne temem ! De acum înainte nici o creatură care va continua istoria omului nu va mai repeta demența, actul de sinucidere al omenirii !

Fără îndoială că lumea salamandrelor va fi mai fericită decît lumea oamenilor ; va fi unitară, omogenă și condusă de aceleași idei. O salamandră nu se va deosebi de altă salamandră prin limbă, idei, credință religioasă

sau standard de viață. Între ele nu vor fi diferențe de cultură sau de clasă ; vor fi conduse exclusiv de diviziunea muncii. Nimeni nu va fi stăpîn sau sclav, fiindcă toți vor sluji Marea Unitate a Salamandrelor, care va fi stăpînitorul, patronul și dirigitorul lor spiritual.

Va exista un singur popor, cu un singur nivel. Va fi o lume mai bună decît a noastră. Va fi singura Lume Nouă fericită cu puțință. Deci, să-i cedăm locul ! Omenirea muribundă n-are altceva de făcut decît să-și grăbească sfîrșitul, alegîndu-și o moarte sublimă prin tragicul e. Dar și aceasta, cît mai e timp.

Am redat aici ideile lui Wolf Meynert într-o formă cît mai accesibilă, conștienți fiind că au pierdut din această cauză mult din profunzimea și eleganța de exprimare a autorului, care la timpul lui a fascinat întreaga Europă și mai ales tineretul. Pentru că în special tinerii au primit cu entuziasm credința în prăbușirea și sfîrșitul omenirii ce va să vie. E drept că, din anumite considerente și de teama unor consecințe politice, guvernul imperial a interzis doctrina Marelui Pesimist, iar Wolf Meynert a trebuit să se refugieze în Elveția. Cu toate acestea, lumea cultă și-a însușit teoria lui despre apusul omenirii, iar lucrarea sa (cuprinzînd 632 de pagini) a fost tipărită în toate limbile, fiind răspîdită în multe milioane de exemplare și printre salamandre.

X DA SEMNALUL DE ALARMĂ

Poate că manifestul avangărzii artistico-literare din marile centre culturale cu deviza *Vivat salamandrele!* a fost tot o consecință a profeticeii lucrări a lui Meynert. Viitorul e al salămandrelor. Salamandrele au adus cu ele o adevărată revoluție culturală. Chiar dacă nu au n artă a lor, cel puțin nu sînt impovărate de idealuri flupite, de tradiții uscate și prăfuite, de toate vechiturile școlărești plictisitoare și mucedde care se numesc poezie, muzică, arhitectură, filozofie și, în general, cultură — vorbe senile, pe care numai cînd le auzi ți se întorc mațele pe dos. Cu atît mai bine dacă pînă acum n-au digerat arta umană, care e depășită! Le vom făuri noi o artă nouă. Noi, tinerii, croim drumul salamandris-mului mondial; noi vrem să fim primele salamandre, noi sîntem salamandrele de mîine!

Astfel s-a născut tînăra mișcare poetică a salamandrinilor, astfel a apărut muzica tritonă (tritonică¹) și pictura pelagică, inspirată din universul morfologic al meduzelor, corailor și altor vietăți marine.

Opera tehnică de nivelare realizată de salamandre a fost declarată un mare izvor de frumusețe monumentală.

¹ Adică cu trei tonuri, prin analogie cu gama pentatonică (n. r.).

Ne-am săturat pînă peste cap de natură ! clamau unii. Vrem țărniuri simple de beton în locul vechilor promontorii roase de ape. Romantismul a murit : viitoarele continente vor avea contururi rectilinii și se vor transforma în triunghiuri și paralelograme ; în locul lumii vechi, geologice, trebuie să întronăm o lume geometrică. Pe scurt, o revoluție în toată legea, un adevărat salt al progresului, alte senzații, o cotitură în cultură. Mai tîrziu, cei care neglijaseră să între la vreme în mișcarea salamandrină constatară cu amărăciune că pierduseră trenul, drept care se răzbunară, predicînd omenirii neîntinute întoarceri la om, la natură și alte asemenea lozinci reacționare.

La Viena un concert de muzică tritonă a fost fluierat, în Salonul Independentilor de la Paris un necunoscut a ciopîrțit cu briceagul un tablou pelasg numit *Capriccio en bleu*. Pe scurt, salamandrismul era într-o ascendență neîntreruptă, impetuoasă și triumfătoare.

Nu lipseau, bineînțeles, nici unele voci reacționare, care se puneau de-a curmezișul „modei salamandrine”, cum i se mai spunea. Cel mai revelator în privința asta a fost un pamflet anonim apărut în Anglia sub titlul *X dă semnalul de alarmă*.

Broșura a atins un tiraj remarcabil. Identitatea autorului ei n-a fost însă niciodată dezvăluită : multă lume credea că fusese scrisă de o înaltă față bisericească, avîndu-se în vedere faptul că în limba engleză X e o prescurtare a lui Hristos.

În primul capitol scriitorul încearcă să schițeze o statistică a salamandrelor, scuizîndu-se totodată pentru caracterul aproximativ al cifrelor prezentate. Numărul total al salamandrelor, după această statistică sumară, ar fi fost între șapte și douăzeci de ori mai mare decît al tuturor oamenilor de pe glob.

La fel de nesigure sînt cunoștințele noastre în ce privește fabricile, sondele de petrol, plantațiile de alge, fermele de țipari, forța motrică folosită și alte surse

naturale pe care le au salamandrele sub apă : nu dispunem nici măcar de date aproximative relativ la capacitatea de producție a industriei salamandrelor : apoi, nu știm mai nimic despre armamentul de care dispun.

Ceea ce știm e că, în ceea ce privește consumul de metale, piese de schimb, explozivi și numeroase chimicale, salamandrele depind de oameni : dar statele păstrează cel mai strict secret asupra sortimentelor de arme și a celorlalte produse pe care le furnizează acestor animale. E foarte suspect ce anume produc de fapt salamandrele în adâncurile mărilor din materiile prime și din semifabricatele pe care le cumpără de la oameni. Sigur e doar faptul că ele nu doresc să aflăm lucrul acesta. În ultimii ani au murit înecați sau asfixiați pe fundul mării atîția scafandri, încît pierderea lor nu mai poate fi pusă pe seama întîmplării. Iată un indiciu alarmant, atît din punct de vedere industrial, cît și militar.

E totuși greu de închipuit, continuă X în paragrafele următoare, ce-ar putea sau ce-ar dori salamandrele să lu de la oameni. Pe uscat nu pot trăi și, în general, nu le putem împiedica să trăiască în apă cum vor. Mediul nostru de viață e complet deosebit de al lor, și asta pe vecie.

E drept că le cerem să presteze anumite munci, dar în schimb le hrănim și le dăm materii prime și semifabricate, pe care, fără noi, nu le-ar putea produce. De exemplu, metale. Chiar dacă între noi și salamandre nu există nici un motiv concret de neînțelegere, dăinuie totuși, aș putea spune, un antagonism metafizic. Antagonismul dintre făpturile pămîntului și făpturile adîncurilor (*abissale*). Dintre creaturile nopții și creaturile zilei. Dintre bulboanele întunecoase ale apelor și pămîntul uscat, luminos. Granîța dintre apă și uscat e mai precisă decît se crede și sîntem vecini : apele lor ne scaldă pămîntul. Am putea să trăim în vecii vecilor în condiții optime unli fără alții, schimbînd între noi doar anumite produse și prestîndu-ne anumite servicii.

E greu să scapi însă de sentimentul apăsător că, probabil, lucrurile n-ar putea merge așa la infinit. De ce ? Precis n-am putea spune, dar acest sentiment există, e ceva ca o intuiție că, odată și odată, apele se vor ridica împotriva pământului, ca să dezlege întrebarea : care pe care ?

Cu aceasta recunosc că teama mea este într-un fel irațională, spune mai departe X. Și aș fi foarte liniștit dacă salamandrele ar veni cu anumite pretenții. Cel puțin s-ar putea negocia cu ele, am putea ajunge la diverse concesi, contracte și compromisuri. Dar tăcerea lor e sinistă. Această tăcere de neînțeles mă sperie. Ar putea, de pildă, să ne ceară anumite avantaje politice. Ca să fim dreapți, legislația salamandrelor e, în toate statele, cam învechită și nedemnă pentru niște creaturi atât de civilizate și de impunătoare din punct de vedere numeric. Ar fi bine să li se reglementeze ceva mai avantajos drepturile și obligațiile ce le revin. S-ar putea examina chiar posibilitatea unei autonomii a salamandrelor. Pe de altă parte, ar fi just să li se amelioreze condițiile de lucru și de salarizare. Soarta li s-ar putea îmbunătăți în multe privințe dacă ar cere-o. Apoi le-am mai face unele concesi bazate pe un sistem de compensații. Cel puțin, așa am câștiga timp. Dar salamandrele nu cer nimic. Își măresc doar randamentul în muncă și comenzile. A venit ziua să ne punem în sfârșit întrebarea : unde vom ajunge ? Cîndva se vorbea de pericolul galben, negru sau roșu... Dar galbenii, negrii și roșii erau oameni, și oamenii, oricum, putem măcar să ne închipuim ce vor. Și totuși, chiar dacă nu știm cum și de ce va fi omenirea silită să lupte, măcar să avem clară ideea că, dacă de o parte vor fi salamandrele, de partea cealaltă va sta omenirea *întreagă* !

Oamenii împotriva salamandrelor ? Da, a sunat ceasul să punem problema aceasta ! Fiindcă sincer vorbind, orice om normal urăște instinctiv salamandrele, ele îi inspiră aversiune și teamă. Peste toată omenirea s-a lăsat din fel de umbră înghețată de groază.

Ce înseamnă această groază nebună după plăceri; această sete nestinsă de distracții și voluptăți, orgiile și dezmățul care au pus stăpînire azi pe tot pămîntul? Nu e ceva asemănător cu abdicarea morală din anii ce-au premers năruirea imperiului roman sub năvălirea barbarilor? Să nu credeți că e vorba de rezultatul prea buneii noastre stări materiale, pentru că în toate acestea se ascunde frica, o frică asupra căreia planează, implacabile, haosul și ruina!

Să mai golim o dată cupa, pînă nu va fi prea tîrziu! Ce rușine, ce chin! Se pare că Dumnezeu, dintr-o milă cruntă, a lăsat popoarele și clasele să se destrăbăleze și să-și apuce pe calea pierzaniei. Vreți să citiți înflăcăratele cuvinte *Mane, tekel, fares*¹ scrise peste bucuriile spirituale ale lumii? Priviți firmele cu litere de foc ce șerpuiesc toată noaptea pe zidurile cetăților desfrîinate și păcătoase!

În privința asta noi, oamenii, nu ne deosebim de salamandre: și noi trăim mai mult noaptea decît ziua.

Și măcar de n-ar fi atît de mediocre, atît de revoltător de mediocre! exclamă X cu ciudă.

Da, de bine de rău au o oarecare cultură. Dar datorită acestei culturi au ajuns și mai mărginite, pentru că și-au însușit din civilizația omenească numai ce a fost mediocre, util, mecanic, stereotip. Stau pe lîngă omenire ca *famulus* Wagner² pe lîngă Faust, învață din aceleași cărți din care a învățat atît de umanul Faust, dar se mulțumesc cu ceea ce găsesc în ele și nu le roade nici o îndoială.

Și ce e mai îngrozitor e că această șleahță de școlari ai mediocrității civilizate au multiplicat acest prototip docil, tembel, mulțumit de sine și cu o cultură medio-

¹ Aluzie la legenda biblică, după care ultimul rege al Babilonului, Balthazar, a văzut într-o noapte de orgie, scrise pe pereți de o mîină misterioasă, cuvintele *Mane, tekel, fares*, tălmăcite de profetul Daniel ca o prevestire dumnezeiască a pieirii monarhului (n. r.).

² Învățăcelul lui Faust din celebra operă a lui Goethe, tipul personajului scolastic (n. r.).

cră în milioane și miliarde de exemplare identice ! Ba, nu greșesc ! Ce e mai îngrozitor e că au un succes atât de mare !

Au învățat să numere și să minuiască mașinile și au devenit stăpîni lumii. Au izgonit din civilizația umană tot ce nu e practic, tot ce ține de artă, fantezie sau tradiție, eliminînd din ea tot ce era omenesc, ca să rămînă doar partea pur utilitară, tehnică și aplicată. Și această lamentabilă parodie a civilizației omenesti o duce splendid : face minuni tehnice, renovează bătrîna noastră planetă, ajungînd chiar să fascineze omenirea. Faust va învăța de la elevul și sluga sa secretul succesului și al mediocrității. Dacă omenirea nu se va încheșta cu salamandrele într-o luptă istorică pe viață și pe moarte, se va salamandriza inevitabil și ea. În ceea ce mă privește, conchidea *X* melancolic, aș alege prima soluție.

Deci, *X* dă semnalul de alarmă, continua autorul anonim. Mai putem încă rupe acest cerc rece, vîscos, ce ne strînge pe toți. Trebuie să scăpăm de salamandre ! Sînt prea multe. Sînt înarmate și pot să întoarcă împotriva noastră materialul de război de care dispun și despre a cărui forță totală nu știm aproape nimic. Dar pentru noi, oamenii, o primejdie și mai mare decît numărul și puterea lor este suficiența triumfală, îmbătată de succes, de care dau dovadă. Nu știu de ce să ne temem mai mult : de civilizația pe care ne-au furat-o sau de cruzimea lor animalică, vicleană și rece ; dar acestea două la un loc alcătuiesc ceva înspăimîntător, de neînchipuit, aproape diabolic.

În numele culturii, în numele creștinătății și al omenirii, trebuie să scăpăm de salamandre !

Și anonimul apostol încheia strigînd :

**VOI, OAMENI SMINTIȚI, CE SÎNTEȚI, ÎNCETAȚI
ODATĂ DE A MAI HRĂNI SALAMANDRELE !**

Nu le mai dați de lucru, concediați-le, lăsați-le să plece unde vor, unde să se hrănească singure, ca toate celelalte vietăți ale apelor !

Natura însăși își corectează excesele ! Numai de n-ar continua oamenii, istoria și civilizația umană să lucreze pentru salamandre !

Nu mai procurați arme salamandrelor ! Întrerupeți livrările de metale și explozibile ! Nu le mai trimiteți mașini și semifabricate produse de mîna omului ! Nu mai dați tigrilor colți, șerpilor venin ! Nu mai zgîndăriți vulcanii ! Nu le mai lăsați să sape diguri sub apă ! Opriți livrările pe toate mările, puneți salamandrele în afara legii, aruncați anatema asupra lor și excludeți-le din lumea noastră !

SĂ FIE CREATĂ LIGA IMPOTRIVA SALAMANDRELOR !

Toată omenirea să fie gata să-și aperc viața cu armele în mînă ; să se convoace la îndemnul Ligii Națiunilor, al regelui Suediei sau al papei de la Roma conferința tuturor statelor civilizate, ca să se încheie o Uniune Universală sau măcar o Asociație a tuturor popoarelor creștine împotriva salamandrelor !

Astăzi, în acest moment de grea cumpănă, sub presiunea îngrozitoare a pericolului pe care-l reprezintă aceste vietăți și a răspunderii ce revine omenirii, s-ar putea înfăptui ceea ce n-a putut să se înfăptuiască după cel dintîi război mondial, în ciuda nesfîrșitelor jertfe omenești, și anume crearea Statelor Unite ale Lumii.

Dă, doamne ! Dacă se va putea ajunge aci, atunci salamandrele n-au apărut zadarnic. Înseamnă că ne-au fost trimise de dumnezeu !

Acest pamflet patetic a avut un mare ecou în toată lumea. Doamnele mai în vîrstă erau de acord cu faptul că morala decăzuse ca niciodată. Pe de altă parte, rubricile economice arătau că, dimpotrivă, livrările pentru salamandre nu puteau fi limitate, întrucît ar fi cauzat o mare scădere a producției și o criză puternică în multe sectoare ale industriei umane. Apoi agricultura, la rîndul

ei, nu putea să nu țină seama de cantitatea enormă de porumb, cartofi și alte produse agricole care alcătuiau hrana acestor animale ; dacă numărul salamandrelor ar scădea, prețurile alimentelor ar scădea și ele vertiginos, iar țăranii ar ajunge în săpă de lemn.

Cît privește înființarea unei Ligi a Națiunilor împotriva salamandrelor, toți factorii politici serioși au obiectat că ar fi o acțiune inutilă, întrucît, pe de o parte, avem o Ligă a Națiunilor, iar pe de alta, există Convenția de la Londra, prin care puterile maritime și-au luat obligația de-a înarma salamandrele cu material greu de război. Nu-i ușor, bineînțeles, să ceri unui stat să renunțe la înarmare. De unde știi că altă putere maritimă nu-și înarmează pe ascuns salamandrele, ridicîndu-și potențialul de război în dauna vecinilor ? La fel, nici un stat sau continent nu-și poate obliga salamandrele să se mute în altă parte ; dacă nu de altceva, ci doar pentru că prin aceasta ar crește enorm atît debușeul industrial și agricol, cît și potențialul militar al altor state sau continente. Obiecții de acest gen, obiecții pe care orice om cu scaun la cap trebuie să le admită ca juste, au fost destule.

Cu toate acestea, pamfletul *X dă semnalul de alarmă* a avut un efect incalculabil. Aproape în toate țările au apărut Mișcări contra salamandrelor, s-au înființat Asociații pentru combaterea salamandrelor, Cluburi antisalamandrine, Comitete pentru apărarea omenirii, și multe alte organizații de acest soi. Delegații salamandrelor la Geneva au fost insultați cînd s-au prezentat la cea de a o mie două sute treisprezecea ședință a Comisiei pentru studierea problemei salamandrelor.

Pereții țărcurilor de pe țărmurile mării au fost acoperiți de sus și pînă jos de lozinci cu un conținut neobișnuit de violent, ca : *Moarte Salamandrelor ! Afară cu Salamandrele !* Nici o salamandră nu mai cuteza să scoată capul din apă în timpul zilei. Și totuși salamandrele n-au înaintat nici un protest, n-au trecut la nici o acțiune de represalii.

Au rămas pur și simplu invizibile, în orice caz ziua, și oamenii care se chiorau printre ulucile țarcurilor nu vedeau decît marea nesfîrșită, nepăsătoare vuind. *

„Ia te uită, bestiile, spuneau ei cu ură, n-au nici măcar curajul să scoată nasul afară !“

Și în acalmia aceasta nepăsătoare s-a produs deodată așa-numitul

CUTREMUR DIN LOUISIANA

CUTREMUR ÎN LOUISIANA

În ziua aceea — era 11 noiembrie, pe la ora unu noaptea — la New Orléans s-a produs un cutremur puternic. Cîteva case din cartierele negrilor s-au dărîmat. Cuprinși de panică, oamenii au ieșit pe străzi, dar cutremurul nu s-a mai repetat ; a urmat însă un ciclon scurt, o vijelie fantastică, însoțită de un muget lung, s-au spart ferestrele și au fost smulse streșinile caselor de pe ulicioarele negrilor ; cîteva zeci de oameni au fost omoriți ; după aceea a început să cadă o ploaie torențială cu noroi.

În timp ce pompierii din Orléans se grăbeau să dea ajutor cartierelor mai greu încercate în urma sinistrului, din Morgan City, Plaquemine, Baton Rouge și Lafayette soseau la centru mereu alte telegrame :

S O S ! Trimiteți echipe de salvare ! Sintem pe jumătate distruși de cutremur și ciclon ; digul Mississippi amenință să se rupă ; trimiteți imediat geniști, ambulanțe și toți bărbații în stare de muncă !

Din Fort Livingston a sosit doar o telegramă laconică :
Halo, și la voi e cutremur ?

După asta a sosit o telegramă din Lafayette :

Atențiune ! Atențiune ! Cea mai greu atinsă este New Iberia. Se pare că legăturile dintre Iberia și Morgan City au fost întrerupte. Trimiteți ajutoare !

Între timp se telefonează de la Morgan City :

Nu putem lua legătura cu New Iberia. Se pare că șoseaua și liniile ferate au fost tăiate. Trimiteți vase și

avioane la Vermillion Bay ! Nouă nu ne trebuie nimic. Avem aproximativ treizeci de morți și o sută de răniți.

Apoi sosi o telegramă din Baton Rouge :

Sîntem informați că New Iberia e cea mai atinsă. Ingrijii-vă mai ales de New Iberia ! Aici trimiteți numai lucrători, dar repede, altminteri ni se dărimă digurile !

Alta :

Allo, allo, Shreveport, Natchitoches, Alexandria ! Trimiteți trenuri sanitare în New Iberia ! Allo, allo, Memphis, Winona, Jackson ! Trimiteți trenuri via Orléans ! Toate mașinile transportă oameni înspre digul Baton Rouge.

Sau :

Allo, aici, Pascagoula ! Avem cîțiva morți. Avem nevoie de ajutor.

Între timp, mașinile pompierilor, ambulanțele și trenurile sanitare plecaseră în direcția Morgan City-Patterson-Franklin. După ora patru dimineața a sosit prima știre mai precisă. Calea ferată între Franklin și New Iberia e inundată la șapte kilometri vest de Franklin ; se pare că în punctul acela, din cauza cutremurului, se produsese o crăpătură adîncă plină cu apă, care se întindea pînă la Vermillion Bay. Atît cît s-a putut constata în primul moment, crăpătura avansa de la Vermillion Bay în direcția est-nord-est, aproape de Franklin, unde cotea spre nord și da în Grand Lake, după linia Plaquemine-Lafayette, ca să se sfîrșească în lacul vechi ; a doua ramură a crăpăturii unea Grand Lake spre vest cu lacul Napoleonville. Întinderea totală a prăbușirii era de aproximativ optzeci de kilometri, iar lățimea ei de doi pînă la unsprezece kilometri. Se pare că acolo fusese epicentrul cutremurului. Numai printr-o fericită întîmplare crăpătura aceasta n-a atins centrele cu populație densă.

Cu toate acestea, pierderile de vieți omenești erau probabil importante. La Franklin a căzut, sub formă de ploaie, un strat de 60 cm. de noroi, iar la Patterson de 45 cm. Oamenii din Atchafalaya-Bay povestesc că în timpul cutremurului marea s-a retras aproape cu trei kilometri după

care a năvălit înspre țărm sub formă de valuri înalte de treizeci de metri. Sînt temeri că pe țărm s-au înecat numeroase persoane. Cu New Iberia încă n-au fost restabilite legăturile.

Între timp, trenul expediției din Natchitoches ajunsese la New Iberia ; primele știri, trimise pe cale ocultă prin Lafayette și Baton Rouge, erau înspăimîntătoare. Cu cîțiva kilometri înainte de New Iberia trenul n-a mai putut înainta, linia fiind împotmолită. Fugarii povesteau că la vreo doi kilometri est de oraș erupsese un vulcan, care scupase dintr-o dată o masă uriașă de noroi rece. Se spunea că orașul New Iberia a dispărut sub această avalanșă de nămol.

Mergem mai departe prin ploaia neîntreruptă ; abia mai putem înainta. New Iberia nu răspunde ; legăturile încă n-au fost restabilite.

Concomitent sosesc știri din Baton Rouge :

La digurile de pe Mississippi lucrează cîteva mii de oameni stop măcar dacă ar înceta să plouă stop ne trebuiesc tîrnăcoape, lopeți, camioane, oameni stop trimitem ajutor la Plaquemine stop rîșoșii au luat apă la galoși.

Telegramă din Fort Jackson :

— la unu și jumătate dimineața un val gigantic a spulberat zeci de case stop nu știm ce-a putut să fie stop șaptezeci de oameni au fost măturați cu el stop abia acum reparat aparatul stop biroul poștal de asemeni distrus stop telegrafiați ce s-a întîmplat telegrafist fred dalton stop transmiteți domnișoarei minni lacoste n-am pătît nimic stop scrîntit doar mîna stop apa luat hainele stop bine că am reparat aparatul okey fred —

Din Porto Eads a sosit telegrama cea mai scurtă :
avem morți stop burywood înghițit total de mare — — —

În vremea aceasta — era în jurul orei opt dimineața — s-a întors primul avion trimis deasupra ținuturilor sinistrate. Toată coasta de la Port Arthur (Texas) pînă

dincolo de Mobile (Alabama) fusese înecată peste noapte de un val enorm ; pretutindeni se văd case distruse sau deteriorate. Louisiana de sud-est (de la șoseaua Lake Charles—Alexandria—Natchez) și Mississippi de sud (pînă la linia Jackson—Hattiesburg—Pascagoula) sînt acoperite de nămol. La Vermillion-Bay a apărut un nou golf, larg cam de trei pînă la zece kilometri, mergînd în zigzag spre interiorul țării ca un fiord lung, pentru a ajunge pînă dincolo de Plaquemine. Se pare că New Iberia a fost greu încercată. Se văd oameni răscolind nămolul ce acoperă casele și drumurile. Nu s-a putut ateriza. Cele mai grele pierderi de vieți omenești se pare că sînt pe țărmul mării. În dreptul portului Point-au-Fer s-a scufundat un vapor, probabil mexican. La Chandeleur Islands marea e acoperită de epave. Ploaia a încetat în tot ținutul. Vizibilitatea e bună.

Prima ediție specială a ziarelor new-orléaneze a ieșit în ziua aceea, bineînțeles, abia după ora patru dimineața. Peste zi au apărut o mulțime de ediții speciale, aducînd mereu alte și alte amănunte. Către ora opt dimineața gazetele publicară și fotografii înfățișînd priveliști din regiunile sinistrate, precum și harta noului golf. La opt și jumătate publicară un interviu al cunoscutului seismolog doctor Wilbur R. Brownell de la Universitatea din Memphis, în legătură cu cauzele cutremurului de pămînt din Louisiana.

Deocamdată nu putem să tragem concluzii definitive, declara ilustrul savant, dar se pare că aceste cutremure nu au nimic comun cu activitatea vulcanică, pînă acum foarte vie în zona vulcanică a Mexicului central, care se află în imediata apropiere a regiunii sinistrate. Cutremurul de pămînt de astăzi e probabil mai degrabă de origine tectonică, fiind adică provocat de presiunea unor mase muntoase — dintr-o parte, de Munții Stîncoși și Sierra Madre, iar din cealaltă de masivul Apalachian — exercitate asupra depresiunii întinse a golfului, care se prelungește în vastul șes ce însoțește cursul inferior al fluvîului Mississippi. Crăpătura de la Vermillion-Bay este o fisură nouă și relativ nefînsemnată, un episod mărunț al prăbușirii geologice, care a dus la formarea Golfului Mexic

și a Mării Caraibelor, cu coroana Marilor și Micilor Antile, acest rest al unui lanț muntos cîndva continuu. Fără îndoială că sedimentarea din America Centrală va continua, provocînd noi cutremure, prăbușiri și fisuri; s-ar putea ca fisura de la Vermillion să nu fie altceva decît uvertura unui proces tectonic reînviat, al cărui centru e tocmai Golful Mexicului; în cazul acesta, am putea fi martorii unui uriaș cataclism geologic, prin care aproape o cincime din teritoriul Statelor Unite ar deveni fund de mare. În schimb, însă, dacă lucrurile ar ajunge aici este foarte puțin probabil — am putea să ne așteptăm ca fundul mării să înceapă să se ridice în împrejurimile Antilelor sau, mai precis, pe locurile unde străvechiul mit plasează Atlantida scufundată.

Pe de altă parte, continua celebrul savant ceva mai indulgent, nu trebuie luată în serios teama că în regiunile sinistrate ar începe o activitate vulcanică; așa-zisele cratere care au aruncat nămol nu sînt altceva decît erupția gazelor din mil, erupție care a produs probabil fisura de la Vermillion. N-ar fi exclus ca în aluviunile de pe Mississippi să se găsească bule enorme cu gaze subpămîntene, care în contact cu aerul pot să explodeze și să ridice sute de mii de tone de apă și mil. Pentru o lămurire definitivă, doctor W. R. Brownell repeta, bineînțeles, că mai erau necesare și alte studii.

În timp ce opiniile domnului Brownell despre cataclism alergau pe rotativele ziarelor, guvernatorul statului Louisiana primea din Fort Jackson o telegramă cu următorul conținut :

deplîngem pierderile de vieți omenești stop ne-am străduit să vă cruțăm orașele, dar nu ne-am gîndit la valurile pe care le va produce explozia stop am numărat trei sute patruzeci și șase de jertfe omenești pe toată coasta stop condoleanțele noastre stop chief salamander stop aici fred dalton oficiul poștal fort jackson stop tocmai acum au plecat de aici trei salamandre stop au venit acum zece minute la poștă să dea telegrama stop îndreptat spre mine pistoalele stop bestiile îngrozitoare plătit și fugit în apă

*sugărite de ciinle doctorului stop nu trebuiau să umble
prin oraş stop altfel nimic nou stop salutaţi minni lacoste
stop o sărută telegrafist fred dalton...*

Guvernatorul statului Louisiana dădu din cap, îngîndurat, privind telegrama aceasta.

În cele din urmă, zise :

— Glumeţ băiat, Fred Dalton ! Ce să-i mai publicăm telegrama ?

CHIEF SALAMANDER PUNE CONDIȚII

Trei zile după cutremurul din Louisiana s-a răspândit vestea unui alt cataclism, de astă dată în China. În timpul cutremurului — gigantic, însoțit de o bubuitură formidabilă — coasta marină s-a rupt la nord de Nanking, în provincia Kiang-su, la mijlocul confluenței lui Iang-tse cu vechea albie a lui Huan-ho ; pătrunzînd în această spărtură, apele mării s-au contopit cu marile lacuri Pan-jün și Hung-tsu, între orașele Hwaingan și Fugjang. Se pare că, în urma cutremurului, în dreptul orașului Nanking fluviul Iang-tse și-a părăsit matca și s-a rostogolit în direcția lacului Tai, și mai departe, spre Hang-ciu. Pierderile omenеști nu pot fi evaluate nici măcar cu aproximație. Sute de mii de oameni se refugiază în provinciile din nord și din sud. Vasele de război japoneze au primit ordin să se îndrepte spre țărmurile sinistrate.

Deși cutremurul de pămînt din Kiang-su a întrecut cu mult ca întindere catastrofa din Louisiana, i s-a acordat mai puțină atenție, lumea fiind obișnuită cu dezastrele din China ; acolo, pe cît se pare, viețile unui milion de oameni nici nu contează ; afară de asta, din punct de vedere științific era limpede că e vorba de un cutremur exclusiv tectonic, provocat de surparea unei creste submarine din arhipelagul Riu-kiu și Filipine.

Trei zile după aceea, totuși, seismografele europene înregistrară alte cutremure de pămînt, al căror epicen-

tru se afla undeva prin insulele Capo Verde. Știri mai detaliate anunțau că țărmul Senegambiei, la sud de St. Louis, se scufundase în urma puternicului cutremur de pământ. Între Lâmpul și Mboro se deschisese o prăpastie uriașă, care mergea pînă spre Merinaghen și dincolo de Waady Dimars, prăpastie ce se umpluse imediat cu apă. După declarațiile martorilor oculari, din pământ se înălțase, cu un zgomot îngrozitor, o coloană de foc și aburi, improșcînd pe o rază foarte mare un nor de nisip și pietre ; apoi marea, cu un urlet colosal, se prăvălise în prăpastia căscată. Pierderile de vieți omenești sînt neînsemnate.

Acest al treilea cutremur a stîrnit, bineînțeles, panică.

Se trezește oare activitatea vulcanică a pămîntului ?
se întrebau ziarele.

Scoarța pămîntului începe să crape

anunțau ziarele de seară. Specialiștii declară că „prăbușirea senegambează“ a fost provocată de erupția unei vene vulcanice, care se află în legătură cu vulcanul Pico de pe insula Fogo din arhipelagul Capo Verde : în anul 1847 acest vulcan era încă în activitate, dar de atunci a fost socotit stins. Cutremurul vest-african nu are deci nimic comun cu fenomenele seismice din Louisiana și din Kiang-su, acestea fiind de origină evident tectonică.

Dar oamenilor le e totuna dacă pămîntul crapă din motive tectonice sau din motive vulcanice. Fapt este că în ziua aceea bisericile gemeau de lume care se ruga. În unele ținuturi lăcașurile domnului au trebuit să rămînă deschise și noaptea.

Către ora unu după miezul nopții (era în ziua de 20 noiembrie) radioamatorii din cea mai mare parte a Europei s-au pomenit cu aparatele lor pătînd și sfîrșind de paraziți, de niște paraziți foarte puternici. Ai fi zis că o nouă stație de radio, neobișnuit de puternică, începea să lucreze. Stația emitea pe lungimea de undă de 203 Khz. Deslușeai parcă un vuiet de mașini sau de valuri, și în vuietul acela tărăgănat, nesfîrșit, se auzi deodată un glas înspăimîntător, chelălăit (toți l-au descris la fel : arțăgos,

cîrîit, parcă artificial), pe care difuzorul îl făcea să pară și mai turbat. Iar glasul acesta de broască striga miniat :

— *Hallo, hallo, hallo ! Chief Salamander speaking ! Hallo ! Chief Salamander speaking ! Stop all broadcasting, you men ! Stop your broadcasting ! Hallo ! Chief Salamander speaking*¹ !

Pe urmă alt glas, ciudat de adînc, întrebă :

— *Ready*² ? *Ready* ?

Apoi se auzi o pîrîitură, ca și cum s-ar fi făcut contactul, și un glas nefiresc, scîrîit, începu iar să țipe :

— *Attention ! Attention ! Attention ! Hallo ! Hallo ! Now*³ !

După care în tăcerea nopții se auzi o voce răgușită, obosită, totuși poruncitoare :

— Alo, voi oameni ! Atenție Louisiana ! Atenție Kiang ! Atenție Senegambia ! Regretăm victimele omenești. Nu vrem să vă provocăm jertfe inutile. Vă cerem doar să evacuați coastele marine în punctele pe care vi le vom indica. Dacă vă veți conforma dispozițiilor noastre, veți înlătura dezastre regretabile. Pe viitor vă vom anunța cu cel puțin cincisprezece zile înainte în ce regiune ne vom lărgi mările. Pînă în prezent am făcut numai experiențe tehnice. Explozibilele voastre s-au dovedit a fi excelente. Vă mulțumim. Alo, voi oameni ! Păstrați-vă calmul ! Nu avem nimic împotriva voastră. Dar ne trebuie apă, cit mai multă apă, și țărături, și locuri cu apă scăzută, ca să putem trăi. Sîntem prea multe. Nu mai avem destul loc pe coastele voastre. De aceea trebuie să vă sfărîmăm continentele. Din ele vom face numai insule și golfuri. Astfel, lungimea țărmurilor din toată lumea se va mări de cinci ori. Vom construi lacuri noi. Nu putem trăi în adîncul mării. Avem nevoie de continentele voastre ca material de umplură, pentru nivelarea adîncurilor. Nu vă purtăm duș-

¹ Alo, alo, alo ! Vorbește Salamandra Șefă ! Alo ! Vorbește Salamandra Șefă ! Oameni, întrerupeți-vă emisiunile de radio ! Întrerupeți-vă emisiunile ! Alo ! Vorbește Salamandra Șefă (în engleză în original) (n. r.).

² Gata ? (în engleză în original) (n. r.).

³ Acum ! (în engleză în original) (n. r.).

mănie, dar sintem prea multe. Vă puteți muta spre interiorul uscatului. Puteți să vă refugiați în munți. Munții vor fi dărâmați abia la urmă. Voi ne-ați emancipat. Voi ne-ați răspândit în toată lumea. Suportați acum consecințele. Vrem să ne înțelegem cu binele. Dați-ne oțel pentru sfredelele și tirnăcoapele noastre ! Dați-ne explozibile, torpile ! Lucrați pentru noi ! Fără voi nu vom putea disloca vechile continente. Alo, voi oameni, în numele tuturor salamandrelor din lume, Chief Salamander vă oferă să colaborați cu ea. Veți lucra alături de noi la distrugerea lumii voastre. Vă mulțumim.

Glasul obosit și răgușit tăcu. Nu se mai auzi decît o hiriială, un vuiet lung de mașini sau de talazuri ce se rostogolesc.

— Alo, alo, voi oameni ! răsună din nou în căștile și difuzoarele radio-amatorilor glasul chelălăit. Urmează un program de muzică ușoară. Transmitem, imprimat pe discuri, *Marșul Tritonilor* din marele film de aventuri *Poseidon*.

Ziarele, bineînțeles, au considerat apelurile acestui post de radio nocturn drept „o glumă grosolană și de prost gust”, drept emisiuni „clandestine” ; totuși milioane de oameni au așteptat noaptea următoare la aparatele lor, să audă din nou acel glas înfiorător, repezit, chelălăit. La ora unu fix începu iar să vorbească, acompaniat de același vuiet enorm și de un fel de plescăituri :

— *Good evening, you people* ! ! cînt vesel. Mai întîi vă transmitem pe discuri *Salamander-Dance*, din opereta noastră *Galathea*.

Cînd încetă muzica aceea, stridentă și obscenă, se auzi din nou vocea monstruoasă care rosti, într-un fel de lătrat vesel :

— Alo, voi oameni ! În momentul acesta am torpilotat vasul de linie *Erebus*, care intenționa să ne distrugă postul de emisie din Oceanul Atlantic. Echipajul s-a înecat. Alo, chemăm guvernul britanic ! Vasul *Amenhotep*, portul Port Said, a refuzat să ne predea în portul nostru Makallah explozibilele comandate. Pretind că au primit ordin să

¹ Bună seara tuturor ! (în engleză în original) (n.r.).

oprească orice livrare de explozibil. Vasul a fost, bineînțeles, scufundat. Sfătuim guvernul englez ca pînă mîine dimineață să anuleze prin radio acest ordin; în caz contrar, vasele *Winnipeg*, *Manitoba*, *Ontario* și *Quebec*, care se îndreaptă spre Liverpool încărcate cu grîne, vor fi scufundate. Alo; chemăm guvernul francez! Rechemăți crucișătoarele care se îndreaptă spre Senegambia! Trebuie să ne mai lărgim acolo noul golf creat. Chief Salamander mi-a ordonat să exprim ambelor guverne voința sa fermă de a stabili cu ele legături cît mai amicale. Buletinul de știri s-a terminat. Ascultați acum, imprimat pe discuri, cîntecul vostru *Salamandria*, vals erotic.

A doua zi după-amiază, la sud-vest de Mizen Head, au fost scufundate vasele *Winnipeg*, *Manitoba*, *Ontario* și *Quebec*. Un val de groază s-a abătut asupra lumii. Seara B.B.C. ¹-ul anunța că guvernul maiestății-sale a dat dispoziție să se oprească orice livrări de alimente, produse chimice, mașini, arme și metale destinate salamandrelor.

Noaptea, la ora unu, la radio lătra o voce supărată:

— *Hallo, hallo, hallo! Chief Salamander, speaking! Hallo! Chief Salamander is going to speak* ²!

Și deodată se auzi din nou glasul acela obosit, răgușit și artăgos:

— Alo, voi oameni! Alo, voi oameni! Alo, voi oameni! Credeți că ne vom lăsa înfometati? Lăsați-vă de prostii! Orice acțiune ați întreprinde, ea se va întoarce împotriva voastră! În numele tuturor salamandrelor din lume, chemi Marea Britanie! Din acest moment declarăm blocada totală a insulelor britanice, cu excepția statului liber al Irlandei. Închidem Canalul Mîneei. Închidem Canalul de Suez. Închidem Strîmtora Gibraltar pentru toate vasele. Închidem toate porturile britanice. Toate vasele britanice, pe orice mare s-ar afla, vor fi torpilate. Alo, Germania! Rectificăm comanda! Dați-ne o cantitate de zece ori mai mare de explozibil! Predați imediat loco la depozitul principal *Skagerak*! Alo,

¹ Postul de radio britanic (n. r.).

² Alo, alo, alo! Vorbește Salamandra Șefă! Alo! Va vorbi Salamandra Șefă! (în engleză în original) (n. r.).

alo, Franța ! Predați grabnic comanda de torpile la fortul submarin C 3, B.F.F. și Ouest 5 ! Alo, voi oameni ! Vă avertizez ! Dacă ne limitați livrările de alimente, le vom lua singuri de pe vasele voastre. Vă dau un ultim avertisment !

Glasul obosit scăzu, scăzu pînă se preschimbă într-un fel de horcăială nedeslușită :

— Alo, Italia ! Pregătiți-vă pentru evacuarea coastei Veneția-Padova-Udine ! Vă avertizez pentru ultima oară, oameni ! Terminați cu neroziile !

Urmă o pauză lungă, în care parcă se auzi tălăzuirea rece, funebră a oceanului. Apoi glasul cel vesel și cîrîitor anunță :

— Și acum urmează, imprimat pe discuri, ultimul și răsunătorul vostru succes *Triton-Trott*.

CONFERINȚA DE LA VADUZ

Era un război ciudat, dacă se putea numi război ; fiindcă nu exista nici un stat al salamandrelor și nici un guvern, recunoscut ca atare, căruia să i se fi putut declara oficial începerea ostilităților.

Primul stat care s-a găsit în stare de război cu salamandrele a fost Marea Britanie. Imediat, din primele ore, salamandrele au scufundat aproape toate vasele engleze ancorate în porturi. Faptul fusese de neînălăturat.

Numai vapoarele care în clipa aceea se aflau în larg, mai ales cele care se îndepărtaseră mult și se aflau în punctele de maximă adincime a oceanului, au fost oarecum ferite. De pildă, a fost salvată acea parte a flotei britanice de război care scăpase de blocada salamandrelor de la Malta și se concentrase asupra depresiunii ionice. Dar și aceste unități au fost repede dibuite de submarinele mici ale salamandrelor și scufundate una după alta.

În șase săptămîni Marea Britanie pierduse patru cincimi din tonajul general al flotei sale.

John Bull ¹ și-a putut dovedi încă o dată vestita încăpăținare. Guvernul maiestății-sale n-a tratat cu salamandrele și nici n-a ridicat interdicția livrărilor.

¹ Denumire simbolică a Marii Britanii (n. r.).

„Un gentleman adevărat“, declarase premierul englez în fața întregului popor, „apără animalele, dar nu tratează cu ele.“

După câteva săptămîni, pe insulele britanice se și făcea simțită o lipsă acută de alimente. Doar copiii căpătau zilnic o bucatică de piine și câteva lingurițe de ceai sau lapte ; poporul britanic îndură această mizerie cu o bărbăție nemăîntîlnită ; o îndură chiar atunci cînd ajunse în așa hal încît își mîncă toți caii de curse. Prințul de Wales pusese mina pe coarnele plugului și trăsese prima brazdă pe terenul Royal Golf Clu-ului, unde urma să se cultive morcovi pentru orfelinele londoneze. Pe terenurile de tenis din Wimbledon fuseseră puși cartofi, iar hipodromul din Ascott se transformase într-un lan de griu.

„Facem orice sacrificii, oricît de mari, declara în parlament șeful partidului conservator, dar nu abdicăm de la onoarea britanică !“

Intrucît blocada coastelor britanice pe mare era deplină, Angliei nu-i mai rămăsese decît o singură cale de aprovizionare și de legătură cu coloniile, și anume văzduhul.

„Avem nevoie de o sută de mii de avioane !“ declară ministrul aerului. Și toată suflarea intră în slujba acestei lozinci. Se făceau pregătiri febrile pentru ca fabricile de avioane să poată ajunge la o producție de o mie de aparate pe zi. Dar guvernele celorlalte puteri europene protestară cu vehemență împotriva acestei tulburări a echilibrului aviatic, și guvernul britanic trebui să renunțe la programul lui aerian, luîndu-și obligația să nu construiască mai mult de douăzeci de mii de avioane, și asta în timp de cinci ani.

Britanicilor nu le mai rămînea, deci, decît să flămînzească mai departe sau să plătească prețuri fabuloase pentru alimentele aduse de avioanele celorlalte țări. Pîinea ajunsese la zece șilingi, perechea de șobolani la o guinee, iar cutia de icre la douăzeci și cinci de lire sterline. Pe scurt, pentru comerțul continental, pentru industria și agricultura continentală începuse o epocă de aur. Flota de război, fiind de la început scoasă din luptă, operațiile militare împotriva salamandrelor se făceau numai pe uscat și în aer. Artileria și infanteria trăgeau

cu tunurile și puștile mitraliere în apă, fără să provoace însă salamandrelor — după cit se părea — nici un neajuns. Ceva mai eficace au fost bombardamentele aeriene. Dar salamandrele răspundeau la aceste bombardamente trăgând cu tunurile lor submarine în porturile britanice, pe care le transformaseră în mormane de ruini. De la gurile Tamisei trăgeau chiar în Londra ! Marele stat-major încercă să le otrăvească, aruncând în Tamisa și în câteva golfuri bacterii, petrol și substanțe corosive. La care salamandrele răspunseră printr-o perdea de gaze toxice, lansată pe coasta engleză pe-o întindere de o sută douăzeci de kilometri.

Fusese doar o demonstrație, dar ajunse și-atît ! Guvernul britanic — pentru întîia dată în istorie — se văzu nevoit să apeleze la celelalte puteri, ca să intervină cerînd interzicerea războiului cu gaze.

În noaptea următoare se auzi din nou la radio vocea aspră, răgușită și arțăgoasă a lui Chief Salamander :

— Alo, voi oameni ! Anglia să se lase de prostii ! Dacă ne otrăviți apa, vă otrăvim aerul ! Noi nu facem decît să ne folosim de propriile voastre arme ! Nu sîntem barbari ! Nu vrem război cu oamenii ! Nu cerem altceva decît dreptul nostru la viață. Vă propunem pace. Să ne dați produsele voastre, să ne vindem pămînturile voastre ! Sîntem dispuși să vi le plătim bine ! Vă oferim chiar mai mult decît pacea, vă oferim comerțul ! Vă oferim, în schimbul pămîntului ce ni-l veți da, aur ! Alo, mă adresez guvernului Marii Britanii. Comunicați-mi prețul părții de sud al Lincolnshire-ului, pe lângă golful Wash ! Vă acord trei zile de gîndire. În acest timp încetează orice ostilități, în afară de blocadă.

În momentul acela, canonada de pe țărmul englez amuți. Amuțiră și tunurile submarine. Se lăsă o liniște stranie, aproape înspăimîntătoare.

Guvernul britanic declară în Parlament că nu are de gînd să trateze cu salamandrele.

Locuitorii din golful Wash și Lynn Deep fură preveniți că îi amenința un atac din partea salamandre-

lor și că ar fi mai bine să evacueze coasta și să se mute în interiorul țării; totuși camioanele și trenurile nu transportară decât copii și câteva femei. Toți băbații rămăseseră pe loc. Ce mai încoace și-ncolo, nu le intra în cap și pace că un englez poate să-și piardă pămîntul! La un minut după împlinirea armistițiului de trei zile căzu prima ghiulca. Era o lovitură trasă de unul din tunurile engleze ale lui Loyal North Lancashire Regiment.

În acest timp, fanfara cînta marșul regimentului, *Trandafirul roșu*. Apoi se auzi o serie de explozii interminabile. Gurile riului Nen se scufundară pînă dincolo de Wisbeck, apele golfului Wash înghițindu-le cu totul. Printre altele, pieriră în valuri celebrele ruine de la Wisbech Abbey, Holland Castle, hanul „La George și balaurul” și alte monumente istorice.

Din punct de vedere militar se făcuse tot posibilul pentru apărarea coastelor engleze.

A doua zi, guvernul britanic comunica următoarele, răspunzînd unei interpelări făcute în Parlament:

— Nu sînt excluse și alte atacuri de mai mare anvergură îndreptate împotriva teritoriului britanic. Totuși, guvernul maiestății-sale nu poate să trateze cu un dușman care nu cruță civilii și femeile! (*Aprobări.*) Astăzi nu mai e vorba de soarta Angliei, ci de soarta întregii lumi civilizate. Marea Britanie e dispusă să reflecteze asupra unor garanții internaționale care ar limita aceste atacuri groaznice barbare, ce amenință omenirea însăși.

La cîteva săptămîni după aceea, se întrunea la Vaduz o conferință, la care participau toate țările de pe glob.

Conferința fusese convocată la Vaduz, deoarece în Alpii Superioari nu exista nici o primejdie din partea salamandrelor și fiindcă acolo se refugiase, încă mai de mult, majoritatea oamenilor bogați și lumea bună din țările cu ieșire la mare. În urma unui vot unanim, conferința trecu numaidecît la rezolvarea tuturor litigiilor mondiale actuale. Mai întîi, toate țările (inclusiv Elveția, Abisinia, Afganistanul, Bolivia și alte state continen-

tele) refuzară din principiu să recunoască salamandrele ca putere beligerantă de sine stătătoare, întrucât aceasta ar fi însemnat recunoaşterea salamandrelor aflate în slujba statelor respective ca cetăţeni ai statului salamandrin, ceea ce le-ar fi creat dreptul de a avea o suveranitate deplină asupra tuturor apelor şi ţărmurilor unde vieţuiesc. Pentru acest motiv, legal şi practic, nu li se putea declara război şi nici nu se puteau exercita asupra lor alte presiuni internaţionale, fiecare avînd dreptul să dispună numai de salamandrele sale. Ar fi însemnat amestecul în treburile interne ale unor state suverane. De aceea, o acţiune diplomatică sau militară comună împotriva salamandrelor era exclusă. Statului atacat de salamandre nu i se putea da ajutor decît cel mult sub forma unui împrumut extern, în vederea organizării unei apărări eficiente.

După aceea, Anglia veni cu propunerea ca celelalte state să-şi ia măcar angajamentul de-a înceta să mai livreze salamandrelor arme şi muniţii. Propunerea fu respinsă după o matură chibzuinţă, în primul rînd fiindcă angajamentul în chestiune era cuprins mai de mult în Convenţia de la Londra ; în al doilea rînd, pentru că nu se poate interzice unui stat să-şi înarmeze salamandrele în vederea apărării coastelor sale ; în al treilea rînd, pentru că puterile maritime, e de la sine înţeles, au tot interesul să fie în bune relaţii cu „locuitorii mării” şi în consecinţă consideră nimerit „să se obţină” deocamdată de la orice măsuri care ar putea fi socotite represive ; de altfel, toate statele sînt dispuse să promită că vor livra arme şi muniţii şi statelor atacate de salamandre :

În cadrul unor dezbateri secrete a fost acceptată propunerea Columbiei, potrivit căreia Chief Salamander urma să fie invitată să-şi trimită la conferinţă un plenipotenţiar, cu care să se trateze cel puţin în mod neoficial. Reprezentantul Marii Britanii protestă cu energie împotriva acestei propuneri, declarînd că refuză să stea la un loc cu salamandrele. Pînă la urmă a fost de acord ca atîta vreme cît vor dura discuţiile cu acest pleni-

tențiar domnia-sa să invoce că, pentru motive de sănătate, se vede nevoit să stea la Engadin. Chiar în noaptea aceea s-a trimis o invitație, după codurile tuturor statelor maritime, excelenței-sale Salamandrei Șef, care era rugată să-și numească un reprezentant pe care să-l trimită la Vaduz.

Răspunsul a fost un „Da” răgusit „De data asta venim la voi, dar pe viitor delegații voștri să poștească la mine aici, în apă.” După aceea postul de radio al salamandrelor mai transmise o declarație oficială :

„Împuterniciții salamandrelor sosesc poimîine seara cu Orient-Expresul în gara Buchs.”

Pregătirile pentru primirea delegației se făcură în cea mai mare grabă. Fuseseră alese cele mai luxoase băi din Vaduz, iar un tren special aduse în vagoane-cisternă mari cantități de apă de mare, destinate căzilor plenipotențiarilor.

Seara, în gara din Buchs urma să aibă loc așa-numita primire neoficială. De față se aflau numai secretarii delegațiilor, reprezentanți ai autorităților locale, și vreo două sute de foto-reporteri și operatori de cinema. La ora șase și douăzeci și cinci de minute punct Orient-Expresul intră în stație. Din vagonul-salon coborîră, pășind pe covorul roșu întins pe peron, trei domni înalți, eleganți, însoțiți de cîțiva secretari fercheși, mondeni, cu serviete grele în mînă.

— Și salamandrele ? întrebă cineva încet. Unde sînt salamandrele ?

Din rîndul personalităților oficiale cîteva persoane pășiră nesigure în întîmpinarea celor trei domni. Atunci primul dintre ei spuse repede și cu o voce cam înăbușită :

— Sîntem delegația salamandrelor. Eu sînt profesor doctor van Dott din Haga. Sînt însoțit de *maître*¹ Rosso Castelli, avocat din Paris și de doctor Manoel Carvalho, avocat din Lisabona.

Domnil se inclinară ceremonios și se prezentară pe rînd.

¹ Maestrul (în franceză) în original) (n. r.).

— Așadar, dumneavoastră nu sînteți salamandre ! exclamă secretarul francez, scoțînd un suspin de ușurare.

— Bineînțeles că nu ! răspunse doctor Rosso Castelli. Noi sîntem avocații lor. Pardon, poate că domnii vor să filmeze...

Surizătoarea delegație a salamandrelor fu filmată și fotografiată cu cea mai mare rîvnă și în toate pozițiile.

Secretarii delegații prezenți își manifestau și ei satisfacția : „Totuși, ce tact din partea lor că au trimis oameni ca reprezentanți ! Cu oameni mai poți sta de vorbă... Unde mai pui că vor fi înlăturate anumite încercături penibile, de uzanță !”

Chiar în aceeași noapte avu loc prima ședință cu delegații salamandrelor. Pe ordinea de zi era înscrisă chestiunea modalităților de restabilire imediată a păcii dintre salamandre și Marea Britanie.

Primul se înscrise la cuvînt profesorul van Dott.

— Fără discuție — spuse el — că salamandrele au fost victimele unei agresiuni din partea Marii Britanii. Vasul de linie *Erebus*, navigînd sub pavilion englez, a atacat în largul mării vaporul radio-emîțător al salamandrelor. Amiralitatea britanică a întrerupt legăturile comerciale pașnice cu clientele noastre, interzicînd vasului *Amenhotep* să le livreze încărcătura de explozibile comandată ; în al treilea rînd, guvernul britanic, prin interzicerea oricărei livrări, a deschis blocada contra salamandrelor. În fața acestor acte dușmănoase, salamandrele nu s-au putut plînge nici la Haga, întrucît Conferința de la Londra nu le-a acordat dreptul de protest, și nici la Geneva, întrucît nu sînt membre ale Ligii Națiunilor. Nu le-a rămas deci altă cale decît a apărării directe. Cu toate acestea, Chief Salamander e dispusă să înceteze ostilitățile, desigur, cu următoarele condiții :

1. Marea Britanie să ceară scuze salamandrelor pentru prejudiciul pricinuit.

2. Să ridice interdicția livrărilor către salamandre.

3. Să cedeze salamandrelor, cu titlu de despăgubire și fără nici o altă compensație, partea cu ape scăzute

din regiunea Pandjab, ca ele să-și poată construi acolo
țarmuri și golfuri noi.

Președintele conferinței declară că va aduce la cunoș-
tință aceste condiții onoratului său coleg, reprezentan-
tului Marii Britanii, care tocmai în acel moment lipsea.

Nu s-a putut totuși reține de a-și exprima aprehen-
siunea că aceste condiții vor fi greu de acceptat ; de
altminteri e de sperat că se va găsi în cele din urmă o
ieșire din această situație, calea rămînd deschisă.

După aceea veni la rînd plîngerea Franței în ches-
tiunea coastei senegambeze, pe care salamandrele o
aruncaseră în aer, aducînd astfel prejudicii posesiunilor
coloniale franceze.

La cuvînt se înscrise reprezentantul salamandrelor,
celebrul avocat parizian, doctor Julien Rosso Castelli.

— Somitățile mondiale în specialitatea seismografiei
au afirmat că seismul din Senegambia a fost de origine
vulcanică și se datorează activității vechiului vulcan
Pico de pe insula Fogo. Am aici — strigă doctor Rosso
Castelli, bătînd cu palma în dosarul său — toate opi-
niunile lor științifice ! Dacă aveți probe că seismul din
Senegambia se datorează activității clienților mei, mă
rog ! Le aștept !

Delegatul belgian Creux : Chiar Chief Sala-
mander a dumitale a declarat că salamandrele au fă-
cut-o !

Profesor van Dotti : Declarația lui a fost neoficială.

Maitre Rosso Castelli : Sintem însărcinați de
Chief Salamander să dezmințim această alegație. Cer
consultarea unor experți care să declare dacă se poate
provoca în scoarta pămîntului, pe cale artificială, o
spărtură lungă de șaptezeci și șapte de kilometri. Pro-
pun să se facă o experiență de aceleași proporții. Atît
timp, domnilor, cit nu există astfel de probe, nu putem
să ne referim decît la activitatea vulcanică. De altfel,
Chief Salamander e dispusă să cumpere de la guvernul

francez golful marin creat prin prăbușirea coastei senegambeze, care se pretează admirabil formării unei colonii de salamandre. Sîntem împuterniciți să tratăm chestiunea prețului cu guvernul francez.

Delegatul francez, ministrul Deval : Dacă în aceasta trebuie să vedem o despăgubire a stricăciunilor provocate, putem trata.

Maitre Rosso Castelli : Foarte bine. Guvernul salamandrelor pretinde totuși ca în contractul de cumpărare să fie inclusă și regiunea Landes, de la gurile Girondei, după Bayonne, pe o întindere de șase mii șapte sute douăzeci de kilometri pătrați. Cu alte cuvinte, guvernul salamandrelor e dispus să cumpere această fișie de pămînt din sudul Franței.

Ministrul Deval (născut la Bayonne, deputat de Bayonne) : Pentru ca salamandrele să transforme acea parte a Franței într-un fund de mare ? Nu ! Niciodată ! Niciodată !

Maitre Rosso Castelli : Franța va regreta aceste cuvinte, domnule. Și asta v-o spunem astăzi, cît vă mai oferim un preț.

Sedința a fost suspendată.

În ședința următoare s-a dezbătut o propunere cu un caracter extrem de important din punct de vedere internațional. Pe scurt, se spunea ca în locul continentelor cu populație densă, a continentelor vechi și din caleafară de deteriorate, salamandrele să construiască, pentru uzul lor, noi țărături și insule. În cazul acesta, se garanta un credit important. Noile continente și insule urmau să fie apoi recunoscute ca state salamandrine, suverane și independente.

Doctor Manoel Carvalho, mare jurist din Lisboa, a mulțumit pentru această propunere, declarînd că o va transmite guvernului salamandrelor. A adău-

gat. Însă că e lesne de înțeles un fapt, și anume că făurirea de noi continente ar cere prea mult timp și ar costa mai scump decât distrugerea unui pământ vechi. „Clienții noștri au urgentă nevoie de țărături și gol-furi noi, a declarat domnia sa. Aceasta este pentru ei o chestiune de viață și de moarte. Oamenii ar face bine să primească mărinimoasa propunere făcută de Chief Salamander, cât mai e dispusă să cumpere. Altfel va lua totul cu forța. Clienții noștri au reușit să fabriceze aur din apa mării și au, deci, resurse nelimitate. Pot să vă cumpere planeta toată la un preț nu convenabil, ci pur și simplu fabulos ! Și să nu uitați că prețul lumii va scădea cu anii, mai ales dacă va mai interveni, după cum e de prevăzut, o altă catastrofă vulcanică sau tectonică, un cataclism de proporții cu mult mai mari decât acelea la care am fost martori pînă acum și care ar reduce considerabil suprafața continentelor. Astăzi puteți să mai vindeți planeta în starea în care se află în prezent. Dar cînd din tot ce-a fost nu vor mai rămîni decît niște rămășițe de munți risipiți pe întinsul oceanului, n-o să vă mai dea nimeni pe ea nici o lețcaie ! De altfel, mă aflu aici în calitate de reprezentant și de consilier juridic al samandrelor — continuă doctor Carvalho ridicînd vocea — și trebuie să le apăr interesele. Dar și eu sînt om, domnilor, și progresul omenirii mă interesează în aceeași măsură ca pe dumneavoastră. De aceea vă sfătuiesc... nu, vă implor !... vindeți continentele cît nu e prea tîrziu ! Puteți să le vindeți în bloc sau pe rînd, cu bucata, țară cu țară. Chief Salamander, ale cărei idei generoase și moderne sînt astăzi unanim cunoscute, se obligă ca la viitoarele transformări de care va avea nevoie suprafața pămîntului să crute, pe cît va fi cu putință, viețile omeniești. Scufundarea continentelor se va efectua pe rînd, astfel încît să nu se producă panică sau catastrofe inutile. Sîntem împuterniciți să deschidem negocierile fie cu onorata conferință mondială luată în totalitatea ei, fie cu fiecare stat în parte. Prezența unor juriști atît de cunoscuți ca profesorul van Dott sau ca maître Julien Rosso Castelli constituie o garanție că, alături de in-

teresele legitime ale clienților noștri, salamandrele, vom apăra mîna în mîna cu dumneavoastră ceea ce ne e atît de scump tuturor : cultura umană și binele întregii omeniri !”

Intr-o atmosferă cam apăsătoare se dădu curs altei propunerii, și anume ca salamandelor să li se îngăduie să scufunde China centrală, cu obligația de a garanta, pe veci, integritatea țărmurilor statelor europene și a coloniilor lor.

Maitre Rosso Castelli : Pe veci e cam mult ! Să zicem pe doisprezece ani.

Profesorul van Dott : China centrală nu ne satisface. Să zicem că pe lîngă ea am scufunda provinciile Nganhuei, Honan, Kiangsu, Ci-li și Föng-tien.

Reprezentantul japonez protestează împotriva cedării provinciei Föng-tien, care se află în sfera intereselor japoneze. Delegatul chinez ia cuvîntul, dar, din păcate, nu e înțeles de nimeni.

În sala dezbaterilor domnește o neliniște crescîndă. S-a făcut ora unu noaptea. În această clipă intră în sală secretarul delegației italiene, care șoptește ceva la urechea reprezentantului italian, contele Tosti. Acesta pălește, se ridică și, fără să țină seamă de faptul că delegatul chinez, doctor Ti, tocmai își expune argumentele, strigă cu o voce gîtuită de emoție :

— Domnule președinte, cer cuvîntul... Am primit tocmai știrea că salamandrele au scufundat o parte din provincia noastră venețiană, în regiunea Portogruaro !

Se lasă o tăcere funeabră ; doar delegatul chinez vorbește, vorbește mereu.

— Nu uitați că Chief Salamander v-a prevenit mai de mult ! mormăie doctor Carvalho.

Profesorul van Dott ridică mina, agitînd-o nerăbdător :

— Domnule președinte, propun să ne întoarcem la chestiunea noastră. La ordinea de zi era provincia Föng-tien. Sintem împuterniciți să oferim în schimbul ei guvernului japonez aur. Aceasta cu titlu de despăgu-

bire. Întrebarea este : ce anume oferă statele interesate clienților noștri pentru scufundarea Chinei ?

În momentul acela omenirea toată asculta noaptea la radio postul salamandrelor.

— Ați ascultat, imprimată pe discuri, *Barcarola* din *Povestirile lui Hoffmann*, chelălăi crainicul. Alo, alo ! Dăm acum legătura cu Veneția italiană !

Se auzi un muget nesfârșit, sinistru, ca de ape ce cresc...

DOMNUL POVONDRA ÎȘI IA RĂSPUNDEREA

Ce repede trece vremea ! Nici n-ai fi zis că se scurseseră atîția ani ! Toate s-au schimbat. Domnul Povondra, vechiul nostru prieten, nu mai e portar în casa lui G. H. Bondy. A ajuns acum, ca să spunem așa, un bătrînel respectabil, care poate gusta în tihnă din rodul vieții sale îndelungate și trudnice, adică din mica lui pensioară. Dar cum să-ți ajungă cele cîteva sute de coroane cu scumpetea asta, pe care a adus-o războiul ! Noroc că mai prinde omul ici, colo, cîte-un pește ! Stă în barcă cu undița în mînă, se uită și se minunează cîtă apă mai curge într-o zi și de unde tot vine și tot vine. Uneori cade cîte o albișoară, alteori un biban ; la drept vorbind, acum pește e berechet, poate fiindcă s-au mai scurtat riurile. Bibanul nu-i rău ; o fi el numai oase și o fi avînd carnea un gust amarui, de migdale, dar *madame* Povondra știe să-l gătească. Domnul Povondra habar n-are că sub bibanii doamnei Povondra încinerează de obicei tăieturile de ziar pe care odinioară le stringea și le clasa cu atîta pasiune.

E adevărat că domnul Povondra s-a lăsat de colecție de cînd a ieșit la pensie. În schimb, și-a făcut un acvarium, unde alături de peștișori de aur îngrijește scoici și salamandre micuțe. Se uită la ele ceasuri întregi cum stau nemișcate în apă sau cum ies pe malul pe care

l-a făcut cu mîna lui din piatră. Să uită la ele și da din cap, murmurînd : „Cine s-ar fi așteptat la una ca asta, femeie !”. Omul însă nu poate sta așa, fără să facă nimic. De aceea domnul Povondra s-a apucat de pescuit. „Ce să-i faci, bărbații trebuie să aibă întotdeauna cîte o treabă, gîndea îngăduitoare doamna Povondra. Mai bine așa decît să se ducă la cîrciumă și să facă politică !”

Adevărat, au trecut ani, ani nu glumă. Nici Frantik nu mai e școlarul care învăța la geografie sau flăcăiașul care rupea ciorapi umblînd după zădărnicii lumestii. Frantik e acum un domn cu scaun la cap ; slavă domnului, e funcționar la poștă ; tot i-a prins bine că a învățat la geografie cu atîta sîrguință. „Î-a mai venit și lui mîntea la cap ! gîndește domnul Povondra și-și dă drumul cu bărcuța ceva mai la vale, sub Podul Legiunii. Astăzi vine să mă ia ; e duminică și n-are serviciu. Îl sui în barcă și ne ducem colo, în sus, spre capătul Insulei Vinătorilor... Acolo cade peștele... și Frantik o să-mi povestească ce mai scrie prin ziare. Și pe urmă o să ne ducem acasă, la Vyšehrad, și nora o să vină cu amîndoi nepoții...” Domnul Povondra se lasă o clipă furat de fericirea de a fi bunic. „Așa-i la anul Marenka se duce la școală, se bucură el. Iar micul Frantik, nepotelul, cîntărește de pe acum treizeci de kilograme !”

Domnul Povondra are sentimentul puternic și adînc că totul se află, oricum, într-o bună și desăvîrșită ordine.

Uite, colo îl și așteaptă feciorul și-i face semn cu mîna. Domnul Povondra îndreaptă barca spre mal.

— Bine c-ai venit ! spune el cu glas cam hodorogit. Vezi să nu cazi în apă !

— Ai prins ceva pește ? întrebă fiul.

— Nu prea, mormăie tatăl. Mergem în sus, vrei ?

E o frumoasă după-amiază de duminică. Nu-i încă ceasul la care se întorc acasă nebunii și trîntorii care au pierdut vremea la fotbal și la alte năzbîtii de-astea. Praga e pustie și liniștită : cei cîțiva oameni care se plimbă cuminți, unii după alții, pe chei și pe pod, nu

se grăbesc. Merg ca lumea, domni, potoliți. Mai sînt și oameni cumsecade, așezați, care nu fac baie în văzul lumii și nu-și bat joc de pescarii de pe malul Vltavei.

Pe tata Povondra îl cuprinde iarăși acel sentiment bun și adînc de ordine.

— Ei, ce mai scrie prin ziare ? întrebă el cu severitate paternă.

— Mai nimic, tăticle, răspunde feciorul.

— Citesc aici că salamandrele ar fi scormonit pămîntul pînă la Dresda. Așadar, i-au înghițit și pe nemți ! constată bătrînul. Știi, Frantik, nemții ăștia erau un popor tare ciudat. Învățat, dar ciudat ! Eu am cunoscut un neamț... șofer la o fabrică... era cam din topor. Dar mașina, ce-i al lui, o ținea lună ! Ei, care va să zică, așa, dispăru și Germania de pe harta lumii ! oftă domnul Povondra. Și ce nebunii mai făceau ! Erau dați dracului ! Numai armată și militarie la cataramă ! Da de unde, salamandrelor nu le ajunge nici Germania ! Știi, eu le cunosc bine pe salamandrele astea. Îți amintești cînd am fost cu tine atunci la bilci și ți le-am arătat ? Erai de-o șchioapă.

— Tată, fii atent ! îl întrerupe domnul Frantik. Vezi că s-a prins un pește !

— Da ! Ei, o fi o mreană, mormăie bătrînul și mișcă undița.

„Și Germania, care va să zică ! De ! gîndește el. Ce să-i faci ? Omul nu se mai miră de nimic. Ce scandal era înainte, cînd salamandrele scufundau vreo țară ! Fie că era Mesopotamia sau China, ce mai urlau ziarele ! Azi nu mai e chiar așa, visează melancolic domnul Povondra, urmărind cu privirea pluta undiței. Se învață omul cu toate, ce să facă ? Dar noi n-am ajuns pînă acolo, așa că ce să mă mai gîndesc ? Numai de n-ar fi scumpetea asta ! Uite de pildă cafeaua, cît trebuie să dai pe ea ! E drept, Brazilia a pierit și ea în valuri ! Vezi, în comerț se simte cînd se scufundă o parte din lume !”

Pluta undiței domnului Povondra joacă pe valurile liniștite.

„Ce de pământ au mai scufundat și salamandrele astea ! Își amintește bătrînul domn. Egiptul, India, China... Cînd te gîndești că Marea Neagră se întinde acum pînă hăt, în sus, la cercul polar ! Ce de apă ! Mîlt pământ au mai înghițit !“

— Și zicai, spune bătrînul, că salamandrele au ajuns pînă la Dresda ?

— La șaisprezece kilometri de Dresda. Cred că acum se află sub apă aproape toată Saxonia.

— Am fost și eu o dată în Saxonia cu domnul Bondy, adaugă tata Povondra. Era o țară foarte bogată, Frantik, dar nu prea mîncai bine acolo, nu ! Altminteri, oameni tare cumsecade, mai buni ca prusaci. Da ce vorbesc, nu mai poți să-i pui alături.

— Păi s-a dus și Prusia !

— Nici nu mă mir, zice bătrînul. Nu pot să-i sufăr pe prusaci ! Acum franțuzul o duce bine, fiindcă neamțul e la apă. Răsuflă și el ușurat, dé !

— Nu cred, tată, ripostează Frantik. Nu de mult citeam în ziare că o treime din Franța ar fi înghițit-o marea.

— Auzi, auzi ! se miră bătrînul domn. La noi, adică la domnul Bondy, a venit o dată un franțuz, un servitor, Jean îl chema. Și Jean ăsta era un muieratic de ți-era și rușine. Știi, chestiile astea se plătesc... Ce om ușuratic !

— Se spune că salamandrele au găurit pămîntul pînă la zece kilometri de Paris, mai spune Frantik. Se pare că franțujii minaseră locul și le-au aruncat în aer. Cică două armate de salamandre ar fi fost nimicite.

— Franțuzul e bun soldat, remarcă tata Povondra, cunoscător. Și Jean ăsta, tot așa... nu puteai să te pui cu el... nu răbda nimic. Eu nu știu cum de era așa. Mirosea ca o drogherie, dar cînd se bătea, se bătea ! Totuși, două corpuri de armată de salamandre e puțin. Dacă stai și te gîndești — meditează bătrînul domn — cînd se luptau între ei, oamenii se luptau mai

bine. Și nici nu ținea atât ! Cu salamandrele astea războiul se târăgănează, iacă, de doisprezece ani, și nimic, numai pregătiri de poziții mai avantajoase ! Ehei, pe vremea mea să fi văzut lupte ! Erau trei milioane de oameni aici și trei milioane de oameni dincoace, arată bătrînul, făcînd gesturi atât de bruște, încît barca începe să se legene. Și pe-urmă, fir-ar al naibii să fie, porneau la atac. Ce, ăsta-i război ? se oțărî tata Povondra. Diguri de beton peste diguri de beton, și nici un atac la baionetă, auzi !

— Tăticule, dar oamenii nu se pot lupta la baionetă cu salamandrele, spune Povondra-junior, luînd apărarea tacticii moderne de război. În apă nu poți să dai lupte corp la corp. E imposibil !

— Tocmai ! mormăi domnul Povondra scîrbit. Nici între ei nu știu să se bată. Dar întărește-i și lasă-i de capul lor, și să vezi de ce sînt în stare ! Ce știți voi ce-i aia război !

— Numai de n-ar ajunge pînă aici ! zice domnul Frantik puțin cam pe neașteptate. Știi, cînd are omul copii...

— Cum adică, pînă aici ? întrebă iritat bătrînul. Adică vrei să zici pînă la Praga ?

— În general, aici, în Cehia, adaugă Povondra-junior îngrijorat. Dacă salamandrele au și ajuns la Dresda...

— Măi, deșteptule ! îl ia peste picior domnul Povondra. Cum să ajungă la noi ? Peste munți ?

— Poate pe Elba, și pe urmă mai departe, pe Vltava. Tata Povondra pufnește supărat pe nări.

— Mă rog, să zicem pe Elba ! Dar n-ar putea ajunge decît pînă la Podmokel, mai departe nu ! Ar da de stînci, băiete ! Eu am fost acolo, ce vorbești ? Salamandrele n-ajung pînă aici... Noi stăm bine... Și Elveția la fel. Iată ce-nseamnă să n-ai ieșire la mare ! Azi, cine are ieșire la mare, a pățit-o !

— Dar dacă marea ajunge pînă la Dresda ?

— Păi acolo sînt nemți, treaba lor ! declară tata Povondra reprobator. La noi salamandrele n-au cum să vie, e clar ! Mai întii că ar trebui să dea la o parte stîncile, și asta-i muncă, nu glumă !

— Parcă de muncă e vorba ! răspunde dus pe gînduri Povondra-junior. Se pricep foarte bine la asta ! Știi doar că în Guatemala au scufundat toți munții.

— Și ce mă interesează pe mine ? izbucnește bătrînul. Nu vorbi prostii, Frantik ! Asta a fost în Guatemala, nu la noi. Aici e alta situația.

Povondra-junior oftează.

— Cum crezi dumneata, tăticule. Dar cînd te gîndești că bestiile astea au scufundat pînă acum o cincime din suprafața pămîntului...

— Pămîntul care are ieșire la mare, măi. nătăfleteule, nu aici la noi ! Ce te pricepi tu la politică ! Salamandrele au ce au cu țările care dau la mare, nu cu noi. Noi sîntem o țară neutră, și de-aia nouă n-au ce să ne facă. Asta e ! Și mai taci din gură, că sperii peștele !

Peste ape se lăsase tăcerea. Copacii de pe Ostrovul Vinătorilor aruncau umbre lungi, subțiri, pe întinsul Vltavei.

Pe pod se auzea clingăind tramvaiul ; pe chei se plimbau doici cu cărucioare și oameni fudui îmbrăcați de duminică.

— Tată ! suspină Povondra-junior aproape copilărește.

— Ce-i ?

— Ce-i ăla de acolo, un somn ?

— Unde ?

În Vltava, tocmai în fața Teatrului Național, ieșise din apă un cap mare negru, care înainta încet împotriva curentului, privind în jur.

— Somn să fie ? repetă Povondra-junior.

— Asta ? exclamă bătrînul domn scăpînd undița din mină. Asta ? repetă el, arătînd capul cel negru cu un deget tremurător.

Capul negru dispăru sub apă.

— Frantik... ăsta n-a fost somn ! îngăimă bătrînul parcă cu glasul altuia. Să mergem acasă... A venit sfîrșitul lumii...

— Ce sfîrșit ?

— Salamandre... Va să zică, au ajuns și aici. Hai... hai acasă ! repetă bătrînul, strîngîndu-și cu mîini nesigure undița. Gata, ăsta e prăpădul lumii !

— Tremuri tot ! se sperie Frantik. Ce ai ?

— Hai acasă ! bîigui bătrînul enervat, și barba îi tremura jalnic. Mi-e frig ! Mi-e frig ! Asta ne mai lipsea ! Gata, a venit sfîrșitul lumii ! Va să zică au ajuns și aici ! Dumnezeu, ce frig s-a lăsat ! Hai mai repede acasă !

Povondra-junior își privi tatăl cu luare-amînte și apucă visele.

— Vislesc eu, spuse el cu glas schimbat și împinse bărcuța spre ostrov cu bătaî puternice de rame. Las că o leg tot eu !

— De ce-o fi așa frig ? se miră bătrînul, clănțănind din dinți.

— Sprijină-te pe mine, tăticle ! Haide ! îl îndemnă tînărul, apucîndu-l de braț. Cred că ai răcit acolo pe malul apei. Era un buștean... Ce te-ai speriat ?

Bătrînul tremura ca frunza.

— Știu eu, buștean... Mie ți-ai găsit să-mi spui povești ? Știu eu mai bine decît toți cum arată salamandre ! Lasă-mă !

Povondra-junior făcu ce nu făcuse niciodată în viață : chemă un taxi.

— La Vyșehrad ! spuse și îl împinse pe domnul Povondra în mașină. Te conduc acasă, tăticle. S-a făcut tîrziu.

— Da, e tîrziu, zise dîrdîind tata Povondra. Tîrziu de tot. E prăpădul lumii, Frantik ! Buștean... Ce buștean ? Ele sînt !

Acasă, pe scări, tînărul Povondra fu nevoit să-și poarte aproape pe sus părintele.

— Mămico, fă patul ! șopti el repede din ușa. Să-l așezăm pe taticu în pat... S-a îmbolnăvit...

Aşa ! Şi acum tata Povondra zace între perne. Nasul i s-a lungit în chip ciudat, tot molfăie din buze şi tot biiguie, el ştie ce. Ce bătrîn arată ! Ce bătrîn pare ! Acum s-a mai liniştit puţin.

— Ți-e mai bine, tată ?

La piciorul patului mama Povondra își suflă nasul și plinge în șorț ; nora a făcut focul în sobă, iar copiii, Frantik și Mařenka, se uită la bunicuțul lor cu ochi mari-mari, de parcă acum îl văd pentru prima oară.

— Tăticule, n-ai vrea să chemăm un doctor ?

Tata Povondra se uită la copii și murmură ceva ; și deodată îl podidesc lacrimile.

— Vrei ceva, tăticule ?

— Da... da... șoptește bătrînul domn. Eu sînt de vină... eu... să știi ! Dacă nu l-aș fi lăsat atunci pe căpitanul ăla la domnul Bondy, n-am fi ajuns aici.

— Bine, dar nu s-a întîmplat nimic, tăticule ! caută să-l liniștească domnul Frantik.

— Nu știi... nu știi nimic, zise cu o voce răgușită bătrînul. Asta e sfîrșitul, pricepi ? Sfîrșitul lumii ! Dacă salamandrele s-au arătat la noi, înseamnă că vine și marea încoace. Și numai eu sînt de vină ! Ce mi-o fi venit să-l las pe căpitanul acela să intre ? Să afle lumea o dată cine e vinovat de toate astea !

— Prostii ! strigă domnul Frantik, întrerupîndu-l cu brutalitate. Nu-ți mai băga, tată, neroziile astea în cap ! Asta au făcut-o toți oamenii împreună ! Toate statele, capitalul ! Toți au vrut să aibă salamandre, cît mai multe salamandre. Toți au vrut să cîștige de pe urma lor ! Le-am dat arme și mai știu eu ce... Toți sîntem vinovați !

Tata Povondra clătină neliniștit din cap :

— Înainte era apă pretutindeni și acum o să fie iar ! A venit sfîrșitul pămîntului, băiete ! Mi-a spus într-o zi un domn că și aici la Praga a fost odată fund de mare. Și atunci cred că tot salamandrele au făcut-o ! Da, /nu trebuia să-l las pe căpitan să intre. Îmi spunea mie inima parcă : nu-l lăsa, nu-l lăsa, dar pe urmă, ce m-am gîndit ? poate căpitanul mi-o da vreun bacșiș —

și vezi, nu mi-a dat. Uite, așa poți să nimicești o lume întreagă !

Bătrînul își înghiți lacrimile.

— Știu, știu bine că s-a sfîrșit cu noi. Și numai eu sînt de vină, numai eu !

— Bunicule, n-ai vrea un ceai ? întrebă, compătimitoare, tînăra doamnă Povondra.

— Aș vrea..., ofuă bătrînul, aș vrea doar să mă ierte copiii aceștia !

AUTORUL VORBEȘTE CU SINE ÎNSUȘI

„Ai de gînd s-o lași așa ?” interveni aici glasul lăuntric al autorului.

„Ce să las ?” întrebă, nepricepînd, scriitorul.

„Îl lași pe domnul Povondra să moară așa ?”

„Ce să fac ? se apără autorul. Nici mie nu-mi place, dar, la urma urmei, domnul Povondra e destul de bătrîn ; are, dacă nu mă-nșel, peste șaptezeci de ani !”

„Și-l lași să se chinuie sufletește ? Nici măcar nu-l spui : «Bunicule, liniștește-te, că nu stăm chiar atît de prost ! Lumea nu va pieri din pricina salamandrelor și omenirea se va apăra. Așteaptă puțin și ai să vezi !» Mă rog, nu poți să-l ajuți într-un fel ?”

„Pot să-i trimit un doctor, propuse autorul. Bătrînul domn are probabil o febră nervoasă ; la vîrsta lui e-n stare să facă din asta o congestie pulmonară, dar poate, cine știe, va scăpa cu viață ; poate că o va mai legăna pe Mařenka pe genunchi și o va mai întreba ce a învățat la școală. Bucuria bătrîneții, dumnezeule ! Să mai aibă bietul bătrîn o bucurie la bătrînețe !

„Ce să spun, strașnică bucurie ! ricană glasul lăuntric. Va strînge la piept copila asta cu brațele lui slăbănoage și se va teme, domnule, se va teme că și ea va trebui să fugă odată din fața apelor învolburate, care vor năpădi nestăvilite tot pămîntul. Îngrozit, își va încrunta

sprincenele stufoase și va șopti: «Mațenko, eu sînt de vină, numai eu...» Ascultă, chiar vrei să lași toată omenirea să piară ?»

Autorul se încruntă.

„Nu mă întreba ce vreau. Crezi că din voința mea sînt pulverizate continentele, crezi că eu am vrut acest sfîrșit ? Asta a fost logica evenimentelor. Pot eu să le schimb cursul ? Am făcut ce-am putut : am avertizat omenirea la timp : eu am fost X ! Am strigat sus și tare să nu se dea salamandelor arme și explozibile, să se oprească rușinosul negoț cu salamandrele, și uite ce-a ieșit ! Toți au avut obiecțiuni absolut îndreptățite, de ordin politic și economic, că nu pot face altfel. Eu nu sînt nici politician, nici economist. Nu pot sa-i conving. Ce-i de făcut ? Probabil că lumea se va scufunda, va dispărea. Dar cel puțin se va prăpădi din motive politice și economice unanim recunoscute. În orice caz, cu ajutorul științei, al tehnicii, și prin contribuția generală a opiniei publice și a geniului omenesc. Nu va fi o catastrofă cosmică, ci un dezastru avînd rațiunile lui statale, economice, politice și așa mai depărte. Or împotriva acestora nu-i nimic de făcut.“

Glasul lăuntric tăcu o clipă.

„Și nu-ți pare rău de omenire ?”

„Stai, nu te pripri ! Doar nu va pieri toată omenirea ! Salamandrele n-au nevoie decît de coaste, de cît mai multe coaste..., ca să aibă unde să locuiască și să-și depună ouăle. Poate că din toate continentele vor face țărături întinse ca niște tăiței lungi. Să spunem că pe aceste fișii de pămînt vor supraviețui cîțiva oameni, nu ? Și vor face metale și alte lucruri pentru salamandre. Doar știi că ele nu pot lucra cu focul !”

„Așadar, oamenii vor sluji salamandelor !”

„Vor sluji dacă vrei să spui așa. Pe scurt, vor lucra în fabrici ca și acum. Dar cu alți stăpîni pe cap !”

„Și nu-ți pare rău de omenire ?”

„Pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă ! Ce să fac ? Nu oamenii au vrut-o ? Toți au vrut salamandre ! Toți ! Comerțul, industria, tehnica, oamenii de stat, generali !

Nu zicea domnul Frantík Povondra : «Toți sîntem xî-novați ?» Cum, crezi că nu-mi pare rău de omenire ? Ba da ! Dar mai rău mi-a părut cînd am văzut-o că se îndreaptă orbește spre această pierzanie. Îți vine să strigi cînd asîști la toate astea. Să urli și să dai din mîini, ca atunci cînd vezi un tren îndreptîndu-se pe o linie greșită. Acum e prea tîrziu. Salamandrele se vor înmulți mai departe și vor continua să sfarme bătrînele continente. Adu-ți aminte ce spunea Wolf Meynert : că oamenii trebuie să cedeze locul salamandrelor și că numai salamandrele vor crea o lume omogenă, unitară și fericită !“

„Lasă-l pe Wolf Meynert ! Wolf Meynert e intelectual. Există o categorie de intelectuali care vor cu tot din-adinsul să regenereze lumea, și pentru asta sînt gata să recomande orice mijloc, oricît de imposibil și de absurd ar fi. Dar să lăsăm asta ! Ce-o mai fi făcînd Mařenka ?“

„Mařenka ? Cred că se joacă la Vyšehrad. «Să taci ! i-a spus mămica. Doarme bunicul.» Așa că biata fetiță nu știe ce să facă și timpul i se pare teribil de lung !“

„Și ce face ?“

„Nu știu. Dar bănuiesc că încearcă să-și ajungă nasul cu vîrfurile limbii !“

„Ei, vezi ? Și dumneata ai fi în stare să lași să vie un fel de alt potop al lumii !“

„Dar încetează odată ! Ce, sînt vraci să fac minuni ? Întîmplă-se ceea ce trebuie să se întîmple ! Urmează-și lucrurile calea lor fatală ! E și asta o mîngîiere : că ceea ce se întîmplă e o împlinire necesară, o lege a firii !“

„Și salamandrele astea n-ar putea fi oprite într-un fel ?“

„Nu ! Sînt prea multe. Trebuie să le cedăm locul !“

„N-ar putea, cumva, să moară ? N-ar putea să le vie de hac vreo boală sau vreo degenerescență ?“

„Nu merge, domnule ! Ce, natura trebuie să îndrepte mereu ce strică oamenii ?“

„Așadar, nici dumneata nu mai crezi că se pot salva singuri ?“

„Ei, vezi ? Pînă la urmă ați vrea să vă bizuiți pe cineva sau pe ceva care să vă salveze !”

„Să-ți spun ceva : știi cine dă salamandrelor explozibile, torpile și sfredele, chiar și azi, cînd o cincime din Europa e scufundată ? Știi cine lucrează în laboratoare febril, zi și noapte, inventînd mașini și materiale cît mai eficiente pentru distrugerea lumii ? Știi cine împrumută salamandrele cu bani, știi cine le finanțează acest *Sfîrșit al Lumii*, tot acest nou *Potop* ?”

„Știu perfect ! Toate fabricile, toate băncile, toate statele !”

„Așa că, vezi ? Dacă oamenii ar avea de furcă numai cu salamandrele, poate că ar mai exista o ieșire. Dar cînd oamenii se ridică împotriva oamenilor, domnule, nu mai e nimie de făcut. ...Ia stai ! Oamenii împotriva oamenilor ! Mi-a venit o idee. De ce nu se ridică, în definitiv, și salamandrele împotriva salamandrelor ?”

„Salamandrele împotriva salamandrelor ? Cum adică ?”

„Să zicem că... salamandrele astea, fiind atît de multe, ar putea să se încaiere din cauza unei fișii de țarm, a unui golf, sau mai știu eu de ce. Pe urmă s-ar lupta între ele să cucerească cel mai lung țarm. Apoi ar trebui să se bată pentru toate coastele lumii, nu ? Salamandrele împotriva salamandrelor ! Ce crezi, n-ar fi o logică istorică ?”

„Nu, nu merge ! Salamandrele nu pot să lupte împotriva salamandrelor. Ar fi împotriva naturii. Salamandrele alcătuiesc o singură familie !”

„Domnule, dar și oamenii alcătuiesc o singură familie, și uite că nu le pasă ! O singură familie, și cum se mai războiesc între ei ! Acum nu se mai bat pentru locșorul lor, se bat pentru prestigiu, pentru glorie, pentru piețe și pentru mai știu eu ce ! Atunci de ce nu s-ar război între ele și salamandrele, pe o chestie de prestigiu, să zicem ?”

„De ce să se războiască ? Ce-ar câștiga, mă rog ?”

„Nimic altceva decît că unele ar avea temporar țăr-muri mai lungi și mai multă putere decît celelalte. Cu timpul, altele ar vrea să le vină și lor rîndul și le-ar răsturna pe cele avute !”

„Și de ce unele să aibă mai multă putere decât altele? Doar toate sînt egale, toate sînt salamandre, toate au aceeași înfățișare, toate sînt la fel de pocițe și de mediocre! La ce-ar începe așa, deodată, să se omoare? Spune-mi, te rog, în numele cărui ideal ar trebui să se încalere?”

„N-ai grijă dumneata, or să găsească ele ceva! Aici sînt salamandre europene, dincolo africane... Numai dracu le-ar putea împiedica să nu dorească unele din ele supremația. Și ce? Crezi că vor avea scrupule? Vor demonstra în numele civilizației că au nevoie de spațiu vital sau de mai știu eu ce. Oricînd se vor găsi idei sau cauze politice pentru care salamandrele de pe un țărm să ciopîrtească salamandrele de pe alt țărm. Salamandrele sînt tot atît de civilizate ca și noi, domnule! Nu vor duce lipsă de argumente economice, juridice, culturalo-politice și așa mai departe! Și-apoi au arme! Nu uita că sînt perfect înarmate! Da, arme au berechet! Așa că, vezi? De ce n-ar învăța și ele de la oameni cum se face istoria? Așteaptă, stai o clipă!”

Autorul se sculă repede de pe scaun și începu să se plimbe nervos prin birou.

„Într-adevăr, numai dracu le-ar putea împiedica să n-o facă! Parcă și văd... E destul să te uiți pe harta lumii... Dumnezeule, unde-i o hartă a globului?”

„Poftim!”

„Bine. Aici e Oceanul Atlantic, cu Marea Mediterană și Marea Nordului. Aici e Europa, dincoace America. Aici e, deci, leagănul culturii și al civilizației moderne. Aici, undeva, s-a scufundat bătrîna Atlantidă...”

„Și acum salamandrele scufundă noua Atlantidă.”

„Tocmai! Și uite aici... Oceanul Pacific și Oceanul Indian. Străvechiul, enigmaticul Orient, domnule! Leagănul omenirii, cum se apune. Aici, undeva, la răsărit de Africa, a fost scufundată mititica Lemurie. Dincoace, Sumatra, și ceva mai la nord de ea...”

„...insula Tana Masa, *Leagănul Salamandrelor*!”

„Da. Acolo domnește *King Salamander*¹, căpetenia spirituală a salamandrelor! Aici mai trăiesc încă tupa-

¹ Regele Salamandrelor (în engleză în original) (n.r.).

boys-ii căpitanului van Toch, salamandre jumătate sălbătice, origine din Oceanul Pacific. Pe scurt, aici e Orientul lor, pricepi ? Tot ținutul acesta se numește acum Lemuria... Pe când partea cealaltă, civilizată, europeanizată, ba, mai mult, aproape americanizată, deci ajunsă la apogeeul tehnicii, este Atlantida.

Acolo, deci, e dictator Chief Salamander, mare cuceritor, tehnician și strateg. Gingis Han-ul salamandrelor și sfărîmătorul de continente ! O personalitate uriașă, domnule !

(„...Ia ascultă, e chiar salamandră ?“)

(„...Nu. Chief Salamander e om. Se numește de fapt Andrias Schultze, și în timpul războiului mondial a fost nu știu pe unde sergent major.“)

(„Aha ! Va să zică așa !“)

„(Ei da !) Așadar aici e Atlantida, dincoace Lemuria. Această împărțire se bazează pe criterii geografice, administrative, culturale...“

„...și naționale. Să nu uităm criteriile naționale ! Salamandrele lemuriene vorbesc *pidgin English*, cele atlantice *basic English*.“

„Bine. Cu vremea, cele atlantice pătrund prin fostul Canal de Suez în Oceanul Indian.“

„Natural ! Drumul clasic spre răsărit ! E just ! În situația aceasta, salamandrele lemuriene sînt împinse spre Capul Bunei Speranțe, pe coasta de nord a fostei Africi. Dar Africa, nu-i așa, e a Lemuriei !“

„Bineînțeles. Lozinca este : *Lemuria lemurilor !* Afară cu străinii ! și-așa mai departe. Între atlantide și lemuriene se adîncește prăpastia neîncrederii și vrajba de veacuri. Dușmănie pe viață și moarte !“

„Sau, cu alte cuvinte, s-au trezit, au devenit națiuni.“

„Da. Atlantidele disprețuiesc lemurele, niște sălbatici murdari. Lemurele, la rîndul lor, fanatice, urăsc de moarte atlantidele, văzînd în ele niște atentatori la originea veche și pură a salamandrelor.“

„Chief Salamander reclamă concesiuni pe coastele lemuriene, chipurile în numele civilizației, ca să aibă debușeuri. Venerabilul King Salamander se supără, dar n-are încotro. E mai puțin înarmat. Și incidentul se va

produce undeva, în golful Tigris, nu departe de Bagdadul de altădată. Lemurienii năvălesc în concesiunea atlantidă și ucid doi ofițeri atlantizi, pare-se pentru o jignire adusă orgoliului lor național. Urmarea e că...

„...se ajunge la război. Natural !“

„Da, izbucnește un război mondial al salamandrelor contra salamandrelor.“

„În numele Culturii și al Dreptului !“

„Și în numele *Adevăratului Salamandrism*. În numele Gloriei Naționale și Măririi ! Lozinca este : *Noi sau ele !* Lemurienii înarmați cu cuțite malaeze și hangere yogheze măcelăresc fără milă intrușii atlantizi ; în schimb, atlantizii, mai civilizați, mai rafinați, aruncă în mările lemuriene otrăvuri chimice, culturi microbiene devastatoare, cu un succes atât de mare, încît toate oceanele lumii sînt infectate. Marea e infectată de ciumă bronhială cultivată artificial. Salamandrele mor.“

„Toate ?“

„Toate, pînă la una ! Va fi o specie moartă. Și nu va mai rămîne decît vechea fosilă de la Oeningen a lui Andrias Scheuchzeri !“

„Și oamenii ?“

„Oamenii ? A, da, uitasem ! Ei, oamenii, încet-încet, vor începe să se întoarcă din munți pe fișile de țărnam care au mai rămas din continente. Dar oceanul va mai duhni multă vreme a salamandre putrezite. Continentele se vor reface, treptat-treptat, cu mîlul adus de fluvii. Marea se va retrage pas cu pas și totul va fi aproape ca la început. Se va naște o nouă legendă despre potopul trimis de dumnezeu pentru păcatele oamenilor. Vor apare legende cu pămînturi mitice, scufundate, despre care se va spune că au fost leagănul civilizației omenești. Se va povesti probabil despre o Anglie, Franță, sau Germanie...“

„Și pe urmă ?“

„Pe urmă... nu mai știu !“

CUPRINS

Cartea întâi ANDRIAS SCHEUCHZERI

1. Ciudățeniile căpitanului van Toch	5
2. Domnul Golombek și domnul Valenta	19
3. G. H. Bondy și consăteanul lui	28
4. Întreprinderca comercială a căpitanului van Toch	40
5. Căpitanul I. van Toch și salamandrele lui dresate	47
6. Iahtul din lagună	53
7. Iahtul își continuă plimbarea prin lagună	66
8. Andrias Scheuchzeri	77
9. Andrew Scheuchzer	83
10. Hram la Novy Strașec	91
11. Despre șopirlele-oameni	97
12. Salamander Syndicate	103
Adaos : Despre viața sexuală a salamandrelor	116

Cartea a doua PE TREPTELE CIVILIZAȚIEI

1. Domnul Povondra citește gazetele	123
2. Pe treptele civilizației	128
3. Domnul Povondra citește iar gazetele	187

Cartea a treia RĂZBOI CU SALAMANDRELE

1. Masacrul de pe Insulele Cocotierilor	191
2. Încăierarea din Normandia	198

3. Incident în Canalul Minocit	:	1	:	.	.	:	1	:	204
4. Der Nordmolch	:	1	:	.	.	:	1	:	209
5. Wolf Meynert își scrie opera	:	1	:	.	.	:	1	:	215
6. X dă semnalul de alarmă	:	1	:	.	.	:	1	:	221
7. Cutremur în Louisiana . . .	:	1	:	.	.	:	1	:	210
8. Chief Salamander pune condiții	:	1	:	.	.	:	1	:	236
9. Conferința de la Vaduz . . .	:	1	:	.	.	:	1	:	212
10. Domnul Povondra își ia răspunderea	:	1	:	.	.	:	1	:	254
11. Autorul vorbește cu sine însuși	:	1	:	.	.	:	1	:	263

Lector : OLGA JORA
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Ban de tipar 7.11.1983
Coli tipar 17

Comanda nr. 50263
Combinatul poligrafic „Casa Scintei”
Piața Scintei nr. 1 - București,
Republica Socialistă România

Karel Čapek — un prolific și terifiant scriitor dramatic.

G. B. SHAW

Scriitorul,
filozoful,
eseistul,
gazetarul
Čapek
a fost o
personalitate
de prim rang

în viața intelectuală
internățională
între cele
două războaie
mondiale.

În Pen-Club
sau în alte
organisme

internationale
ale oamenilor
de cultură,
el a militat
alături de

J. Galsworthy,
G. B. Shaw,
G. K. Chesterton,
H. G. Wells,
Thomas Mann,

Paul Valéry,
Georges Duhamel
pentru
apărarea
omenirii.

C. BARBORICĂ

Lei 13,50